

Katedra: Katedra historie
Studijní program: Učitelství pro 2. stupeň ZŠ
Studijní obor Dějepis – český jazyk

TVORBA AKTIVIT K ROZVOJI KLÍČOVÝCH KOMPETENCÍ NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE – PŘEDMĚT DĚJEPIS

THE CREATION OF ACTIVITIES USED FOR
DEVELOPMENT OF KEY (CRUCIAL) COMPETENCES
AT PRIMARY SCHOOL – THE HISTORY SUBJECT

Diplomová práce: 11–FP–KHI– 245

Autor:
Lucie VOGRIČOVÁ

Podpis:

.....

Vedoucí práce: Mgr. Václav Ulvr

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
310	11	120	0	29	1 + 1 CD

V Liberci dne: 27. 4. 2011

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra historie

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(pro magisterský studijní program)

pro (diplomant): Lucii Vogričovou

adresa: Dvořákova 803, Frýdlant, 46401

studijní obor (kombinace): český jazyk - dějepis

Název DP: **Tvorba aktivit k rozvoji klíčových kompetencí na základní škole – předmět dějepis**

Název DP v angličtině: The creation of activities used for development of key (crucial) competences at primary school - the history subject

Vedoucí práce: Mgr. Václav Ulvr

Konzultant:

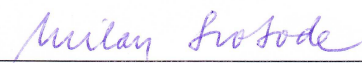
Termín odevzdání: 15.5. 2011

Poznámka: Podmínky pro zadání práce jsou k nahlédnutí na katedrách. Katedry rovněž formulují podrobnosti zadání. Zásady pro zpracování DP jsou k dispozici ve dvou verzích (stručné, resp. metodické pokyny) na katedrách a na Děkanátě Fakulty přírodovědně-humanitní a pedagogické TU v Liberci.

V Liberci dne 19.4.2010

děkan

vedoucí katedry

Převzal (diplomant): LUCIE VOGRIČOVÁ

Datum: 4. 11. 2010

Podpis: Lucie Vogričová

Název DP: **Tvorba aktivit k rozvoji klíčových kompetencí na základní škole – předmět dějepis**

Vedoucí práce: Mgr. Václav Ulvr

Cíl: Vytvořit pracovní sešit pro výuku dějepisu v 6. – 9. třídě ZŠ

Požadavky: Anglický jazyk, ověření DP v praxi

Metody: Komparace, strukturální analýza

Literatura: *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*, Praha 2007
Klíčové kompetence v základním vzdělávání, Praha 2007
VÁLKOVÁ, V.: *Dějepis 6 pro základní školy. Pravěk a starověk*, Praha 2006
VÁLKOVÁ, V.: *Dějepis 7 pro základní školy. Středověk a raný novověk*, Praha 2007
VÁLKOVÁ, V.: *Dějepis 8 pro základní školy. Novověk*, Praha 2008
VÁLKOVÁ, V.: *Dějepis 9 pro základní školy. Nejnovější dějiny*, Praha 2009
Kolektiv autorů: *Dějepis 6 pro základní školy a víceletá gymnázia*, Plzeň 2008
Kolektiv autorů: *Dějepis 7 pro základní školy a víceletá gymnázia*, Plzeň 2009
ČECHOVÁ, B.: *Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce*, Praha 2006

Čestné prohlášení

Název práce: Tvorba aktivit k rozvoji klíčových kompetencí
na základní škole – předmět dějepis

Jméno a příjmení autora: Lucie Vogričová

Osobní číslo: P05000455

Byl/a jsem seznámen/a s tím, že na mou diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má diplomová práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé diplomové práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li diplomovou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Diplomovou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím diplomové práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé diplomové práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 27. 4. 2011

.....
Lucie Vogričová

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat v první řadě vedoucímu diplomové práce, Mgr. Václavu Ulvrovi, za vstřícný přístup, cenné rady, připomínky a konzultace. Dále děkuji Mgr. Daně Vrabcové za to, že mi umožnila praktické ověření diplomové práce v hodinách dějepisu na základní škole. Děkuji také svým nejbližším za jejich podporu po celou dobu mého studia.

Anotace

Diplomová práce se zabývá tvorbou aktivit k rozvoji klíčových kompetencí ve výuce dějepisu na základní škole. Teoretická část pojednává o znalostech a předpokladech potřebných k rozvoji klíčových kompetencí ve výuce a k tvorbě pracovního sešitu. Praktická část je tvořena pracovními listy řazenými podle tematických celků. Ke každému pracovnímu listu existuje verze s řešením a komentář pro učitele. Součástí práce jsou také výsledky dotazníkového šetření zaměřeného na formální stránku pracovních listů a oblíbenost a náročnost jednotlivých typů aktivit.

Klíčová slova:

pracovní sešit (pracovní listy), dějepis, klíčové kompetence, Bloomova taxonomie, Počátky lidské společnosti, Nejstarší civilizace. Kořeny evropské kultury, Křesťanství a středověká Evropa, Objevy a dobývání. Počátky nové doby, Modernizace společnosti, Moderní doba, Rozdělený a integrující se svět, dotazník

Abstract

The Diploma Thesis deals with the creation of activities used for development of key competences in the history subject teaching. The theoretical part treats of knowledge and presumptions that are needed for the development of key competences in the education and for the creation of a workbook. The practical part consists of working sheets that are ranged according to the thematic units. To each of the working sheets there is a solution paper with a comment for teachers. There are also the results of a questionnaire survey in the Diploma Thesis. The survey is aimed at the formal structure of the working sheets and at the popularity and heftiness of the particular types of activities.

Key words:

Workbook (Working Sheets), History, Key Competences, Bloom's Taxonomy, Survey The Origins of Human Society, The Oldest Civilization. Roots of European Culture, Christianity and Medieval Europe, Discoveries and Conquests. Beginnings of the New Age, The Society Renovation, New Age, Divided and integrating World, Questionnaire

Obsah

ÚVOD.....	11
1. RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ.....	12
1.1. POJETÍ A CÍLE ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ PODLE RVP ZV	12
1.2. VZDĚLÁVACÍ OBLAST ČLOVĚK A SPOLEČNOST	14
1.2.1. CÍLE VZDĚLÁVACÍ OBLASTI ČLOVĚK A SPOLEČNOST	15
1.2.2. POJETÍ DĚJEPISU V RVP ZV	15
2. KLÍČOVÉ KOMPETENCE	18
2.1. DEFINICE A PŮVOD POJMU KLÍČOVÉ KOMPETENCE	18
2.2. NEJVÝZNAMNĚJŠÍ KLÍČOVÉ KOMPETENCE	19
2.2.1. KOMPETENCE K UČENÍ.....	20
2.2.2. KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ	22
2.2.3. KOMUNIKATIVNÍ KOMPETENCE	23
2.2.4. KOMPETENCE SOCIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ	24
2.2.5. KOMPETENCE OBČANSKÉ	25
2.2.6. KOMPETENCE PRACOVNÍ	27
3. ROZVOJ KLÍČOVÝCH KOMPETENCÍ VE VÝUCE	28
3.1. STRATEGIE VEDOUcí K ROZVOJI KLÍČOVÝCH KOMPETENCÍ.....	28
3.1.1. FUNGOVÁNÍ PAMĚTI	28
3.1.2. BEZPEČNÉ PROSTŘEDÍ VE TŘÍDĚ	29
3.1.3. INDIVIDUÁLNÍ PŘÍSTUP	30
3.2. VYUČOVACÍ FORMY	31
3.2.1. FRONTÁLNÍ (HROMADNÉ) VYUČOVÁNÍ	31
3.2.2. SKUPINOVÉ VYUČOVÁNÍ.....	32
3.2.3. KOOPERATIVNÍ VYUČOVÁNÍ	33
3.2.4. INDIVIDUÁLNÍ VYUČOVÁNÍ	34
3.2.5. PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ	34
3.2.6. DOMÁCÍ UČEBNÍ PRÁCE ŽÁKŮ	35
3.3. VÝUKOVÉ METODY	35
3.3.1. KLASICKÉ METODY	36
3.3.2. AKTIVIZUJÍCÍ METODY (METODY AKTIVNÍHO UČENÍ).....	37
3.3.3. KOMPLEXNÍ METODY	41
4. TVORBA PRACOVNÍCH LISTŮ.....	42
4.1. TŘÍFÁZOVÝ MODEL UČENÍ (E – U – R).....	44
4.2. STANOVOVÁNÍ VÝUKOVÝCH CÍLŮ – BLOOMOVA TAXONOMIE	45
5. DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ	46
5.1. FORMÁLNÍ STRÁNKA PRACOVNÍCH LISTŮ	46
5.1.1. SROZUMITELNOST ZADÁNÍ	46
5.1.2. VELIKOST PÍSM A OBRÁZKŮ	47
5.1.3. GRAFICKÁ PODOBA PRACOVNÍCH LISTŮ	48
5.2. ORGANIZAČNÍ FORMY VYUČOVÁNÍ V HODNOCENÍ ŽÁKŮ	48
5.3. TYPY CVIČENÍ V HODNOCENÍ ŽÁKŮ	49
5.3.1. TYPY CVIČENÍ PODLE ZÁBAVNOSTI.....	49
5.3.2. TYPY CVIČENÍ PODLE OBTÍŽNOSTI	50
5.4. TYPY CVIČENÍ Z HLEDISKA JEJICH VYUŽITÍ PŘI VÝUCE.....	52

6. PRACOVNÍ SEŠIT PRO 6. – 9. ROČNÍK ZŠ (ODDÍL PRO ŽÁKY – PRACOVNÍ LISTY BEZ ŘEŠENÍ)	54
TEMATICKÝ CELEK POČÁTKY LIDSKÉ SPOLEČNOSTI	54
TEMATICKÝ CELEK NEJSTARŠÍ CIVILIZACE. KOŘENY EVROPSKÉ KULTURY	61
TEMATICKÝ CELEK KŘESŤANSTVÍ A STŘEDOVĚKÁ EVROPA	83
TEMATICKÝ CELEK OBJEVY A DOBÝVÁNÍ. POČÁTKY NOVÉ DOBY	94
TEMATICKÝ CELEK MODERNIZACE SPOLEČNOSTI	109
TEMATICKÝ CELEK MODERNÍ DOBA	125
TEMATICKÝ CELEK ROZDĚLENÝ A INTEGRUJÍCÍ SE SVĚT	146
7. PRACOVNÍ SEŠIT PRO 6. – 9. ROČNÍK ZŠ (ODDÍL PRO UČITELE – PRACOVNÍ LISTY S ŘEŠENÍM)	158
TEMATICKÝ CELEK POČÁTKY LIDSKÉ SPOLEČNOSTI	158
TEMATICKÝ CELEK NEJSTARŠÍ CIVILIZACE. KOŘENY EVROPSKÉ KULTURY	168
TEMATICKÝ CELEK KŘESŤANSTVÍ A STŘEDOVĚKÁ EVROPA	198
TEMATICKÝ CELEK OBJEVY A DOBÝVÁNÍ. POČÁTKY NOVÉ DOBY	215
TEMATICKÝ CELEK MODERNIZACE SPOLEČNOSTI	238
TEMATICKÝ CELEK MODERNÍ DOBA	261
TEMATICKÝ CELEK ROZDĚLENÝ A INTEGRUJÍCÍ SE SVĚT	289
ZÁVĚR.....	304
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	306
SEZNAM PŘÍLOH.....	308

Seznam zkratk

RVP ZV	–	Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání
ŠVP	–	Školní vzdělávací program
ZŠ	–	Základní škola
DP	–	Diplomová práce

Úvod

Tématem diplomové práce je tvorba aktivit k rozvoji klíčových kompetencí ve výuce dějepisu na základní škole. Počátek 21. století přinesl do školní výuky výrazné změny v souvislosti se zavedením nového kurikulárního dokumentu, Rámcového vzdělávacího programu. Pilířem této reformy jsou klíčové kompetence, které se vedle tradičních znalostí a vědomostí staly jedním ze vzdělávacích cílů. Zařazení klíčových kompetencí mezi základní vzdělávací cíle s sebou přineslo otázku, jak vyučovat, aby byly rozvíjeny klíčové kompetence. Tato práce se pokouší přinést teoretickou i praktickou odpověď na tuto otázku.

Diplomová práce sestává ze tří základních částí. Těžištěm práce je praktická část, jejímž cílem bylo vytvořit pracovní sešit pro výuku dějepisu v šestém až devátém ročníku základní školy. Pracovní sešit je tvořen pracovními listy, které obsahují zpravidla tři aktivity a jsou koncipovány tak, aby co nejlépe rozvíjely co nejširší spektrum klíčových kompetencí. Všechny pracovní listy byly vytvořeny v souladu s očekávanými výstupy RVP ZV. Pracovní listy jsou řazeny podle jednotlivých tematických celků a existují ve dvou verzích. První verze je určena pro žáky, druhá verze je opatřena řešením a je určena pro učitele. Na konci každého tematického celku se nachází sekce komentáře, která obsahuje charakteristiku jednotlivých aktivit, možnosti jejich dalšího využití či prohloubení, definování cílů podle B. Blooma a seznam klíčových kompetencí, které daná aktivita rozvíjí.

Teoretická část shrnuje znalosti a předpoklady potřebné k rozvoji klíčových kompetencí ve výuce a k tvorbě pracovního sešitu. Je zaměřena na RVP ZV, klíčové kompetence – jejich definici i praktické možnosti rozvíjení, organizační formy výuky a výukové metody. Samostatná kapitola je věnována tvorbě pracovních listů.

Součástí diplomové práce jsou také výsledky dotazníkového šetření provedeného v souvislosti s praktickým ověřením pracovních listů ve školní výuce.

1. RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM PRO ZÁKLADNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

Úvod tohoto textu je věnován přiblížení podstaty a hlavních zásad Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (RVP ZV). Tento program je jedním ze základních kurikulárních dokumentů současného českého základního školství, v platnost vstoupil teprve v nedávné době, konkrétně 1. září 2005, a přinesl nové pojetí základního vzdělávání. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání navazuje na Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání a je východiskem pro rámcové vzdělávací programy pro střední vzdělávání. Stanovuje pojetí a cíle základního vzdělávání. V praxi je RVP na základních školách realizován ve formě školních vzdělávacích programů (ŠVP). Každá škola si na základě zásad stanovených v RVP vytváří svůj ŠVP, podle kterého se na této škole poté závazně vyučuje. Povinnost vyučovat podle ŠVP v prvních a šestých třídách vstoupila v platnost ve školním roce 2007/08, v současné době se podle ŠVP vyučuje ve všech třídách druhého stupně ZŠ.¹ Vzhledem k závaznosti RVP ZV a jeho rozhodujícímu vlivu na výuku na základní škole není možné opomenout jej v praktické části diplomové práce. Zavedení RVP ZV přineslo do školní výuky mnoho změn, které je potřeba brát v úvahu. Proto je nutné zde přiblížit základní principy, zásady a cíle tohoto kurikulárního dokumentu.

1.1. POJETÍ A CÍLE ZÁKLADNÍHO VZDĚLÁVÁNÍ PODLE RVP ZV

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání přinesl do výuky na základních školách řadu významných změn. Je v souladu se současnými trendy ve výuce, které podporuje. Jedním z těchto významných trendů je důraz na posílení mezipředmětových vztahů,² které jsou realizovány v uspořádání jednotlivých vzdělávacích oblastí, kdy jedna vzdělávací oblast zahrnuje více vzdělávacích oborů, které spolu souvisejí. Další realizací mezipředmětových vztahů jsou průřezová témata tvořící samostatnou část RVP ZV. Mezi další současné trendy ve výuce, které RVP ZV podporuje, patří častější užívání průběžného, individuálního a slovního hodnocení, důraz na individuální přístup k žákům a jejich potřebám či budování příznivého školního klimatu.

¹ clanky.rvp.cz [online]. 2010 [cit. 2010-12-01]. Dostupné z WWW: Dostupný z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/10065/KONZULTACNI-CENTRUM-VUP---ODPOVEDI-K-PROBLEMATICE-RVP-ZV.html>>.

² D. LABISCHOVÁ – B. GRACOVÁ: Příručka ke studiu didaktiky dějepisu, Ostrava 2010, s. 26.

Největší změny, které RVP ZV přinesl, se kromě již výše zmíněných průřezových témat a užších mezipředmětových vztahů týkají zejména zařazení rozvoje klíčových kompetencí jako jednoho z hlavních cílů základního vzdělávání. RVP ZV stanovuje rozvoj klíčových kompetencí jako jeden ze základních cílů základního vzdělávání. Vymezuje také vzdělávací obsah, ale při jeho realizaci dává učitelům větší možnost volby užitých vzdělávacích postupů, metod a forem výuky i větší volbu při výběru konkrétního učiva.³ Jednou z tendencí, kterou RVP ZV podporuje, je snaha o aktivnější zapojení žáků do výuky, což umožňuje učitelům větší využití metod aktivního vyučování, které při správném použití úspěšně rozvíjejí klíčové kompetence.⁴

V textu RVP ZV se uvádí, že „základní vzdělávání má žákům pomoci získat takové vědomosti, dovednosti a návyky, které jim umožní samostatně se učit a utvářet si postoje a hodnoty vedoucí ke kultivovanému a uvážlivému chování, k zodpovědnému rozhodování a respektování práv a povinností občana České republiky i Evropské unie“.⁵ RVP ZV usiluje o všestranný rozvoj žáka. Cíl základního vzdělání tak nespočívá pouze ve znalostech oborových vědomostí a faktů, ale rozšiřuje se o dovednostní a postojovou složku. Cílem základního vzdělání je rozvoj těch dovedností, schopností, návyků a postojů, které si žák ze základního vzdělávání odnáší do praktického života a po ukončení základní školy je využívá a dále rozvíjí.⁶

Mezi cíle RVP ZV patří:

- *poskytnout žákům základ všeobecného vzdělání zaměřeného k praktickému využití*
- *umožnit žákům, aby si osvojili strategii učení a motivovat je pro celoživotní vzdělávání: osvojení strategie učení žákům umožní samostatně se učit a vytvoří tak příhodné předpoklady pro dnes velmi potřebné celoživotní vzdělávání (prostředkem k dosažení tohoto cíle je klíčová kompetence k učení)*
- *podnítit žáky k tvořivému myšlení, logickému uvažování a řešení problémů (prostředkem k tomuto cíli je kompetence k řešení problémů)*
- *vést žáky k všestranné, účinné a otevřené komunikaci (komunikační kompetence)*

³ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Praha: VÚP, 2007, s. 10.

⁴ Tamtéž, s. 10 – 12.

⁵ Tamtéž, s. 12.

⁶ Tamtéž, s. 12.

- *rozvíjet schopnosti spolupracovat s ostatními a respektovat jejich práci a úspěchy* (kompetence sociální a personální)
- *vést žáky k tomu, aby se uplatňovali jako svěbytné, zodpovědné osobnosti uplatňující svá práva a dodržující své povinnosti* (kompetence občanské)
- *pomáhat rozvíjet schopnosti žáků v souladu s jejich reálnými možnostmi a uplatňovat tyto schopnosti při rozhodování o životní a profesní orientaci* (kompetence pracovní)⁷

1.2. VZDĚLÁVACÍ OBLAST ČLOVĚK A SPOLEČNOST

Dějepis je spolu s obsahově blízkým vzdělávacím oborem Výchova k občanství v RVP ZV zařazen do vzdělávací oblasti Člověk a společnost. Tato oblast má žáka vybavit vědomostmi a dovednostmi potřebnými k jeho zapojení do chodu demokratické společnosti a měla by se podílet na vytváření pozitivních občanských postojů a na přijetí hodnot, na nichž je vystavěna naše demokratická společnost.⁸ V souvislosti s novou koncepcí dějepisu v rámcových vzdělávacích programech a jeho zařazením do jedné vzdělávací oblasti s Výchovou k občanství se objevily diskuze o pojetí a charakteru školního dějepisu. Čeští historikové v čele se Z. Benešem se v těchto diskuzích vyslovili pro zachování dějepisu jako samostatného předmětu. Argumentem pro tuto koncepci je jednak rozdíl mezi dvěma odlišnými principy – historismem typickým pro dějepis a prezentismem typickým pro občanskou výchovu, jednak také rozdílný charakter obou oborů. Podobný názor zastávají také didaktici dějepisu, kteří se obávají unáhleného podřizování dějepisu výchově k občanství.⁹

Cílem vzdělávací oblasti Člověk a společnost je seznámit žáka s historickým vývojem společnosti, zejména s těmi jevy a procesy, které ovlivňují některé aspekty současného života, to znamená, že mají určitý vliv na současné dění. Z tohoto důvodu je třeba klást největší důraz na výuku dějin 19. a 20. století, protože řada jevů, které přetrvávají do současnosti má své kořeny právě v této době.¹⁰

⁷ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Praha: VÚP, 2007, s. 12 – 13.

⁸ Tamtéž, s. 43.

⁹ D. LABISCHOVÁ – B. GRACOVÁ: Příručka ke studiu didaktiky dějepisu, Ostrava 2010, s. 27.

¹⁰ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Praha: VÚP, 2007, s. 43.

1.2.1. CÍLE VZDĚLÁVACÍ OBLASTI ČLOVĚK A SPOLEČNOST

V RVP ZV je pro vzdělávací oblast Člověk a společnost formulována řada cílů, pro tuto práci jsou významné cíle, jejichž naplnění by mělo být realizováno výukou dějepisu. Celý seznam cílového zaměření vzdělávací oblasti Člověk a společnost lze najít v RVP ZV.¹¹

Mezi důležité cíle vzdělávací oblasti Člověk a společnost patří:

- *rozvoj zájmu o minulost a současnost našeho národa i ostatních kultur*
- *úcta k vlastnímu národu a respektování jiných národů a etnik, utváření vědomí příslušnosti k evropské kultuře*
- *odhalování kořenů společenských jevů, dějů a změn a přemýšlení o jejich vzájemném vlivu (z tohoto hlediska je nejvýznamnější výuka 19. a 20. století)*
- *hledání paralel mezi minulými a současnými událostmi, hledání paralel k českým historickým událostem ve světových dějinách*
- *rozvoj kritického myšlení – rozlišování mýtu a skutečnosti, práce s různými typy informačních zdrojů, rozpoznávání manipulace a postojů a názorů ohrožujících lidskou důstojnost nebo nerespektujících principy demokratického smýšlení*
- *rozvoj orientace v mnohotvárnosti faktů každodenního života*
- *rozpoznávání různých stereotypů (např. stereotypní nahlížení na muže a ženy)¹²*

1.2.2. POJETÍ DĚJEPISU V RVP ZV

Úkolem vzdělávacího oboru Dějepis je utvářet historické vědomí a historickou kulturu žáků¹³ a předávat historickou zkušenost dalším generacím. *Podle Z. Beneše by měl dějepis naučit žáky rozpoznat kvalitu, tj. pravdivost, správnost, oprávněnost, a měl by být funkční, tj. znalost minulosti by měla napomoci orientaci v sociální skutečnosti.¹⁴ Zároveň je důležité si uvědomit, že „historie není jen uzavřenou minulostí nebo uzavřeným souborem faktů a definitivních závěrů, ale že je kladením otázek, jimiž se současnost prostřednictvím minulosti ptá po svém vlastním charakteru a možné budoucnosti.“¹⁵*

¹¹ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Praha: VÚP, 2007, s. 44.

¹² Tamtéž, s. 44.

¹³ D. LABISCHOVÁ – B. GRACOVÁ: Příručka ke studiu didaktiky dějepisu, Ostrava 2010, s. 27.

¹⁴ Tamtéž, s. 27.

¹⁵ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Praha: VÚP, 2007, s. 43.

Úkolem učitele je seznámit žáky s důležitými dějinnými jevy a procesy, pečlivě vybírat a promýšlet, která dílčí témata v souladu s doporučeným učivem RVP ZV zařadit do výuky a jakým způsobem s nimi pracovat. Žáci by neměli pouze přejímat fakta, ale měli by být vedeni k tomu, aby byli schopni s učivem dále pracovat – klást si otázky, hledat paralely v minulosti a současnosti, pochopit společenské jevy a procesy a snažit se vyvodit z minulých událostí poučení do budoucna. Cílem výuky dějepisu není znalost co největšího množství faktů, ale správné vysvětlení historických jevů a událostí ze strany učitele a zařazení těchto faktů do systému vztahů a souvislostí tak, aby žák mohl dané historické události správně pochopit. Pokud žáci učivu porozumí, budou moci hledat vhodné argumenty a zaujmout k historickým událostem své vlastní stanovisko.¹⁶ V pochopení učiva, v jeho správném zařazení do systému vztahů a souvislostí a v zaujetí vlastního postoje k historickým jevům a procesům spočívá výše zmíněná kultivace historického vědomí, která je cílem výuky dějepisu.

Podle současných trendů v obsahu dějepisného učiva je v RVP ZV kladen největší důraz na výuku historie 19. a 20. století, se zvláštním důrazem na moderní dějiny po roce 1945. Tento trend souvisí se skutečností, že právě znalost a pochopení historického vývoje v této poměrně nedávné době má podle odborníků největší vliv na kultivaci historického vědomí žáků.¹⁷ Souvisejícím trendem je redukce nejstarších dějin (dějin pravěku a starověku). Tyto trendy ovlivnily učebnice, ze kterých jsem vycházela při tvorbě pracovních listů, z toho důvodu se projeví také v pracovním sešitě. Období pravěku, které bylo nejdelší v lidských dějinách, jsou v pracovním sešitě věnovány pouze tři listy. Naopak dějinám 19. a 20. století je věnována téměř polovina pracovních listů. RVP ZV klade důraz na vyváženost lokální, regionální, národní, evropské a globální historie a na vyváženost mezi kulturními, sociálními, hospodářskými a každodenními dějinami s dějinami politickými. Pozornost ve výuce dějepisu by měla být věnována také dějinám menšin a odlišných etnik či dějinám žen a dětí.¹⁸ V pracovním sešitu v praktické části práce je problematice menšin, dějinám žen a dětí věnováno několik aktivit.

¹⁶ Dagmar HUDECOVÁ: Pojetí oboru Dějepis v RVP ZV [online]. 2004.[cit. 2010-12-01]. Dostupné z WWW: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/37/POJETI-OBORU-DEJEPIS-V-RVP-ZV.html>; dále jen D. HUDECOVÁ: Pojetí oboru Dějepis v RVP ZV

¹⁷ Tamtéž.

¹⁸ D. LABISCHOVÁ – B. GRACOVÁ: Příručka ke studiu didaktiky dějepisu, Ostrava 2010, s. 29.

Vzdělávací obsah oboru Dějepis je v RVP ZV rozdělen do osmi tematických celků, tyto tematické celky jsou řazeny a zpracovány chronologicky. Každý z nich je tvořen očekávanými výstupy, které shrnují znalosti, dovednosti a schopnosti, které by měl žák získat po probrání daného tematického celku. Očekávané výstupy jsou formulovány ve 3. osobě jednotného čísla a mají činnostní pojetí, např. žák uvede, demonstruje, rozpozná, porovná, ... Učitel by dle těchto očekávaných výstupů měl vybírat takové dílčí učivo a měl by zvolit takové metody a formy výuky, které povedou k tomu, že žák po skončení daného tematického celku bude schopen vyhovět požadavkům formulovaným v očekávaných výstupech. Pod tabulkou s očekávanými výstupy je u každého tematického celku uvedeno učivo, které daný tematický celek zahrnuje. Všechny listy pracovního sešitu byly vytvářeny v souladu s očekávanými výstupy jednotlivých tematických celků v RVP.

První tematický celek Člověk v dějinách je úvodem do výuky dějepisu, žák by měl v rámci tohoto tematického celku pochopit, proč je důležité znát minulost, a měl by být seznámen se základními historickými prameny a institucemi. Do výuky tohoto tematického celku se doporučuje zahrnout regionální dějiny a zohledňovat osobní zkušenosti žáka.¹⁹ Součástí tematického celku je také orientace v čase (na časové ose), v prostoru (na mapě) a v posloupnosti historických epoch.²⁰ Tuto orientační dovednost žák v hodinách dějepisu procvičuje a rozvíjí po celou dobu výuky dějepisu na ZŠ. Z tohoto důvodu praktická část neobsahuje oddíl pracovních listů věnovaných tomuto tematickému celku, ale dílčí aktivity zaměřené na orientaci na časové ose, na mapě a v posloupnosti historických epoch jsou součástí pracovních listů ostatních tematických celků.

Další tematické celky jsou již věnované jednotlivým chronologicky řazeným etapám historického vývoje, v této práci se zmíním jen o některých z nich. Tematický celek Počátky lidské existence je věnován období pravěku. Protože se jedná o nejstarší období lidských dějin, máme z této doby jen velmi málo vědecky ověřených faktů. Dagmar Hudecová, která se podílela na tvorbě RVP ZV, u tohoto tematického celku upozorňuje na „*nutnost odlišovat pouhé domněnky od vědecky ověřených faktů*“. Zároveň konstatuje, že učitel by měl pečlivě volit, která data bude po žácích vyžadovat, a neměl by žáky zahlcovat zbytečnými časovými údaji, jejichž hodnota je

¹⁹ D. LABISCHOVÁ – B. GRACOVÁ: Příručka ke studiu didaktiky dějepisu, Ostrava 2010, s. 29.

²⁰ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Praha: VÚP, 2007, s. 44.

proměnlivá. Protože je v tomto tematickém celku hlavní důraz kladen na poznání hlavních vztahů a zákonitostí fungování lidské společnosti v pravěku, není nutné zařazovat do výuky antropologický vývoj člověka.²¹ Z těchto doporučení jsem vycházela při tvorbě pracovních listů. Aktivita věnovaná období pravěku jsou zaměřeny zejména na uvědomění si významných změn ve způsobu života pravěkých lidí a na jejich materiální i duchovní kulturu (nástroje, umění, náboženství).

Tematické celky, kterým má být v souvislosti se současnými trendy ve výuce dějepisu věnována největší pozornost a nejvíce času, jsou celky věnované historii 19. a 20. století. Jedná se o celky Modernizace společnosti, jež je věnována historickým událostem 19. století, a Moderní doba a Rozdělený a integrující se svět, které jsou zaměřeny na historický vývoj ve 20. století. Na výuku těchto nejmladších dějin klade RVP ZV zvláštní důraz, protože procesy a jevy započaté v této době mají vliv na život současné společnosti. Z těchto dějin lze také načerpat nejvíce poučení do současnosti i blízké budoucnosti. Učitel by výuku těchto tematických celků neměl zanedbat či opomíjet, měl by si na ni naopak vyhradit nejvíce času, doporučuje se dokonce až polovina celkové hodinové dotace určené výuce dějepisu na ZŠ.²² V pracovním sešitě jsou tato doporučení zohledněna.

Hlavní cíl výuky dějepisu na ZŠ nespočívá v pouhém získání znalostí a vědomostí o historickém vývoji, stejně jako u ostatních vzdělávacích oborů mají být u žáků prostřednictvím učiva rozvíjeny tzv. klíčové kompetence, kterým je věnována následující část diplomové práce.

2. KLÍČOVÉ KOMPETENCE

Klíčové kompetence jsou základním stavebním kamenem RVP ZV, protože jejich rozvoj a zdokonalování je jedním ze základních vzdělávacích cílů vzdělávání na ZŠ. Cílem praktické části DP je vytváření aktivit, které rozvíjejí klíčové kompetence. Proto je klíčovým kompetencím věnována samostatná kapitola.

2.1. DEFINICE A PŮVOD POJMU KLÍČOVÉ KOMPETENCE

V RVP ZV jsou klíčové kompetence definovány jako „*souhrn vědomostí, dovedností, schopností, postojů a hodnot důležitých pro osobní rozvoj a uplatnění*“

²¹ D. HUDECOVÁ: Pojetí oboru Dějepis v RVP ZV.

²² Tamtéž.

každého člena společnosti“²³. Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce charakterizuje klíčové kompetence velmi podobně: „*Klíčové kompetence představují soubor znalostí, dovedností a postojů, které přesahují konkrétní oborové poznatky a umožňují jejich efektivní využití*“²⁴. Ačkoli se obě definice liší ve slovním vyjádření, obsahově se téměř shodují. Vystihují fakt, že pojem klíčové kompetence nezahrnuje pouze vědomosti či znalosti, ale také rovnocennou dovednostní a postojoyou složku. *Klíčové kompetence zahrnují všechno to, co by měl žák po absolvování daného předmětu umět, nikoli jenom znát.*²⁵ Dalším společným znakem klíčových kompetencí zmíněným ve výše uvedených definicích je potřeba jejich rozvoje pro osobní a profesní růst jedince. Klíčovými kompetencemi tedy rozumíme ty vědomosti, dovednosti, schopnosti, postoje či hodnoty, které jedinci umožňují plné uplatnění v osobním i profesním životě.

Uplatnění rozvinutých klíčových kompetencí v profesním životě není náhodné. Pojem klíčové kompetence nevznikl ve školství, ale byl do této sféry převzatý z ekonomiky, konkrétně z trhu práce. Toto propojení školství a pracovního trhu není patrné pouze z původu pojmu, celá záležitost má také vnitřní souvislost – současné školství by se mělo více přizpůsobit potřebám pracovního trhu.²⁶ Tato potřeba je zcela logická, vezmeme-li v úvahu, že základní vzdělávání a na něj navazující studium na střední škole připravují žáky k vykonávání zvolené profese. S tím souvisí také cíl klíčových kompetencí. Klíčové kompetence mají zvýšit šance na uplatnění na pracovním trhu, jsou požadovány téměř v každém pracovním zařazení a na rozdíl od odborných poznatků, které se v některých oborech neustále mění, přetrvávají a mohou se rozvíjet po celý život.²⁷

2.2. NEJVÝZNAMNĚJŠÍ KLÍČOVÉ KOMPETENCE

Klíčovými kompetencemi pro etapu základního vzdělávání jsou:

- kompetence k učení
- kompetence k řešení problémů
- komunikativní kompetence
- kompetence sociální a personální

²³ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Praha: VÚP, 2007, s. 14.

²⁴ Barbara ČECHOVÁ a kol.: Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce, Praha 2006, s. 10.

²⁵ D. LABISCHOVÁ – B. GRACOVÁ: Příručka ke studiu didaktiky dějepisu, Ostrava 2010, s. 27.

²⁶ Barbara ČECHOVÁ a kol.: Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce, Praha 2006, s. 10.

²⁷ Tamtéž, s. 10.

- kompetence občanské
- kompetence pracovní

Každá kompetence je v RVP ZV charakterizována stanovenou úrovní dovedností a schopností, které by měl žák v rámci dané kompetence dosáhnout na konci základního vzdělávání. Tato úroveň je pouze ideálním stavem, o který se u každého žáka usiluje, ale kterého dosáhnou pouze někteří žáci. Cílem základního vzdělávání je dosažení takové úrovně klíčových kompetencí, která je pro konkrétního žáka dosažitelná.²⁸ Učitel musí při posuzování, nakolik si žák osvojil klíčové kompetence, brát v úvahu psychologické vlivy a osobnostní předpoklady každého žáka. Dosaženou úroveň klíčových kompetencí by měl posuzovat pouze podle pokroku, který žák udělal, ne podle ideálního stavu, který nemusí být v žákových možnostech, ani podle pokroku ostatních žáků.²⁹

2.2.1. KOMPETENCE K UČENÍ

Autoři Nápadníku k rozvoji klíčových kompetencí vystihují podstatu klíčové kompetence k učení těmito slovy: „*Klíčová kompetence k učení dává signál učitelům, aby učili žáky učit se... Učitelé neučí látku, ale umožňují žákům učit se.*“³⁰ Hlavním cílem kompetence k učení je tedy vést žáky k tomu, aby si osvojili vhodné učební strategie, které jim umožní samostatně se učit. Osvojení těchto strategií a rozvinutí kompetence k učení tvoří dobrý základ pro celoživotní učení, které je dnes k vykonávání mnoha profesí nezbytné. Škola tak rozvojem klíčové kompetence k učení dává žákům dobrý základ do budoucího osobního a profesního života.

Kompetence k učení podle RVP ZV zahrnuje tyto dovednosti a schopnosti:

- ✓ *osvojení vhodných učebních strategií*: schopnost samostatně se učit a zvolit si k tomu vhodné metody a strategie, získá předpoklady k celoživotnímu učení
- ✓ *vyhledávání a třídění informací*: práce s různými informačními zdroji, pochopení nalezených informací a jejich začlenění do systému vztahů a souvislostí (systematizace)
- ✓ *znalost obecně užívaných termínů, znaků a symbolů*
- ✓ *vytváření pozitivního vztahu k učení*³¹

²⁸ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Praha: VÚP, 2007, s. 14.

²⁹ Barbara ČECHOVÁ a kol.: Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce, Praha 2006, s. 10.

³⁰ Tamtéž, s. 35.

³¹ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Praha: VÚP, 2007, s. 14.

Základní výchovné a vzdělávací strategie rozvíjející kompetenci k učení

(Podle Nápadníku pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce)

„U klíčové kompetence k učení je potřeba pomoci žákům umožnit, aby učivo uchopili vlastním způsobem. Žáci by měli mít možnost utvářet si své vlastní hypotézy. K naplnění tohoto cíle je potřeba, aby žáci o učivu mohli přemýšlet a diskutovat, aby jej mohli používat a aktivně probírané učivo procvičovat.“³²

Autoři Nápadníku pro rozvoj klíčových kompetencí doporučují několik strategií, které mohou vést k rozvoji klíčové kompetence k učení. Tyto strategie jsou souborem obecných rad a doporučení, která by učitel měl při výuce respektovat, chce-li co nejlépe rozvíjet klíčové kompetence k učení.

- ✓ *Při výuce je vhodné využívat třífázový konstruktivistický model učení E-U-R. (O tomto modelu bude pojednáno v další části práce.)*
- ✓ *Při výuce je nezbytné poskytovat žákům zpětnou vazbu. Je vhodné zaměřit se na individuální pokrok jednotlivých žáků a podporovat žáky v jejich sebehodnocení.*
- ✓ *Na začátku hodiny by měl učitel spolu se žáky stanovit cíl hodiny, na konci hodiny by mělo být vyhodnoceno, zda byl cíl hodiny splněn.*
- ✓ *Při prezentaci učiva by měla být uplatňována multiperspektivita – učení by mělo být prezentováno z několika různých úhlů pohledu, nejlépe několika různými metodami. Učitel by měl žáky vést k tomu, aby byli schopni rozpoznat a formulovat hlavní myšlenky učiva.*
- ✓ *Velká pozornost by měla být věnována čtení s porozuměním, které se nejlépe realizuje při práci s textem nebo při samostatné práci žáků s informačními zdroji.*
- ✓ *Učitel by měl při výuce klást zejména otevřené otázky a podporovat žáky v tom, aby se naučili sami se ptát.*
- ✓ *Pro rozvoj kompetence k učení je dobré zadat žákům po skupinách zpracování referátu a v průběhu školního roku zadávat žákům dlouhodobější samostatné úkoly vyžadující aplikaci teoretických poznatků.³³*

Při výuce dějepisu se kompetence k učení realizuje např. činnostmi, které rozvíjejí schopnost číst verbální a ikonické texty, využívat informace z časových os a z map, či porovnávat informace z různých zdrojů.³⁴

³² Barbara ČECHOVÁ a kol.: Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce, Praha 2006, s. 36.

³³ Tamtéž, s. 37.

Pracovní sešit v praktické části diplomové práce obsahuje řadu aktivit, které rozvíjejí kompetenci k učení. Patří mezi ně např. tvorba myšlenkových map, cvičení založená na interpretaci karikatur, práce s textem, mapami a obrazovým materiálem, diskusní aktivity a zábavná cvičení (vytvářejí pozitivní vztah žáků k učení).

2.2.2. KOMPETENCE K ŘEŠENÍ PROBLÉMŮ

Kompetence k řešení problému by žákům měla umožnit naučit se osvojit si strategie vedoucí k vyřešení problémů. Ve školní výuce je možné tuto kompetenci rozvíjet pomocí problémových úloh, nebo zapojením žáků do řešení skutečných problémových situací.

Kompetence k řešení problémů podle RVP ZV zahrnuje tyto dovednosti

a schopnosti:

- ✓ *rozpoznání a pochopení problému, analýza jeho příčin*
- ✓ *samostatné řešení problému: získání potřebných informací, využití vlastního úsudku a vlastních zkušeností, hledání vhodných způsobů řešení*
- ✓ *ověření správnosti řešení a obhajoba vlastního řešení³⁵*

Výchovné a vzdělávací strategie rozvíjející kompetenci k řešení problémů

(Podle Nápadníku pro rozvoj klíčových kompetencí)

Kompetenci k řešení problému je možné rozvíjet pomocí tzv. problémových úloh, úkolů se stupňovitým řešením, které vyžaduje tvořivost, trpělivost a pečlivost. Dá se rozvíjet také pomocí nejrůznějších hádanek a rébusů. Jednou z možností, jak ve výuce rozvíjet kompetenci k řešení problémů je „umožnit žákům podílet se na řešení skutečných problémů ve školním i mimoškolním životě“.³⁶

Autoři Nápadníku doporučují následující výchovné a vzdělávací strategie:

- ✓ *Ve výuce je vhodné využívat úkoly se širším zadáním, které vyžaduje víceúrovňové řešení. Žáci by měli být schopni najít řešení problému a své řešení si obhájit vhodnými argumenty.*
- ✓ *V humanitních předmětech je doporučeno zařadit do výuky kritické čtení a psaní úvah a esejů, které vyžadují hlubší zamyšlení se nad probíraným učivem.*
- ✓ *Doporučuje se vztáhnout probírané učivo k reálnému světu a aktuálnímu dění. Žáci by měli být motivováni problémovými úlohami z praktického života.*

³⁴ D. LABISCHOVÁ – B. GRACOVÁ: Příručka ke studiu didaktiky dějepisu, Ostrava 2010, s. 28.

³⁵ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Praha: VÚP, 2007, s. 15.

³⁶ Barbara ČECHOVÁ a kol.: Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce, Praha 2006, s. 72.

- ✓ *Vhodné je zadávat žákům dlouhodobé úkoly s řadou dílčích úkolů, jejichž vypracování je omezeno pevně stanovenými termíny odevzdání*³⁷

Při výuce dějepisu se kompetence k řešení problému realizuje např. v úvahách o příčinách historických událostí a v diskuzích, při nichž si jednotliví žáci vyměňují své názory a rozhodují o tom, které řešení je nejlepší.³⁸

V pracovním sešitě je kompetence k řešení problému rozvíjena pomocí cvičení založených na vyškrtávání pojmů, které nepatří mezi ostatní, v aktivitách založených na hledání souvislostí, ve hrách typu Hádej, kdo, pexeso, domino, v aktivitách typu Pravda, nebo lež a v řadě dalších aktivit.

2.2.3. KOMUNIKATIVNÍ KOMPETENCE

Komunikativní kompetence zahrnuje všechny dovednosti a schopnosti, které žákovi umožňují účinně komunikovat a souvisle a logicky vyjadřovat myšlenky a názory.

RVP ZV do komunikační kompetence zahrnuje následující dovednosti

a schopnosti:

- ✓ *výstižná, logická a souvislá formulace myšlenek a názorů*
- ✓ *schopnost účinně se zapojovat do diskusí: naslouchat ostatním účastníkům diskuse a obhájit svůj názor vhodnou argumentací*
- ✓ *porozumění různým typům textů, záznamů, obrazových materiálů, gest a zvuků*
- ✓ *využívání informačních a komunikačních prostředků a technologií*
- ✓ *využití komunikačních dovedností k utváření vztahů s druhými lidmi a ke kvalitní spolupráci*³⁹

Výchovné a vzdělávací strategie rozvíjející klíčovou kompetenci k řešení problémů (Podle Nápadníku pro rozvoj klíčových kompetencí)

Pro rozvoj komunikační kompetence je nezbytné podporovat zároveň rozvoj sociální a personální kompetence, zejména zdravé sebevědomí a sebepojetí.

- ✓ *Učitel by měl usilovat o to, aby při každé hodině promluvil co nejvíce žáků.*
K tomu je vhodné v hodině využívat nejrůznější diskusní aktivity a techniky.
- ✓ *Do výuky je vhodné zahrnovat co nejvíce aktivit, při nichž se žáci učí obhajovat vlastní názor a nalézat k tomu vhodné argumenty.* Při těchto aktivitách se žáci zároveň učí naslouchat názorům spolužáků a respektovat tyto názory.

³⁷ Barbara ČECHOVÁ a kol.: Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce, Praha 2006, s. 73.

³⁸ D. LABISCHOVÁ – B. GRACOVÁ: Příručka ke studiu didaktiky dějepisu, Ostrava 2010, s. 28.

³⁹ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Praha: VÚP, 2007, s. 15.

- ✓ *Do výuky je třeba zařazovat také metody kooperativního učení a aktivity vyžadující prezentaci výsledků práce před spolužáky.*
- ✓ *Komunikační kompetence se dá rozvíjet také školním časopisem či jinými aktivitami dokumentujícími dění na škole.⁴⁰*

Ve výuce dějepisu žáci rozvíjejí své komunikační kompetence prostřednictvím všech činností, které vyžadují formulaci určitého názoru či myšlenky. Nejvíce se komunikační dovednosti a schopnost vhodně argumentovat rozvíjejí při různých diskusních aktivitách.

V pracovních listech je komunikativní kompetence do jisté míry rozvíjena téměř u všech typů aktivit. Nejvíce ji rozvíjejí diskusní aktivity (mnoho aktivit v pracovních listech nabízí podklad či úvod do dalších diskusí), hra Hádej, kdo, která je založena na pokládání otázek směřujících k odhalení historické osobnosti, aktivity založené na rozboru karikatur a popisu obrázků či aktivity, při nichž žáci vyjadřují své názory, nebo rekonstruuji průběh historických událostí.

2.2.4. KOMPETENCE SOCIÁLNÍ A PERSONÁLNÍ

Sociální a personální kompetence se týká zejména schopnosti spolupráce a komunikace s ostatními, respektování ostatních jedinců a utváření si pozitivního vztahu k sobě samému. *V rámci sociální a personální kompetence se dá u žáků cíleně rozvíjet emocionální inteligence. Součástí této inteligence je podpora kladných hodnot (např. upřímnosti či spravedlnosti), vedení žáků k vědomí vlastní zodpovědnosti a schopnost sebereflexe (schopnost vidění svých předpokladů a limitů).⁴¹* Tyto schopnosti jsou nutné také pro rozvoj občanské kompetence.

RVP ZV do kompetence sociální a personální zahrnuje:

- ✓ *účinnou spolupráci ve skupině, práci v týmu s ohledem na společný výsledek*
- ✓ *vytváření příjemné atmosféry a spolupráci na základě ohleduplnosti a úcty, upevňování dobrých mezilidských vztahů*
- ✓ *poskytnutí pomoci nebo požádání o ni*
- ✓ *oceňování zkušeností druhých lidí, respektování různých hledisek*

⁴⁰ Barbara ČECHOVÁ a kol.: Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce, Praha 2006, s. 100.

⁴¹ Tamtéž, s. 128.

- ✓ vytváření pozitivní představy o sobě samém, vytváření vlastní sebedůvěry a snahu dosáhnout sebeuspokojení a sebeúcty⁴²

Výchovné a vzdělávací strategie rozvíjející klíčovou kompetenci sociální a personální (Podle Nápadníku pro rozvoj klíčových kompetencí)

- ✓ Na začátku hodiny je vhodné zařadit koncentrační či motivační aktivity.
- ✓ Při jednotlivých aktivitách je vhodné umožnit střídání rolí ve skupině. Žáci by si měli rozdělit role ve skupině, vytvořit pravidla pro týmovou práci a převzít zodpovědnost za splnění úkolu. Vytvořená pravidla je třeba dodržovat.
- ✓ Po každé aktivitě je vhodné zařadit zpětnou vazbu – reflexi.
- ✓ Ve všech předmětech je vhodné využívat různé diskusní aktivity umožňující prezentace názorů žáků.
- ✓ Do výuky je nutné pravidelně zařazovat kooperativní vyučování.⁴³

Při výuce dějepisu se kompetence sociální a personální rozvíjí zejména těmi aktivitami, které jsou založeny na skupinové či párové kooperaci. V pracovním sešitě skupinovou či párovou kooperaci umožňuje řada aktivit, zejména tvorba myšlenkových map, hraní didaktických her (pexeso, domino, soutěžní kvízy) nebo aktivity, které vytvářejí prostor pro skupinovou či celotřídní diskusi (tyto možnosti jsou podrobněji popsány v praktické části DP, v sekci Komentáře).

2.2.5. KOMPETENCE OBČANSKÉ

V Nápadníku pro rozvoj klíčových kompetencí je klíčová kompetence občanská charakterizována následovně: „Klíčová kompetence občanská se skládá zejména z postojů. Formuje způsob, jakým se žáci budou dívat na svět.“⁴⁴

Vymezení klíčových občanských kompetencí v RVP ZV:

Na konci základního vzdělávání žák:

- ✓ respektuje přesvědčení druhých lidí, váží si jejich vnitřních hodnot, je schopen se vcítit do situací ostatních lidí, odmítá útlak a hrubé zacházení, uvědomuje si povinnost postavit se proti fyzickému a psychickému násilí
- ✓ chápe základní principy, na nichž spočívají zákony a společenské normy, je si vědom svých práv a povinností
- ✓ rozhoduje se zodpovědně, poskytne dle svých možností účinnou pomoc

⁴² Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Praha: VÚP, 2007, s. 15.

⁴³ Barbara ČECHOVÁ a kol.: Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce, Praha 2006, s. 128.

⁴⁴ Tamtéž, s. 149.

- ✓ *respektuje, chrání a ocení naše tradice a kulturní i historické dědictví, projevuje pozitivní postoj k uměleckým dílům, smysl pro kulturu a tvořivost*
- ✓ *chápe základní ekologické souvislosti a environmentální problémy*⁴⁵

Výchovné a vzdělávací strategie rozvíjející klíčové kompetence občanské

(Podle Nápadníku pro rozvoj klíčových kompetencí)

Podstata rozvoje občanské kompetence u žáků spočívá podle autorů Nápadníku v tom, nakolik se v životě školy uplatňují demokratické principy. Podle této myšlenky se žáci demokratickým principům více naučí z podmínek, v nichž žijí, než z hodnot proklamovaných během výuky. Proto je třeba demokratické principy zavést do života školy, nechat žáky více ovlivňovat, jak bude výuka probíhat a dát jim možnost vyjádřit se k průběhu výuky prostřednictvím zpětné vazby.⁴⁶

- ✓ *Žáci by si měli v třídním kolektivu sami stanovovat pravidla chování.*
- ✓ *Žáci by měli mít možnost podílet se na výběru učiva a jednotlivých aktivit ve výuce.*
- ✓ *Žáci se mohou podílet i na stanovování pravidel pro hodnocení.*
- ✓ *Pro rozvoje občanské kompetence jsou nutné znalosti o fungování státu, zákonech, ...*
- ✓ *Pro dosažení dobrých výsledků v klíčové kompetenci občanské je nutné dát žákům prostor pro vyjadřování vlastních názorů a používat mnoho různých vyučovacích stylů a aktivit.*
- ✓ *Je nezbytné respektovat individuální rozdíly mezi žáky (národnostní, kulturní, náboženské).*
- ✓ *Žáky je třeba zapojit do občanského života i do různých evropských a výměnných programů. Je také žádoucí nabídnout jim vhodné pozitivní aktivity jako protipól nežádoucím sociálně patologickým jevům.*⁴⁷

Většina doporučených strategií se týká obecných zásad ve výuce a ve školním prostředí. Přímo ve výuce dějepisu se klíčové občanské kompetence dají rozvíjet prostřednictvím souvisejícího učiva (např. učivo o různých formách vlády apod.). Dále je možné také rozvíjet vztah žáků k uměleckým dílům a naučit je uvědomovat

⁴⁵ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Praha: VÚP, 2007, s. 16.

⁴⁶ Barbara ČECHOVÁ a kol.: Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce, Praha 2006, s. 150.

⁴⁷ Tamtéž, s. 151.

si hodnotu těchto děl.⁴⁸ V pracovních listech je občanská kompetence rozvíjena učivem o různých formách vlády (totalita, demokracie, absolutní versus parlamentní monarchie apod.) a aktivitami zaměřenými na prezentaci učiva o antisemitismu, rasismu, potlačování či respektování lidských práv. Občanskou kompetenci dále rozvíjejí aktivity, které žákům přibližují významná umělecká díla českých i světových autorů, vztah k umění a k rodné zemi.

2.2.6. KOMPETENCE PRACOVNÍ

Klíčová kompetence pracovní je souhrnem takových dovedností, schopností a postojů, které připravují žáka na jeho budoucí pracovní a profesní život. K tomu, aby měl žák rozvinutou pracovní kompetenci, je třeba, aby měl rozvinuté všechny ostatní klíčové kompetence. *„Klíčová kompetence pracovní shrnuje specifické dovednosti a postoje potřebné pro uplatnění na trhu práce, v tomto smyslu je doplňkem předcházejících kompetencí. V rámci pracovní kompetence by se žáci měli seznamovat se světem práce, práci by měli vnímat jako hodnotu, měli by poznávat sami sebe a přemýšlet o svém budoucím uplatnění.“*⁴⁹

Výchovné a vzdělávací strategie rozvíjející klíčovou kompetenci pracovní (Podle Nápadníku pro rozvoj klíčových kompetencí)

- ✓ Žáky je třeba motivovat k poznávání různých povolání.
- ✓ Učitel by měl žákům umožnit, aby se podíleli např. při tvorbě pomůcek pro výuku. Měl by jim umožnit prezentovat výsledky práce před mladšími žáky.
- ✓ Pracovní kompetenci pomáhají rozvíjet aktivity, při nichž se uplatňují činnosti související s praktickým životem, např. hraní rolí, diskuse, skupinová práce, pokusy.
- ✓ Je nezbytné učit žáky pracovat podle předem stanovených kritérií a dodržovat přesně zadání a termíny.⁵⁰

Ve výuce dějepisu je možné rozvíjet pracovní kompetenci pouze omezeně, vhodné je zařadit do výuky aktivity, které simulují některé podmínky pracovního života – např. vyžadovat přesnou práci podle předem stanovených instrukcí či důsledně trvat na dodržování termínů. K rozvoji pracovní kompetence přispívají v pracovním sešitě např. aktivity, při nichž žáci vytvářejí myšlenkové mapy či výukové plakáty.

⁴⁸ D. LABISCHOVÁ – B. GRACOVÁ: Příručka ke studiu didaktiky dějepisu, Ostrava 2010, s. 28.

⁴⁹ Barbara ČECHOVÁ a kol.: Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce, Praha 2006, s. 165.

⁵⁰ Tamtéž, s. 166.

3. ROZVOJ KLÍČOVÝCH KOMPETENCÍ VE VÝUCE

Klíčové kompetence se dají ve výuce rozvíjet několika způsoby. Jejich součástí jsou nejen vědomosti (znalosti), ale také dovednosti, schopnosti, postoje a hodnoty. Proto je možné rozvíjet je výběrem učiva (znalosti) či výběrem vhodné vyučovací formy a metody. Existují také strategie vedoucí k rozvoji klíčových kompetencí, které zasahují do všech oblastí školního života a jejichž základní rady a doporučení jsou uvedeny výše v textu. Tato kapitola bude věnována podmínkám, které je nutné splnit, chceme-li při výuce co nejlépe rozvíjet klíčové kompetence žáků, dále bude zaměřena na jednotlivé organizační formy a metody výuky, s důrazem na aktivní metody výuky, které mají největší předpoklad k rozvoji klíčových kompetencí.

3.1. STRATEGIE VEDOUcí K ROZVOJI KLÍČOVÝCH KOMPETENCÍ

Následující řádky jsou věnovány několika zdánlivě nesourodým informacím, jejichž znalost může učiteli pomoci kladně ovlivnit vyučování a jeho efektivitu a které je třeba brát v úvahu, chce-li učitel co nejlépe rozvíjet klíčové kompetence svých žáků a chce-li, aby si jeho žáci z výuky odnášeli co nejvíce znalostí, dovedností či schopností. Je důležité uvědomit si, že proces výuky a učení žáků se neodehrává ve vzduchoprázdnu a že příznivé klima ve třídě nebo individuální přístup k žákům a pochopení fungování paměti může učiteli pomoci lépe a efektivněji zavádět do výuky aktivizující metody, pomocí nichž je možné žáky více zapojit do výuky a lépe rozvíjet klíčové kompetence žáků. Vytváření příznivého školního a třídního klimatu i individuální přístup k jednotlivým žákům jsou zároveň tendencemi, které navozuje a respektuje RVP ZV.

3.1.1. FUNGOVÁNÍ PAMĚTI

Při uvažování o tom, který způsob učení je nejefektivnější a vede k dlouhodobému zapamatování poznatků, je možné využít výzkumů zaměřených na fungování paměti. *Podle těchto výzkumů si člověk pamatuje jen 10 % toho, co četl, 20 % toho, co slyšel a 30 % toho, co viděl. Pokud se tyto přístupy kombinují, pak si lidé zapamatují mnohem víc. Člověk si zapamatuje až 50 % toho, co viděl a zároveň slyšel, 70 % toho, co sám řekl a až 90 % toho, co zároveň řekl i udělal⁵¹.* Z těchto výsledků vyplývá, že nejvíce si pamatujeme to, co jsme sami prožili nebo udělali. Ve výuce si žák zapamatuje více učiva, pokud toto učivo prezentuje spolužákům (například v případě vrstevnického vyučování), nebo zažije-li nějakou situaci, která připomíná

⁵¹ Barbara ČECHOVÁ a kol.: Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce, Praha 2006, s. 15.

realitu a má emotivní charakter. Tyto situace je možné ve výuce navodit pomocí různých simulačních nebo situačních technik. Příkladem situační techniky je např. aktivita Problémové situace z pracovního listu Zločiny proti lidskosti. Lidský mozek si lépe zapamatovává nové a překvapující informace, proto je dobré ve výuce střídat různé přístupy a učební strategie. Vyučování je efektivnější, pokud učitel ve výuce střídá různé druhy aktivit a vyučovacích metod. Z tohoto důvodu jsou v pracovních listech zařazovány vždy tři aktivity odlišného typu. Pro efektivnost výuky je důležité znát také koncept povrchního a hlubšího učení. Povrchní učení znamená, že žák přijme určitou informaci a na krátkou dobu si ji zapamatuje. Nijak ho ale postojově ani hodnotově neovlivní. Naopak hlubší učení zahrnuje nejen zapamatování informace, ale také akceptování důvodů, proč se žák danou věc učí. Chceme-li kromě znalostí a dovedností ovlivňovat i postoje a hodnotovou orientaci žáků, je třeba žáky dostatečně motivovat, protože pouze hlubší učení dokáže podnítit rozvoj osobnosti a ovlivňovat pohled na svět. Snahou učitele by mělo být, aby si žáci co nejvíce znalostí zapamatovali dlouhodobě. Dlouhodobá paměť však funguje pouze tehdy, pokud žák učivu porozumí a je schopen začlenit si ho do struktury významů a pojmů, které už zná. Tak si vytvoří nejlepší předpoklad pro dlouhodobé zapamatování informací.⁵² Z tohoto důvodu je v pracovních listech kladen důraz na propojování učiva a hledání souvislostí. Některé aktivity sice procvičují pouze znalost, většina z nich je však orientována spíše na porozumění či aplikaci poznatků.

3.1.2. BEZPEČNÉ PROSTŘEDÍ VE TŘÍDĚ

Pro efektivitu výuky a větší aktivitu žáků při výuce je velmi důležité vytvořit ve třídě příznivé klima. Bezpečné prostředí ve třídě znamená, že žák se nemusí obávat toho, že bude za svou aktivitu zesměšňován, shazován, ponižován, ignorován nebo dokonce potrestán. Chce-li učitel žáky motivovat, měl by vždy volit pozitivní motivaci. Žáci by měli být motivováni touhou po úspěchu a pochvale, nikoli obavou z případného trestu. Bezpečné prostředí, v němž se žáci mohou vyjadřovat bez obavy z případné negativní reakce na jejich názor či příspěvek ze strany učitele či žáků, tvoří nutnou podmínku k efektivnějšímu učení i k rozvoji sebevědomí žáků.⁵³ K tomu, aby bylo možné ve třídě realizovat všechna cvičení z praktické části DP, je třeba, aby ve třídě panovalo příjemné a bezpečné klima. Zvlášť důležité je to při těch aktivitách, které jsou zaměřeny na závažná témata moderních lidských dějin

⁵² Barbara ČECHOVÁ a kol.: Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce, Praha 2006, s. 16.

⁵³ Tamtéž, s. 17.

a ve kterých je nutné, aby žáci bez ostychu vyjadřovali své osobní názory a postoje. Bezpečné klima je důležité také při realizaci všech diskusních aktivit a aktivit založených na spolupráci žáků (společná tvorba myšlenkové mapy apod.).

3.1.3. INDIVIDUÁLNÍ PŘÍSTUP

RVP ZV podporuje tendenci k individuálnímu přístupu, píše se v něm, že „*při dosahování cílů základního vzdělávání je třeba zohledňovat potřeby a možnosti žáků.*“⁵⁴ Každý učitel by si měl uvědomit, že k optimálnímu rozvoji žáků je potřeba přistupovat k nim individuálně. Pro efektivitu výuky je důležité vědět, že každý žák je jiný, má svůj vlastní styl učení a může preferovat jiné informační kanály. (Žáci získávají informace z různých typů podnětů). Učitel by měl usilovat o to, aby si žáci rozšiřovali své obzory a aby se naučili používat různé učební styly. K tomu je třeba využívat ve výuce široké spektrum rozličných metod, které respektují různé učební styly, a využívat ve výuce vizuální, auditivní i kinestetické podněty. Žáci preferující vizuální podněty reagují nejvíce na obrazový materiál, např. napsaná slova, grafické znázornění, fotografie, powerpointové prezentace apod. Žáci s auditivní preferencí nejlépe reagují na zvuky, např. na hlas učitele a spolužáků či na audiozáznamy. Tito žáci si při zapamatování učiva text často přeřkávají nahlas. Největší skupina žáků využívá kinestetický učební styl. Tito žáci si nejvíce informací zapamatují tehdy, když si mohou zkoumanou činnost či skutečnost vyzkoušet, jsou-li v pohybu nebo mohou-li si vyzkoušet hraní rolí. Žáci s kinestetickým učebním stylem jsou nejpočetnější a vyžadují častější střídání aktivit ve výuce. Chce-li učitel aktivizovat co nejvíce žáků a zajistit co největší efektivitu učení, měl by respektovat potřeby všech tří skupin žáků a začleňovat do výuky vhodné metody.⁵⁵ V pracovních listech v praktické části DP se vyskytuje velké množství aktivit založených na práci s obrazovým materiálem, jsou zde však také aktivity diskusní či hravé, při nichž si přijdou na své i žáci s auditivním učebním stylem. Žákům s kinestetickým stylem by měla vyhovovat různorodá skladba aktivit na jednom pracovním listu a aktivity založené na osobním prožitku či hraní her.

⁵⁴ Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání, Praha: VÚP, 2007, s. 10.

⁵⁵ Barbara ČECHOVÁ a kol.: Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce, Praha 2006, s. 18.

3.2. VYUČOVACÍ FORMY

Vyučovací formy, často též označované jako organizační formy výuky, jsou „organizačním uspořádáním vnějších podmínek, za kterých se prostřednictvím odpovídajících vyučovacích metod a vyučovacích prostředků realizují cíle výuky.“⁵⁶

Základní vnější rámec výuky představuje v českém školství vztah mezi dvěma hlavními organizačními formami výuky, vztah mezi třídou (prostor) a hodinou (čas), nazývaný třídně-hodinový systém. Během historického vývoje se vytvořila řada rozmanitých vyučovacích forem, pro účely této práce zde budou uvedeny pouze některé základní organizační formy. Vzhledem k zaměření práce a vzhledem k tomu, že každé téma obsahuje evokační (motivační) aktivitu a další dvě různorodé aktivity k opakování či upevnění učiva, zde nebude uvedena typologie vyučovacích hodin.

Klíčové kompetence je možné rozvíjet v rámci každé ze základních organizačních forem vyučování, v praxi rozvoj klíčových kompetencí závisí zejména na charakteru užitých vyučovacích metod a konkrétním provedení a uspořádání aktivit během výuky. Z hlediska klíčové kompetence sociální a personální a z hlediska komunikativní kompetence se jako zvláště výhodné jeví skupinové (případně kooperativní) vyučování, které je založeno na vzájemných sociálních interakcích mezi žáky, zlepšuje schopnosti a dovednosti potřebné ke spolupráci, vzájemné komunikaci a k lepším mezilidským vztahům. V praktické části DP se vyskytují cvičení vhodná k samostatné práci (např. křížovky, čtyřsměrky, hlavolamy, přiřazovací cvičení či přesmyčky), cvičení vhodná ke skupinové a párové spolupráci (např. myšlenkové mapy, diskusní aktivity, práce s karikaturami a s obrazovým materiálem, didaktické hry – pexeso, domino) i cvičení vhodná k využití při hromadné výuce (např. kvízy, celotřídní diskuse, bingo). Některé aktivity mohou být využity v rámci několika různých organizačních forem (např. myšlenková mapa v rámci skupinové nebo hromadné výuky apod.).

3.2.1. FRONTÁLNÍ (HROMADNÉ) VYUČOVÁNÍ

Frontální neboli hromadné vyučování má v českých školách dlouhou tradici a i v dnešní době nachází velké uplatnění, protože vykazuje vysokou produktivitu učitelovy práce.⁵⁷ Podstatou této organizační formy je interakce učitele s celou třídou žáků. Tato třída se skládá z žáků, kteří dosahují přibližně stejné věkové a mentální

⁵⁶ Stanislav JULÍNEK: Základy oborové didaktiky dějepisu, Brno 2004, s. 150.

⁵⁷ Denisa LABISCHOVÁ – Blažena GRACOVÁ: Příručka ke studiu didaktiky dějepisu, Ostrava 2010, s. 59.

úrovně. V průběhu vyučovací hodiny udržuje učitel kontakt s celou třídou a s celou třídou také komunikuje. Tento přístup nazýváme frontální výukou. Kromě komunikace s celou třídou se učitel zároveň snaží jednat s jednotlivými žáky také individuálně. Frontální vyučování je výhodné pro produktivní poznávací činnost žáků a umožňuje efektivně vstřípit všem žákům základy učiva. Sociální interakce celé třídy podněcuje vznik kladné emocionální atmosféry při výuce a umožňuje vytvářet předpoklady pro spolupráci mezi žáky.⁵⁸ Přesto je hromadná výuka charakterizována zejména interakcí učitele s žákem – jednotlivcem, naopak kontakty mezi jednotlivými žáky jsou při frontální výuce minimální.

Vzhledem k tomu, že žáci si ve třídě mezi sebou tvoří určitý systém vztahů, je dobré tohoto systému využívat a hromadnou výuku doplňovat jinými formami vyučování, nejlépe takovými, které umožní větší míru individualizace a větší interakci mezi jednotlivými žáky, a které více rozvíjejí schopnost spolupráce a tedy i některé klíčové kompetence (zejména kompetenci sociální a personální a kompetenci komunikativní).

3.2.2. SKUPINOVÉ VYUČOVÁNÍ

Tato organizační forma je založena zejména na sociálních interakcích mezi jednotlivými žáky. Skupinové vyučování je organizační forma, při níž jsou žáci rozděleni do malých, tří až pětičlenných skupin, v jejichž rámci spolupracují na splnění zadaných úkolů. Skupinové vyučování má na učení žáků kladný vliv, protože v jeho průběhu si žáci navzájem pomáhají a směřují ke společnému cíli. Malé skupiny dají vyniknout a umožňují zažít úspěch i slabším či nesmělým žákům, kteří se v celém třídním kolektivu nemají šanci uplatnit. Při skupinovém vyučování se žáci učí spolupracovat, učí se přijímat zodpovědnost za svou činnost a její výsledky, mají více šancí uplatnit svou tvořivost a učí se respektovat názor a práci svých spolužáků ve skupině. Skupiny při skupinové práci mohou být homogenní, tedy složené z výkonnostně vyrovnaných žáků, nebo heterogenní. Pro funkčnost a efektivitu skupinové práce je důležitý výběr členů skupiny. Složení jednotlivých skupin může být určeno náhodně (např. losem), direktivně učitelem podle různých kritérií (např. pracovní tempo, druh činnosti a její obtížnost, zájem žáků) nebo si jej mohou určit sami žáci (podle kamarádských vztahů).⁵⁹

⁵⁸ Jarmila SKALKOVÁ: *Obecná didaktika*, Praha 2007, s. 221.

⁵⁹ Tamtéž, s. 224 – 227.

Pro skupinovou práci se hodí nejrůznější činnosti, např. vypracování jednotlivých úkolů, soupeření skupin mezi sebou, střídavé zadávání stejných úkolů různým skupinám nebo diskusní aktivity v rámci skupiny.⁶⁰

Při skupinové práci se za předpokladu, že skupina funguje tak, jak má, a žáci mají rozdělené role a spolupracují, ideálně rozvíjí klíčová kompetence sociální a personální. Vzhledem k tomu, že žáci v průběhu práce ztrácejí zábrany, mohou spolu s ostatními přirozeně a bez ostychu komunikovat, učí se formulovat své názory a myšlenky, porovnávají je s návrhy svých spolupracovníků ve skupině a kriticky je hodnotí, v průběhu skupinové činnosti se rozvíjí také kompetence komunikativní. Z hlediska rozvoje těchto kompetencí je velmi přínosné zařazovat skupinové vyučování pravidelně do výuky.

Skupinové vyučování poskytuje oproti frontálnímu vyučování řadu výhod ve větších možnostech rozvoje některých klíčových kompetencí i rozvoje vztahů mezi žáky, má však svá omezení. Skupinové vyučování je vhodné zařadit při výuce tehdy, kdy mají žáci řešit složitější úkol či problém, naopak se nehodí pro prosté naučení či reprodukci faktů. Ideální je propojit problémové vyučování s vyučováním skupinovým, toto propojení však klade vysoké nároky na učitele, zejména na didaktickou přípravu učiva. Úskalí této organizační formy spočívá také v tom, že žáci se musí nejprve naučit některé dovednosti potřebné pro spolupráci ve skupině, proto pokud je tato organizační forma zaváděna bez předchozích zkušeností žáků, je třeba aktivitu postupně několikrát zopakovat, než bude dosaženo očekávaného efektu.⁶¹

3.2.3. KOOPERATIVNÍ VYUČOVÁNÍ

Kooperativní vyučování není přímo organizační formou vyučování, tímto pojmem chápeme spíše celkový charakter výuky založený na spolupráci, pomoci, podpoře a pochopení. Jeho princip spočívá ve spolupráci žáků, kteří se vzájemnou kooperací snaží dosáhnout společného cíle. Kooperativní vyučování není synonymem pro skupinové vyučování, tyto formy nelze zaměňovat, ale souvisí spolu, protože skupinové vyučování podporuje spolupráci mezi žáky a přispívá tak k vytváření kooperativního charakteru vyučování. Kooperativní vyučování je protikladem k soutěživému (kompetitivnímu) vyučování. Má pomáhat rozvíjet vzájemnou pomoc,

⁶⁰ D. LABISCHOVÁ – B. GRACOVÁ: Příručka ke studiu didaktiky dějepisu, Ostrava 2010, s. 58.

⁶¹ Jarmila SKALKOVÁ: Obecná didaktika, Praha 2007, s. 224 – 227.

toleranci k druhým, dovednost formulovat logicky vlastní myšlenky a názory, reagovat na názory a potřeby ostatních a naučit se posuzovat a hodnotit sebe i druhé.⁶²

3.2.4. INDIVIDUÁLNÍ VYUČOVÁNÍ

Individuální vyučování je vývojově nejstarší organizační formou výuky známou již od starověku. Jedná se o typ vyučování, při němž dochází ke vzájemné interakci mezi učitelem a žákem-jednotlivcem, učitel se tak svému žákovi může plně věnovat. Každému žákovi je stanoveno individuální učivo. Nevýhodou této formy je nízká produktivita učitelovi práce, výhodou je, že tato výuka plně odpovídá potřebám žáka.

V současnosti se tato forma výuky realizuje při individuálním studijním plánu nebo při uměleckém studiu.⁶³ Práce je přizpůsobena každému žákovi na základě poznání jeho možností. Žáci tedy nezpracovávají stejný úkol, ale každý žák by měl dostat takový úkol, který má šanci zvládnout. Individuální či individualizované vyučování se na českých základních školách neuplatňuje plošně, slouží spíše jako doplnění k jiným organizačním formám.

3.2.5. PROJEKTOVÉ VYUČOVÁNÍ

Projektové vyučování je organizační formou výuky, která svým trváním obvykle přesahuje třídně-hodinový systém. Do vyučování je vhodné ji zařazovat jako doplněk ke klasickým organizačním formám realizovaným v třídně-hodinovém systému. Cílem projektového vyučování je překonat nedostatky běžné výuky, např. izolovanost a roztržitost poznatků, jejich odtrženost od praktického života či nedostatek motivace. Projektové vyučování využívá zkušenosti žáků, které se snaží promyšleně rozvíjet. Obvykle propojuje teoretickou a praktickou činnost žáků. Podstatou projektového vyučování je řešení komplexních teoretických a praktických problémů prostřednictvím aktivní činnosti žáků.

Projektové vyučování nabízí mnoho možností, jak rozvíjet jednotlivé klíčové kompetence. Žáci při vypracovávání projektů rozvíjejí sociální a personální kompetence, při práci na projektu mezi sebou komunikují a v závěru projektu svůj projekt také prezentují před ostatními žáky, čímž rozvíjejí i komunikativní kompetenci. Projekty jsou založeny na problémové situaci, kterou je třeba řešit, čímž žáci rozvíjejí také kompetenci k řešení problémů, a praktická práce na projektu

⁶² Jarmila SKALKOVÁ: Obecná didaktika, Praha 2007, s. 227 – 228.

⁶³ D. LABISCHOVÁ – B. GRACOVÁ: Příručka ke studiu didaktiky dějepisu, Ostrava 2010, s. 58.

rozvíjí kompetenci pracovní. Žáci se při práci na projektech také do jisté míry sami učí. Jsou nuceni vyhledat si potřebné informace, které dále zpracovávají, čímž je rozvíjena také jejich kompetence k učení. Projektové vyučování poskytuje možnost rozvíjet všechny klíčové kompetence, dobrý projekt však většinou klade vyšší nároky na přípravu a čas – obvykle přesahuje rozsah jedné vyučovací hodiny. Z tohoto důvodu tato organizační forma není zastoupena v pracovních listech praktické části diplomové práce.

3.2.6. DOMÁCÍ UČEBNÍ PRÁCE ŽÁKŮ

Domácí práci žáků lze pokládat za jednu z možných organizačních forem mimotřídní výuky. Klíčové kompetence, které tato organizační forma může rozvíjet, závisí na charakteru zadané práce. Samostatná domácí učební práce žáků (domácí úkol) rozvíjí nejčastěji kompetenci k učení, protože jejím častým cílem bývá opakování, procvičování či prohlubování učiva.

3.3. VÝUKOVÉ METODY

Výuková metoda je podle J. Maňáka definována jako „*uspořádaný systém vyučovací činnosti učitele a učebních aktivit žáků směřujících k dosažení výchovně vzdělávacích cílů. Výuková metoda koresponduje s obsahem a s cíli výuky a jejím smyslem je adekvátní způsob zprostředkování učiva žákům.*“⁶⁴ Existuje velké množství výukových metod, v souladu s RVP ZV je doporučeno využívat ve výuce co nejširší spektrum takových výukových metod, které umožňují rozvoj všech klíčových kompetencí žáků, doporučeno je zejména užívání tzv. aktivizujících metod (též metody aktivního učení).

Vzhledem k tomu, že existuje velmi široké spektrum vyučovacích metod, je obtížné je klasifikovat. V praxi neexistuje jediná klasifikace, ale velké množství více či méně vyhovujících klasifikací podle různých autorů. Vzhledem k tomu, že pro potřeby této práce je nutné zpracovat zejména metody aktivní práce žáků (tzv. aktivizující metody), které umožňují efektivně rozvíjet klíčové kompetence žáků, v následujících řádcích použiji kombinovanou klasifikaci metod podle J. Maňáka a V. Švece, v níž jsou aktivizující metody jednou ze tří základních skupin vyučovacích metod.

⁶⁴ D. LABISCHOVÁ – B. GRACOVÁ: Přručka ke studiu didaktiky dějepisu, Ostrava 2010, s. 66.

3.3.1. KLASICKÉ METODY

✓ Metody slovní

Slovní metody zahrnují mluvené i psané slovo. Ve vyučování existují jako samostatné metody, zároveň také doprovázejí metody založené na praktické a samostatné činnosti žáků. Mezi slovní metody patří např. monologické metody (vyprávění, vysvětlování, přednáška či výklad), dialogické metody (rozhovor, diskuze) a práce s textem (písemné vypracování cvičení, práce s učebnicí). Ve výuce dějepisu se kromě práce s textem často využívá metoda rozhovoru. Rozlišujeme rozhovor heuristický a diskusní. Při heuristickém rozhovoru jsou žáci vedeni k vyhledávání a třídění nových poznatků, při diskusním rozhovoru žáci své vědomosti využívají jako argumenty pro podporu svých tvrzení.⁶⁶

Slovní metody v praktické části DP zastupují např. přiřazovací a doplňovací slovní cvičení, aktivity založené na práci s textem nebo diskusní metody.

✓ Metody názorně-demonstrační

Tyto metody konkretizují abstraktní systém pojmů a propojují teoretické poznatky s životní praxí. Za nejjednodušší formu demonstrační metody považujeme ilustraci. Do těchto metod patří také předvádění, práce s obrazem nebo projekce.⁶⁷ Názorně-demonstrační metody v dějepise umožňují utváření konkrétnějších představ o historické skutečnosti. Nejčastější je ilustrativní forma demonstrace. Specifickou metodou je metoda exkurzní demonstrace, která umožňuje bezprostřední kontakt s historickými prameny. Další častou skupinou v rámci názorně demonstračních metod jsou didaktické pomůcky, např. fotografie, mapy, grafy, filmy a videozáznamy či akustické záznamy. Pro formování časové a prostorové orientace jsou ve výuce dějepisu obzvlášť významné mapy a práce s časovou osou.⁶⁸

Názorně-demonstrační metody jsou v pracovních listech zastoupeny zejména v podobě aktivit pracujících s obrazovým materiálem (ilustrace, karikatury, fotografie), mapami a časovými osami.

⁶⁵ D. LABISCHOVÁ – B. GRACOVÁ: Příručka ke studiu didaktiky dějepisu, Ostrava 2010, s. 68.

⁶⁶ Stanislav JULÍNEK: Základy oborové didaktiky dějepisu, Brno 2004, s. 170 – 171.

⁶⁷ Jarmila SKALKOVÁ: Obecná didaktika, Praha 2007, s. 195 – 196.

⁶⁸ Stanislav JULÍNEK: Základy oborové didaktiky dějepisu, Brno 2004, s. 173.

✓ **Metody dovednostně-praktické**

Tyto metody rozvíjejí praktickou činnost a dovednosti žáků. Patří sem praktické činnosti žáků, např. napodobování, produkční metody, nácvik pracovních dovedností nebo grafické či výtvarné činnosti.⁶⁹

Příkladem dovednostně-praktických metod z pracovních listů je tvorba výukového plakátu nebo tvorba vlastního kaligramu.

3.3.2. AKTIVIZUJÍCÍ METODY (METODY AKTIVNÍHO UČENÍ)

Soudobá didaktika klade důraz na metody, které podporují výraznou aktivizaci žáků a stejnou tendenci podporuje také RVP ZV. „Aktivní metody učení jsou metody zaměřené na žáka, na jeho potřeby a jeho systém poznatků. Jsou to metody, které směřují k tomu, aby si žák vytvářel své vlastní úsudky, které začleňuje do systému svých znalostí. Podstata aktivních metod učení tkví v tom, že středem dění ve třídě je žák, který svou činností určuje průběh výuky ve třídě.“⁷⁰ Aktivizující metody se v literatuře někdy označují také jako metody alternativní či inovativní. Vedou k objevování nových vztahů a souvislostí, snaží se nalézt nová řešení a rozvíjejí tvořivost žáků.⁷¹ Často se uskutečňují v rámci skupinového nebo vrstevnického učení (viz komplexní metody). Mezi základní aktivizující metody patří diskusní, situační a inscenační metody a didaktické hry.

Při aktivním vyučování by každá aktivita měla obsahovat:

- **Přesné zadání a stanovení co nejpřesněji popsanych cílů hodiny**
- **Vysvětlení kritérií, podle kterých bude hodnocen výsledek**
- **Reflexi na konci každé aktivity** – reflexe je důležitá, protože učitel poskytuje cennou zpětnou vazbu (jak se práce dařila, jak ji kdo zvládl a co se žáci naučili)⁷²

Výhody a nevýhody aktivizujících metod

Aktivizující metody mají řadu výhod. Mají silný motivační charakter, díky kterému se žáci o probírané učivo více zajímají a více se zapojují do výuky (aktivizují se). Dobrá motivace může pomoci prezentovat zábavnou formou i pro žáky nezáživné a nudné učivo. Metody podporují a rozvíjejí samostatnost, představivost a tvořivost. Jejich další výhodou je větší prostor pro seberealizaci žáků, pro jejich vzájemné poznávání a sebepoznávání. Aktivizující metody pomáhají budovat příznivé třídní

⁶⁹ Jarmila SKALKOVÁ: Obecná didaktika, Praha 2007, s. 186 – 198.

⁷⁰ Barbara ČECHOVÁ a kol.: Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce, Praha 2006, s. 25.

⁷¹ Jarmila SKALKOVÁ: Obecná didaktika, Praha 2007, s. 206.

⁷² Barbara ČECHOVÁ a kol.: Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce, Praha 2006, s. 26.

klima, v němž se zvyšuje šance, že žáci podají maximální výkon a získají pocit uspokojení. Aktivizující metody rozvíjejí učební schopnosti žáků, protože umožňují žákům konstruovat jejich vlastní poznání. Žáci se učí kriticky myslet a zvyšuje se jejich odpovědnost za odvedenou práci. Výuka pomocí aktivizujících metod je efektivnější a přináší s sebou osobní prožitek z učení. Při těchto metodách dochází k rozvoji sociální, personální a komunikativní kompetence a kompetence k učení.⁷³

Nevýhodou aktivizujících metod je jejich vyšší náročnost na časovou přípravu v porovnání s tradičními metodami výuky a zvýšené nároky na vědomosti, dovednosti a zkušenosti učitele. Vyšší je také časová náročnost při jejich realizaci ve výuce. Aktivizující metody jsou obvykle náročnější na přípravu didaktických pomůcek a uplatňují zvýšené nároky na myšlenkovou činnost žáků. Zavádění aktivizujících metod může být pro učitele z řady důvodů obtížné, např. při špatné kázní ve třídě. Aktivizující metody jsou vhodnější k rozvoji kreativity, samostatnosti a zvědavosti žáků a pomáhají formovat pozitivní postoj ke škole a k učení, tradiční výuka však vykazuje vyšší úroveň vzdělávacích výsledků.⁷⁴

Po porovnání kladů a záporů aktivizujících metod se jeví jako vhodné zavádět do výuky přiměřené množství aktivizujících metod, nejlepší strategií je přiměřená kombinace tradičních a aktivizujících metod.

✓ Diskusní metody

Základními diskusními metodami jsou metoda diskuse a metoda rozhovoru. Metoda rozhovoru již byla krátce přiblížena v předchozím textu, tato část textu bude věnována pouze diskusi. Diskuse je komunikací mezi učitelem a žáky, při níž dochází k výměně názorů na určité téma. Účastníci diskuse své znalosti a vědomosti uplatňují jako argumenty, pomocí nichž nalézají řešení diskutovaného problému. Diskuse dává žákům prostor vyjádřit vlastní názory a porovnat je s názory spolužáků. *„Diskuse je vhodná především v situacích, kdy lze mít na různé jevy či problémy různé názory, když se týká hodnotových postojů nebo pokud je možné se prostřednictvím této metody seznámit s novými fakty a zkušenostmi.“*⁷⁵ Tato metoda rozvíjí především kompetenci komunikativní, za určitých podmínek může rozvíjet také kompetenci sociální a personální a v případě vyřešení problému rozvíjí také kompetenci k řešení problému.

⁷³ PECINA – ZORMANOVÁ: Metody a formy aktivní práce žáků v teorii a praxi, Brno 2009, s. 42 – 46.

⁷⁴ Tamtéž, s. 49.

⁷⁵ PECINA – ZORMANOVÁ: Metody a formy aktivní práce žáků v teorii a praxi, Brno 2009, s. 57.

Diskusní aktivity jsou nedílnou součástí pracovních listů v praktické části DP. Diskuse je součástí některých aktivit, jiné aktivity mohou sloužit jako podklad pro následnou diskusi – v komentářích u konkrétních listů na tuto možnost upozorňuji a doporučuji ji využít.

✓ **Metody heuristické, metody zaměřené na řešení problémů**

Heuristickou činností označujeme způsob řešení problému. Heuristické metody jsou ty metody, při nichž žáci s pomocí učitele vlastním myšlenkovým úsilím docházejí k novým poznatkům. Pro problémovou metodu je typické, že hledá řešení problémové situace. Žák při řešení problému objevuje nové poznatky a činnosti, které si má osvojit. Problémové úlohy často začínají formulacemi: popiš, urči, vysvětli, dokaž, srovnej, čím se liší, jak souvisí, co je příčinou apod. Při řešení problémových metod žáci rozvíjejí zejména kompetenci k řešení problémů a kompetenci k učení.⁷⁶

Problémové metody se v pracovních listech v praktické části DP vyskytují v podobě cvičení zaměřených na hledání souvislostí, v mnoha aktivitách se objevuje porovnávání a hledání shodných a odlišných rysů, např. při porovnávání jednotlivých náboženství, totalitních režimů, různých systémů vlády apod.

✓ **Situační a simulační metody**

Situační metody umožňují žákům řešit problémy, které souvisí s životními situacemi. Žáci se při těchto metodách učí řešit konflikty, o jejichž možných řešeních diskutují. Úspěšné řešení konfliktu vyžaduje komplexní přístup, produktivní samostatné myšlení a spolupráci žáků. Žáci při řešení konfliktu využívají své předchozí vědomosti a zkušenosti. Simulační metody žáky uvádějí do problémů, které mohou reálně existovat. Simulace je zjednodušené předvedení určitého zlomku skutečnosti. Jako simulace se můžou ve výuce uplatnit různé nákresy, modely, plastické mapy nebo hry. Simulační metody umožňují prožívání předváděných situací. Stejně jako ostatní aktivizační metody vyžadují větší aktivitu žáků.⁷⁷

Příkladem využití tohoto typu metod v pracovních listech je aktivita Problémové situace z pracovního listu Zločiny proti lidskosti.

⁷⁶ PECINA – ZORMANOVÁ: Metody a formy aktivní práce žáků v teorii a praxi, Brno 2009, s. 61 – 68.

⁷⁷ Jarmila SKALKOVÁ: Obecná didaktika, Praha 2007, s. 200.

✓ **Inscenační metody**

Inscenační metody jsou založeny na hraní různých sociálních rolí v simulované sociální situaci. Jedná se o problémovou metodu, přičemž řešení problému se nerealizuje diskusí, ale realizuje se přímo v inscenaci. Při inscenačních metodách se rozvíjí komunikativní kompetence, mezi žáky dochází k různým interakcím, takže se rozvíjí i kompetence sociální a personální. Vzhledem k tomu, že se často jedná o problémovou metodu, rozvíjena je také kompetence k řešení problému.⁷⁸ Ve výuce dějepisu se v rámci inscenační metody dá inscenovat některá z historických událostí.

Inscenační metody nejsou v pracovních listech v praktické části DP zastoupeny, patří však mezi základní aktivizující metody a mohou být inspirací k tvořivé výuce.

✓ **Didaktické hry**

Didaktické hry žáky výrazně zapojují do výuky, jsou dobrou motivací a mohou pomoci prohloubit pozitivní vztah žáků ke vzdělávacímu oboru. Didaktická hra může být ve výuce využita ve kterékoli části hodiny a k nejrůznějším účelům. Může být využita jako úvodní motivace, s její pomocí se dá prezentovat nové učivo a stejně tak dobře slouží i k zafixování či upevnění probíraného učiva. Pomocí didaktické hry může učitel také ohodnotit vědomosti či dovednosti žáků.⁷⁹ Didaktické hry plní celou řadu funkcí, zejména funkci motivační, sociální a naukovou. Motivační funkce spočívá v tom, že hra je příjemnou aktivitou, která je nedílnou součástí života každého člověka. Na žáky pozitivně působí také fakt, že hra se nesnaží odhalit nedostatky v jejich vědomostech a některé dílčí nevědomosti dokonce doplňuje. Sociální funkce spočívá v rozvoji mezilidských vztahů, ke kterému při hraní her dochází. Hry vytvářejí atmosféru soutěživosti, nutí hráče spolupracovat s ostatními, využívat dosavadní znalosti a dovednosti a aktivně se do hry zapojit. V rámci sociální funkce je velmi důležité respektování herních pravidel. Nauková funkce didaktických her spočívá v tom, že didaktická hra žákům zprostředkovává informace z určitého oboru, např. z historie.⁸⁰ Efektivita didaktických her ve výuce závisí na tom, do jaké míry je cíl didaktické hry v souladu s výchovně vzdělávacími cíly výuky. V ideálním případě by se tyto cíle měly prolínat.⁸¹

⁷⁸ Jarmila SKALKOVÁ: Obecná didaktika, Praha 2007, s. 200.

⁷⁹ Helena VÝCHODSKÁ: Dějepis hrou. Metodické inspirace a didaktické hry, Plzeň 2008, s. 4.

⁸⁰ Tamtéž, s. 6.

⁸¹ Seznam všech těchto cílů viz H. VÝCHODSKÁ: Dějepis hrou, Plzeň 2008, s. 6 – 7.

Didaktické hry mohou rozvíjet všechny klíčové kompetence. Nevýhodou her je pouze jejich náročnost na přípravu. Učitel by si před využitím didaktické hry ve výuce měl ujasnit, kterých cílů chce hraním hry dosáhnout, zda jsou žáci na hru připraveni a jakým způsobem bude hru vyhodnocovat. Před samotnou hrou je nutné zajistit vhodné místo, připravit si pomůcky a potřebný materiál a stanovit časovou náročnost (limit) hry. Před začátkem hraní je třeba žákům přesně vymezit pravidla.⁸² Pro úspěšnost hry a splnění cílů je třeba tyto instrukce důsledně dodržovat.

Didaktické hry se v pracovním sešitě objevují v různých formách. Naleznete zde kvízy, pexeso, domino, bingo nebo hru Hádej, kdo jsem.

3.3.3. KOMPLEXNÍ METODY

Do komplexních metod jsou zahrnuty složité metodické útvary, které předpokládají ucelenou kombinaci a propojení metod, organizačních forem výuky, didaktických prostředků či životní situace.⁸³ Tyto komplexní metody se prolínají s organizačními formami výuky, patří sem např. frontální, skupinová, kooperativní výuka a projektová výuka, vrstevnické vyučování, kritické myšlení, brainstorming⁸⁴, výuka dramatem atd.

✓ Vrstevnické vyučování

Podstatou vrstevnického vyučování je přednesení určitého tématu žákem či skupinou žáků. Učitel má při této metodě pouze poradní funkci a měl by žákům pomoci s přípravou osnovy tématu, doporučit jim vhodné informační zdroje, pomoci jim zvolit vhodné didaktické metody a prostředky a určit rozsah sdělení. Na konci aktivity učitel vyhodnotí práci žáků a shrne význam zpracování tématu.⁸⁵ Tato aktivita pomáhá rozvíjet kompetenci k učení, protože zahrnuje samostatnou práci žáků s informačními zdroji, vyhledávání a třídění informací. Dále je rozvíjena také kompetence komunikativní, protože žák či skupina žáků musí téma vhodně jazykově zpracovat a přehledně a logicky formulovat jednotlivé myšlenky vztahující se k tématu. Pokud téma zpracovává skupina žáků, rozvíjí se také kompetence sociální a personální.

⁸² D. LABISCHOVÁ – B. GRACOVÁ: Příručka ke studiu didaktiky dějepisu, Ostrava 2010, s. 69.

⁸³ P. PECINA – L. ZORMANOVÁ: Metody a formy aktivní práce žáků v teorii a praxi, Brno 2009, s. 38.

⁸⁴ V některých zdrojích je brainstorming zařazen do jiných kategorií, např. mezi slovní metody - viz Jarmila SKALKOVÁ: Obecná didaktika, Praha 2007, s. 192 – 193, naopak jinde se řadí mezi aktivizující metody – viz P. PECINA – L. ZORMANOVÁ: Metody a formy aktivní práce žáků v teorii a praxi, Brno 2009 s. 40.

⁸⁵ D. LABISCHOVÁ – B. GRACOVÁ: Příručka ke studiu didaktiky dějepisu, Ostrava 2010, s. 70.

Vrstevníkové vyučování je v pracovních listech skromně zastoupeno např. u aktivit, v jejichž rámci skupiny žáků zpracovávají odlišná témata do podoby výukového plakátu či myšlenkové mapy, nebo pracují s odlišnými textovými úryvky, a své nově získané poznatky poté prezentují svým spolužákům.

✓ **Brainstorming**

Brainstorming je metoda založená na mezilidské komunikaci, která vede k učení. Brainstorming, neboli burza nápadů či bouře mozků, je založen na nalézání řešení problému prostřednictvím slovního sdělení nápadů. Ideální je, pokud se aktivitu účastní sedm až dvanáct jednotlivců. Vlastimil Švec formuloval základní pravidla brainstormingu, které je třeba respektovat: „*nepřipouští se kritika, podporuje se naprostá volnost v produkci nápadů, každý nápad se zapisuje a nové nápady se inspiroují již vyprodukovanými nápady*“⁸⁶ Vzhledem k tomu, že je tato metoda určena k řešení problémů, je při ní rozvíjena kompetence k řešení problému a komunikativní kompetence. Účastníci aktivity mají stejný cíl, mohou spolupracovat a rozvíjet také kompetenci sociální a personální.

Brainstorming není v pracovním sešitě v praktické části DP zastoupen, je to však velmi účinná metoda k řešení problémů a uvádím ji zde zejména pro inspiraci.

✓ **Dramatizace**

Dramatizace je starou metodou, která se ve výuce uplatňovala již od dob J. A. Komenského. Jedná se o metodu podporující tvořivost žáků, která je založena na principech a postupech dramatu. Dramatizace zkonkrétňuje učivo, přibližuje ho žákům, umožňuje jeho prožití a hlubší pochopení. Slouží také jako dobrá motivace a umožňuje lepší zapamatování probíraného učiva. Dramatizace umožňuje ztvárnění širokého spektra témat, ve výuce dějepisu je možné ji využít např. k přiblížení určité historické epochy. Z klíčových kompetencí dramatizace rozvíjí zejména komunikativní kompetenci, protože žáci při přípravě komunikují mezi sebou a učí se vystupovat před ostatními.⁸⁷ Metoda dramatizace nebyla při přípravě pracovních listů využita, je zde zařazena zejména pro inspiraci.

4. TVORBA PRACOVNÍCH LISTŮ

Cílem praktické části diplomové práce bylo vytvořit pracovní sešit pro výuku dějepisu pro šestý až devátý ročník základní školy. Pracovní sešit je tvořen šedesáti

⁸⁶ D. LABISCHOVÁ – B. GRACOVÁ: Příručka ke studiu didaktiky dějepisu, Ostrava 2010, s. 70.

⁸⁷ Jarmila SKALKOVÁ: Obecná didaktika, Praha 2007, s. 201 – 202.

pracovními listy, z nichž na jeden ročník ZŠ připadá přibližně patnáct listů. Pracovní listy byly vytvářeny v souladu s RVP ZV. Při jejich tvorbě jsem vycházela ze zásad stanovených v RVP ZV – listy odpovídají jednotlivým tematickým celkům a jsou koncipovány tak, aby splňovaly očekávané výstupy formulované v RVP. Učivo zpracované v pracovních listech bylo vybíráno na základě dvou odlišných řad dějepisných učebnic pro základní školy – podle učebnic od nakladatelství Fraus a podle nové řady učebnic od Státního pedagogického nakladatelství. Tyto učebnice jsou v souladu s RVP.

Pracovní sešit si neklade za cíl obsáhnout všechna dílčí témata a všechno dějepisné učivo od šestého do devátého ročníku, to by vzhledem k rozsahu učiva a omezenému počtu pracovních listů nebylo možné. Je zaměřen spíše na základní učivo těchto ročníků. Pracovní listy jsou vhodné k souhrnnému opakování jednotlivých témat, jejich části ale mohou být využity i jako motivace k novému tématu či k procvičování nového učiva. Listy mohou být použity jako celek, jednotlivé aktivity lze ve vyučovacích hodinách použít také samostatně. Konkrétnější pokyny k možnosti využití jednotlivých aktivit ve výuce jsou součástí komentářů na konci každého tematického celku.

Každý pracovní list je tvořen třemi základními aktivitami, z nichž první je motivační (často se jedná o didaktickou hru, zábavnou či obrázkovou aktivitu, případně aktivitu evokující nové téma), druhá aktivita je zaměřena na základní učivo daného tématu a třetí, závěrečná aktivita, reflektuje základní poznatky o daném tématu, případně rozšiřuje pracovní list o učivo, které v něm dosud nebylo procvičeno. Základní dělení listů do třech aktivit i charakter jednotlivých aktivit rámcově odpovídá třífázovému modelu učení, tento model však slouží spíše jako inspirace a není důsledně dodržován. Důvodem je souhrnný charakter listů, které nemusí vždy odpovídat jedné vyučovací hodině.

Každý list je podle svého tématu přiřazen k příslušnému tematickému celku, je označen číslem a názvem (tématem) listu. Každý list je v diplomové práci zastoupen dvěma verzemi – nevyřešenou verzí pro žáky a verzí s řešením pro učitele. Sekce obsahující vyřešené pracovní listy je na konci každého tematického celku vybavena seznamem použitých zdrojů a komentáři k jednotlivým pracovním listům. Tyto komentáře zahrnují stručnou charakteristiku aktivity, možnosti jejího využití v jednotlivých fázích vyučovací hodiny a v rámci jednotlivých organizačních forem

a případná doplňující doporučení. Součástí komentářů je také vymezení cílů aktivity podle Bloomovy taxonomie a seznam klíčových kompetencí, které daná aktivita rozvíjí. Pracovní listy jsou tvořeny tak, aby bylo možné jejich okamžité použití ve vyučovací hodině, zároveň je však možné některé aktivity podle daných instrukcí převést v aktivizační metody, které pomohou lépe všestranně rozvíjet klíčové kompetence. (diskusní aktivity, pexesa, hry – např. Hádej, kdo jsem ...)

4.1. TRÍFÁZOVÝ MODEL UČENÍ (E – U – R)

*„Třífázový model učení je jedním z postupů konstruktivistické pedagogiky, který odpovídá na otázku, jak strukturovat učení, které by respektovalo přirozené fungování mozku.“*⁸⁸ Obecně lze říct, že žáci při svém poznání vycházejí ze svých praktických zkušeností. Učitel u každého tématu může předpokládat, že žáci již o daném tématu mají určité povědomí. Cílem výuky podle třífázového modelu učení je zachytit počáteční představy či zkušenosti žáků a podrobit je společnému zkoumání. Učitel při výuce využívá takové činnosti a otázky, při kterých si žáci propojují své původní představy o daném tématu s novými poznatky a svá pojetí si podle nových poznatků upravují tak, aby toto pojetí co nejlépe odpovídalo skutečnosti. Třífázový model učení navrhuje posloupnost tří základních učebních aktivit a činností tak, aby si žáci mohli uvědomit vztahy a souvislosti mezi svými znalostmi a zkušenostmi, aby se snažili najít vlastní řešení problému a aby dokázali zpracovat nové informace o probíraném tématu. Při těchto aktivitách žáci společně diskutují, porovnávají své představy a hodnotí změnu, které dosáhli.⁸⁹

Evokace (E)

Evokace je první fází, má žáky aktivizovat a motivovat. Cíl evokace spočívá v tom, že žáci si vybaví, co o probíraném tématu již vědí. Dochází k formulaci otázek, jejichž zodpovězení se realizuje ve druhé fázi výuky. Tímto způsobem se vytváří předpoklad, že se nové poznatky spojí se stávajícími poznatky žáků.

Uvědomění si významu (U)

Jedná se o fázi, v níž jsou žáci konfrontováni s novými poznatky k danému tématu, přičemž nové poznatky se propojují s dosavadními představami žáků. Žáci hledají odpovědi na otázky, které byly položeny v rámci evokace. Fáze uvědomění se uskutečňuje prostřednictvím metod aktivního učení.

⁸⁸ Barbara ČECHOVÁ a kol.: Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce, Praha 2006, s. 29.

⁸⁹ Tamtéž, s. 29.

Reflexe

Závěrečná reflexe umožňuje zpětné ohlédnutí za vykonanými aktivitami. Cílem této fáze je utřídit a systematizovat si nové poznatky, čímž dojde k upevnění nového učiva. Reflexe může být v některých případech novou evokací pro další učení.⁹⁰

4.2. STANOVOVÁNÍ VÝUKOVÝCH CÍLŮ – BLOOMOVA TAXONOMIE

Při stanovování výukových cílů u jednotlivých aktivit v pracovních listech jsem využila tzv. Bloomovu taxonomii. Jedná se o taxonomii výukových cílů, jejímž autorem byl Benjamin S. Bloom. Ten vymezil tři oblasti výukových cílů – oblast kognitivní, afektivní a psychomotorickou. Bloomova taxonomie se vztahuje na kognitivní cíle výuky. Je založena na předpokladu, že kognitivní činnosti se dají hierarchicky uspořádat podle své obtížnosti. B. S. Bloom stanovil šest stupňů kognitivních činností, přičemž vyšší úroveň vždy zahrnuje zvládnutí nižších stupňů.⁹¹ Pro formulování kognitivních cílů se používají aktivní slovesa.

Stupně Bloomovy taxonomie

✓ 1. stupeň: znalost

Žák si vybavuje informace v takové podobě, v jaké mu byly předány. (Napište. Vyjmenujte. Definujte.)

✓ 2. stupeň: porozumění

Žák rozumí informacím a dokáže je interpretovat (Vysvětlete. Interpretujte. Formulujte vlastními slovy.)

✓ 3. stupeň: aplikace

Žák vybírá, přeměňuje a používá znalosti a principy. (Použijte. Vyřešte. Ukažte.)

✓ 4. stupeň: analýza

Žák rozlišuje, třídí a dává do vzájemného vztahu předpoklady, hypotézy a důkazy. (Porovnejte. Analyzujte. Identifikujte.)

✓ 5. stupeň: syntéza

Žák na základě svých poznatků vytvoří nový návrh/plán. (Vytvořte. Navrhněte.)

✓ 6. stupeň: evaluace

Žák zhodnotí a kriticky posoudí standardy a kritéria. (Posuďte. Zhodnoťte.)⁹²

⁹⁰ Barbara ČECHOVÁ a kol.: Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce, Praha 2006, s. 29.

⁹¹ Denisa LABISCHOVÁ – Blažena GRACOVÁ: Příručka ke studiu didaktiky dějepisu, Ostrava 2010, s. 34.

⁹² Barbara ČECHOVÁ a kol.: Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce, Praha 2006, s. 28.

5. DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Jedním z požadavků na diplomovou práci bylo ověření její praktické části v praxi. Část pracovních listů jsem vyzkoušela ve čtyřech třídách základní školy. Ověření bylo věnováno vždy několik vyučovacích hodin tak, aby si žáci mohli vyzkoušet všech osm základních typů aktivit. Na praktické ověření pracovních listů navázalo krátké dotazníkové šetření. V něm jsem se zaměřila na formální stránku pracovních listů a na oblíbenost či obtížnost jednotlivých typů aktivit, které byly v pracovních listech zastoupeny. Na závěr jsem zjišťovala, jak často se žáci s těmito typy aktivit ve výuce setkávají a které z aktivit by si přáli v hodinách dějepisu vykonávat častěji.

Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 92 žáků ve věku od 11 do 15 let, z toho 91 dotazníků bylo možné vyhodnotit. Šetření bylo anonymní, žáci vyplňovali pouze údaje o svém věku a pohlaví. Primárním cílem dotazníkového šetření bylo ověřit, zda jsou pracovní listy po formální stránce vhodné k využití v hodinách dějepisu na základní škole. Dotazník byl dále zaměřen také na oblíbenost jednotlivých organizačních forem výuky a na oblíbenost a obtížnost jednotlivých typů aktivit zastoupených v pracovních listech. Všechny otázky v dotazníku byly uzavřené a žáci volili zpravidla jednu z nabízených odpovědí. Výjimku tvořily dvě poslední otázky, u nichž žáci mohli označit více odpovědí a u poslední otázky mohli zároveň dopsat příklady dalších aktivit, které by si přáli do výuky dějepisu zařazovat častěji. V závěru dotazníku měli žáci prostor k vlastním připomínkám.

5.1. FORMÁLNÍ STRÁNKA PRACOVNÍCH LISTŮ

Na formální stránku pracovních listů byly zaměřeny první tři otázky, konkrétně se dotazovaly na srozumitelnost zadání, velikost písma a obrázků a grafickou podobu pracovních listů. Cílem této části dotazníku bylo zjistit, zda jsou pracovní listy po formální stránce bez dalších úprav vhodné pro použití ve výuce dějepisu.

5.1.1. SROZUMITELNOST ZADÁNÍ

Z výsledků šetření vyplynulo, že 86 % respondentů považuje zadání jednotlivých cvičení za srozumitelná či spíše srozumitelná, 10 % respondentů považuje zadání za spíše nesrozumitelná a 4 % za nesrozumitelná. Tyto výsledky potvrzují, že zadání cvičení jsou pro většinu žáků srozumitelná a dostačující. Vzhledem k tomu, že se při vyučovacích hodinách, v nichž byly pracovní listy vyzkoušeny, neobjevovaly problémy s nepochopením zadání, můžeme dojít k závěru, že pracovní listy jsou z hlediska srozumitelnosti zadání použitelné při výuce dějepisu na základní škole.

Dotazník byl zaměřen pouze na písemnou podobu zadání, přičemž se předpokládá, že při běžných vyučovacích hodinách bude písemné zadání doplněno komentářem učitele a případné dotazy žáků či nejasnosti v zadání budou vyřešeny touto cestou. Na základě praktických zkušeností i výsledků šetření nepředpokládám závažné problémy s porozuměním zadání.

Graf 1 – Srozumitelnost zadání

5.1.2. VELIKOST PÍSM A OBRÁZKŮ

Další formální charakteristikou, na kterou jsem se zaměřila, byla velikost písma a obrázků na pracovních listech. Žáci měli odpovědět na otázku, zda jim velikost obrázků a písma připadala přiměřená a zda pro ně byl text dobře čitelný. Výsledky šetření potvrdily, že většina žáků považuje velikost obrázků i písma za přiměřenou a text je pro ně dobře čitelný. Pro odpověď ano nebo spíše ano se vyslovilo celkem 89 % respondentů. Text či obrázky připadaly příliš malé pouze 4 % respondentů. Přímo při výuce se stížnosti na nedostatečnou velikost textů ani obrázků neobjevily. Pro většinu žáků je tedy velikost obrázků i textů dostatečná.

Graf 1 - Velikost písma a obrázků

5.1.3. GRAFICKÁ PODOBA PRACOVNÍCH LISTŮ

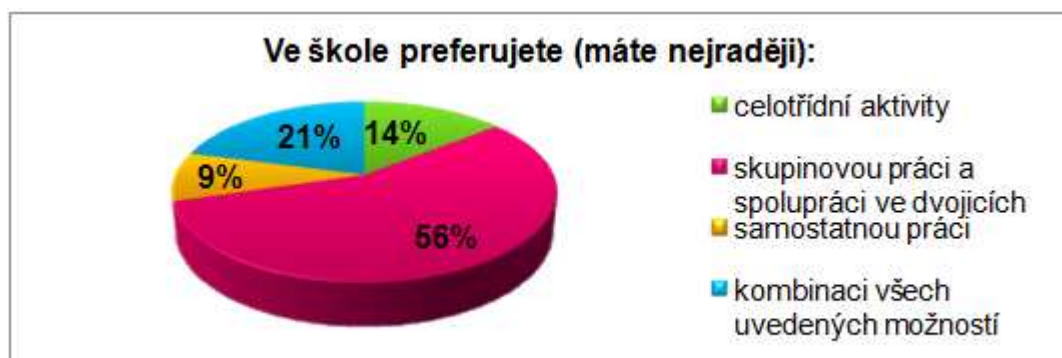
Ve třetí otázce věnované formální stránce pracovních listů jsem se zaměřila na to, jak žáci pracovní listy vnímají, zda-li je považují za zdařilé a nakolik se mnou vytvořené pracovní listy podle žáků přibližují úrovni běžných pracovních sešitů. Výsledné hodnocení dopadlo velmi pozitivně. Celkem 81 % žáků považuje mnou vytvořené pracovní listy za zdařilé, přičemž podle 50 % z nich je úroveň pracovních listů srovnatelná s běžnými pracovními sešity, 31 % respondentů je hodnotilo dokonce jako hezčí než běžné pracovní sešity. Grafická stránka pracovních listů je tedy vyhovující a pracovní listy jsou pro většinu žáků atraktivní.

Graf 2 - Grafická podoba pracovních listů

5.2. ORGANIZAČNÍ FORMY VYUČOVÁNÍ V HODNOCENÍ ŽÁKŮ

Čtvrtá otázka dotazníku byla zaměřená na žákovské preference v oblasti organizačních forem výuky. Žáci mohli zvolit jednu ze tří základních organizačních forem, nebo jejich kombinaci. Více než polovina respondentů, 56 %, preferuje ve výuce skupinovou práci či spolupráci ve dvojicích, druhé místo zaujala kombinace všech tří základních organizačních forem. Nejméně oblíbenou organizační formou je samostatná práce, kterou volilo jen 9 % žáků. Pracovní listy umožňují využít ve výuce všechny základní organizační formy. Nabízejí mnoho možností ke skupinové práci a vyhovují tak výsledkům dotazníkového šetření.

Graf 4 - Organizační formy vyučování

5.3. TYPY CVIČENÍ V HODNOCENÍ ŽÁKŮ

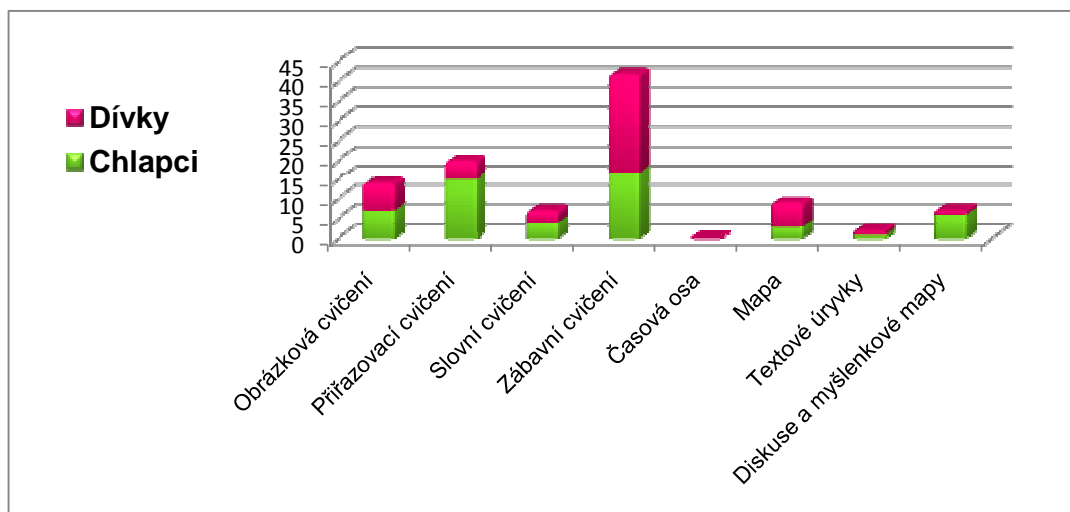
Pracovní listy jsou tvořeny velkým množstvím různých cvičení a aktivit. Aby bylo možné zhodnotit tato cvičení z hlediska jejich oblíbenosti a náročnosti pro žáky, bylo nutné rozdělit je do osmi základních typů. Patří sem obrázková cvičení a karikatury, přiřazovací cvičení, slovní cvičení, zábavní cvičení, tvorba myšlenkových map a diskusní aktivity, práce s mapou, s časovou osou a s textovými úryvky. Pro představu o tom, co všechno jednotlivé typy cvičení zahrnují, měli žáci v dotaznících u každého typu v závorce uvedena cvičení, která k danému typu patří. Některá cvičení zahrnutá do jednoho typu se liší pouze drobnostmi, např. přiřazovací a doplňovací cvičení. Některé typy naopak zahrnují větší množství různorodých aktivit, např. zábavní cvičení (křížovky, čtyřsměrky, kvízy, didaktické hry apod.).

5.3.1. TYPY CVIČENÍ PODLE ZÁBAVNOSTI

V otázkách zaměřených na zábavnost jednotlivých typů cvičení měli žáci za úkol označit ten typ cvičení, který považují za nejzábavnější, a ten, který považují za nejméně zábavný. Z výsledků šetření vyplývá, že nejzábavnějším typem cvičení jsou zábavní cvičení (41 % žáků), následovaná přiřazovacími (20 % žáků) a obrázkovými cvičeními (14 % žáků). Zajímavý je rozdíl mezi dívkami a chlapci – zábavní cvičení označila za nejzábavnější téměř polovina dívek, ale přibližně jen třetina chlapců. Téměř stejný počet chlapců zvolil za nejzábavnější přiřazovací cvičení, zatímco u dívek se tento typ objevil až na čtvrtém místě.

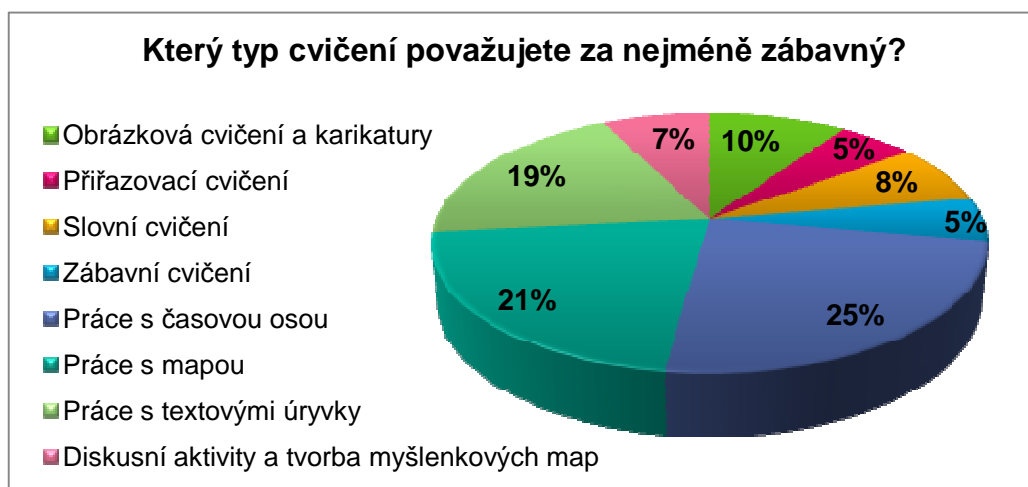

Graf 5 – Nejzábavnější typy cvičení

Graf 3 - Nejzábavnější typy cvičení podle chlapců a dívek

V případě volby nejméně zábavného typu cvičení neexistuje jasný favorit. Nejvíce žáků určilo jako nejméně zábavný typ cvičení práci s časovou osou (25 %), těsně následovanou prací s mapou (21 %) a s textovými úryvky (19 %). Tyto typy cvičení byly mnoha žáky zároveň označeny za cvičení nejobtížnější. Tato souvislost byla prokázána ve třetině dotazníků. Při volbě nejméně zábavného typu cvičení nedocházelo k výraznějším rozdílům mezi dívkami a chlapci.

Graf 4 - Nejméně zábavné typy cvičení

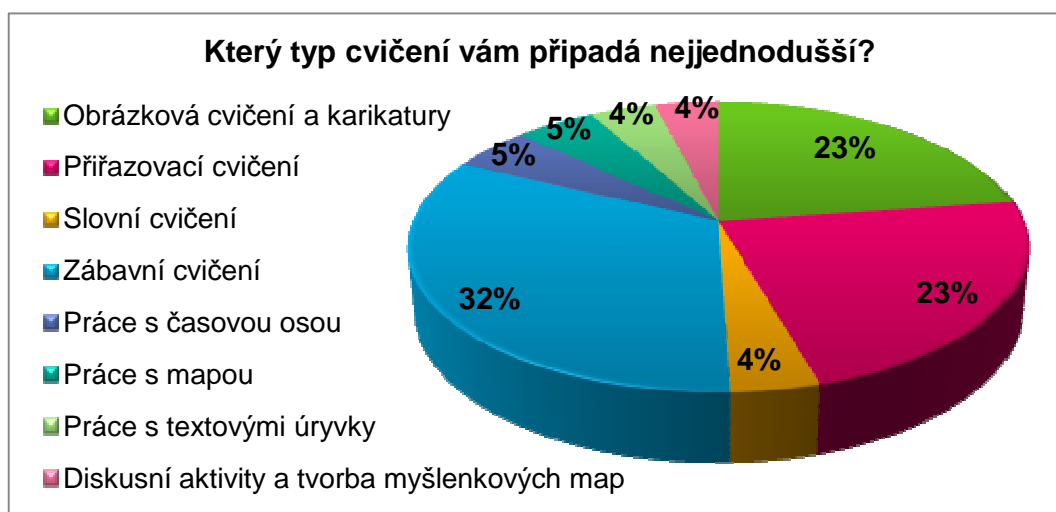
5.3.2. TYPY CVIČENÍ PODLE OBTÍŽNOSTI

Více než polovina žáků považuje za nejobtížnější typ cvičení práci s časovou osou (33 %) nebo mapou (21 %). Domnívám se, že práce s časovou osou je mnoha žáky považována za nejobtížnější z toho důvodu, že vyžaduje znalost letopočtů a posloupnosti událostí. Dalším možným důvodem, proč je tento typ aktivit pro žáky obtížný, může být jejich nedostatečná zkušenost. Práci s mapou i s časovou osou označilo jako nejobtížnější vyšší procento žáků z šesté a sedmé třídy, u vyšších

ročníků byl tento typ cvičení považován za nejobtížnější v menším množství případů. Třetím typem cvičení, který žákům připadá nejobtížnější, je práce s textovými úryvky (18 %). Za nejjednodušší typ aktivit označila téměř třetina žáků zábavní cvičení (32 %), na druhém místě skončila přiřazovací a obrázková cvičení, které označilo shodně 23 % respondentů. Výsledky šetření v oblasti obtížnosti jednotlivých typů aktivit opět poukázaly na souvislost se zábavností cvičení. Jako nejzábavnější byly vyhodnoceny stejné typy aktivit, které byly zároveň označeny jako nejjednodušší a naopak. Při určování obtížnosti jednotlivých typů cvičení se neobjevily výraznější rozdíly mezi dívkami a chlapci. Jediný rozdíl spočíval v tom, že dívky častěji označovali za nejjednodušší typ aktivit obrázková cvičení, chlapci častěji označovali cvičení přiřazovací. U všech ostatních typů cvičení byly výsledky dívek a chlapců srovnatelné.

Graf 8 – Nejobtížnější typy cvičení

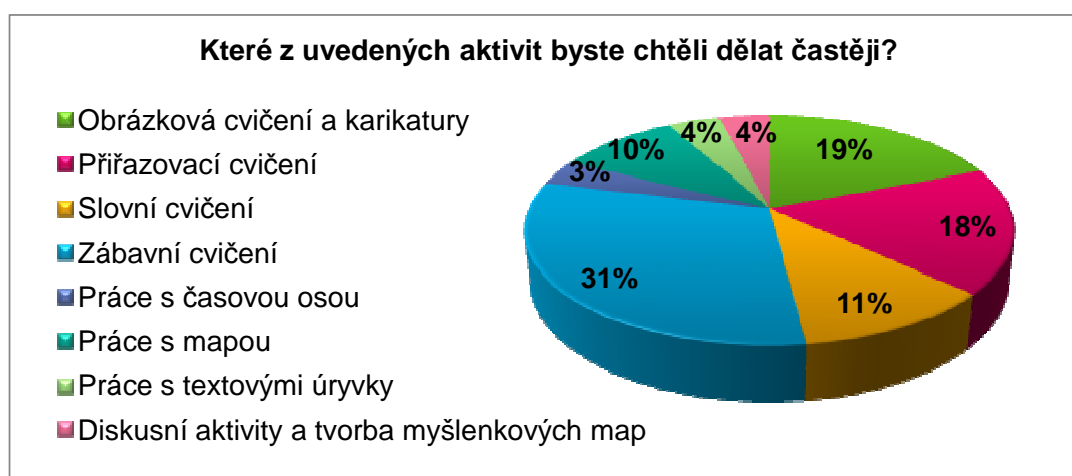
Graf 5 - Nejjednodušší typy cvičení

5.4. TYPY CVIČENÍ Z HLEDISKA JEJICH VYUŽITÍ PŘI VÝUCE

Poslední dvě otázky dotazníku byly zaměřeny na jednotlivé typy cvičení a jejich využití ve výuce. Žáci měli označit aktivity, se kterými se ve výuce dějepisu běžně setkávají, a ty, se kterými by se chtěli setkávat častěji. Z výsledků šetření vyplývá, že žáci se během vyučování setkávají se všemi typy cvičení, v odpovědích byly nejméně zastoupeny diskusní aktivity, tvorba myšlenkových map a překvapivě také práce s mapou. Na poslední otázku, které aktivity by žáci chtěli dělat častěji, odpověděla téměř třetina respondentů přáním častějšího zařazení zábavních cvičení. Z dalších aktivit byla často zaškrtnuta také obrázková a přiřazovací cvičení následovaná slovními cvičeními a prací s mapou. Pořadí nejvíce frekventovaných odpovědí koresponduje s tím, které typy aktivit žáci v dotazníkovém šetření označovali jako nejzábavnější. Požadavek častější práce s mapou může souviset s nízkým zastoupením tohoto typu aktivit ve výuce, nebo s jeho oblíbeností u žáků (za nejzábavnější typ cvičení jej zvolilo 9 % žáků).

Graf 10 – Typy cvičení nejčastěji využívané ve výuce

Graf 6 – Typy cvičení, které by si žáci ve výuce přáli častěji

U poslední otázky mohli žáci navrhnout další aktivity, které v možnostech nebyly zastoupeny, a žáci by si přáli jejich častější využití ve výuce. Mezi návrhy se objevil nápad zařadit do výuky scénky, malovat na tabuli obrázky a popisovat osobnosti. Několikrát se objevil požadavek na tvorbu prezentací a procvičování dějepisného učiva na počítačích nebo s využitím interaktivní tabule. Objevovaly se také aktivity zastoupené v možnostech, např. požadavek více křížovek a osmisměrek. Žáci několikrát zdůraznili svou preferenci v oblasti organizačních forem výuky, když požadovali více skupinové práce nebo naopak větší zastoupení celotřídních aktivit. Domnívám se, že pracovní listy těmto požadavkům do velké míry odpovídají, jsou v nich zastoupeny křížovky i osmisměrky (ve formě čtyřsměrek), mohou být využity pro skupinovou i frontální výuku a nabízejí možnosti dalšího prohloubení jednotlivých aktivit. Počítačové procvičování nebo práce s interaktivní tabulí mohou využití pracovních listů ve výuce vhodně doplnit.

V závěru dotazníků dostali žáci prostor pro své připomínky. Většina žáků žádné připomínky neměla, z těch, kteří měli potřebu se k pracovním listům dále vyjádřit, převažovaly pozitivní komentáře: „Velmi se mi to líbilo ty cvičení.“ „Moc se mi to líbilo.“ „Líbilo se mi to.“ „Bylo to dobrý a zábavný.“ „Bylo to hustý.“ „Bylo to zdařilé.“ „Práce byla vydařená.“ „Moc se mi to líbilo. Bylo to na jedničku.“ „Učit se z učebnic to klidně, ale jsem ráda, že můžeme procvičovat i hrou, kvízy a hádankami atd.“ Dále se v připomínkách objevily rady, jak aktivity v pracovních listech dále zlepšit, případně, jak je využít ve výuce: „Hodně mě baví přiřazovací cvičení a křížovky. Dala bych do testu nějakou křížovku.“ „Možná bych tam připojila i nějaká Z (zajímavosti), abychom se i něco nového dozvěděli.“ „Práce se povedla, ale dělal bych ji ještě více hravější.“ Kromě převažujících pozitivních komentářů se objevilo i několik negativních připomínek, vztahujících se k pracovním listům i k dějepisu obecně: „Bylo to nudný a vůbec mě to nebavilo.“ „Bylo to docela těžký, hodně věcí jsem nevěděl.“ „Dějepis je nuda. K čemu se učím dějepis, když vím, co bylo včera.“ Žáci se ve svých připomínkách vyjadřovali také k samotné podobě dotazníků a někteří z nich mi popřáli úspěšné dokončení studia. Pro pobavení na závěr uvádím jeden z těchto komentářů: „Ať uděláte střední školu a stanete se učitelkou.“

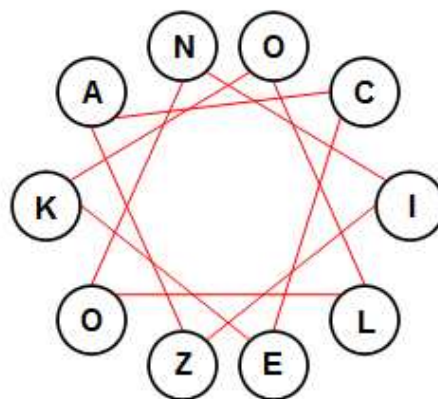
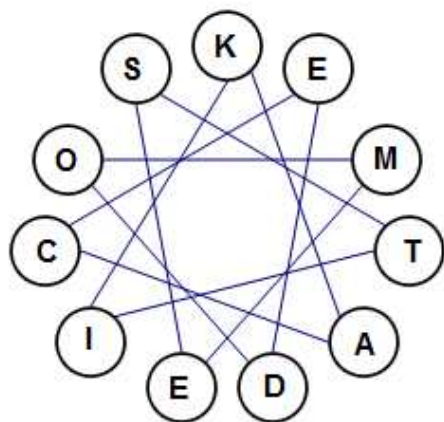
6. PRACOVNÍ SEŠIT PRO 6. – 9. ROČNÍK ZŠ
(ODDÍL PRO ŽÁKY – PRACOVNÍ LISTY BEZ ŘEŠENÍ)

TEMATICKÝ CELEK
POČÁTKY LIDSKÉ SPOLEČNOSTI

PRACOVNÍ LIST Č. 1 – PRAVĚK

1. AKTIVITA – HLAVOLAMY

Tyto hlavolamy ukrývají 2 pojmy, které se váží k pravěku. Najděte počáteční písmeno pojmu a po linkách po směru hodinových ručiček objevíte celý pojem. Zkuste pojmy vysvětlit.

2. AKTIVITA – ŽIVOT V PRAVĚKU

Určete, která tvrzení platí pro život pravěkého lovce-sběrače a která pro život zemědělce:

LOVCI A SBĚRAČI

ZEMĚDĚLCI

zdomácnění zvířat, šlechtění rostlin

používání ohně

zpracování kovů

výsadní postavení muže

sezónní sídliště – přesun za potravou

keramika

výsadní postavení ženy (uctívání ženy/matky)

život v rodech

tkaní látek

osídlování nového území

přírodní úkryty (jeskyně, skalní převisy)

uchovávání zásob v zásobních jamách

trvalé příbytky – tzv. dlouhé domy

život v tlupách

lov mamutů

dělba práce (řemeslníci, bojovníci, kněží)

3. AKTIVITA – PRAVĚKÉ NÁSTROJE

Určete, z jakého materiálu jsou vyrobené jednotlivé skupiny nástrojů. Podle těchto materiálů pojmenujte jednotlivá období pravěku a seřadte je od nejstaršího po nejmladší:

_____ nástroje

_____ nástroje

_____ nástroje

Umístěte jednotlivá období na časovou osu:

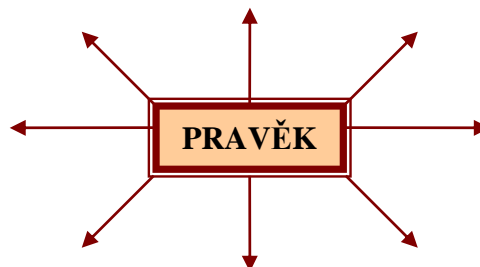
0

Doba _____	Doba _____	Doba _____
---------------	---------------	---------------

PRACOVNÍ LIST Č. 2 – PRAVĚK V ČECHÁCH

1. AKTIVITA – MYŠLENKOVÁ MAPA

Napište, co vás napadne, když se řekne pravěk:

2. AKTIVITA – PRAVĚK V ČESKÝCH ZEMÍCH – KELTOVÉ

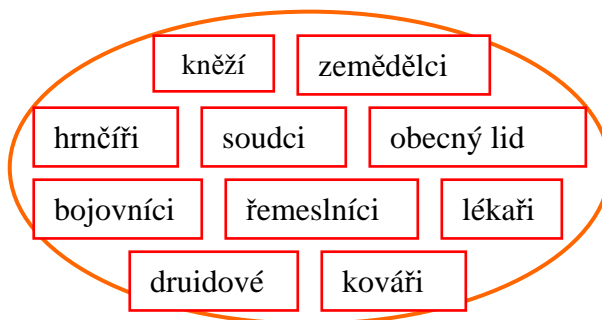
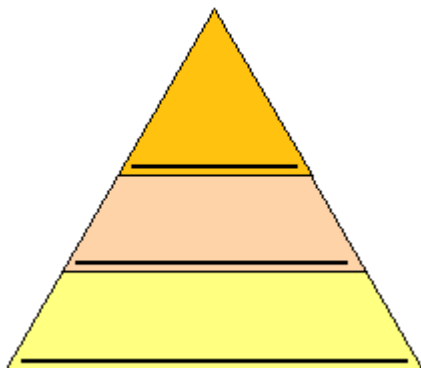
Vyluštěte přesmyčky a vzniklé pojmy vysvětlete:

OÉBVJÓ _____ = _____
PUPIDOM _____ = _____
RODÉVUDI _____ = _____
KOHYVUD _____ = _____

Pomocí obrázků popište, co všechno již Keltové uměli a znali:

Do pyramidy vepište 3 základní společenské vrstvy tvořící keltskou společnost:
(pojmy v bublině mnohé napovědí, na jejich základě vyprávějte o keltské společnosti)

3. AKTIVITA – KVÍZ

Vyberte správnou odpověď a z písmen u odpovědí sestavte tajenku. Vysvětlete, co pojem ukrytý v tajence znamená a jak souvisí s pravěkem v českých zemích:

Pravěk se dělí na 3 základní období – nejprve byla doba kamenná, potom doba železná, nakonec doba bronzová.

- ☐ ANO (K) ☐ NE (B)

V období pravěku se střídaly doby ledové s dobami meziledovými.

- ☐ ANO (O) ☐ NE (A)

Člověk byl nejprve zemědělcem, později se začal živit lovem a sběrem.

- ☐ ANO (L) ☐ NE (H)

Keltové na území dnešních Čech přišli v době:

- ☐ bronzové (A) ☐ železné (E) ☐ kamenné (I)

Znali a používali Keltové hrnčířský kruh?

- ☐ ANO (M) ☐ NE (S)

Druidové jsou:

- ☐ keltští bojovníci (U) ☐ keltští řemeslníci (R) ☐ keltští kněží (I)

V jakém pořadí bylo území dnešních Čech osídleno? Dokážete své tvrzení odůvodnit?

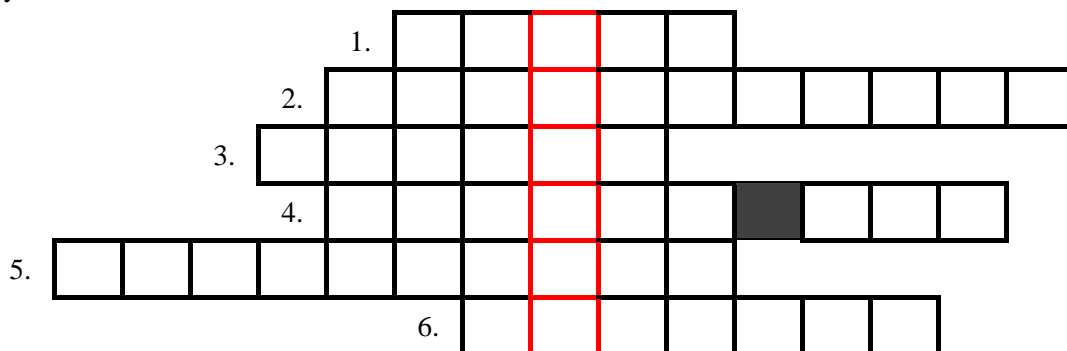
- ☐ Slované, Keltové, Germáni (T) ☐ Keltové, Germáni, Slované (A) ☐ Germáni, Slované, Keltové (E)

TAJENKA: _____

PRACOVNÍ LIST Č. 3 – PRAVĚKÁ KULTURA

1. AKTIVITA – KŘÍŽOVKA

Vyluštěte křížovku:

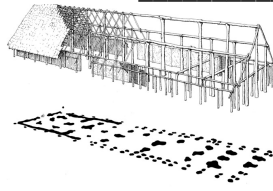
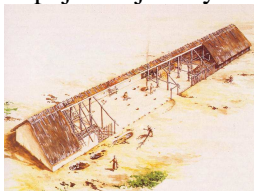

1. první pravěcí lidé byli _____ a sběrači

2. zdomácnění zvířat se nazývá _____

3. významné naleziště z mladší doby kamenné

4. pojmenujte obydlí na obrázku: _____

5. místo, kam se pohřbívali zemřelí, se nazývá _____

6. první známí obyvatelé našeho území

TAJENKA: _____

2. AKTIVITA – DOPLŇOVÁNÍ SLOV DO TEXTU

Doplňte do textu chybějící slova:

(červeně označené linky s naznačeným počátečním písmenem doplňte dle mapy u křížovky):

Umění a duchovní život v pravěku

Mezi první umělecká díla patřily _____ (jeskyně Lascaux a _____), sošky _____ a figurky _____. Sošky žen, tzv. _____, souvisely s rituály _____, které měly kmeni zajistit dostatek členů. Zobrazení _____ souviselo s magií lovu – mělo zajistit dobrou kořist i zachování života lovců. Pravěcí lidé věřili v _____ - zemřelé pohřbívali podle určitých pravidel a do hrobů přidávali _____ (zbraně, nástroje, _____, keramiku, potraviny).

Pomůcka: zvířat (2×), venuše, milodary, šperky, Altamira, posmrtný život, plodnosti, žen, nástěnné malby

Archeologické kultury

Pravěcí zemědělci po sobě zanechali pozůstatky _____, hrobů a pohřebišť. Dochovaly se keramické nádoby a jejich _____, kamenné a _____ nástroje a ozdoby. Archeologické _____ se pojmenovávají podle místa prvního nálezu (**b** _____, **ú** _____, **k** _____), podle způsobu _____ (lid kultury popelnicových polí, _____ kultura) nebo podle typu _____ (podle tvaru a způsobu _____ nádob).

Pomůcka: mohylová, kostěná, kultury, keramiky, zlomky, zdobení, sídliště, pohřbívání

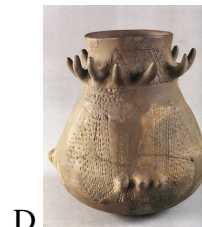
PŘIŘAĎTE NÁZVY K OBRÁZKŮM A SVÉ ROZHODNUTÍ ZDŮVODNĚTE:

1 lineární
keramika

2 vypíchaná
keramika

3 šňůrová
keramika

4 zvoncovité
poháry

1	2	3	4
---	---	---	---

3. AKTIVITA – POZNÁVÁNÍ PRAVĚKÝCH NÁSTROJŮ A UMĚLECKÝCH DĚL

Popište, co vidíte na obrázku, a pokuste se určit, k čemu daná věc sloužila:

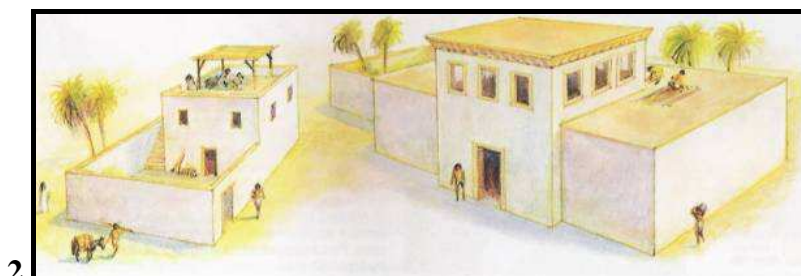
			
			

TEMATICKÝ CELEK
NEJSTARŠÍ CIVILIZACE. KOŘENY EVROPSKÉ KULTURY

PRACOVNÍ LIST Č. 1 – STAROVĚKÝ EGYPT

1. AKTIVITA – EGYPTSKÝ DŮM

- Určete, na kterém obrázku je egyptský dům. Z kterého období pochází druhý typ domu?
- Oba typy domů porovnejte – čím se liší? (Porovnejte vzhled, okna, střechu, materiál, ...)
- Stručně popište egyptský dům (vyberte si jedno z vyobrazení a popište, komu mohl dům patřit, jak je vybavený a jak je přizpůsobený egyptskému podnebí)

- _____
- _____
- _____

2. AKTIVITA – EGYPTSKÁ SPOLEČNOST

Spojte pojmy s definicemi a pokuste se sestavit schéma egyptské společnosti (rozdělte obyvatelstvo do 4 základních skupin, vytvořte schéma dle svého uvážení):

VEZÍR
VOJENŠTÍ VELITELÉ
DYNASTIE
ŘEMESLNÍCI
OTROCI
FARAON
ZEMĚDĚLCI
KNĚŽÍ
OBCHODNÍCI
ÚŘEDNÍCI
VOJÁCI

= většinou váleční zajatci, používání na těžké práce
= vládce Egypta s neomezenou pravomocí
= vykonavatelé náboženských obřadů
= vládnoucí rod, panovnickova rodina
= běžní obyvatelé státu
= výběrčí daní, účetní, písaři, správci sýpek
= nejvyšší úředník řídící státní správu
= obránci státu

3. AKTIVITA – DOPLŇOVÁNÍ SLOV DO TEXTU

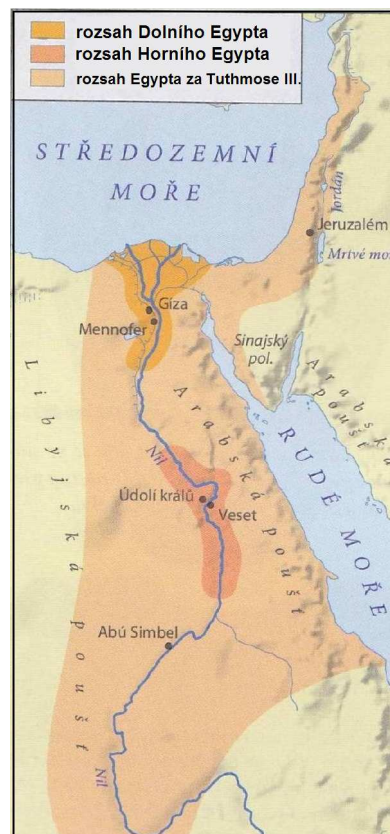
Doplňte do textu chybějící slova (modře podtržené informace vyčtěte z mapy):

Starověký Egypt se rozkládal podél toku řeky _____.
Podél řeky vznikly dva státy: _____ a _____.
_____ byl hornatým státem lovců a kočovných
pastevců. _____ byl rozvinutější, ležel v úrodné
oblasti na _____ toku Nilu a obývali ho mírumilovní
zemědělci. Ve 3. tisíciletí př. n. l. vládce Horního Egypta,
_____, dobyl Dolní Egypt a obě části spojil
v jeden stát. Nejvýznamnějším obdobím v historii Egypta
byla tzv. _____, za faraona _____ dosáhl
Egypt největšího územního rozmachu. Egypt zbohatl
z obchodu s mědí, proto když na Předním Východě začala
_____, Egypt zchudnul a začal upadat. Později se
dostal pod nadvládu cizích národů, ovládli ho Peršané,
Řekové (_____) i Římané. Poslední vládkyní
Egypta byla _____.

Pomůcka: Kleopatra, doba železná, Tuthmose III., dolním, faraon
Meni, Alexandr Makedonský, Nová říše

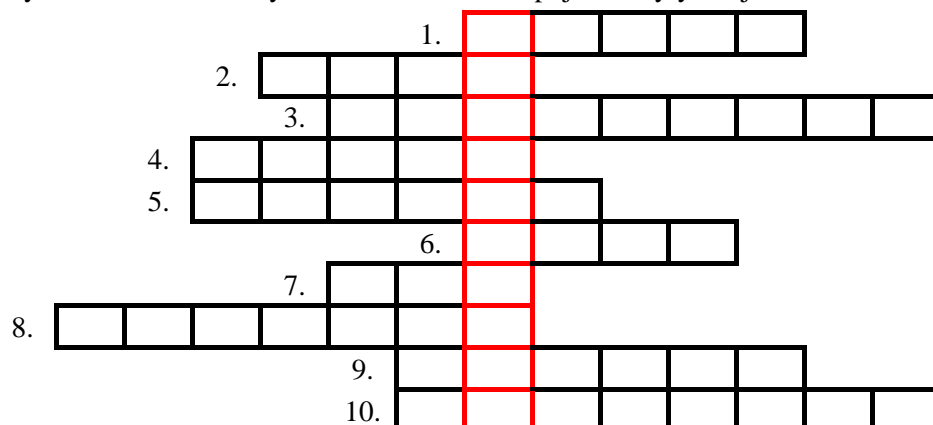
Se kterou událostí v textu se pojí tento obrázek?
Co je na něm vyobrazeno?

PRACOVNÍ LIST Č. 2 – EGYPTSKÉ NÁBOŽENSTVÍ A KULTURA

1. AKTIVITA – KŘÍŽOVKA

Vyluštěte křížovku a vysvětlete, co znamená pojem ukrytý v tajence:

1. Jižní část Egypta před jeho spojením:

_____ Egypt

2. Faraon, který sjednotil Egypt

3. Poslední egyptská panovnice

4. Nejvyšší egyptský úředník

5. Vládce Egypta

6. Oblast Egypta blízko delty Nilu, kde je soustředěna řada památek (pyramidy)

7. Životadárná egyptská řeka

8. Přírodní jev, který umožnil zemědělskou činnost v suchém pouštním prostředí Egypta

9.

10.

TAJENKA: _____ = _____

2. AKTIVITA – EGYPTSKÉ NÁBOŽENSTVÍ

Na obrázcích jsou někteří z egyptských bohů. Popište, jak Egypťané zobrazovali své bohy a jak zobrazovali lidské postavy:

Pokuste se popsat, co je zobrazeno na 3. a 6. obrázku. Jaké je asi poslání zobrazeného boha?

3. AKTIVITA – PRAVDA NEBO LEŽ

Určete, zda je výrok pravdivý. Opravte chyby:

- ☐ Egypťané nevěřili v posmrtný život.
- ☐ Egypťané uctívali mnoho bohů a mnoho zvířat bylo v Egyptě posvátných.
- ☐ Lidská těla byla mumifikována.
- ☐ Egypťané mumifikovali také některá zvířata (např. kočky).
- ☐ Faraon byl zosobněním boha na zemi, ale jeho moc byla omezena vezírem.
- ☐ Pyramidy byly budovány jako majestátní sídla faraonů.
- ☐ První pyramidy byly stupňovité.
- ☐ Egypťané znali tři druhy písma, nejsložitější bylo obrázkové písmo, tzv. hieroglyfy.
- ☐ Egypťané psali na papír nebo své texty tesali do kamene.
- ☐ Velikost postav na obrazech závisela na jejich důležitosti.

Na obrázku vidíte lov v močálech – toto vyobrazení se nachází v Nebamonově hrobce.

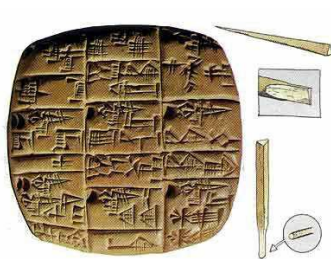
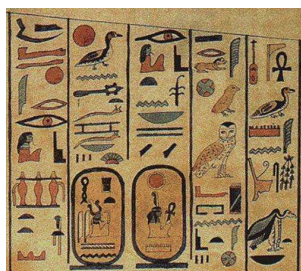
1. Všimněte si, že jednotlivé postavy nejsou stejně velké. Proč?
2. Najdete na obrázku hieroglyfy?
3. Pokuste se popsat, co vidíte na obrázku:

PRACOVNÍ LIST Č. 3 – STAROVĚKÁ MEZOPOTÁMIE

1. AKTIVITA – POZNÁVÁNÍ PÍSMO

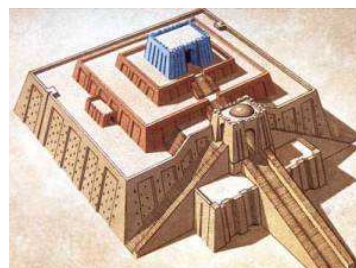
Kterým písmem psali obyvatelé Mezopotámie? Podle čeho jste to poznali? Jak se tento typ písma nazývá? Znáte písma vyobrazená na dalších obrázcích? Kdo jimi psal?

2. AKTIVITA – CO SPOLU SOUVISÍ?

Najděte dvojice pojmů, které spolu souvisí. Svou volbu zdůvodněte:

Eufkrat	Chammurapi	Babylonie	dobytí Egypta	Tigris
knihovna v Ninive	zikkurat	hlína	zákoník	
Asýrie	dobytí Jeruzaléma	Aššurbanipal	epos o Gilgamešovi	
rákos	Nabukadnezar II.	chrám		

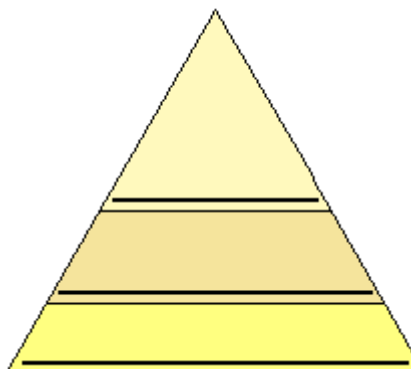
3. AKTIVITA – MEZOPOTAMSKÁ SPOLEČNOST

Přečtete si úryvek z Chammurapiho zákoníku a na jeho základě doplňte do pyramidy schéma mezopotamské společnosti:

Jestliže plnoprávný občan vyrazil oko plnoprávnému občanu, bude mu vyraženo oko, jestliže zlomil kost plnoprávného občana, bude mu zlomena kost. Vyrazil-li oko svobodného člověka, zaplatí jednu miny stříbra. Vyrazil-li oko otroku, zaplatí majiteli otroka polovinu kupní ceny otroka.

Co znamenala zásada „oko za oko, zub za zub“?

Byl zákoník spravedlivý? (ANO/NE) Proč?

Porovnejte tresty v mezopotamském zákoníku s dnešními tresty. V čem se liší?

Navrhňte, jak by Chammurapiho zákoník v následujících případech potrestal stavitele:
„Stavitel postavil dům, který spadl a usmrtil majitele domu.“

„Stavitel postavil dům, který spadl a usmrtil dítě majitele domu.“

„Stavitel postavil dům, který spadl a usmrtil otroka.“

Víte, jak zákoník fungoval v případě, že pachatelem trestného činu byl plnoprávný občan.
Jak by byl za podobné přečiny potrestán otrok?

Podle následujícího úryvku se pokuste odvodit, jaké bylo postavení dítěte v mezopotamské společnosti. Liší se od postavení dětí v dnešní době? Co by se za podobný přečin stalo vám?
„Jestliže dítě udeřilo svého otce, uříznou mu ruku“.

PRACOVNÍ LIST Č. 4 – STARÝ IZRAEL

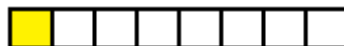
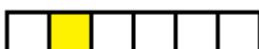
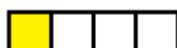
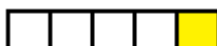
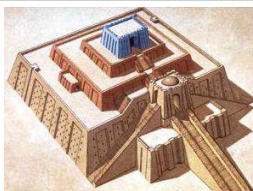
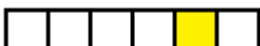
1. AKTIVITA – OBRÁZKOVÁ TAJENKA

Pojmenujte, co vidíte na obrázcích a z písmen v barevných rámečcích složte tajenku.

Označte obrázky, které se vážou k židovské víře:

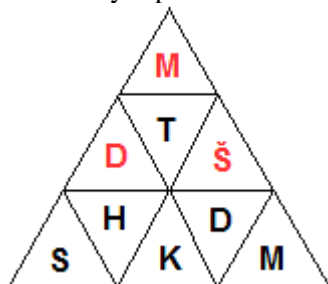
DAVIDOVA

TAJENKA:

2. AKTIVITA – KVÍZ

Pod každým písmenem se skrývá slovo související s dějinami Židů a jejich náboženstvím:

M: hlavní prorok židovského náboženství = _____

D: významný židovský král (boj s Goliášem) = _____

Š: židovský král proslulý svou moudrostí = _____

T: posvátná kniha židovského náboženství = _____

S: židovská modlitebna (dům shromáždění) = _____

K: oblast, v níž žily židovské kmeny = _____

M: víra v jednoho boha = _____

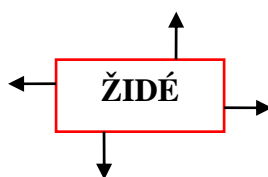
H: jazyk židovských kmenů = _____

D: rozptýlení Židů mimo území Palestiny = _____

Jak se židovské náboženství liší od náboženství, které jste již poznali (např. Egypt)?

3. AKTIVITA – MYŠLENKOVÁ MAPA

Přehledně napište, co víte o Židech a jejich náboženství. Vytvořte myšlenkovou mapu:

PRACOVNÍ LIST Č. 5 – STAROVĚKÁ INDIE

1. AKTIVITA – ČTYŘSMĚRKA

Vyluštěte čtyřsměrku a vysvětlete pojem v tajence:

Pojmy k vyškrtání: Árjové, bráhmani, buddhismus, Ganga, hinduismus, Indie, Indus, kasty, kráva, kšatrijové, sanskrt, slon, šúdrové, vaišjové, védy

S	U	M	S	I	U	D	N	I	H
U	A	K	A	N	É	N	O	L	S
D	G	A	N	A	V	R	Š	E	I
N	N	S	S	M	O	É	Ú	K	N
I	A	T	K	H	J	V	D	R	K
A	G	Y	R	Á	Š	O	R	Á	V
K	Š	A	T	R	I	J	O	V	É
R	N	A	C	B	A	R	V	A	D
E	I	D	N	I	V	Á	É	E	Y
B	U	D	D	H	I	S	M	U	S

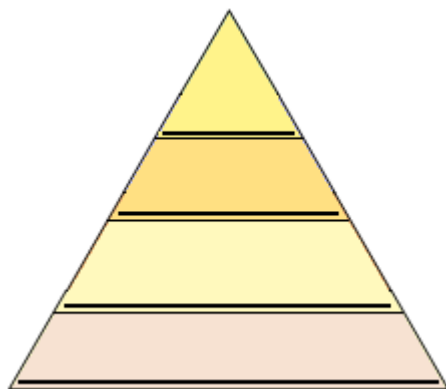

TAJENKA:

2. AKTIVITA – INDICKÁ SPOLEČNOST (KASTY)

Někdo pomíchal popis příslušníků jednotlivých kast v rámečkách na pravé straně.

Přiřaďte rámečky ke správným patrům pyramidy. Ve čtyřsměrce najdete pojmy označující indické kasty a doplňte je do pyramidy podle jejich postavení v indické společnosti:

mají sloužit ostatním skupinám

mají ochraňovat dobytek, obdělávat půdu
a obchodovat

bojovníci, mají chránit lid

mají studovat, vyučovat, přinášet oběti bohům
a přijímat dary

3. AKTIVITA – PRAVDA NEBO LEŽ?

Posuďte, zda je výrok pravdivý. Pokud ne, opravte chyby:

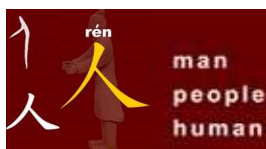
- ☐ Indická civilizace vznikla mezi řekami Eufkrat a Indus.
- ☐ Obyvatelé Indie se živili zemědělstvím, jehož znalost se do Indie rozšířila z Mezopotámie.
- ☐ V povodí řeky Indus vznikla první vyspělá indická civilizace, tzv. harappská kultura.
- ☐ Kolem r. 1500 př. n. l. pronikli do Indie kočovní šúdrové a podmanili si domorodé obyvatelstvo.
- ☐ V indické společnosti si byli všichni rovni.
- ☐ Mezi původní obyvatelstvo Indie patřili i prapředci dnešních Romů.
- ☐ Indickými náboženstvími jsou islám a buddhismus.
- ☐ Kráva byla v Indii posvátným zvířetem.

PRACOVNÍ LIST Č. 6 – STAROVĚKÁ ČÍNA

1. AKTIVITA – ČTYŘSMĚRKA

Najděte pojmy související se starověkou Čínou a vysvětlete, jak souvisí s tématem Číny. Které z pojmů jsou zobrazeny na obrázcích? Co je na obrázku, který ve čtyřsměrce není?

P	O	R	C	E	L	Á	N
R	C	E	R	U	O	B	R
O	H	E	D	V	Á	B	Í
S	A	P	M	O	K	Č	P
O	M	I	N	C	E	A	A
E	Ž	Ý	R	A	S	J	P

2. AKTIVITA – HLEDÁNÍ SOUVISLOSTÍ

Vysvětlíte, jak spolu souvisí pojmy v jednom řádku, a zkuste navrhnout podobnou řadu:
severní Čína – Chuang-che – Žlutá řeka – první státý

dynastie Čchin – Říše středu - „Syn nebes“ – Velká čínská zed'

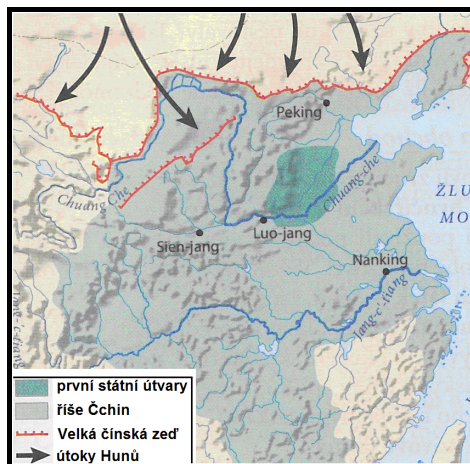
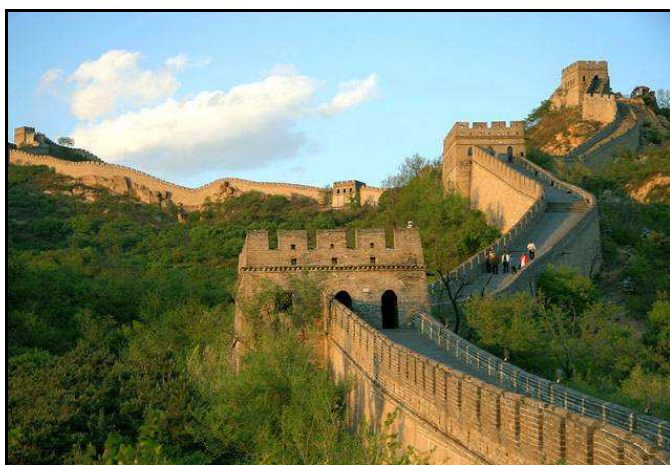
bourec morušový – hedvábí – obchod – hedvábná stezka

filosofie – Konfucius – konfucianismus – dobro

Na základě těchto řad vyprávějte o starověké Číně.

3. AKTIVITA – CO JE NA FOTOGRAFII?

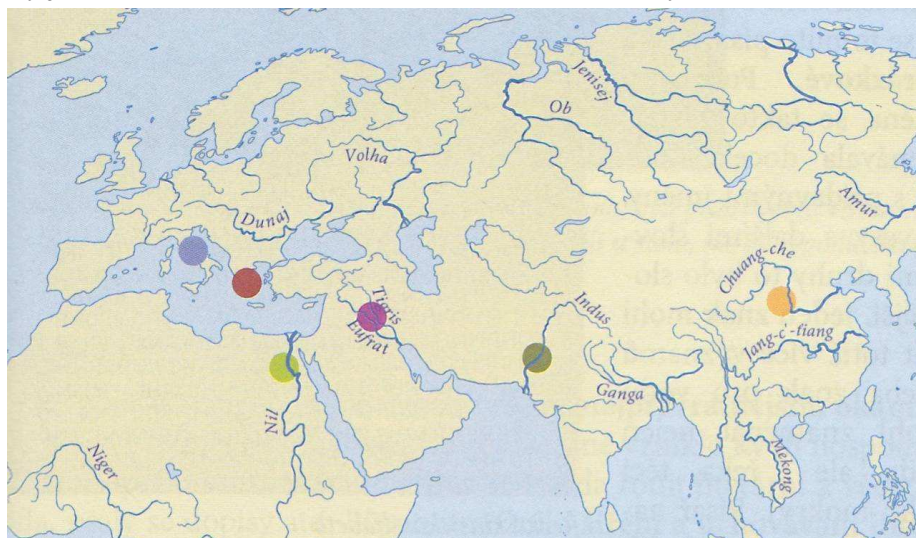
Která významná stavba je na této fotografii? Kdy a kde byla postavena? S pomocí mapy odvoďte, jaký byl účel stavby a z jakého důvodu byla vybudována:

PRACOVNÍ LIST Č. 7 – STAROVĚKÉ STÁTY

1. AKTIVITA – PRÁCE S MAPOU

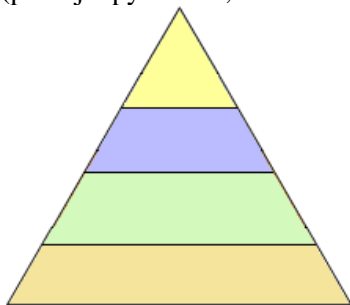
Na mapě jsou vyznačeny významné starověké státy. Přiřaďte k puntíkům názvy států: Mezi státy jsou i Řecko a Řím – dokážete určit, kde se nacházely?

Určete, co měly tyto státy společného. Jaké byly přírodní podmínky v těchto státech? Čím se živila většina obyvatelstva?

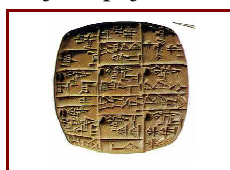
2. AKTIVITA – STAROVĚKÁ SPOLEČNOST

Zamyslete se nad společenským uspořádáním starověkých států. Které hlavní skupiny obyvatelstva v těchto zemích žily? Zkuste vytvořit obecný model společenského uspořádání: (použijte pyramidu, nebo zvolte vlastní způsob vyjádření)

3. AKTIVITA – PŘÍNOS STAROVĚKÝCH STÁTŮ

Přiřaďte písmo na obrázku k jeho pojmenování a státu, v němž se užívalo:

hieroglyfy

znakové písmo

klínové písmo

hláskové písmo

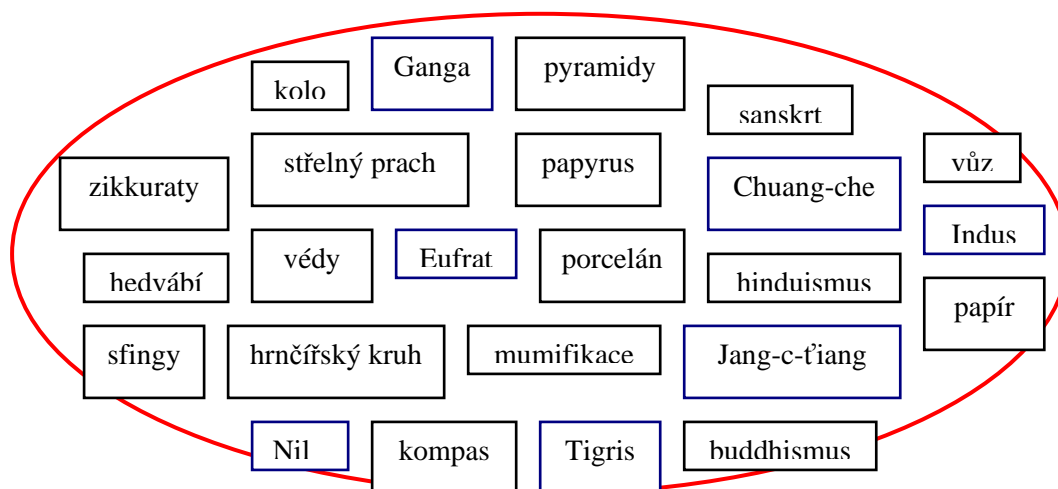
Mezopotámie

Egypt

Indie

Čína

Přiřaďte pojmy k jednotlivým státům:

MEZOPOTÁMIE	EGYPT	INDIE	ČÍNA

Proč jsou některé pojmy v modrém rámečku? Co mají společného?

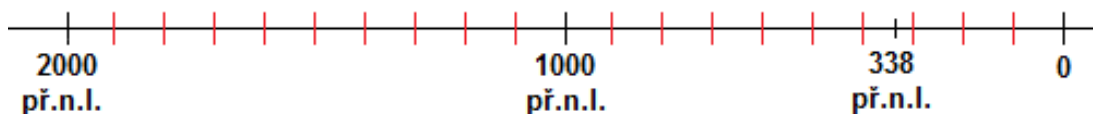
PRACOVNÍ LIST Č. 8 – STAROVĚKÉ ŘECKO I

1. AKTIVITA – PŘESMYČKY + ČASOVÁ OSA

V přesmyčkách najdete 5 základních období řeckých dějin:

KIACÉRCHA BÍOBOD = _____
 KIMOJNÁS A SÉKYMKÁN TARULUK = _____
 CÉNLISEHITÉK BOBOÍD = _____
 KROHÉMÉS (MÉNTE) OBÍBDO = _____
 SÉLICKAK OBÍDOB = _____

Umístěte je na časovou osu:

Co se stalo v r. 338 př. n. l., který je označen na časové ose?

Ke každému období napište 3 pojmy, jména či události, které jsou pro toto období typické:

①	②	③	④	⑤

2. AKTIVITA – ATHÉNY VERSUS SPARTA

Přiřaďte, co platí pro Athény a co je typické pro Spartu. Se kterým z pojmů souvisí obrázek?

ATHÉNY

SPARTA

nadvláda Dóřů
nad původními
obyvateli

ženy neplnoprávné,
v područí mužů

demokratický
systém

vojenský výcvik
mužů, fyzická
průprava žen

cíl výchovy =
dobrý bojovník

přísná a tvrdá
výchova, skromnost

rozkvět umění,
divadla, filosofie

uzavřený
(izolovaný) stát

území Lakónie

majetkové třídy,
placení úředníci

území Attiky

ženy samostatnější
a vážené

cíl výchovy =
vzdělaný občan

dlužní otroctví

téměř žádné
umění a věda

ostrakismus
(střepinový soud)

3. AKTIVITA – KVÍZ NA OPAKOVÁNÍ UDÁLOSTÍ Z DĚJIN STAROVĚKÉHO ŘECKA

Zodpověz správně otázky a z písmen u správných odpovědí sestav tajenku. Vysvětli pojem ukrytý v tajence i jeho souvislost se starověkým Řeckem:

1) Nejstarší kultura na území dnešního Řecka se nazývala:

- ☐ Mykénská (K) ☐ Kyklopská (Ř) ☐ Minojská (D)

2) Mykénská kultura měla své centrum:

- ☐ v pevninském Řecku (E) ☐ na Krétě (A) ☐ v Malé Asii (O)

3) Řecký městský stát se nazývá:

- ☐ akropole (L) ☐ metropole (K) ☐ polis (M)

4) V řecko-perských válkách zvítězili:

- ☐ Řekové (O) ☐ Peršané (E)

5) Ve kterém řeckém městském státě stáli v čele vlády 2 králové:

- ☐ ve Spartě (K) ☐ v Athénách (N) ☐ v Korintu (S)

6) Které obyvatelstvo vytvořilo ve Spartě vládnoucí vrstvu:

- ☐ Achájové (P) ☐ Iónové (L) ☐ Dórové (R)

7) Kdo zvítězil v Peloponéské válce?

- ☐ Athény (E) ☐ Sparta (A) ☐ Makedonie (I)

8) Oslabené řecké městské státy dobyl makedonský panovník:

- ☐ Filip Makedonský (C) ☐ Alexandr Makedonský (V) ☐ Aristoteles (D)

9) Mezi helénistické říše vzniklé po smrti Alexandra Makedonského nepatří:

- ☐ Egypt (O) ☐ Makedonie (A) ☐ Římská říše (I)

10) Významné hry konané v Řecku na počest boha Dia se nazývaly:

- ☐ Héraia (A) ☐ Olympijské (E)

TAJENKA: _____

BONUSOVÁ AKTIVITA

Který obrázek zobrazuje výjev z Olympijských her a který z her Héraia?

V čem zásadním se tyto hry lišily? Jak tyto sportovní hry souvisely s řeckým náboženstvím?

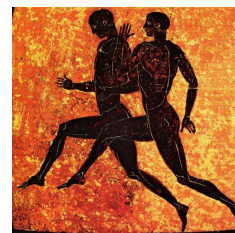
_____	_____
_____	_____
_____	_____
_____	_____

PRACOVNÍ LIST Č. 9 – STAROVĚKÉ ŘECKO II.

1. AKTIVITA – KŘÍŽOVKA NA OPAKOVÁNÍ ŘECKÝCH DĚJIN

Vyluštěte křížovku a objasněte význam pojmu v tajence:

1.										
2.										
3.										
4.										
5.										
6.										
7.										
8.										
9.										
10.										
11.										
12.										

Nápověda:
Pythagoras

- střepinový soud
- místo jedné z bitev řecko-perských válek, podle něž je pojmenována jedna z disciplín na novodobých olympijských hrách
- sídlo řeckých bohů
- řecký poloostrov na kterém vznikla Mykénská kultura
- vláda lidu
- významný řecký městský stát známý tvrdou výchovou a vojenským výcvikem
- slavný řecký filosof, matematik a geometr
- vláda jednoho člověka (vláda samovládce)
- ostrov, oblast vzniku Minojské kultury
- básník, který je pokládán za autora proslulých eposů Ilias a Odyssea
- označení pro řecký městský stát
- významný městský stát, kolébka demokracie

TAJENKA: _____

2. AKTIVITA – ŘECKÉ NÁBOŽENSTVÍ

Vyřešte přesmyčky a správně přiřaďte:

SUEZ =	BŮH PODSVĚTÍ	ARHÉ =
SEDÁH =	BŮH MOŘÍ, VLÁDCE VOD	TÉHAAN =
SEPODION =	BOHYNĚ MOUDROSTI	ROFATIDÉ =
RÁSE =	BŮH NEBES, VLÁDCE OLYMPU	TERASIM =
LOAPLÓN =	PATRONKA MANŽELSTVÍ	
	BŮH SLUNCE, PATRON UMĚNÍ	
BŮH VÁLKY	BOHYNĚ LOVU	BOHYNĚ LÁSKY A KRÁSY

Prohlédněte si obrázky řeckých bohů. Jak byli řečtí bohové zobrazováni? Jak se liší od bohů jiných starověkých států, o nichž jste se učili? Porovnejte řecké náboženství s egyptským.

3. AKTIVITA – SOUSLOVÍ MAJÍCÍ SVŮJ PŮVOD VE STAROVĚKÉM ŘECKU

Pokuste se vysvětlit, co znamenají následující sousloví a se kterými událostmi z řecké historie nebo mytologie souvisí:

Trojský kůň	<hr/>
Achillova pata	<hr/>
heroický čin	<hr/>
lakonická odpověď	<hr/>
spartánská výchova	<hr/>
mluvit jako Pýthia	<hr/>

Znáte ještě nějaká další sousloví či rčení související s řeckými dějinami či mytologií?

PRACOVNÍ LIST Č. 10 – ŘECKÁ KULTURA

1. AKTIVITA – ARCHITEKTURA

Na jedné z fotografií je starověký řecký chrám, na dalších renesanční a klasicistní stavba. Prohlédněte si fotografie a rozhodněte, na které fotografii je řecký chrám. Porovnejte stavby a najděte typické prvky řecké architektury, které ovlivnily pozdější architekturu:

2. AKTIVITA – ŘECKÉ UMĚNÍ

Popište, co je na obrázcích a na základě těchto obrázků vyprávějte o řeckém umění:

		
<hr/>		
		
<hr/>		
		
<hr/> <hr/>	<hr/>	

3. AKTIVITA – VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI

Přiřaďte k sobě významné osobnosti a obor, v němž působily:

PLATÓN	DĚJEPISECTVÍ	ALEXANDR MAKEDONSKÝ
HÉRODOTOS	FILOSOFIE	HIPPOKRATES
FEIDIÁS	POLITIKA	PERIKLÉS
HOMÉR	LÉKAŘSTVÍ	ARISTOTELES
PYTHAGORAS	BÁSNICTVÍ	MYRON
ARCHIMEDES	SOCHAŘSTVÍ	
	FYZIKA	
	MATEMATIKA	

PRACOVNÍ LIST Č. 11 – STAROVĚKÝ ŘÍM

1. AKTIVITA – ČTYŘSMĚRKA

Vylušťte čtyřsměrku a vysvětlete pojem ukrytý v tajence:

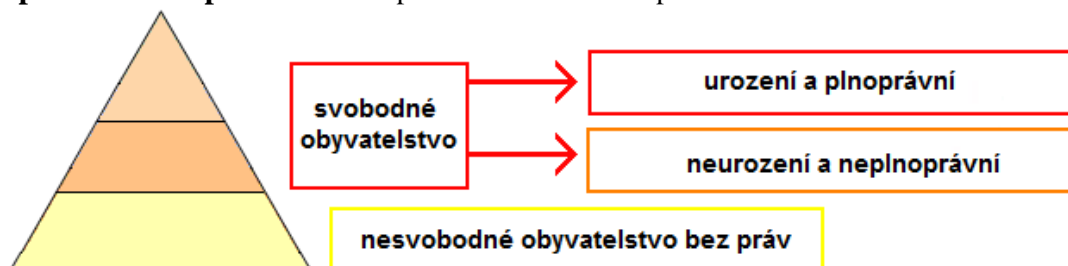
Pojmy k vyškrtání: Augustus, Caesar, Cicero, Etruskové, Kartágo, Latinové, otroci, patricijové, plebejové, Remus, republika, Romulus, Řím, senát, Spartakus

P	A	T	R	I	C	I	J	O	V	É
L	A	K	I	L	B	U	P	E	R	V
E	O	G	Á	T	R	A	K	G	A	O
B	Ř	Í	M	L	T	Á	N	E	S	K
E	A	U	G	U	S	T	U	S	E	S
J	A	S	U	L	U	M	O	R	A	U
O	T	R	O	C	I	D	I	E	C	R
V	Á	C	I	C	E	R	O	M	T	T
É	V	O	N	I	T	A	L	U	O	E
S	P	A	R	T	A	K	U	S	Ř	I

TAJENKA:

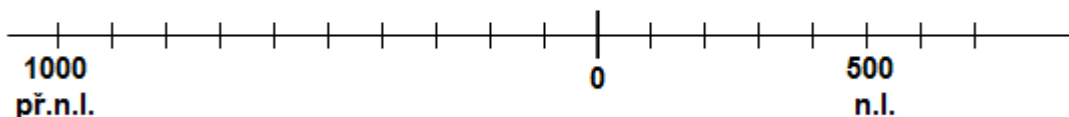
Společenské uspořádání – Doplňte schéma římské společnosti:

Podle čeho byli římscí občané rozděleni od vlády Servia Tullia? _____

2. AKTIVITA – ČASOVÁ OSA

Na časovou osu umístěte 3 základní období dějin Říma. Ke každému období napište alespoň 3 pojmy, jména nebo události, které toto období charakterizují:

Doba _____	Období _____	Období _____

Pokud víte, uveďte mezníky jednotlivých období:

3. AKTIVITA – PEXESO

Najděte dvojice karet, které k sobě patří (červené kartičky = pojem + definice, žluté kartičky = osobnost + definice jejího působení, modré kartičky = událost + letopočet):

barbar	patricij	plebej	otrok
stát s demokratickým zřízením v čele s volenými politiky	úředník mající na půl roku veškerou moc	společenství tří mužů v čele Říma	svobodný člověk, ale neurozený a neplnoprávný
diktátor	konzul	triumvirát	senát
svobodný plnoprávný a urozený občan	nejvýznamnější římská instituce	plebejský úředník s právem vetovat rozhodnutí úřadů	člověk žijící mimo římskou říši
republika	tribun lidu	Romulus	Servius Tullius
1 ze 2 nejvyšších státních úředníků v Římě	nesvobodný obyvatel Říma bez práv	římský vojevůdce a politik, člen prvního triumvirátu	římský císař, který zrovnoprávnil křesťanství
Hannibal	Spartakus	G. J. Caesar	Octavianus (Augustus)
první římský císař	etruský král	kartáginský vojevůdce	významná křesťanská postava
Marcus Aurelius	Constantinus	Cicero	Kristus
římský řečník	otrok, vedl největší povstání otroků v historii Říma	římský císař nazývaný filosof na trůnu	bájný zakladatel Říma
753 př. n. l.	510 př. n. l.	264 – 146 př. n. l.	44 př. n. l.
zánik západořímské říše	rozdělení římské říše	zavraždění Caesara	vyhnání posledního etruského krále
31 př. n. l.	1. stol. n. l.	395 n. l.	476 n. l.
bitva u mysu Actia	punské války	založení Říma (podle pověsti)	vznik křesťanství

PRACOVNÍ LIST Č. 12 – ŘÍMSKÁ KULTURA

1. AKTIVITA – PŘÍNOS ŘÍMSKÉ CIVILIZACE

Vyřešte přesmyčky a objevte pojmy týkající se přínosu římské civilizace. Které pojmy souvisí s římskou architekturou? Přiřaďte některé z pojmů k jejich vyobrazení:

ÝKSNÁILUJ DALKEŘÁN = _____ OSMÍP = _____
 RÉSMÍK SLIČÍCE = _____ LABIKAZI = _____
 RUFOM = _____ ATEFIMTRÁ = _____
 VUDATAKK = _____ TILANA = _____
 TÝVĚZÍN OKBOLU = _____ SELCINI = _____

Který z obrázků nesouvisí s žádným pojmem v přesmyčkách? Co je na něm zobrazeno?

2. AKTIVITA – NÁBOŽENSTVÍ VE STAROVĚKÉM ŘÍMĚ

Doplňte, co je typické pro jednotlivá náboženství (v modrém rámečku je nápověda):

	Římské náboženství	Judaismus	Křesťanství
monoteismus × polyteismus			
jméno boha/bohů:			
místo vzniku:			římská provincie Judea
posvátná kniha:		Tóra (Starý zákon)	
významná postava:	---		
zisk přízně boha/bohů:			
další informace:			

Jupiter (vládce bohů)	uctívání císaře jako boha	rovnost před Bohem	oběti bohům	Bůh
morální chování, Desatero	Juno (manželka Jupitera)	Minerva (bohyně moudrosti)	Jahve	

1) Jak tato náboženství souvisí se starověkým Římem?

2) Jak spolu souvisí judaismus a křesťanství?

3) Porovnejte římské náboženství s řeckým:

3. AKTIVITA – PRAVDA, NEBO LEŽ

Určete, které výroky jsou pravdivé a které ne. Chyby opravte:

- ☐ Jazykem Římanů byla římština.
- ☐ Písmo, tzv. latinku, Římané převzali od Etrusků, kteří jej předtím převzali od Řeků.
- ☐ Velká část literatury i divadelních námětů byla původní, římská.
- ☐ Římané vynikali v řečnictví, slavnými řečníky byli např. Caesar a Hannibal.
- ☐ Mnoho římských soch, jejichž originál se nedochoval, známe z řeckých kopií.
- ☐ Římané uměli zhotovit výborné portréty (sochařské i malířské) a krásné mozaiky.
- ☐ Na rozdíl od Řeků Římané znali a užívali kupolovou klenbu a kulatý oblouk.

Vymyslete obdobná tvrzení o římském umění:

Římský Pantheon

TEMATICKÝ CELEK
KŘESŤANSTVÍ A STŘEDOVĚKÁ EVROPA

PRACOVNÍ LIST Č. 1 – STŘEDOVĚK

1. AKTIVITA – PERIODIZACE STŘEDOVĚKU

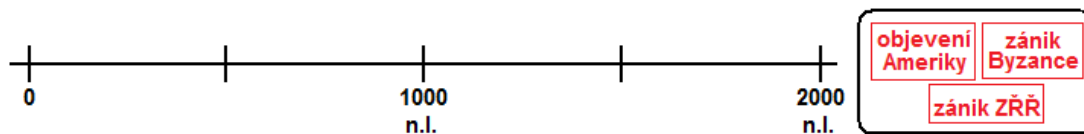
Seřad'te chronologicky jednotlivá období dějin:

1. _____
2. _____
3. _____
4. _____
5. _____

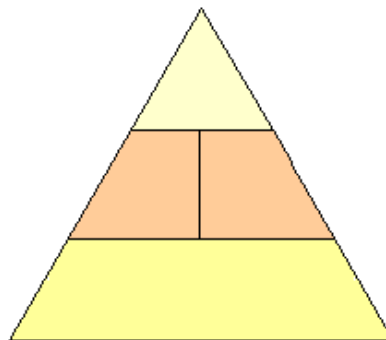
Proběhl pravěk i starověk na všech územích? _____

Umíst'te středověk na časovou osu. Kterou událostí začíná a kterou končí?

2. AKTIVITA – STŘEDOVĚKÁ SPOLEČNOST

Prohlédněte si následující obrázky a určete, které skupiny obyvatelstva na nich jsou zobrazeny. Doplňte obecné schéma středověké společnosti:

Přiřad'te, co k sobě patří a doplňte chybějící slova:

Obživu zajišťovali _____ (pěstování plodin, chov zvířat, rybolov).

Výrobou předmětů, zbraní a nástrojů se zabývali _____.

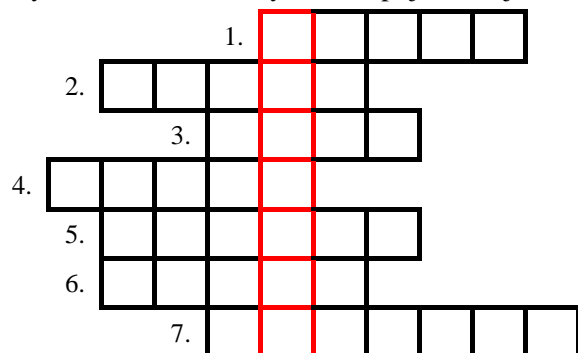
Obchod a dopravu zboží zajišťovali _____.

Správa, vláda, boj a vydávání zákonů byla záležitostí _____ a vojenských družin.

Službu bohu a náboženské úkony zajišťovali _____.

3. AKTIVITA – KŘESŤANSTVÍ A STŘEDOVĚKÁ EVROPA

Vyluštěte křížovku. Vysvětlete pojem v tajence a jeho vztah ke středověké vzdělanosti:

1. Úkon, při němž je člověk přijímán do křesťanské církve
2. Posvátná křesťanská kniha
3. Mniši a jeptišky tvořili církevní _____
4. Syn Boží a spasitel křesťanů
5. Stavba sloužící k modlitbám a bohoslužbě
6. Nejvyšší představitel církve, zástupce Boha na zemi
7. Významný středověký literární pramen chronologicky zachycující události

TAJENKA: _____

PRACOVNÍ LIST Č. 2 – ŘÍŠE FRANKŮ (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – ČTYŘSMĚRKA

Najděte pojmy ukryté ve čtyřsměrce a vysvětlete jejich vztah k Franské říši:

V	I	C	J	E	V	O	R	E	M
E	C	N	A	S	E	N	E	R	A
É	V	O	B	A	R	A	E	R	J
P	O	I	T	I	E	R	S	D	O
U	L	Á	R	K	Ř	E	S	T	R
F	R	A	N	K	O	V	É	Y	D
P	A	P	E	Ž	N	S	K	H	O
Á	K	S	M	Ř	A	S	Í	C	M
Í	N	E	L	Ě	D	L	O	Á	U
U	V	A	B	Y	Z	A	N	C	S

Pojmy k vyškrtání: Arabové, Byzanc, Cáchy, císař, dělení, Frankové, Karlovcí, král, křesť, majordomus, Merovejci, papež, Poitiers, renesance

TAJENKA: _____ = _____

2. AKTIVITA – NÁSTUPNICKÉ ŘÍŠE

Prohlédněte si mapu u čtyřsměrky a pojmenujte území označená na mapě. Přiřaďte pojmy, jména a události v modrém rámečku ke správnému území:

1 _____ 	3 _____
--------------------	--------------------

A Západofranská říše	B Východofranská říše	C Svatá říše římská
D Ota I. – porážka Maďarů na řece Lechu	E nájezdy Vikingů, Normandie	
F císař Fridrich Barbarossa	G Otonská renesance	H nájezdy Maďarů
I Francie	J vymření Karlovců, nástup Kapetovců	K Hugo Kapet
L boje o investituru	M vymření Karlovců – králem zvolen Jindřich Ptáčník	N hlavní město Paříž

3. AKTIVITA – HÁDEJ, KDO JSEM

Uhodněte, které osobnosti se skrývají v rámečcích. Vymyslete podobné hádanky:

Byl jsem majordomem z rodu Karlovců. V r. 732 jsem v bitvě u Poitiers porazil Araby a zachránil jsem tak křesťanský svět před arabskou invazí do Evropy.

Jmenoval jsem se: _____

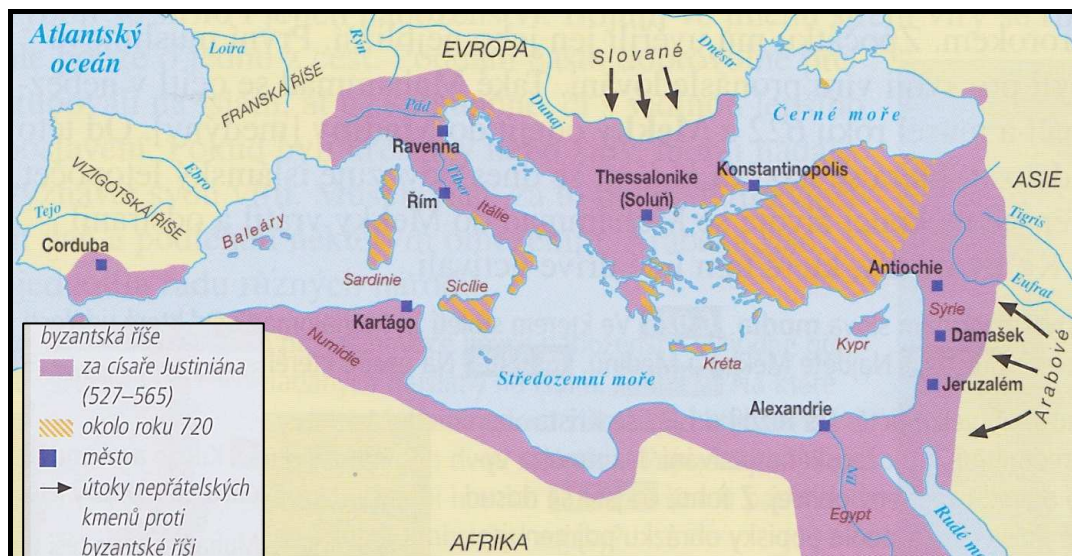
Byl jsem nejslavnějším panovníkem Franské říše. V r. 800 jsem byl papežem korunován na císaře. Za mé vlády říše vzkvétala.

Jmenoval jsem se: _____

PRACOVNÍ LIST Č. 3 – BYZANTSKÁ ŘÍŠE

1. AKTIVITA – PRÁCE S MAPOU

- Který státní celek nazýváme ve středověku Byzantskou říší? _____
- Jak se nazývá hlavní město Byzantské říše? _____
- Na které kontinenty Byzantská říše zasahovala v době svého největšího rozsahu? _____
- Za kterého panovníka měla Byzantská říše největší rozsah? Která území zahrnovala? _____
- Které národy ohrožovaly existenci Byzantské říše? _____
- Kdo způsobil rozpad a zánik Byzantské říše? Víte, kdy to bylo? _____

2. AKTIVITA – DOPLŇOVÁNÍ SLOV DO TEXTU

Doplňte do textu chybějící slova:

Římská říše se v roce _____ rozdělila na dvě části. Západořímská říše v roce _____ zanikla, východořímská říše = _____ přetrvala. Nejslavnějším panovníkem byl císař _____, za jehož vlády říše dosáhla největšího území. Císař také vydal _____. Byzantský císař měl _____ i církevní moc. Nejvyšším církevním představitelem v Byzantské říši byl _____, který měl spory s papežem – oba chtěli být hlavou _____ církve. Spory vyvrcholily v roce _____, kdy došlo k rozdělení křesťanské církve na západní _____ a východní _____.

3. AKTIVITA – UMĚNÍ A KULTURA V BYZANCI

Doplňte chybějící slova a přiřaďte popisky k obrázkům:

Hagia Sofia – interiér

Hagia Sofia
(chrám _____)

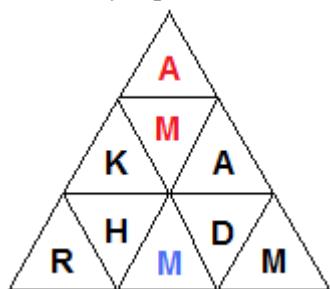
_____ = obraz svatých
malovaný na dřevě

_____ = plošná výzdoba
z drobných kamínků či sklíček

PRACOVNÍ LIST Č. 4 – ARABSKÁ ŘÍŠE A ISLÁM

1. AKTIVITA – KVÍZ S TÉMATEM ISLÁMSKÉ NÁBOŽENSTVÍ

Pod každým písmenem se skrývá slovo související s islámem:

- A:** jediný Bůh = _____
M: prorok islámského náboženství = _____
K: vyznavači islámu = _____
A: slovo Boží (posvátná kniha) = _____
H: jazyk islámského náboženství = _____
D: prorokův odchod z Mekky do Mediny, počátek islámského letopočtu = _____
R: úsilí o obranu a šíření víry („svatá válka“) = _____
M: islámský svatý postní měsíc = _____
M: islámská modlitebna = _____

Kterým náboženstvím se islám nejvíce podobá? V čem jsou si podobná a v čem se liší?

	Islám		
prorok:			
označení vyznavačů:			
posvátná kniha:			
jazyk:			
modlitebna:			

2. AKTIVITA – PRAVDA, NEBO LEŽ?

Určete, zda je výrok pravdivý. Případné chyby opravte:

- ☐ Arabů můžeme podle způsobu života rozdělit na 2 skupiny: zemědělci a obchodníci žijící v oázách a beduíni kočující v poušti.
- ☐ Před vznikem islámu uctívali obyvatelé Arabského poloostrova mnoho různých bohů, nechyběli mezi nimi ani křesťané a židé.
- ☐ Víra v jediného Boha, Jahve, umožnila vznik centralizované arabské říše.
- ☐ Vládce arabské říše se nazýval sultán.
- ☐ Obyvatelstvo Arabského poloostrova věřící v odlišná náboženství bylo k přechodu k islámu násilně přinuceno.
- ☐ Výbojné války arabského státu byly vedeny ve jméno svaté války za šíření islámu.
- ☐ Kromě Arabů patří k vyznavačům islámu také Turci.
- ☐ Arabové i Turci měli velký podíl na pádu Byzantské říše, poslední úder Byzanci zasadili Arabové.
- ☐ Arabům se podařilo vytvořit rozsáhlou říši, postupně však byli Turky vytlačeni z Arabského poloostrova.

3. AKTIVITA – ARABSKÁ KULTURA A VZDĚLANOST

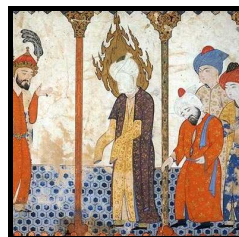
Popište, co vidíte na obrázcích. Jak obrázky souvisí s arabskou říší? Podle obrázků vyprávějte o přínosech arabské kultury a o arabském umění.

Ve kterých vědních disciplínách Arabové vynikali? Znáte nějakou významnou osobnost?

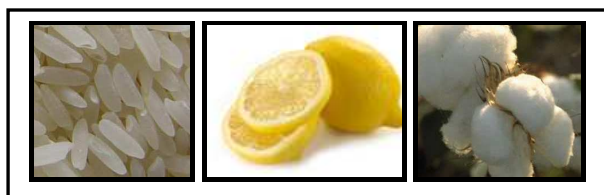
Na kterém z obrázků je astroláb? K čemu sloužil? _____
 Slavný astroláb je součástí středověké památky v Praze. Víte kde se nachází? _____

Čím je typická arabská výzdoba? _____
 Na jednom z obrázků je minaret, víte, co to je? _____
 Na kterém z obrázků je Muhammad? Jak je zobrazen? _____

Jak následující obrázky souvisí s přínosem arabské civilizace? Jsou plodiny na obrázcích původně arabské? _____

٠	٩	٨	٧	٦	٥	٤	٣	٢	١
0	9	8	7	6	5	4	3	2	1

PRACOVNÍ LIST Č. 5 – ČESKÉ ZEMĚ V RANÉM STŘEDOVĚKU

1. AKTIVITA – STARÉ ČESKÉ POVĚSTI

Prohlédněte si oba obrázky a určete, které z českých pověstí jsou na nich zobrazeny:

2. AKTIVITA – PÁTRÁNÍ PO SOUVISLOSTECH

Vysvětlete, jak spolu souvisí:

Visla a Dněpr – pravlast Slovanů – stěhování národů – východní, jižní a západní Slované

Franská říše – kupec Sámó – slovanské kmeny – Sámova říše

Franská říše – Dagobert – Sámó – bitva u Wogastisburgu – Fredegarova kronika

Morana – smrt – Sámó – zánik Sámovy říše

Rastislav – byzantský císař Michal III. – Konstantin a Metoděj – staroslověnština a hlaholice

Svatopluk – Velká Morava – Metoděj – křest – Bořivoj – české knížectví

Svatoplukovi synové – Mojmír II. – Maďaři – zánik Velké Moravy – 906

Určete, který pojem nepatří do řady. Svá tvrzení zdůvodněte:

Perun, Morana, Fredegar, Vesna

Mojmír, Bořivoj, Rastislav, Svatoopluk

Václav, Boleslav I., Vojtěch, Oldřich, Břetislav

Boleslav II., Vratislav II., Vladislav II., Přemysl Otakar I.

3. AKTIVITA – KDO BYL KDO

Správně přiřaďte a ke každé osobnosti připište jednu další informaci:

Boleslav I.

bájný zakladatel rodu Přemyslovců

Břetislav

český kníže, světec a patron české země

Přemysl Otáč

franský kupec

Sámó

první český kníže známý jménem

Václav

druhý pražský biskup

Mojmír

kníže, který dal zavraždit bratra Václava

Bořivoj

kníže, který dal vyvraždit rod Slavníkovců

Vojtěch

první velkomoravský kníže, kterého známe jménem

Boleslav II.

český kníže, který zavedl stařešinský řád

PRACOVNÍ LIST Č. 6 – ČESKÝ STÁT VE 13. A 14. STOLETÍ (ČESKÝ STÁT ZA POSLEDNÍCH PŘEMYSLOVCŮ A LUCEMBURKŮ)

1. AKTIVITA – KDO JE TO?

Na základě indicií v každém rámečku určete, o kterou významnou osobnost se jedná:

Jedna z osobností pochází již ze staršího období, víte která? _____

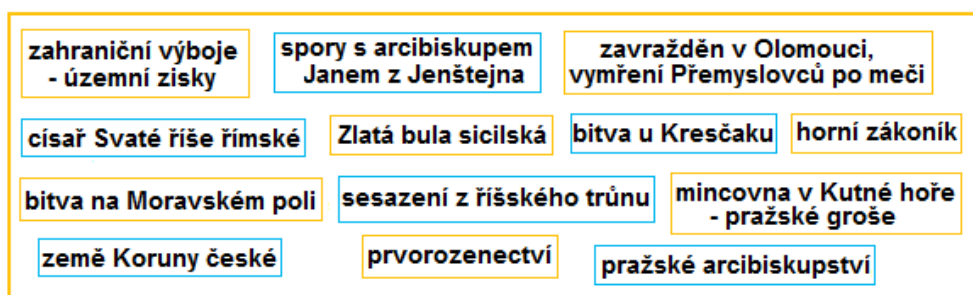
2. AKTIVITA – VÝZNAMNÍ PANOVNÍCI

Seřaďte panovníky chronologicky podle období jejich vlády. Rozlište Přemyslovce a Lucemburky. Přiřaďte k jednotlivým panovníkům události a pojmy ze žlutého rámečku:

Václav I.

Václav II.
Václav III.
Václav IV.
Karel IV.

Přemysl Otakar I.

Přemysl Otakar II.
Jan Lucemburský

3. AKTIVITA – VYŠKRTÁVAČKA

Vyškrtněte pojem či jméno, který nepatří do řady. Svá tvrzení zdůvodněte:

Karlštejn, chrám Sv. Víta, Karlův most, Zbraslavský klášter, svatováclavská koruna

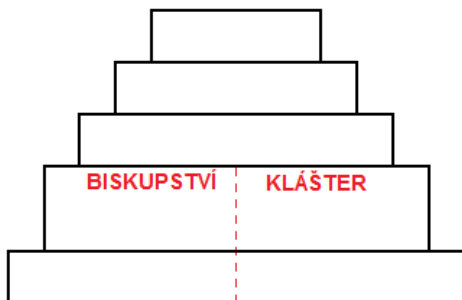
Václav II., Přemysl Otakar I., Václav IV., Přemysl Otakar II., Václav III.

Eliška Přemyslovna, Anežka Přemyslovna, Blanka z Valois, Kunhuta Uherská, Anna Svídnická
kníže Bořivoj, Přemyslovna Ludmila, Slavníkovec Vojtěch, kníže Václav, Anežka Přemyslovna

PRACOVNÍ LIST Č. 7 – KŘESŤANSTVÍ

1. AKTIVITA – CÍRKEVNÍ HIERARCHIE

Doplňte schéma:

abatyše, arcibiskupové, biskupové, faráři, jeptišky, kardinálové, mniši, opati, papež

2. AKTIVITA – CO SE STALO?

O které události související se středověkou církví se píše v textu? Kdy se odehrála?

Po vstupu do města pronásledovali a zabíjeli Saracény až k Šalamounově chrámu, až jejich krev tekla po celém chrámu. Po zdolání pohanů naši rytíři zajali mnoho mužů i žen a koho chtěli, toho zabili, koho nechtěli, nechali na naživu. Poté křižáci táhli městem a brali zlato, stříbro, koně, mezky a spousty věcí v domech. Pak veselíce se a plačíce nadměrnou radostí se šli pomodlit k hrobu našeho Spasitele Ježíše, a tak splnili slib, kterým se mu zavázali.

- a) Do kterého města rytíři vstoupili? _____
- b) Jak se tito rytíři chovali? _____
- c) Kdo byli Saracéni? _____
- d) Kdo byli křižáci? Proč se tak nazývali? _____
- e) Kdo tuto událost vyhlášoval? _____
- f) Co bylo cílem celé akce? _____

3. AKTIVITA – DŮLEŽITÉ POJMY

Vysvětlete význam jednotlivých pojmů:

BOJ O INVESTITURU = _____

KACÍŘSTVÍ = _____

INKVIZICE = _____

ŘEHOLE = _____

CÍRKEVNÍ SCHIZMA = _____

KARDINÁLOVÉ = _____

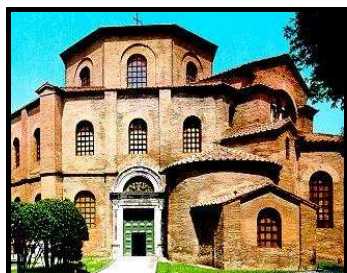
PRACOVNÍ LIST Č. 8 – KULTURA RANÉHO STŘEDOVĚKU

1. AKTIVITA – RANĚ STŘEDOVĚKÁ ARCHITEKTURA

Rozpoznejte, na kterém obrázku je románská, arabská a byzantská stavba.

Víte, kde se tyto stavby nachází?

Která stavba je arabská a která byzantská?

2. AKTIVITA – ZNAKY ROMÁNSKÉ ARCHITEKTURY

Prohlédněte si obrázky a napište alespoň 2 znaky typické pro románskou architekturu:

Rozdělte stavby na **světské** a **církevní**:

obytné domy, rotundy, hrady, kamenné mosty, věže, baziliky, kláštery, hradby, opevnění

3. AKTIVITA – KVÍZ

Odpovězte správně na otázky v kvízu:

Častými zadavateli uměleckých děl byli:

☐ panovníci

☐ šlechtici

☐ církev

Sochařství se uplatnilo zejména při výzdobě:

☐ paláců

☐ obytných domů

☐ chrámů

Vnitřní stěny církevních staveb nebyly zdobeny:

☐ mozaikami

☐ iluminacemi

☐ nástěnnými malbami

Pro raně středověké výtvarné umění byly typické:

☐ církevní náměty

☐ světské náměty

Středověkým knižním ilustracím se říká:

☐ mozaiky

☐ ikony

☐ iluminace

V raném středověku bylo vzdělání výsadou:

☐ šlechty

☐ duchovních

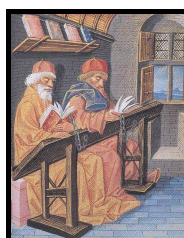
☐ panovníka

V románské literatuře převažují:

☐ kroniky

☐ romány

☐ legendy

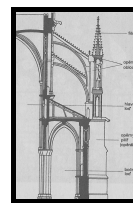
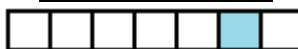
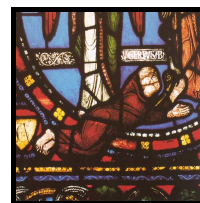

PRACOVNÍ LIST Č. 9 – GOTICKÁ KULTURA

1. AKTIVITA – OBRÁZKOVÁ TAJENKA

Pojmenujte, co vidíte na obrázcích a z písmen v barevných rámečcích složte tajenku.

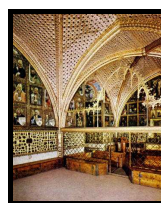
Označte obrázek, který nepatří mezi ostatní:

SYSTÉM

SV. BARBORY

SV. KŘÍŽE

PRAŠNÁ

TAJENKA: _____

2. AKTIVITA – GOTICKÁ ARCHITEKTURA

Vyberte znaky typické pro gotickou architekturu:

mohutné zdi, trojúhelníkový štít, lomený oblouk, dórské sloupy, malá úzká okna, odlehčené zdivo, velká okna s vitrážemi, půlkruhový oblouk, vnější opěrný systém, karyatidy

Které další stavební slohy jsou ve výběru prvků zastoupeny?

Co se stavělo v období gotické architektury?

městské domy, akvadukty, pyramidy, hrady, amfiteátry, mosty, paláce, rotundy, katedrály, radnice, zikkuraty, městské brány

Odkud znáte ostatní stavby ve výběru?

3. AKTIVITA – PRAVDA, NEBO LEŽ

Určete, zda je výrok pravdivý. Případné chyby opravte:

- ☐ V období vrcholného a pozdního středověku se lidé mohli vzdělávat jen v klášterních nebo biskupských školách.
- ☐ Pieta je obraz nebo socha Panny Marie s malým Ježíškem.
- ☐ V období gotiky vznikaly kromě nástěnných maleb také deskové obrazy.
- ☐ Nejdůležitějším středověkým literárním jazykem a jazykem vzdělců byla latina.
- ☐ Ve vrcholném středověku začala vznikat první česká literární díla.
- ☐ První česky psanou kronikou byla Kosmova Kronika česká.

TEMATICKÝ CELEK

OBJEVY A DOBÝVÁNÍ. POČÁTKY NOVÉ DOBY

PRACOVNÍ LIST Č. 1 – HUSITSTVÍ

1. AKTIVITA – ČTYŘSMĚRKA

Vyluštěte čtyřsměrku a po sloupcích přečtěte tajenku:

K	E	D	Á	R	H	Í	Z	O	K
U	N	I	V	E	R	Z	I	T	A
O	M	S	B	I	B	L	E	A	N
D	E	K	R	E	T	J	E	L	G
P	K	T	L	I	C	N	O	K	H
U	A	U	P	Á	L	E	N	Í	U
S	C	R	D	N	U	M	K	I	Z
T	Í	V	T	S	T	I	S	U	H
K	Ř	K	O	S	T	N	I	C	E
Y	I	J	K	L	A	T	B	A	S

Vyškrtnuté pojmy: _____

TAJENKA: _____

2. AKTIVITA – ČASOVÁ OSA A DOPLŇOVÁNÍ SLOV DO TEXTU

Seřaďte události na časovou osu a k jednotlivým událostem doplňte letopočet:

4 pražské artikuly

defenestrace

basilejská kompaktáta

bitva u Domažlic

bitva na Vítkově

bitva u Lipan

Stoupenci mistra Jana Husa se nazývali _____. Ve znaku měli _____, protože prosazovali přijímání _____ způsobou. To vyjadřovalo _____ lidí před Bohem. Čtyři základní požadavky husitů formulované na zemském sněmu v _____ nazýváme pražské _____. Po porážce radikálních husitů v bitvě u _____ byla na koncilu v _____ uzavřena dohoda mezi katolickou církví a _____ husity. Tato dohoda se nazývá basilejská _____. Husitům bylo povoleno _____ pod obojí, výměnou za tento ústupek museli _____ Lucemburského uznat za českého krále.

3. AKTIVITA – HLEDÁNÍ SOUVISLOSTÍ

Prohlédněte si kartičky a pokuste se najít co nejvíce souvislostí. Hledejte skupiny karet, které spolu souvisí. Pokuste se najít co nejvíce možných spojení. Svá tvrzení zdůvodněte:

Václav IV.	basilejská kompaktáta	bitva u Domažlic	hejtmani
papežská klatba	kalich	Ktož jsú boží bojovníci	Betlémská kaple
křižáci	bitva u Lipan	Jan Hus	vozová hradba
Jan Žižka	prodej odpustků	defenestrace	pražské artikuly
husité	Prokop Holý	bitva na Vítkově	kacířství
cep, sudlice, řemdih	přijímání pod obojí	Zikmund Lucemburský	dekret kutnohorský
Kostnický koncil	pražská univerzita	Tábor	Basilejský koncil

PRACOVNÍ LIST Č. 2 – RENESANCE A HUMANISMUS

1. AKTIVITA – RENESANČNÍ ARCHITEKTURA

Určete, která stavba je renesanční. Ze kterého období jsou ostatní stavby? _____

Prohlédněte si obrázky a označte znaky typické pro renesanční architekturu:

sloupy, mohutné zdi, lomený oblouk, malá úzká okna, obdélníková okna, římsy, velká okna s vitrážemi, arkády, vnější opěrný systém, sgrafita, karyatidy, vlašťovčí ocasy

2. AKTIVITA – PŘÍŘAZOVÁNÍ AUTORŮ A DĚL

Přiřaďte k sobě autory a jejich díla:

Tizian	Michelangelo Buonarroti	Sandro Botticelli	Leonardo da Vinci
---------------	------------------------------------	------------------------------	--------------------------

3. AKTIVITA – PRAVDA, NEBO LEŽ?

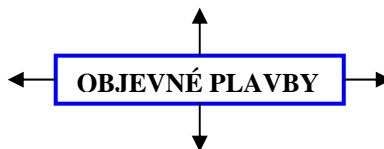
Rozhodněte, zda je tvrzení pravdivé. Opravte případné chyby:

- ☐ Renesance znamená znovuzrození či obnovení antických ideálů – antické kultury a vzdělanosti.
- ☐ Myšlenkový směr, v němž je hlavní pozornost zaměřena na Boha se nazývá humanismus.
- ☐ Humanismus vznikl ve stejnou dobu a na stejném místě jako renesance.
- ☐ V období renesance se v malířství začala uplatňovat perspektiva. Perspektiva znamená zobrazování velikosti osob na obrazech podle jejich společenského postavení.
- ☐ Renesanční člověk je označení pro lidi, kteří žili v období renesance.
- ☐ Největším vynálezem tohoto období byl vynález knihtisku.
- ☐ V období renesance se začaly rozvíjet národní literatury. V tomto období žil největší anglický dramatik William Shakespeare.

PRACOVNÍ LIST Č. 3 – ZÁMOŘSKÉ OBJEVY

1. AKTIVITA – MYŠLENKOVÁ MAPA

Napište, co se vás napadne, když se řekne objevné plavby:

↑ Zaměřte se na příčiny a předpoklady objevných plaveb. Proč se Evropané vydávali na objevné plavby, co je k tomu vedlo? Co umožnilo uskutečnění objevných plaveb? Inspirujte se obrázky:

2. AKTIVITA – PŘÍŘAZOVÁNÍ A PRÁCE S MAPOU

Přiřadte k sobě jména mořeplavců a jejich činy:

Fernao de Magalhaes	chtěl plout do Indie západní cestou a objevil nový kontinent
Vasco da Gama	byl podle něj nazván nově objevený kontinent
Amerigo Vespucci	obeplul Bouřlivý mys (Mys dobré naděje)
Bartolomeo Dias	obeplul zeměkouli kolem jižní Ameriky a doplul do Indie
K. Kolumbus	obeplul Afriku a dostal se do Indie

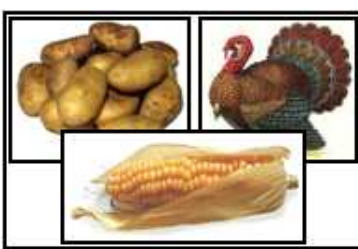
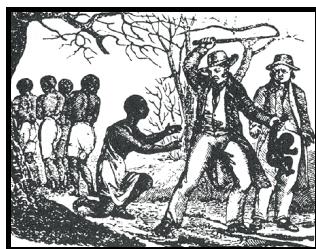
Pojmenujte na mapě světadíly, které Evropané znali.

Vyznačte na mapě Mys dobré naděje a přibližnou trasu východní a západní cesty do Indie:

3. AKTIVITA – DŮSLEDKY OBJEVNÝCH PLAVEB

Popište kladné a záporné důsledky objevných plaveb:

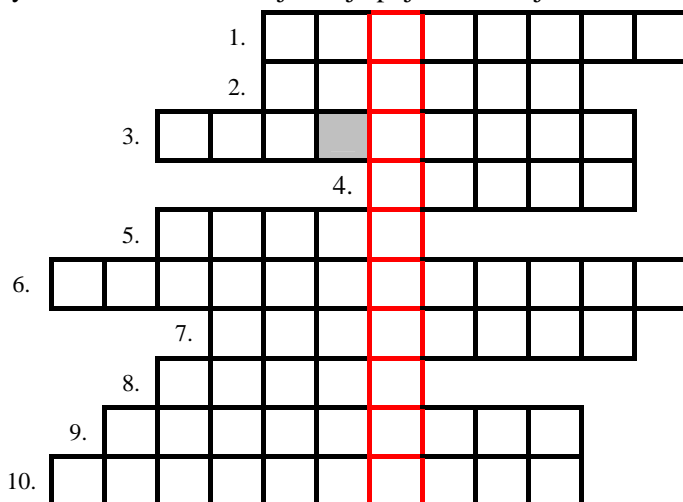
Kladné důsledky objevných plaveb	Negativní důsledky objevných plaveb

Vžijte se do role Evropana, amerického indiána, obyvatel asijských zemí či afrických otroků a posuďte důsledky objevných plaveb z jejich pohledu. Diskutujte o tom se spolužáky.

PRACOVNÍ LIST Č. 4 – REFORMACE

1. AKTIVITA – KŘÍŽOVKA

Vylustěte křížovku. V tajence je pojem vztahující se k tématu reformace:

TAJENKA:

1. Jan Hus kritizoval nešvary v církvi, zejména prodej _____.
2. Řemdih, cep a sudlice jsou husitské _____.
3. Nejdůležitějším požadavkem husitů bylo přijímání _____ způsobou.
4. Husitské město, sídlo radikálních husitů, se nazývá _____.
5. Posvátnou knihou, Písmem svatým, pro všechny křesťany je _____.
6. Počátkem husitské revoluce byla tzv. _____.
7. Místo konání koncilu, který mistra Jana Husa odsoudil k smrti: _____.
8. Významný husitský hejtman se jmenoval Jan _____.
9. Podle svého symbolu se husité nazývali také _____.
10. Dohody mezi církví a umírněnými husity na Basilejském koncilu se nazývají _____.

2. AKTIVITA – REFORMACE A PROTIREFORMACE

Napište, kde nové náboženství vzniklo, kdo ho založil, kam se rozšířilo a co o něm platí:
(u protireformace napište, kdo ji prováděl a které státy z nabídky byly převážně katolické)

<u>LUTERÁNSTVÍ</u>	<u>KALVINISMUS</u>	
<u>ANGLIKÁNSKÁ CÍRKEV</u>	<u>PROTIREFORMACE</u>	

Jindřich VIII.
Martin Luther
Katolická církev
Jan Kalvín

Rakouské země
Skandinávské země
Svatá říše římská
Anglie Švýcarsko
severní Nizozemí
Španělsko Francie

A) cí vlada, toho náboženství.
B) předurčení ke spasení či zatracení
C) jezuitský řád D) podpora šlechty
E) církev založená panovníkem
F) práce, přsnost, žádná zábava
G) rekatolizace a náprava nedostatků

3. AKTIVITA –PŘESMYČKY A POJMY

Vyluštěte přesmyčky a vysvětlete, co znamenají tyto pojmy:

CETOLIKAZARE = _____

= _____

TESTAPRONTI = _____

= _____

NOHUTIGE = _____

= _____

IZUTÉJE = _____

= _____

TOSKÁRLOBAMĚJ ONC = _____

= _____

DIKTE KÝTSNAN = _____

= _____

VAGENELICKÉ VERKCÍ = _____

= _____

- společné rysy:

BONUSOVÁ AKTIVITA

Který kostel je katolický a který je pravděpodobně evangelický? Čím se liší? _____

PRACOVNÍ LIST Č. 5 – HABSBURKOVÉ NA ČESKÉM TRŮNU

1. AKTIVITA – PANOVNICKÉ RODY V ČESKÝCH ZEMÍCH

Srovnajte chronologicky panovnické rody vládnuocí v českých zemích a ke každému rodu napište jména třech panovníků:

<div style="position: absolute; top: -10px; left: 0; right: 0;">1310</div>	<div style="position: absolute; top: -10px; left: 0; right: 0;">1471</div>	<div style="position: absolute; top: -10px; left: 0; right: 0;">1526</div>	
HABSBURKOVÉ	LUCEMBURKOVÉ	PŘEMYSLOVCI	JAGELLONCI

2. AKTIVITA – HABSBURŠTÍ PANOVNÍCI A SITUACE V ČESKÝCH ZEMÍCH

Seřaď panovníky chronologicky. Spoj jména panovníků s událostmi:

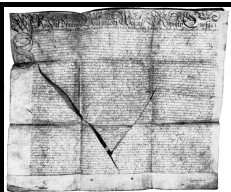

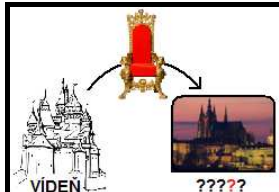

<div style="border: 1px solid orange; padding: 5px; margin-bottom: 5px; text-align: center;">Matyáš</div> <div style="border: 1px solid orange; padding: 5px; margin-bottom: 5px; text-align: center;">Maxmilián II.</div> <div style="border: 1px solid orange; padding: 5px; margin-bottom: 5px; text-align: center;">Ferdinand I.</div> <div style="border: 1px solid orange; padding: 5px; text-align: center;">Rudolf II.</div>	<div style="border: 1px solid red; padding: 5px; margin-bottom: 5px; text-align: center;">jezuité</div> <div style="border: 1px solid red; padding: 5px; margin-bottom: 5px; text-align: center;">nedodržování Majestátu</div> <div style="border: 1px solid red; padding: 5px; margin-bottom: 5px; text-align: center;">panovnický dvůr v Praze</div> <div style="border: 1px solid red; padding: 5px; margin-bottom: 5px; text-align: center;">Česká konfese</div> <div style="border: 1px solid red; padding: 5px; margin-bottom: 5px; text-align: center;">Majestát na náboženskou svobodu</div> <div style="border: 1px solid red; padding: 5px; text-align: center;">1. stavovské povstání</div>
--	--

Přečtěte si znovu události související s vládou Habsburků a odvoďte s čím měli Habsburkové v českých zemích největší problémy: _____ a _____.

<div style="display: flex; align-items: center; justify-content: space-between;"> <div> K _____ L _____ K _____ J _____ </div> <div style="font-size: 2em; color: red; margin: 0 10px;">×</div> <div> KATOLÍCI BRATRSKÁ </div> </div>	<div style="display: flex; align-items: center; justify-content: space-between;"> <div> _____ (PÁNI) NIŽŠÍ _____ (RYTÍŘI) KRÁLOVSKÁ _____ </div> <div style="font-size: 2em; color: blue; margin: 0 10px;">+</div> <div> (UCHOVNÍ) _____ </div> </div>
--	--

3. AKTIVITA – RUDOLFÍNSKÁ DOBA

Pojmenujte, co je na obrázcích a z červených písmen sestavte tajenku. Jak obrázky souvisí s Rudolfem II. Který jeho čin či zájem je podle vás nejvýznamnější/nejzajímavější?

			
?????????	?????? II.	????????? PEKAŘ	?????
			
ASTRONOM		AUTOR OBRAZU	ASTRONOM
????? DE BRAHE	?????	GIUSEPPE ??? ???????	JOHANES ??????

PRACOVNÍ LIST Č. 6 – TRICETILETÁ VÁLKA

1. AKTIVITA – STAVOVSKÉ POVSTÁNÍ V OBRÁZCÍCH

Prohlédněte si obrázky a napište, kterou událost zobrazují. Očíslujte je podle pořadí událostí. K událostem připište letopočet, stručně je charakterizujte. Vyprávějte o stavovském povstání.

2. AKTIVITA – DOPLŇOVÁNÍ SLOV DO TEXTU

Doplňte do textu chybějící slova:

České stavovské povstání (_____ – _____)

V českém stavovském povstání se střetli _____ stavové s _____. Příčinou konfliktu bylo porušování Rudolfova _____. Povstání začalo _____.

V rozhodující bitvě na _____ byli stavové poraženi. _____ dal popravit předáky povstání a mnohým povstalcům zabavil _____. Po vydání nového zákoníku se Habsburkové stali _____ panovníky českých zemí a _____ jediným povoleným náboženstvím. Nekatolíci museli přejít na katolickou víru, nebo _____.

Tricetiletá válka (_____ – _____)

Stavovské povstání, první fáze _____ války, přerostlo v celoevropský konflikt. Proti sobě bojovala _____ liga (španělští a rakouští _____) a _____ unie (_____, Dánsko, Anglie, Francie). Po třiceti letech bojů válka skončila uzavřením _____ míru.

3. AKTIVITA – HÁDEJ, KDO JSEM

Uhodněte, které osobnosti se skrývají v rámečcích. Vymyslete podobnou hádanku:

V dobách stavovského povstání jsem byl českým králem. Po porážce na Bílé hoře jsem uprchnul z Čech. Pro krátkou dobu své vlády jsem získal posměšnou přezdívku „zimní král“.

Byl jsem výborným lékařem. V Praze jsem provedl první veřejnou pitvu. Po prohraném stavovském povstání jsem byl zatčen a obviněn z urážky majestátu. 21. června 1621 mě popravili.

Byl jsem vrchním velitelem císařských vojsk. Na severu Čech jsem vybudoval rozsáhlé panství. Byl jsem úspěšný a mocný, proto jsem měl řadu nepřátel. Na sklonku vojenské kariéry jsem čelil podezření ze zrady. Nakonec jsem byl zavražděn v Chebu.

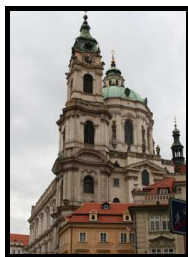
Po Matyášově smrti jsem se stal českým králem, ale čeští stavové mě sesadili. Porazil jsem je v bitvě na Bílé hoře a tvrdě jsem se jim pomstil. Uzákonil jsem katolictví jako jediné povolené náboženství a zajistil jsem svému rodu dědičný nárok na český trůn.

Byl jsem významným učencem své doby. Pro svou víru jsem byl donucen opustit svou milovanou vlast. Napsal jsem mnoho náboženských a filosofických spisů. Jsem znám jako „učitel národů“.

PRACOVNÍ LIST Č. 7 – BAROKO

1. AKTIVITA – POZNÁVÁNÍ STAVEB NA OBRÁZCÍCH

Na obrázcích jsou čtyři známé stavby. Přiřaďte tyto stavby k uměleckým směrům a očísľujte je podle pořadí, v němž vznikly:

RENESEANCE	GOTIKA	ROMÁNSKÝ SLOH	BAROKO
------------	--------	---------------	--------

2. AKTIVITA – SVĚTLA A STÍNY BAROKNÍ DOBY

Najděte pojmy a jména ukrytá ve čtyřsměrce a vysvětlete jejich souvislost s barokním obdobím. S pomocí nalezených slov charakterizujte kladné i záporné rysy barokního období. Co je na obrázcích vedle čtyřsměrky? Se kterým pojmem oba obrázky souvisí?

R	M	A	R	U	T	K	E	T	I	H	C	R	A
E	A	L	A	I	B	R	A	U	N	T	A	L	I
M	L	R	E	K	A	T	O	L	I	Z	A	C	E
B	Í	E	T	I	C	T	S	O	N	Ž	O	B	Z
R	Ř	P	L	S	H	K	Y	B	R	U	N	O	V
A	S	O	T	I	V	S	O	R	E	Š	R	E	Á
N	T	R	M	O	R	V	R	U	B	E	N	S	L
D	V	Z	I	N	K	V	I	Z	I	C	E	A	K
T	Í	V	T	S	Ř	A	H	C	O	S	O	C	Y

Vyškrtaná slova: _____

3. AKTIVITA – BAROKNÍ VZDĚLANOST A UMĚNÍ

Přiřaďte osobnosti k oboru, v němž působily. Přiřaďte díla na obrázcích k jejich autorům:

vzdělanost

architektura

malířství

sochařství

hudba

otec a syn Dientzenhoferové

Jan Amos Komenský

Karel Škréta

Matyáš Bernard Braun

Jan Kupecký

Jan Blažej Santini

Bohuslav Balbín

Johann Sebastian Bach

Rembrandt van Rijn

Lorenzo Bernini

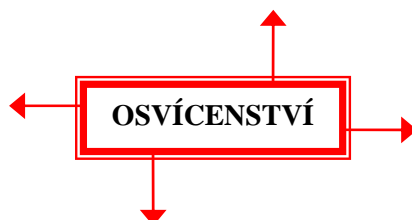

PRACOVNÍ LIST Č. 8 – OSVÍCENSTVÍ

1. AKTIVITA – MYŠLENKOVÁ MAPA

Škrtněte, co neplatí pro osvícenství. Vytvořte myšlenkovou mapu:

nadřazenost majetných a urozených, rovnost mezi lidmi, myšlenkové hnutí, umělecký směr, 18. století, 15. století, volný obchod a konkurence, cenzura, svoboda, důraz na rozum, nekritická víra v náboženství, ztráta nekritické víry v náboženství, společenská smlouva

2. AKTIVITA – OSVÍCENŠTÍ VĚDCI A MYSLITELÉ

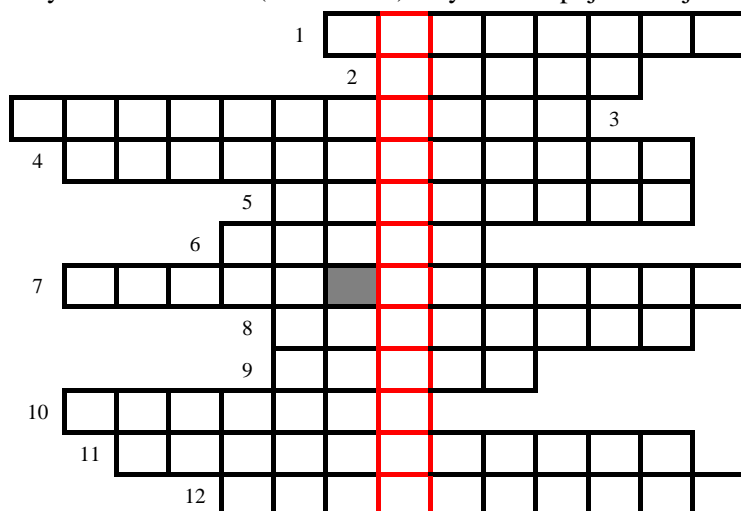
Přiřaďte osvícenské vědce a myslitele k jejich objevu či dílu:

Isaac Newton	výroba elektrické energie
Carl Linné	Encyklopedie
Alessandro Volta	gravitace
James Watt	bleskosvod
bratři Montgolfierové	parní stroj
Prokop Diviš	létající balon
Denis Diderot	dvojslovné názvosloví zvířat a rostlin

3. AKTIVITA – KŘÍŽOVKA

Vyluštěte křížovku (CH = C + H) a vysvětlete pojem v tajence:

- Slavná ruská panovnice ? II.
- Vynález bratří Montgolfierů
- Myšlenkový směr 18. století
- Objemné dílo, které shrnovalo všechny dosavadní vědomosti
- Významný osvícenský filosof
- Osvícenství kladlo důraz na lidský ?
- Panovnice, která u nás zavedla povinnou školní docházku:
- Pruský panovník ovlivněný osvícenstvím nazývaný král-filosof: ? II.
- Panovník, který v Habsburské monarchii zrušil nevolnictví ? II.
- Změna, náprava či zlepšení se uskutečňuje pomocí ?
- Rod, který v českých zemích vládl po r. 1526
- Vynález Prokopa Diviše

TAJENKA: _____ = _____

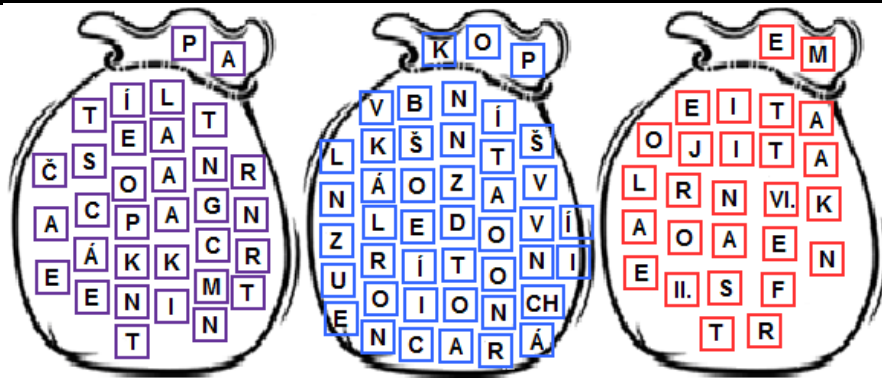
OSVÍCENSTVÍ + TAJENKA = _____ = _____

PRACOVNÍ LIST Č. 9 – HABSBURSKÁ MONARCHIE ZA VLÁDY MARIE TEREZIE A JOSEFA II.

1. AKTIVITA – DOPLŇOVAČKA

Doplňte do rámečků správná jména nebo pojmy, písmenka v pytlíčkách vám mohou pomoci:

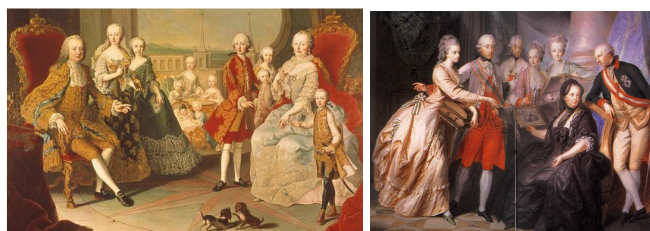
<div style="border: 1px solid blue; display: flex; justify-content: space-between; padding: 2px;"> </div>	<div style="border: 1px solid blue; display: flex; justify-content: space-between; padding: 2px;"> </div>	<div style="border: 1px solid blue; display: flex; justify-content: space-between; padding: 2px;"> </div>
povinnost, kterou zavedla Marie Terezie		
<div style="border: 1px solid blue; display: flex; justify-content: space-between; padding: 2px;"> </div>	<div style="border: 1px solid blue; display: flex; justify-content: space-between; padding: 2px;"> </div>	
významný čin Josefa II.		
<div style="border: 1px solid purple; display: flex; justify-content: space-between; padding: 2px;"> </div>	<div style="border: 1px solid purple; display: flex; justify-content: space-between; padding: 2px;"> </div>	
zákon, který Marii Terezii umožnil vládnout		
<div style="border: 1px solid purple; display: flex; justify-content: space-between; padding: 2px;"> </div>	<div style="border: 1px solid purple; display: flex; justify-content: space-between; padding: 2px;"> </div>	
dokument, který povolil vyznávat i jiné křesťanské církve než katolictví		
<div style="border: 1px solid red; display: flex; justify-content: space-between; padding: 2px;"> </div>	<div style="border: 1px solid red; display: flex; justify-content: space-between; padding: 2px;"> </div>	
syn Marie Terezie, vládl v letech 1780 – 90	otec Marie Terezie	
<div style="border: 1px solid red; display: flex; justify-content: space-between; padding: 2px;"> </div>	<div style="border: 1px solid blue; display: flex; justify-content: space-between; padding: 2px;"> </div>	
dcera Marie Terezie	povinnost poddaných vůči šlechtě	

2. AKTIVITA – PRAVDA, NEBO LEŽ (✓ ×)

Určete pravdivost výroků a opravte přípravné chyby:

- ☐ Marie Terezie převzala vládu v Habsburské monarchii po svém otci. Nástupnické právo pro nejstarší dceru umožnil zvláštní zákon nazvaný robotní patent.
- ☐ Někteří evropští panovníci nástupnictví Marie Terezie nechtěli uznat, vypukla dokonce válka o dědictví rakouské.
- ☐ Marie Terezie byla císařovnou, to znamená, že vládla ve Svaté říši římské.
- ☐ Marie Terezie i její syn vládli v duchu osvícenského absolutismu.
- ☐ Marie Terezie zavedla sčítání lidu a snížila robotní povinnosti poddaných.
- ☐ Josef II. povolil vyznávat jiná náboženství než katolictví (luteránství, kalvinismus, pravoslaví).
- ☐ Josef II. svým patentem z r. 1781 zrušil poddanství.
- ☐ Jedním z rozporuplných činů Josefa II. bylo zrušení některých klášterů.

3. AKTIVITA – PRÁCE S TEXTEM

Určete, ze kterého dokumentu je úryvek textu v rámečku a kdo je jeho autorem:

„Poněvadž jsme rozvážili, že vyzdvižení (= zrušení) tělesné poddanosti neb člověčenství k zvelebení orby a společného polního hospodářství velmi prospěšné jest, byli jsme pohnuti tělesnou poddanost neb člověčenství zcela vyzdvihnouti (= zrušit), místo ní ale mírnou poddanost uvéstí.

1. Má každý poddaný právo v stav manželský vstoupiti... 2. poddanýmu na vůli se zanechává i také z panství se odstěhovati a někde jinde v zemi se usaditi anebo službu hledati... 3. můžou se poddaní dle libosti řemeslům a kunstům (= umění) učiti... 4. nebudou poddaní povinni nějaké dvorské služby více konati... 6. všechny ostatní roboty, naturální a peněžité daně... k vykonávání zůstanou...

Dokument: _____, **autor:** _____

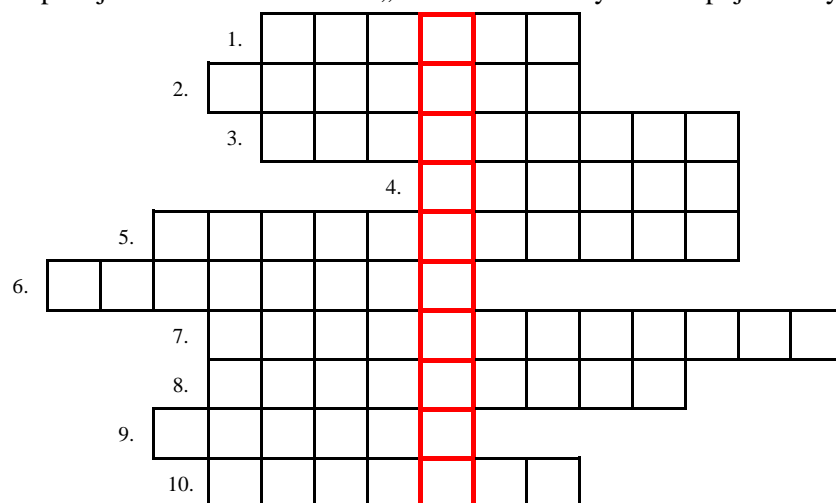
Co tento dokument umožnil poddaným? _____

Které povinnosti poddaných zůstaly zachovány? _____

PRACOVNÍ LIST Č. 10 – ABSOLUTISMUS A PARLAMENTARISMUS

1. AKTIVITA – KŘÍŽOVKA (FRANCIE)

Zopakujte si učivo o Francii za „krále Slunce“ a vysvětlete pojem ukrytý v tajence:

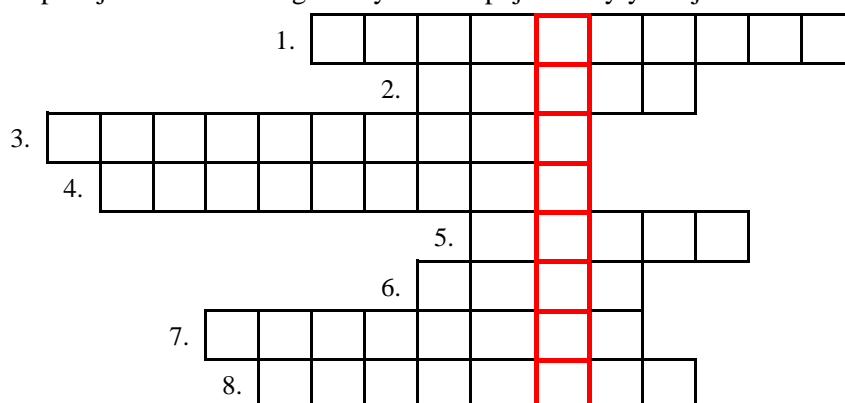

„Stát jsem já“

1. Přezdívku král Slunce měl francouzský panovník _____ XIV.
2. Ministrem a rádcem krále Slunce byl Jean-Baptiste _____.
3. Daně ve Francii platily pouze _____ lidé – měšťané a poddaní na vesnici.
4. Francie se za krále Slunce stala politicky a kulturně nejvýznamnějším evropským _____.
5. Ve Francii se zakládaly _____, ve kterých se vyrábělo luxusní zboží.
6. Calvinisté ve Francii se nazývali _____.
7. Forma vlády uplatňovaná za krále Slunce se nazývá _____.
8. Král Slunce měl oporu v armádě, policii, státních úřednících a _____ církvi.
9. Velkolepý královský dvůr se nacházel v okolí _____ (hlavní město Francie).
10. Král Slunce zrušil platnost dokumentu nazvaného edikt _____.

2. AKTIVITA – KŘÍŽOVKA (ANGLIE)

Zopakujte si učivo o Anglii a vysvětlete pojem ukrytý v tajence:

lord protektor

1. Po popravě krále se Anglie stala _____.
2. Král, který měl spory s parlamentem a dokonce jej rozpustil se jmenoval _____ I.
3. Osobou Jakuba I. na anglický trůn nastoupila nová panovnická dynastie, _____.
4. V Anglii měl velmi silnou pozici _____.
5. Spory mezi panovníkem a parlamentem zapříčinily vypuknutí občanské _____.
6. Rozpuštěný parlament byl znovu svolán, aby králi povolil vypsát nové _____.
7. Po Slavné revoluci zůstala moc krále podřízena parlamentu. Tento způsob vlády nazýváme parlamentní _____.
8. V čele parlamentního vojska stál Oliver _____. Později se stal lordem protektorem.

Doplňte do tabulky chybějící části textu z rámečků pod tabulkou:

_____ monarchie	_____ monarchie
	král je odkázán na souhlas parlamentu se zákonem
král má stálou armádu, které velí	král smí postavit vojsko jen se souhlasem parlamentu
král rozhoduje o výši daní i o jejich využití	
král stojí nad zákonem	

**král má v rukou veškerou moc
a sám si určuje své rádce**

**král je podřízen zákonům
a smí jednat jen v jejich rámci**

král vydává zákony

**vypsání daní musí králi
povolit parlament**

PARLAMENTERISMUS

Absolutní

panovníková moc je omezena parlamentem

Parlamentní

ABSOLUTISMUS

TEMATICKÝ CELEK
MODERNIZACE SPOLEČNOSTI

PRACOVNÍ LIST Č. 1 – VZNIK USA

1. AKTIVITA – ČASOVÁ OSA

Umístěte události na časovou osu a zopakujte si průběh vzniku USA:

ústava a první prezident
(George Washington)

vítězství nad Brity

bostonské pití čaje

Prohlášení nezávislosti

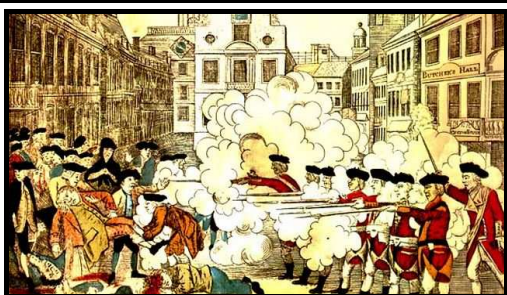
objevení Ameriky

1492

1776

2. AKTIVITA – PRÁCE S OBRÁZKY

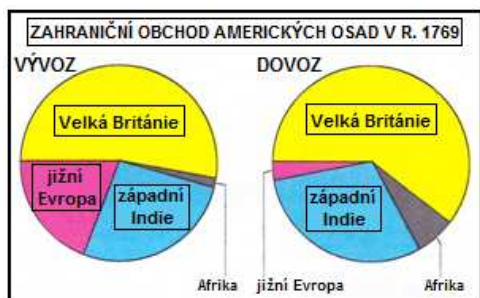
Prohlédněte si obrázky i diagram a odpovězte na otázky:

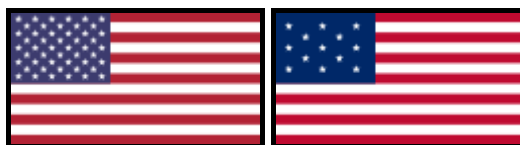
- 1) Co je zde vyobrazeno?
- 2) Kde jsou na obrázku Britové a kde obyvatelé Bostonu? Podle čeho tak soudíte?
- 3) Jaké vztahy panovaly mezi Británií a americkými osadami ve 2. polovině 18. století?

- 1) Která událost je na obrázku zachycena?
- 2) V čem akce spočívala? Co vidíte na obrázku?
- 2) Za koho se převlékli obyvatelé kolonií? Proč?
- 3) Co bylo příčinou této události?

- 1) Znázorňuje diagram situaci před nebo po vzniku USA? Podle čeho tak soudíte?
- 2) Z jakého důvodu americké osady obchodovaly převážně s Británií? Bylo to dobrovolné rozhodnutí osadníků?

- 1) Určete, čím se vlajky liší. Která je starší?
- 2) Co symbolizují hvězdy na vlajce? Proč se jejich počet postupně měnil?
- 3) Kolik pruhů je na americké vlajce. Souvisí jejich počet nějak se vznikem USA?

3. AKTIVITA – O KTERÝ DOKUMENT SE JEDNÁ?

Určete, ze kterého dokumentu je úryvek textu v rámečku:

„Když v průběhu lidských událostí nastane některému národu nutnost zrušit politické svazky, které jej poutají s národem jiným, vyžaduje si úcta k světovému mínění, aby takový národ vyhlásil důvody, které jej k odtržení vedou. Pokládáme za samozřejmé pravdy, že všichni lidé jsou stvořeni sobě rovni, že je jejich stvořitel obdařil určitými nezcizitelnými právy, že mezi tato práva náleží život, svoboda a sledování osobního štěstí. Že k zajištění těchto práv se ustavují mezi lidmi vlády, které odvozují svoji oprávněnou moc ze souhlasu těch, jimž vládnou. Že kdykoli počne být vláda těmito cílům na překážku, má lid právo ji změnit nebo odstranit a ustavit vládu novou...

Vláda nynějšího krále Velké Británie je vládou opakovaných křivd a skutků bezpráví, jednoznačně směřujících k zavedení naprostého násilí nad těmito státy. Na důkaz toho nechť jsou nezaujatému světu předložena fakta.“

DOKUMENT: _____ z roku _____

Které významné myšlenky osvěcenských myslitelů jsou v textu uvedeny?

Uvažujte, jestli jsou některé z těchto myšlenek platné dodnes.

Proč se americké osady rozhodly odtrhnout od Británie? Jak je to v textu zdůvodněno?

BONUSOVÁ AKTIVITA – HÁDEJ, KDO JSEM

Poznáte osobnosti spjaté s americkými dějinami?

„Byl jsem známý mořeplavec. Mým záměrem bylo doplout západní cestou do Indie. Domníval jsem se, že se mi to podařilo. Později se však zjistilo, že jsem doplul do nového kontinentu.“

Kdo jsem?

„Stál jsem v čele armády amerických osad při válce s Velkou Británií. Později jsem byl za své zásluhy zvolen prvním americkým prezidentem. Je po mně pojmenováno hlavní město USA.“

Kdo jsem?

PRACOVNÍ LIST Č. 2 – VELKÁ FRANCOUZSKÁ REVOLUCE

1. AKTIVITA – ČTYŘSMĚRKA

Vyškrtejte pojmy a jména související s Velkou francouzskou revolucí a ze zbylých písmen po sloupcích přečtěte tajenku:

N	O	E	L	O	P	A	N	R	L	Ú
A	R	T	S	O	N	L	O	V	I	S
K	A	C	U	K	O	N	V	E	N	T
I	R	O	V	N	O	S	T	E	Í	A
L	Í	V	T	S	R	T	A	R	B	V
B	A	S	T	I	L	A	K	V	O	A
U	N	O	Z	L	U	D	V	Í	K	U
P	Y	V	A	T	S	S	Á	O	A	C
E	C	A	R	A	L	K	E	D	J	E
R	O	B	E	S	P	I	E	R	R	E
F	O	V	T	S	N	A	Ť	Š	Ě	M

VYŠKRTANÁ SLOVA (14 SLOV):

NÁPOVĚDA: Robespierre, jakobíni, konvent

TAJENKA: _____

2. AKTIVITA – VELKÁ FRANCOUZSKÁ REVOLUCE

Naznačte šipkami průběh Velké francouzské revoluce a doplňte do rámečků chybějící slova:

svolání _____ **stavů**
= šlechta, duchovní, měšťané

zadluženost Francie,
hospodářské problémy

bitva u Waterloo,
_____ **kongres**

nespokojenost _____ **stavu,**
prohlašuje se za národní shromáždění

_____ **císařem,**
napoleonské války

dobyti _____
= symbol absolutní moci krále

vláda pětičlenného
direktoria

Francie _____ **monarchii**
(ústava)

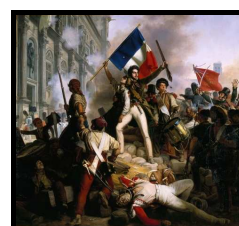
sesazení a poprava krále,
Francie _____

Jakobínská _____,
revoluční teror

3. AKTIVITA – O KTERÝ DOKUMENT SE JEDNÁ?

Určete, ze které listiny je úryvek textu v rámečku:

- I. Cílem společnosti je obecné blaho. Každá vláda je ustavena proto, aby umožnila člověku požívat přirozených a nepromlčitelných práv.
- II. Tato práva jsou: rovnost, svoboda, bezpečnost, majetek.
- III. Všichni lidé jsou si od přírody a před zákonem rovni.
- IV. Zákon je stejný pro všechny, ať je chrání či trestá...
- V. Každý občan může být zvolen do veřejných funkcí...
- VI. Svoboda znamená možnost dělat cokoli, co neškodí jinému člověku...
- VII. Právo svobodně vyjadřovat svou vůli, právo mírumilovně se shromažďovat a svobodně vyznávat jakoukoli víru nesmí být zakázáno.
- XXI. Veřejná pomoc je svatou povinností. Společnost musí zajistit obživu nemohoucím občanům...

**Velká
francouzská
revoluce**

Listina: _____

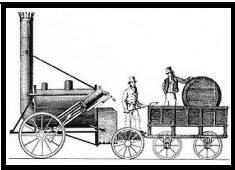

Která práva dokument zajišťuje? _____

Diskutujte o tom, jak se změnil život obyvatel Francie před Velkou francouzskou revolucí a po ní.

PRACOVNÍ LIST Č. 3 – PRŮMYSLOVÁ REVOLUCE

1. AKTIVITA – CO JE NA OBRÁZCÍCH?

Na obrázcích jsou tři důležité vynálezy 18. a 19. století, které ovlivnily průmyslovou revoluci. Pojmenujte vynálezy a určete, co je zobrazeno na posledním obrázku:

	
<div style="border: 1px solid black; display: inline-block; padding: 2px;">P</div> <div style="border: 1px solid black; display: inline-block; width: 20px; height: 15px; margin: 0 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; display: inline-block; width: 20px; height: 15px; margin: 0 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; display: inline-block; width: 20px; height: 15px; margin: 0 5px;"></div>	<div style="border: 1px solid black; display: inline-block; padding: 2px;">P</div> <div style="border: 1px solid black; display: inline-block; width: 20px; height: 15px; margin: 0 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; display: inline-block; width: 20px; height: 15px; margin: 0 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; display: inline-block; width: 20px; height: 15px; margin: 0 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; display: inline-block; padding: 2px;">S</div> <div style="border: 1px solid black; display: inline-block; width: 20px; height: 15px; margin: 0 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; display: inline-block; width: 20px; height: 15px; margin: 0 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; display: inline-block; width: 20px; height: 15px; margin: 0 5px;"></div>
	
<div style="border: 1px solid black; display: inline-block; padding: 2px;">T</div> <div style="border: 1px solid black; display: inline-block; width: 20px; height: 15px; margin: 0 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; display: inline-block; width: 20px; height: 15px; margin: 0 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; display: inline-block; width: 20px; height: 15px; margin: 0 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; display: inline-block; width: 20px; height: 15px; margin: 0 5px;"></div> <div style="border: 1px solid black; display: inline-block; width: 20px; height: 15px; margin: 0 5px;"></div>	<div style="border-bottom: 1px solid black; width: 100%; height: 20px;"></div>

Diskutujte o tom, jak byly tyto vynálezy využívány. Znáte nějaké další vynálezy?

2. AKTIVITA – DOPLŇOVÁNÍ SLOV DO TEXTU

Doplňte do textu chybějící slova. Co je zobrazeno na obrázku vedle textu?

Průmyslová revoluce je proces, při němž je _____ práce nahrazována _____ prací. Byla umožněna _____ pokrokem. V důsledku průmyslové revoluce se mnoho lidí z _____ stěhovalo do _____ za práci v továrnách, hutích a dolech. Vznikly nové společenské vrstvy – _____ a buržoazie = bohatí _____ (podnikatelé a továrníci). Nejpočetnější společenskou vrstvou se stali dělníci. Jejich pracovní doba byla _____ a jejich práce byla _____ placená. Podnikatelé i dělníci usilovali o svá _____ práva, proto vznikly dva politické směry – _____ (požadavek svobodného podnikání, politických práv a ochrany soukromého majetku) a _____ (úsilí o zlepšení životních a pracovních podmínek dělníků).

Pomůcka: dělníci, dlouhá, liberalismus, lidská, města, měšťané, politická, socialismus, strojová, špatně, technický, vesnice

3. AKTIVITA – PRÁCE ŽEN A DĚTÍ

Přečtete si text a odpovězte na otázky:

1. Od kolika let byly děti zaměstnávány? 2. Kde pracovaly?
3. Proč je továrníci zaměstnávali? 4. Proč proti tomu rodiče dětí neprotestovali?
5. Proč byly v dolech na tahání vozíků najímány ženy (nebo děti)?

Z protokolů anglické parlamentní vyšetřovací komise roku 1832:

Slyšení továrníka Whitebreada o práci dětí:

„Kolik 5 – 6letých dětí pracuje ve vaší továrně?“ „Každé dvacáté.“ „Kolik dětí je mladších než 10 let?“ „Asi polovina.“ „Je pravda, že desetileté děti jsou pryč z domova od pěti hodin ráno do devíti hodin večer?“ „Ano“

Slyšení dělníka Josua Drakea:

„Proč necháváte své děti pracovat na místech, kde se s nimi špatně zachází, a kde musí dělat příliš těžkou práci?“ „Nouze nutí člověka, který má děti, k tomu, aby je dal pracovat.“

Proč se při tahání vozíků s uhlím v dolech dává přednost ženám:

„Důvod, proč se dává v uhelných dolech ženám přednost jako tahounům, je, že dvacetiletá dívka pracuje za dva šilinky i méně na den, zatímco muž ve stejném věku požaduje 3 šilinky a 6 pencí.“

PRACOVNÍ LIST Č. 4 – NÁRODNÍ OBROZENÍ

1. AKTIVITA – CO JE NA OBRÁZČÍCH?

Poznáte, co je na obrázcích? Co mají všechny obrázky společného?

Vysvětlete význam pojmů ukrytých v přesmyčkách:

DÁNRO = _____ = _____

ONZORÍBE = _____ = _____

ENVALVÍCTEST = _____ = _____

2. AKTIVITA – NÁRODNÍ HNUTÍ – PRAVDA, NEBO LEŽ?

Posuďte, zda je výrok pravdivý, a opravte případné chyby. Vytvořte podobné výroky:

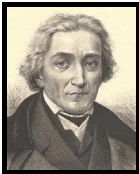

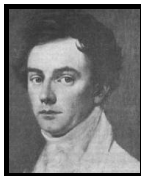

- ☐ Utváření evropských národů mělo řadu shodných rysů, protože národní hnutí se vzájemně ovlivňovala a inspirovala.
- ☐ Důležitým podnětem pro utváření novodobých národů se stalo stěhování lidí z měst na venkov.
- ☐ Cílem národních hnutí byla autonomie (samostatnost) v rámci velkých říší nebo vznik národního státu.
- ☐ Cílem menších národů, které žily ve velkých mnohonárodnostních říších, bylo posílení jejich národní kultury a zrovnoprávnění jejich jazyka.
- ☐ Počátkům národního obrození říkáme období učeneckého zájmu.
- ☐ Čeští obrozenci usilovali o vytvoření samostatného českého státu.
- ☐ Česky se na přelomu 18. a 19. století hovořilo především ve městech, na vesnicích se mluvilo převážně německy.
- ☐ Důležitou osobností českého národního hnutí byl Václav Jungmann.

Mnoho vzdělaných Čechů si uvědomilo, jaký význam měl český jazyk pro českou kulturu v minulosti. Někteří jej chtěli obnovit, a tak vymýšleli nová, často velmi krkolomná slova.

3. AKTIVITA – PEXESO

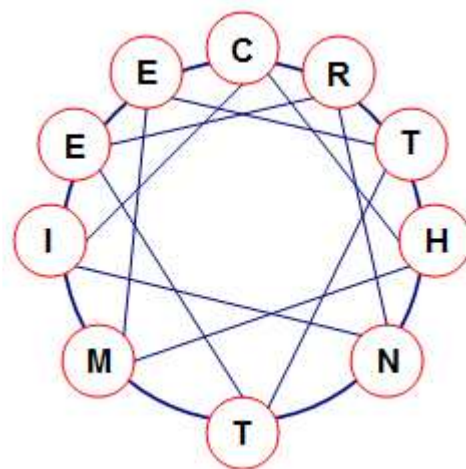
Najděte dvojice kartiček, které spolu souvisí:

 <p>Josef Dobrovský</p>	 <p>Josef Jungmann</p>	 <p>František Palacký</p>	 <p>Karel Havlíček Borovský</p>
český spisovatel, historik a politik, dílo: Dějiny národu českého v Čechách i v Moravě	český spisovatel, sběratel lidové tvorby a archivář, dílo Kytice	biolog, fyziolog a anatom, průkopník daktyloskopie a spoluzakladatel nauky o buňce	česká spisovatelka, sběratelka pohádek, dílo Babička
 <p>Jan Evangelista Purkyně</p>	 <p>Václav Matěj Kramerius</p>	 <p>František Ladislav Čelakovský</p>	 <p>Gelasius Dobner</p>
český historik	český jazykovědec, spisovatel a překladatel, autor Česko-německého slovníku	český romantický básník a prozaik, dílo Máj	český spisovatel, nakladatel a vydavatel novin
 <p>Božena Němcová</p>	 <p>Karel Jaromír Erben</p>	 <p>Karel Hynek Mácha</p>	 <p>Josef Kajetán Tyl</p>
český politik, spisovatel a novinář, díla: Tyrolské elegie, Král Lávra	český dramatik a spisovatel, díla: Fidlovačka, Strakonický dudák	český kněz, jazykovědec a zakladatel slavistiky, autor české mluvnice	profesor slovanských jazyků, spisovatel, sběratel lidové tvorby, dílo Ohlas písní českých

PRACOVNÍ LIST Č. 5 – REVOLUCE 1848

1. AKTIVITA – KDO JE TO?

Poznáte, kdo je zobrazen na této karikatuře? (Nápovědu najdete v hlavolamu vpravo)
Která událost je zde vyobrazena?

2. AKTIVITA – REVOLUCE 1848

Přiřaďte k sobě státy (národy) a jejich přání a požadavky, které vedly k revoluci v r. 1848:

FRANCIE	TOUHA BÝT SOUČÁSTÍ VELKONĚMECKÉ ŘÍŠE
NĚMECKO	TOUHA PO SJEDNOCENÍ
ITÁLIE	POŽADAVEK ÚSTAVY
SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ	TOUHA OSAMOSTATNIT SE
HABSBURSKÁ MONARCHIE	LIBERALIZACE (UVOLNĚNÍ) POMĚRŮ (ZRUŠENÍ CENZURY A POLICEJNÍHO DOHLEDU)
ČEŠTÍ NĚMCI	POŽADAVEK ZROVNOPRÁVNĚNÍ ČEŠTINY S NĚMČINOU
ČEŠI	TOUHA VYMANIT SE Z CIZÍ NADVLÁDY
MAĎAŘI	POVSTÁNÍ V R. 1848 ZDE NEPROBĚHLO

3. AKTIVITA – VYŠKRTÁVAČKA

Vyškrtněte pojem, který nepatří mezi ostatní. Pokud nevíte, využijte nápovědu v závorce:

Španělsko, Itálie, Německo, Habsburská monarchie, Francie

(stát, v němž v roce 1848 neproběhla revoluce)

Rakouské země, Francie, země Koruny české, Uherské království, Itálie

(území, které ani částečně nepatřilo k Habsburské monarchii)

Svatováclavské lázně, petice, Slovanský sjezd, Bastila, pražské povstání

(pojem, který nesouvisí s revolučními událostmi v Čechách)

Ferdinand, Metternich, František Josef I., Ludvík Napoleon, Fridrich Vilém IV.

(není panovníkem)

ústava, cizí nadvláda, rovnoprávnost žen, sjednocení, volební právo

(nepatří k požadavkům, kvůli nimž vypukla revoluce 1848)

PRACOVNÍ LIST Č. 6 – SVĚT 2. POLOVINY 19. STOLETÍ

1. AKTIVITA – PRÁCE S MAPOU

- Území kterých států je zobrazené na mapách? _____
- Co mají tyto státy společného? _____
- Která významná osobnost je zobrazena na karikatuře vpravo? _____

2. AKTIVITA – PŘÍŘAZOVACÍ CVIČENÍ

Spojte stát s významnými osobnostmi a s tvrzeními, která pro něj platí:

sjednocení a vznik jednotného státu	ANGLIE	OTTO VON BISMARCK
reformy, zrušení privilegovaného postavení samurajů a porážka Ruska	ITÁLIE	GIUSEPPE GARIBALDI
zrušení nevolnictví, samoděržaví, pravoslaví, transsibiřská magistrála	NĚMECKO	ALEXANDR II.
rozkvět země, ale vzpoura Irů	FRANCIE	VIKTORIE
prohraná francouzsko-pruská válka, konec císařství a obnova republiky	RUSKO	MEIDŽI
	JAPONSKO	VIKTOR EMANUEL II.
		VILÉM I.
		NAPOLEON III.

3. AKTIVITA – VYŠKRTÁVAČKA

Vyškrtněte slovo, které nepatří mezi ostatní a zdůvodněte, proč:

Napoleon III., Vilém I., Alexandr II., Viktorie, Otto von Bismarck, Meidži

Viktorie, samoděržaví, světová výstava, konzervativci a liberálové, irské vzpoury

prusko-rakouská válka, prusko-francouzská válka, punská válka, krymská válka

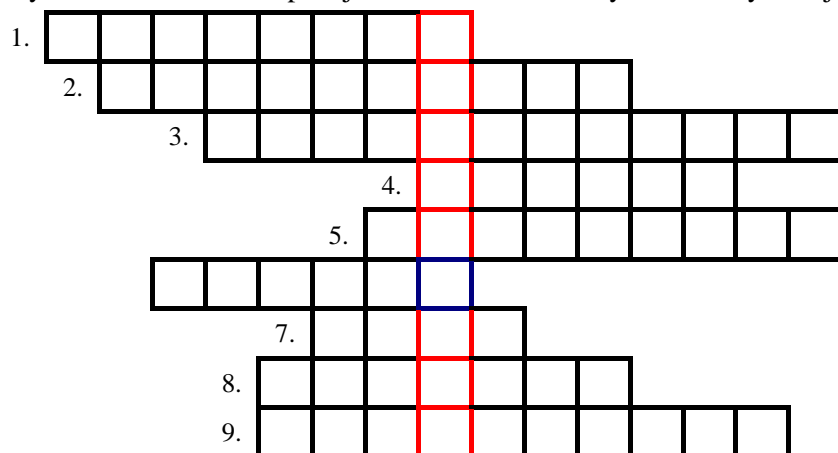
USA, Německo, Japonsko, Itálie, Anglie, Rusko

Vymyslete podobný řetězec:

PRACOVNÍ LIST Č. 7 – USA VE 2. POLOVINĚ 19. STOLETÍ

1. AKTIVITA – KŘÍŽOVKA

Vyluštěte křížovku a zopakujte si důležité okamžiky v amerických dějinách:

1. Mořeplavec, který v r. 1492 doplul do Ameriky, se jmenoval _____.
2. Američtí osadníci byli nespokojeni s tím, že o nich bylo rozhodováno bez jejich účasti. Neměli zastoupení v britském _____.
3. V r. 1776 vydalo 13 kolonií Prohlášení o _____.
4. Ameriku obývali kromě původního obyvatelstva také přistěhovalci z _____.
5. Americké osady, které stály u zrodu USA, byly _____ koloniemi.
6. Nejvyšší zákon státu se nazývá _____ (cizím slovem konstituce).
7. Protest, při němž byl náklad z britských lodí vsypán do moře, se nazývá bostonské pití _____.
7. Původní obyvatelé Ameriky se nazývají _____.
8. Prvním americkým prezidentem se v r. 1779 stal George _____.

2. AKTIVITA – OBČANSKÁ VÁLKA

Přiřaďte správně, která tvrzení platí pro americký sever a která pro jih:

SEVER

JIH

OBČANSKÁ VÁLKA

BAVLNA, TABÁK

ZRUŠENÍ OTROKÁŘSTVÍ

OTROKÁŘI

KONFEDERACE

PLANTÁŽE

PRŮMYSL

UNIE

OTROCI

FARMY

VÍTĚZSTVÍ VE VÁLCE

Pomocí cvičení si zopakujte příčinu, průběh, výsledek a důsledky občanské války v USA.

3. AKTIVITA – ROVNOPRÁVNOST

Prohlédněte si obrázky, přečtěte si úryvky textů a zopakujte si, co víte o životě amerických indiánů a černošského obyvatelstva. Můžeme říct, že v USA byli lidé po občanské válce rovnoprávní? Že si byli všichni obyvatelé rovni? ANO/NE

Svá tvrzení zdůvodněte:

Jednání zástupců americké vlády s indiánskými náčelníky a dohody a kupní smlouvy při rozšiřování území vystřídaly v 60. letech 19. století ozbrojené srážky. Vláda dohody uzavřené s indiány porušovala. Docházelo k vojenským střetům, při nichž nedostatečně vyzbrojení indiáni většinou prohrávali a byli vytlačováni do vymezených rezervací.

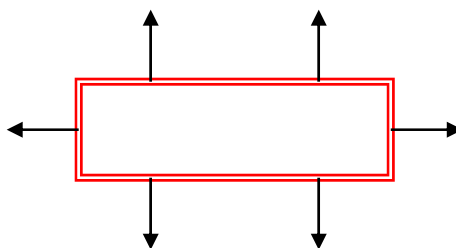
ÚRYVKY Z DODATKŮ ÚSTAVY USA:

Ve Spojených státech je zakázáno otroctví i nevolnictví, pokud nejde o výkon trestu za spáchaný a řádně dokázaný zločin.

Spojené státy ani kterýkoli jednotlivý stát nesmějí popřít ani omezit volební právo žádného občana Spojených států z důvodů rasových, barvy pleti nebo bývalého otroctví.

Existovaly zvláštní zákony pro černochoy, v nichž byly ustanoveny tělesné tresty, zákaz shromažďování, pronajímání půdy, tuláctví. K zastrašování a útokům na černochoy byl vytvořen Ku-klux-klan.

Vyberte si téma indiánů či černošského obyvatelstva a vytvořte myšlenkovou mapu:

PRACOVNÍ LIST Č. 8 – KOLONIALISMUS

1. AKTIVITA – PŘESMYČKY A TAJEMNÝ OBRÁZEK

Vyřešte přesmyčky a vysvětlete význam pojmů, které jsou v nich ukryty. Jak s těmito pojmy souvisí obrázek vpravo? Který kontinent je na něm zobrazen? Co je na něm znázorněno?

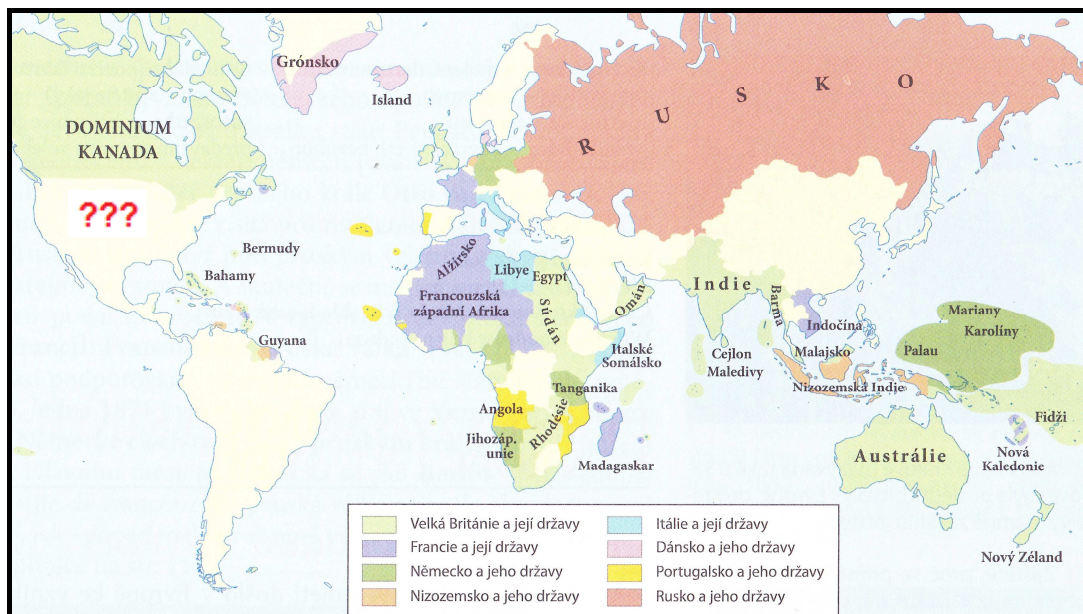
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
AMIUSEPIMRISL												
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
LONKULOAMISIS												
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11		
LATÉSECOTEV												

2. AKTIVITA – PRÁCE S MAPOU

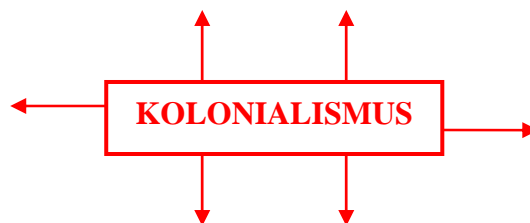
Prohlédněte si mapu a vyřešte následující úkoly:

- Které dva evropské státy měly nejvíce kolonií? _____
- Pojmenujte stát, který se nachází na území označeném otazníkem: _____
- Pojmenujte dva státy vzniklé na konci 19. století a vyznačte je na mapě: _____
- Které kolonie na africkém kontinentu tyto státy získaly? _____

3. AKTIVITA – MYŠLENKOVÁ MAPA

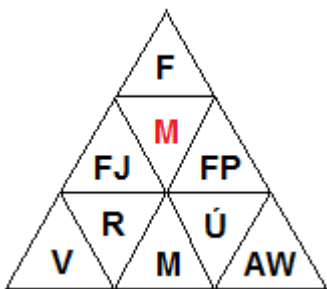
Shrňte vše, co víte o koloniích a kolonialismu a vytvořte přehlednou myšlenkovou mapu:

PRACOVNÍ LIST Č. 9 – HABSBURSKÁ MONARCHIE 2. POLOVINY 19. STOLETÍ

1. AKTIVITA – KVÍZ NA ZOPAKOVÁNÍ REVOLUCE 1848 V HABSBURSKÉ MONARCHII

Pod každým písmenem se skrývá slovo související s Habsburskou monarchií:

F: císař vládoucí do r. 1848 = _____

M: kancléř odvolaný císařem na nátlak lidu = _____

FJ: nový císař vládoucí až do r. 1916 = _____

FP: český historik a politik, autor dopisu do Frankfurtu = _____

R: povinnost poddaných vůči vrchnosti zrušená v r. 1848 = _____

Ú: dokument omezující moc císaře, konstituce = _____

V: hlavní město Habsburské monarchie = _____

M: obyvatelé Uher usilující o samostatnost = _____

AW: generál, který potlačil pražské povstání = _____

2. AKTIVITA – ČASOVÁ OSA

Doplňte na časovou osu letopočet a název nově vzniklého dvojstátí. Dobře si osu prohlédněte a opravte případné chyby. Na závěr přiřaďte pojmy v rámečku k událostem:

3. AKTIVITA – ČTYŘSMĚRKA A DOPLŇOVÁNÍ SLOV DO TEXTU

Doplňte do vět chybějící slova. Nápověda je skryta ve čtyřsměrce:

Po vydání ústavy, která zaručovala základní lidská práva, vznikaly v českých zemích pěvecké, divadelní a vzdělávací _____. Významná byla tělovýchovná jednota _____.

Čeští politici se rozdělili na _____ a _____. Lišil se jejich názor na účast na jednáních v parlamentu.

Čeští politici usilovali o větší samostatnost v monarchii a o zrovnoprávnění _____.

Vlivem odlišných politických zájmů narůstaly spory mezi nejpočetnějšími národy v českých zemích, mezi _____ a _____. Došlo k rozdělení pražské _____.

Ke konci 19. století probíhal spor o _____. V čele vědců, kteří zpochybňovali jejich pravost stál filosof a sociolog _____.

Nesnášenlivost nebo nenávisť k židům se nazývá _____.

Na obrázku je významná stavba druhé poloviny 19. století – _____.

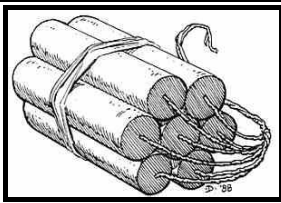

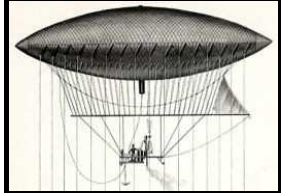
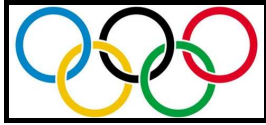
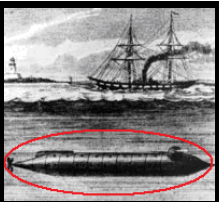

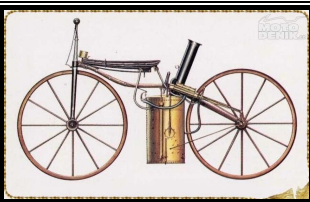

N	Á	R	O	D	N	Í	D	I	V	A	D	L	O
A	K	Y	R	A	S	A	M	B	N	Ě	M	C	I
S	U	M	S	I	T	I	M	E	S	I	T	N	A
O	C	P	M	L	A	D	O	Č	E	Š	I	D	K
K	Y	K	L	O	P	S	Č	E	Š	T	I	N	A
O	R	U	K	O	P	I	S	Y	E	J	Š	Z	L
L	I	R	Q	T	S	T	A	R	O	Č	E	Š	I
U	N	I	V	E	R	Z	I	T	A	P	Č	X	M

PRACOVNÍ LIST Č. 10 – PŘELOM 19. A 20. STOLETÍ (VÝZNAMNÉ ZMĚNY)

1. AKTIVITA – OBRÁZKOVÁ TAJENKA

Pojmenujte, co je na obrázcích a z písmen v červených rámečcích sestavte tajenku (CH = C + H):

		
<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>	<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>	<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
		
<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>	<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>	<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
		
<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>	<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>	<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>
	<p>TAJENKA: _____</p>	
<div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div><div></div></div>		

2. AKTIVITA – TOUHA PO ROVNOPRÁVNOSTI

Doplňte do textu chybějící slova:

Zrovnoprávnění se cizím slovem řekne _____. Na přelomu 19. a 20. století se týkala zejména boje za všeobecné a rovné _____ právo a úsilí o _____ žen. Většina žen zůstávala v domácnosti a věnovala se _____ dětí. Mezi pracujícími ženami převládaly služby nebo _____ v továrnách. Předpokladem pro lepší postavení žen byl rozvoj dívčího _____. V roce 1890 bylo v Čechách založeno první dívčí _____ nazvané Minerva. Umožnilo dívkám získat maturitní vzdělání a ucházet se o přijetí na _____. Ženy se prosadily jako _____, vychovatelky a úřednice, později jako lékařky.

Otázky k textu:

1) Jakou roli ve společnosti měl muž? Jakou roli vykonávala většina žen?

2) Jak se změnila možnosti žen po založení dívčího gymnázia?

3. AKTIVITA – DOMINO

Zahrajte si domino! Najděte a spojte vždy osobnost s jejím vynálezem či objevem:

kinematograf	Marie Curie-Sklodowska a Pierre Curie	telefon	Rudolf Diesel	vznětový motor	Thomas Alva Edison
dynamit	Johann Gregor Mendel	oblouková lampa	Albert Einstein	radioaktivita	Robert Koch
paprsky X	Louis Pasteur	žárovka	František Křižík	odhalení původce tuberkulózy	Alfred Nobel
očkování proti vzteklině a pasterizace	bratři Lumiérové	zákony dědičnosti	Alexandr Graham Bell	teorie relativity	Wilhelm Conrad Röntgen

PRACOVNÍ LIST Č. 11 – UMĚNÍ V 19. STOLETÍ

1. AKTIVITA – ČASOVÁ OSA

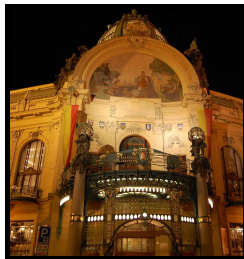
Seřad'te umělecké slohy chronologicky na časovou osu a ke každému slohu přiřad'te stavbu:

ROMANTISMUS

BAROKO

KLASICISMUS

SECESE

2. AKTIVITA – VYŠKRTÁVAČKA

Vyškrtněte jméno, které nepatří mezi ostatní. Svá tvrzení zdůvodněte:

Bedřich Smetana, Jules Verne, Giacomo Puccini, Antonín Dvořák, Georges Bizet

Karl May, Alois Jirásek, Charles Dickens, Jules Verne, Josef Václav Myslbek

Leonardo da Vinci, Claude Monet, Mikoláš Aleš, Josef Mánes, Alfons Mucha

Matyáš Bernard Braun, Josef Václav Myslbek, Honoré de Balzac, Michelangelo

3. AKTIVITA – MALÍŘSTVÍ

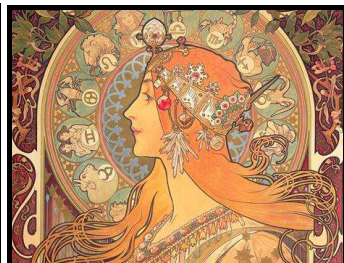
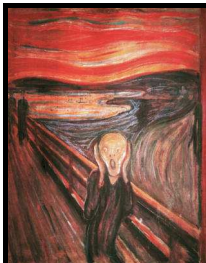
Přiřad'te k sobě dílo, jeho autora a umělecký směr. Svou volbu zdůvodněte:

IMPRESIONISMUS

EXPRESIONISMUS

KUBISMUS

SECESE

**CLAUDE
MONET**

**PABLO
PICASSO**

**ALFONS
MUCHA**

**EDVARD
MUNCH**

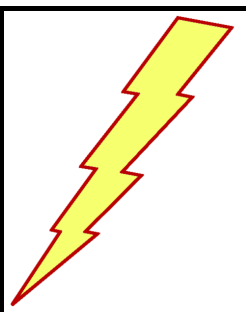
TEMATICKÝ CELEK

MODERNÍ DOBA

PRACOVNÍ LIST Č. 1 – PRVNÍ SVĚTOVÁ VÁLKA

1. AKTIVITA – VELKÁ VÁLKA V OBRÁZCÍCH

Prohlédněte si obrázky a vysvětlete, jak souvisí s první světovou válkou:

Která událost je vyobrazena na prvním obrázku. Jedná se o historický pramen?

Jak obrázky souvisí s charakterem války?

2. AKTIVITA – PRAVDA, NEBO LEŽ

Určete, zda jsou jednotlivá tvrzení pravdivá. Případné chyby opravte:

- ☐ První světová válka trvala od roku 1914 do roku 1920.
- ☐ Příčinou války byl atentát na následníka habsburského trůnu.
- ☐ Ve válce proti sobě bojovaly Dvojspolek a Dohoda.
- ☐ Trojspolek neboli Ústřední mocnosti tvořily zejména Rakousko-Uhersko a Německo. Ke konci války se na stranu Ústředních mocností přidaly Spojené státy americké.
- ☐ Dohodovými mocnostmi byly Francie, Velká Británie a Rusko.
- ☐ Bojovalo se pouze na západní frontě.
- ☐ První světová válka skončila vítězstvím Dohody.

3. AKTIVITA – DŮSLEDKY 1. SVĚTOVÉ VÁLKY

Prohlédněte si mapu Evropy po skončení 1. světové války a odpovězte na otázky:

1) Které předválečné říše zanikly?

2) Ve kterých říších došlo ke svržení monarchie?

3) Které nové státy vznikly na území Rakouska-Uherska?

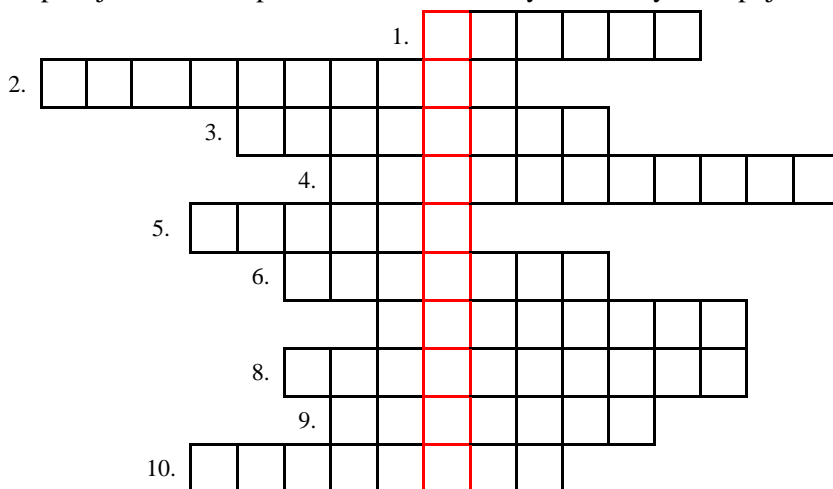
4) Znáte další důsledky první světové války?

5) Přinesla válka i nějaké pozitivní důsledky?

PRACOVNÍ LIST Č. 2 – PRVNÍ SVĚTOVÁ VÁLKA NA BOJIŠTI I V ZÁZEMÍ

1. AKTIVITA – KŘÍŽOVKA

Zopakujte si učivo o první světové válce a vysvětlete význam pojmu v tajence (CH = C + H):

1. Jedna z nejkrvavějších bitev se odehrála v roce 1916 u pevnosti _____.
2. Vojenský blok, do nějž před první světovou válkou kromě Rakouska-Uherska a Německa patřila i Itálie: _____.
3. Poražené státy musely po válce platit obrovské náhrady škod, tzv. _____.
4. Nové státy na území dřívějších mnohonárodnostních říší nazýváme _____.
5. Vojenský blok, který tvořily Velká Británie, Francie a Rusko, se nazýval _____.
6. Za první světové války zemřelo mnoho lidí na nemoc zvanou španělská _____.
7. Podle prvotních plánů měla být válka rychlá, tzv. _____.
8. Po první světové válce vznikla mezinárodní organizace k zajišťování míru nazvaná _____ národů.
9. Záminkou pro vypuknutí první světové války se stal _____ na následníka trůnu.
10. V Rusku v průběhu první světové války vypukla _____ válka.

TAJENKA = _____ = _____

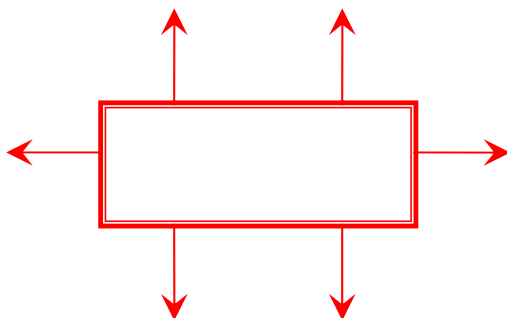
2. AKTIVITA – VÁLKA NA BOJIŠTI I V ZÁZEMÍ (OBRÁZKY A MYŠLENKOVÁ MAPA)

Rozlište vyobrazení související s válkou na bojišti a v zázemí. Co je na nich zachyceno?

		
_____	_____	_____
		
_____	_____	

Vyberte si jedno z témat a vypracujte pro něj myšlenkovou mapu (výukový plakát):

- a) život vojáka na bojišti (Život na bojišti)
- b) válka a životy lidí v zázemí (Život v zázemí)

3. AKTIVITA – JINÁ VÁLKA (ČTYŘSMĚRKA)

Vyluštěte čtyřsměrku a po sloupcích přečtěte tajenku. S pomocí slov ukrytých v tajence vysvětlíte, proč měla první světová válka mnohonásobně více obětí než předchozí války:

Z	U	Ď	O	L	O	H	C	U	D	Z	V
T	E	M	O	L	U	K	Y	T	C	N	K
N	Ž	T	Í	V	C	H	Ř	I	P	K	A
C	H	L	O	R	O	L	D	A	T	E	L
A	K	R	O	N	O	P	A	E	H	I	Y
A	K	L	Á	V	Í	N	L	Á	T	O	T
T	A	N	K	Ě	D	Y	P	E	R	I	T
E	I	P	L	A	M	E	N	O	M	E	T
A	K	S	A	M	Á	V	O	N	Y	L	P

Vyškrtná slova (11 slov):

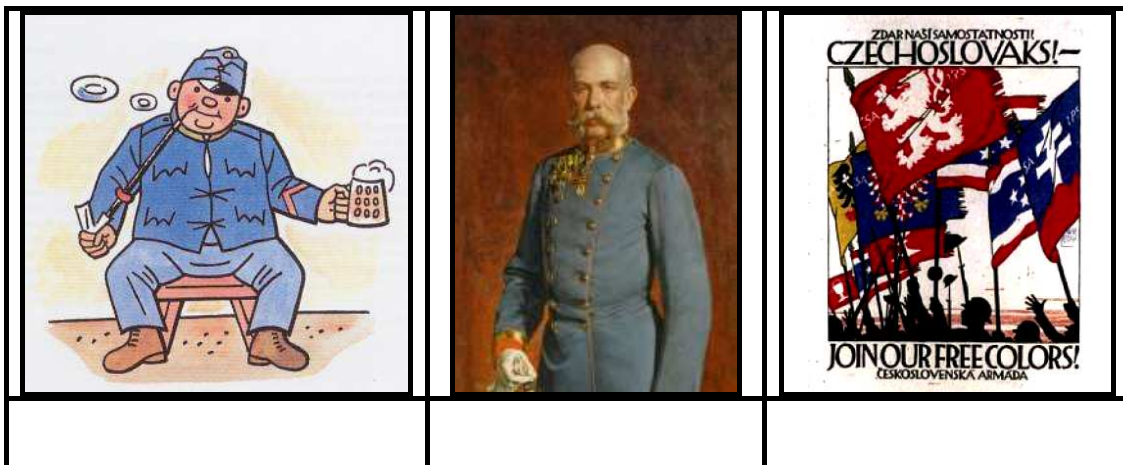
TAJENKA:

Námět pro skupinovou diskusi: Diskutujte o tom, proč měla první světová válka tolik obětí. Porovnejte první světovou válku s třicetiletou válkou.

PRACOVNÍ LIST Č. 3 – VZNIK ČESKOSLOVENSKA

1. AKTIVITA – ČEŠI V PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLCE

Popište, co nebo kdo je na jednotlivých obrázcích:

Prohlédněte si obrázky a určete, na jaké straně bojovali Češi v první světové válce. Své tvrzení zdůvodněte: _____

2. AKTIVITA – ODBOJ

Přiřaďte osobnosti a pojmy k domácímu nebo zahraničnímu odboji:

DOMÁCÍ ODBOJ	ZAHRA NIČNÍ ODBOJ

K. Kramář, T. G. Masaryk, M. R. Štefánik, E. Beneš, A. Rašín, vznik legií, Maffie, Národní výbor, Československá národní rada, Manifest českých spisovatelů, Tříkrálová deklarace

Pojmenujte osobnosti na fotografiích a přiřaďte k nim správnou charakteristiku:

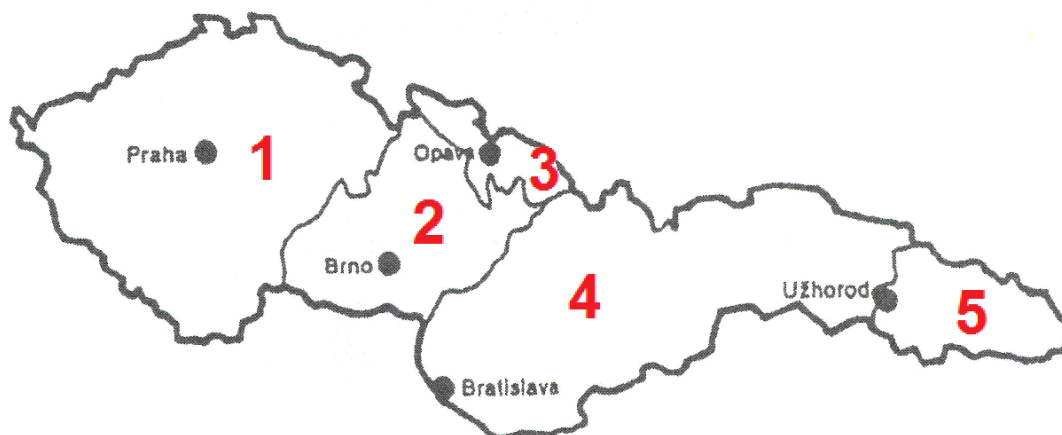
slovenský astronom a politik, který se zasloužil o budování legií, letec ve francouzské armádě

český filozof, sociolog a významný politik, první československý prezident

významný český politik a diplomat, ministr zahraničí a druhý československý prezident

3. AKTIVITA – SLEPÁ MAPA A ČESKOSLOVENSKÝ STÁTNÍ ZNAK

Pojmenujte jednotlivé části Československa:

Určete, na kterém vyobrazení je český a na kterém československý státní znak.

Popište, které části znaku patří k jednotlivým částem Československa:

_____ státní znak _____ státní znak

PRACOVNÍ LIST Č. 4 – TOTALITNÍ SYSTÉMY

1. AKTIVITA – KARIKATURY

Prohlédněte si karikatury a určete, které dvě osobnosti ztělesňující dva odlišné totalitní systémy jsou na nich zobrazeny. Na které skutečnosti karikatury upozorňují?

1. karikatura: _____ a jeho společníci

Který totalitní systém tato osobnost ztělesňuje?

Proč myslíte, že lidé okolo ústřední postavy nemají hlavy?

2. karikatura: _____

Který totalitní systém tato osobnost ztělesňuje?

Co je na karikatuře zobrazeno? Kterou skutečnost karikatura ukazuje?

3. karikatura: _____ a _____

Jak jsou obě vůdčí osobnosti zobrazeny? Na kterou skutečnost karikatura upozorňuje?

Který totalitní systém uplatněný v meziválečném období není na karikaturách zastoupen? Ve kterém státě vznikl a kdo stál v jeho čele? _____

2. AKTIVITA – PŘÍŘAZOVACÍ CVIČENÍ

Přiřaďte, co k sobě patří. Které pojmy jsou platné pro všechny totalitní systémy?

KOMUNISMUS

FAŠISMUS

NACISMUS

NĚMECKO

ITÁLIE

SOVĚTSKÝ SVAZ

ADOLF HITLER

STALIN

BENITO MUSSOLINI

vyloučení ze Společnosti národů

porušování lidských práv, cenzura

Ocelový pakt

znárodňování, plánované hospodářství

pronásledování a likvidace odpůrců

levicový extremismus

pravicový extremismus

republika

konstituční monarchie

rasismus (nadvláda árijské rasy)

důraz na moc, sílu, vládu pevné ruky, zbrojení

policejní kontrola a atmosféra strachu

Pakt o neútočení a dohoda o rozdělení Polska

omezování či rušení voleb a parlamentu

koncentrační a pracovní tábory

antisemitismus

vláda jedné strany

Duce

kult osobnosti

3. AKTIVITA – OTÁZKOVÝ KVÍZ

Zvolte si téma otázky a bodové ohodnocení a napište do tabulky správnou odpověď:

FAŠISMUS	NACISMUS	KOMUNISMUS	POJMY
1 BOD:	1 BOD:	1 BOD:	1 BOD:
2 BODY:	2 BODY:	2 BODY:	2 BODY:
3 BODY:	3 BODY:	3 BODY:	3 BODY:

Vymyslete podobný otázkový kvíz pro své spolužáky:

PRACOVNÍ LIST Č. 5 – MEZIVÁLEČNÉ ČESKOSLOVENSKO

1. AKTIVITA – ČESKOSLOVENSKO V OBRAZECH

Přiřaďte k sobě pojmy, jména a obrázky, které spolu souvisí:

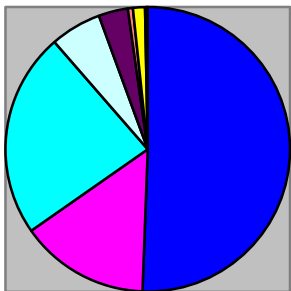
MĚNOVÁ REFORMA	DEMOKRACIE	HOSPODÁŘSTVÍ	PREZIDENT
Tomáš Baťa	T. G. Masaryk	Alois Rašín	ústava
			

Na základě obrázků shrňte, co bylo typické pro meziválečné Československo.

Znáte nějakou další významnou firmu, která přetrvala do současnosti? _____

2. AKTIVITA – NÁRODNOSTNÍ SLOŽENÍ

Prohlédněte si graf znázorňující národnostní složení obyvatel Československa a přečtěte si krátký úryvek textu pod grafem. Odpovězte na otázky:

 <ul style="list-style-type: none"> Češi Slováci Němci Maďaři Rusíni Poláci Židé jiní 	<p>1. Které dvě národnosti byly v Československu nejvíce zastoupeny?</p> <p>2. Jak se lišilo postavení těchto národností v ČSR a v Habsburské monarchii?</p> <p>3. Domníváte se, že existoval československý národ, nebo byli Češi a Slováci různými národy? Svůj názor zdůvodněte.</p>
<p>„Odmítáme předem myšlenku na spojení Německého Rakouska ve svaz států se slovanskými státy, které vznikají ze starého Rakouska. V národnostním, sociálním a kulturním zájmu žádáme připojení Německého Rakouska k Německé říši...“</p>	<p>Které obyvatelstvo (která národnost) nesouhlasilo se vznikem Československa a žádalo připojení k Německé říši? Proč?</p>

3. AKTIVITA – SKRYTÁ UDÁLOST

Pozorně si prohlédněte karikaturu i mapu a určete, se kterou událostí souvisí:

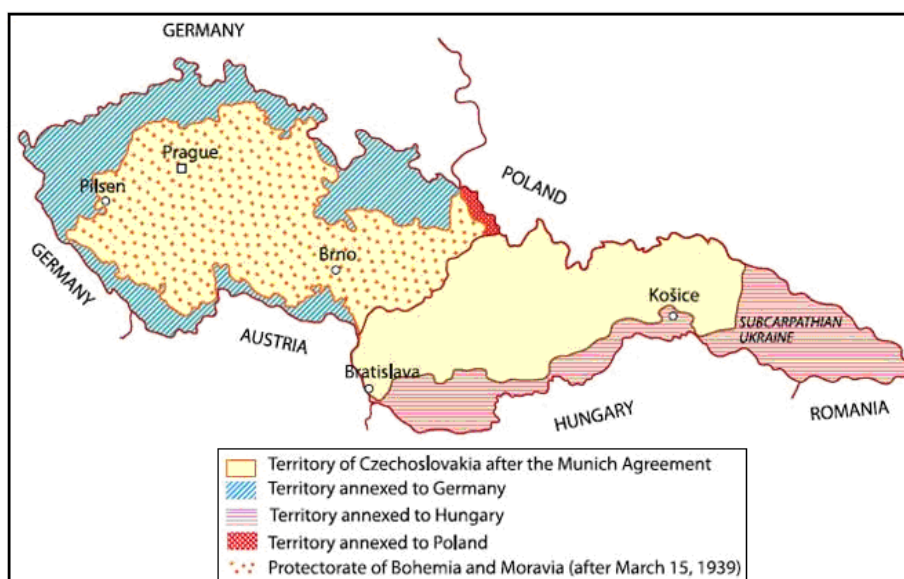

1. Popište, co je na karikatuře zobrazeno:

2. Kdo jsou muži vlevo dole, držící směrovku s nápisem „Na východ“?

3. Jaký postoj k události zaujímá autor?

Podle mapy zopakujte, jaké důsledky měla daná událost pro Československo:

PRACOVNÍ LIST Č. 6 – KULTURA MEZI VÁLKAMI

1. AKTIVITA – OBRÁZKOVÁ TAJENKA

Pojmenujte, co nebo kdo je na obrázcích a z písmen v červených rámečkích složte tajenku:

AUTOR:

A diagram showing a 2x6 grid. The top row has a red square at the 4th position, labeled '1' above it. The bottom row has a blue square at the 6th position, labeled 'A' above it.

5

--	--	--	--	--	--	--

A horizontal number line with 11 equally spaced tick marks, labeled 0 through 10. The tick mark for the number 3 is highlighted with a red border, and the number 3 is written in red above it.

TAJENKA: _____ = _____

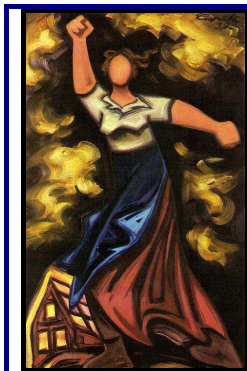
Diskutujte o tom, jakým způsobem mohli lidé trávit svůj volný čas.

2. AKTIVITA – PŘÍŘAZOVACÍ CVIČENÍ

Spojte jméno malíře s názvem a vyobrazením díla:

Emil Filla	Josef Čapek	Jan Zrzavý
-------------------	--------------------	-------------------

Via Appia	Kůň drásaný lvem	Republika
-----------	------------------	-----------

Co mají všechny obrazy společného? Vznikly ve dvacátých nebo ve třicátých letech?

3. AKTIVITA – KALIGRAMY

Kaligram je báseň, jejíž písmena a slova jsou uspořádána do určitého obrazce (podle tématu). Prohlédněte si kaligram, jehož autorem je francouzský básník G. Apollinaire (v původním znění i v českém překladu Karla Čapka). Co vám tento kaligram připomíná?

S
A
LUT
M
O N
D E
DONT
JE SUIS
LA LAN
GUE É
LOQUEN
TE QUESA
BOUCHE
O PARIS
TIRE ET TIRERA
T O U JOURS
AUX A L
LEM ANDS
(originální francouzská verze)

B
U
D
ZDRAV
S
V E
T E
JEHOŽ
JÁ JSEM
VÝMLUVNÝM
JAZYKEM
KTERÝ TVÁ
ÚSTA
O PARIZI
VYPLAZUJI A BUDOU
VYPLAZOVAT
VĚC NĚ
NAN EMCE
(převédeno do češtiny)

Vytvořte vlastní kaligram:

PRACOVNÍ LIST Č. 7 – DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA I

1. AKTIVITA – KARIKATURA

Uhádnete, kdo je vyobrazen na karikatuře?

O kterou osobnost se jedná?

Podle čeho jste to poznali?

Jak je na karikatuře zobrazen? Popište, co vidíte:

Jak na vás karikatura působí?

Kdo mohl být jejím autorem? Mohli to být němečtí nacisti?

2. AKTIVITA – PRÁCE S MAPOU

Prohlédněte si mapu a odpovězte na otázky:

- Ke státům označeným vlajkami doplňte jejich názvy:
- Které tři státy patřily mezi agresory? _____
- Které tři státy tvořily jádro protihitlerovské koalice? _____
- Dva z těchto států (jeden agresor a jeden člen protihitlerovské koalice) nejsou na mapě. Které státy to jsou? _____
Proč nejsou na mapě? _____
- Vyznačte na mapě, která území Němci získali před vyhlášením války:

3. AKTIVITA – ČASOVÁ OSA

Vyznačte na mapě roky označující počátek a konec druhé světové války. Vedle časové osy jsou chronologicky seřazeny významné okamžiky druhé světové války. Vyprávějte podle nich o průběhu války. Čím byly tyto události významné pro průběh války?

přepadení SSSR Německem	přepadení Polska Německem	letecká bitva o Anglii	kapitulace Japonska	porážka Němců u Stalingradu	kapitulace Německa
-------------------------	---------------------------	------------------------	---------------------	-----------------------------	--------------------

BONUSOVÁ AKTIVITA

1. Se kterou z událostí nad časovou osou souvisí následující fotografie?
2. Která skutečnost zachycená na fotografii ovlivnila průběh a výsledek této události?
3. Připomíná vám tato okolnost jinou historickou událost?

1. _____

2. _____

3. _____

PRACOVNÍ LIST Č. 8 – DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA II

1. AKTIVITA – OSOBNOSTI DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

Přiřaďte jméno k fotografii dané osobnosti. Ke každé osobnosti přiřipšte, v čele jaké země stála. Vyznačte, na které straně v průběhu druhé světové války tyto osobnosti byly:

OSA _____ - _____ - _____ × PROTIHITLEROVSKÁ KOALICE

W. CHURCHILL

A. HITLER

CÍSAŘ HIROHITO

B. MUSSOLINI

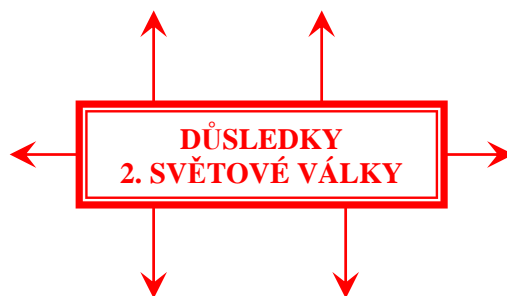
F. D. ROOSEVELT

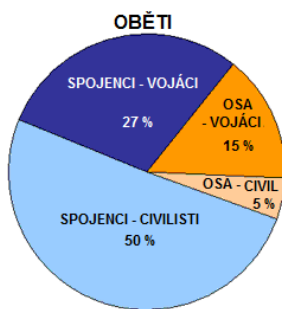
J. V. STALIN

2. AKTIVITA – DŮSLEDKY DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

Vytvořte myšlenkovou mapu na téma důsledky druhé světové války. Obrázky na druhé straně mnohé napoví:

3. AKTIVITA – CO JE NA OBRÁZKU?

Poznáte, co je na obrázku? Jakou souvislost má text i obrázek s druhou světovou válkou?

„Dostal jsem se přes železný most, ale na druhém břehu jsem narazil na hromadu mrtvol, která mi zatarasila cestu. Ty lidi asi dostihl plamenný jazyk. Dosud všichni hoří... Myslel jsem, že jsou mrtví, ale začínají sténat. Žena volá svého muže. Matka dítě. A ožvlé plameny je nemilosrdně zachvacují. I já mám sežehlé obočí, hoří mi ruce, obličej. Ven z té pasti! Musím si prorazit cestu mrtvolami...”

S užitím této zbraně: souhlasím – spíše souhlasím – spíše nesouhlasím – nesouhlasím.

Vymyslete argumenty pro i proti použití této zbraně:

PRACOVNÍ LIST Č. 9 – ZLOČINY PROTI LIDSKOSTI (VERZE A)

1. AKTIVITA – KVÍZ

Odpovězte na otázky a z písmen u správných odpovědí sestavte tajenku:

1. Co odlišovalo nacismus od fašismu:

- ☐ propagoval rasismus ☐ neměl vůdce (K) ☐ nic – nacismus je jiné pojmenování pro fašismus (M)
a antisemitismus (A)

2. Rasistické teorie nacistů vycházely z předpokladu, že existuje nadřazená, tzv. árijská, rasa. Hitler a další čelní představitelé nacismu popisu této rasy:

- ☐ plně odpovídali (R) ☐ neodpovídali (N)

3. Ostatní lidé, tzv. neárijci, byli určeni k likvidaci nebo k podřadnému postavení. Byli to:

- ☐ Židé (N) ☐ Češi (E) ☐ Němci (I) ☐ Slované (F)
☐ Romové (R) ☐ lékaři (S) ☐ homosexuálové (A)
☐ míšenci (N) ☐ členové náboženských skupin (K) ☐ Britové (A)

4. Jaká opatření proti neárijcům byla uskutečňována?

- ☐ Norimberské zákony a další opatření znepříjemňující život (O)
☐ koncentrační a vyhlazovací tábory (V) ☐ nucené práce pro Německou říši (Á)

TAJENKA = _____

Zamyslete se nad tím, které skupiny lidí nacisté pronásledovali a trýznili. Můžeme říct, že příčinou byly rasové důvody? Které lidské rasy znáte? Existuje árijská rasa?

2. AKTIVITA – SKUTEČNÉ LIDSKÉ OSUDY

Přečtěte si následující texty a odpovězte na otázky:

Erich Seelig

Erich Seelig byl špičkovým německým boxerem židovského původu. Ve svých dvaadvaceti letech se stal šampionem v boxu. V době, kdy se nacisté v Německu dostali k moci, měl obhajovat titul. Nacisté mu však před obhajobou vyhrožovali, že pokud vstoupí do ringu, bude zabit. Erich na nic nečekal a ještě tu noc odletěl do Francie, odkud později emigroval do USA. Bojoval o evropský i světový titul a později byl zvolen do boxerské Síně slávy.

1) Čím se Erich Seelig provinil? Proč mu nacisté vyhrožovali?

2) Jak jeho příběh dopadl? Díky čemu?

3) Proč Erich nezůstal ve Francii a emigroval do USA?

Johann Trollmann

Johann Trollmann byl profesionálním boxerem romského původu. Na německém šampionátu porazil árijského boxera, ale rozhodčí výsledek prohlásili za nerozhodný. Po vzpouře diváků mu titul přiznali, ale později mu ho sebrali „za špatné chování“. Jako špatné chování byl vyhodnocen Johannův pláč v ringu. Johann dostal zákaz boxovat obvyklým způsobem, při dalším zápasu musel stát na místě a nesměl se bránit. Později podstoupil nucenou sterilizaci – přišel o možnost mít děti. Skončil v koncentračním táboře, kde ho jeho věznitelé zavraždili.

1) Čím se Johann provinil?

2) Proč rozhodčí neuznali jeho výhru? Jak na verdikt rozhodčích zareagovalo publikum?

3) Jak Johannův životní příběh dopadl?

4) Proč bylo Johanovi zabráněno v možnosti mít děti? Myslíte, že to byl ojedinělý případ?

PRACOVNÍ LIST Č. 9 – ZLOČINY PROTI LIDSKOSTI (VERZE B)

1. AKTIVITA – KVÍZ

Odpovězte na otázky a z písmen u správných odpovědí sestavte tajenku:

1. Co odlišovalo nacismus od fašismu:

- ☐ propagoval rasismus ☐ neměl vůdce (K) ☐ nic – nacismus je jiné pojmenování pro fašismus (M)
a antisemitismus (A)

2. Rasistické teorie nacistů vycházely z předpokladu, že existuje nadřazená, tzv. árijská, rasa. Hitler a další čelní představitelé nacismu popisu této rasy:

- ☐ plně odpovídali (R) ☐ neodpovídali (N)

3. Ostatní lidé, tzv. neárijci, byli určeni k likvidaci nebo k podřadnému postavení.

Byli to:

- ☐ Židé (N) ☐ Češi (E) ☐ Němci (I) ☐ Slované (F)
☐ Romové (R) ☐ lékaři (S) ☐ homosexuálové (A)
☐ míšenci (N) ☐ členové náboženských skupin (K) ☐ Britové (A)

4. Jaká opatření proti neárijským byla uskutečňována?

- ☐ Norimberské zákony a další opatření znepříjemňující život (O)
☐ koncentrační a vyhlazovací tábory (V) ☐ nucené práce pro Německou říši (Á)

TAJENKA = _____

Zamyslete se nad tím, které skupiny lidí nacisté pronásledovali a trýznili. Můžeme říct, že příčinou byly rasové důvody? Které lidské rasy znáte? Existuje árijská rasa?

2. AKTIVITA – SKUTEČNÉ LIDSKÉ OSUDY

Přečtete si následující texty a odpovězte na otázky:

Jiří Orten – Deníky, Žihaná kniha

Nemohl jsem na dnešek usnout a přemýšlel jsem a rovnal si v hlavě všechny ty zákazy, které se mne nějak, byť sebemeně dotýkají... A protože je nedělní odpoledne, napíšu si sem ty zákazy, na které si vzpomenu, a až je napíšu, nechám pod nimi ještě veliké místo pro ty, které se dostaví... Jsou to tedy tyto zákazy:

Nesmím vycházet z domu po osmé hodině večerní. Nesmím si najmout samostatný byt. Nesmím se stěhovat jinam, než do Prahy I nebo V... Nesmím chodit do vináren, kaváren, hostinců, biografů, divadel a na koncerty. Nesmím chodit do parků a sadů. Nesmím chodit do městských lesů... Nesmím se vzdalovat za obvod Prahy. Nesmím jet domů, do Kutné Hory a nikam jinam, leda na zvláštní povolení gestapa. Nesmím jezdit v motorových vozech tramvají, jen v posledním vlečném voze, v jeho zadní polovině. Nesmím nakupovat jindy než mezi 11. a 13. a mezi 15. a 17. hodinou. Nesmím hrát divadlo a být veřejně činný. Nesmím být členem žádných spolků. Nesmím chodit do jakékoli školy. Nesmím se stýkat se členy Národního souručenství a oni se nesmějí stýkat se mnou, nesmějí se se mnou zdravít, zastavovat a mluvit...

1) Z jakého důvodu pro Jiřího Ortena (vlastním jménem Ohrensteina) platily tyto zákazy?

2) Jiří Orten byl český básník. Který ze zákazů pro něj musel být obzvlášť těžký?

3) Které zákazy by pro vás byly nejhorší? Které by vám nejvíce zasáhly do života?

4) Víte o dalších zákazech a nařízeních vztahujících se na skupinu lidí, do níž J. Orten patřil?

5) Jaký osud většinu těchto lidí čekal? Jak myslíte, že skončil životní příběh Jiřího Ortena?

PRACOVNÍ LIST Č. 9 – ZLOČINY PROTI LIDSKOSTI (VERZE C)

1. AKTIVITA – KVÍZ

Odpovězte na otázky a z písmen u správných odpovědí sestavte tajenku:

1. Co odlišovalo nacismus od fašismu:

- ☐ propagoval rasismus ☐ neměl vůdce (K) ☐ nic – nacismus je jiné pojmenování pro fašismus (M)
a antisemitismus (A)

2. Rasistické teorie nacistů vycházely z předpokladu, že existuje nadřazená, tzv. árijská, rasa. Hitler a další čelní představitelé nacismu popisu této rasy:

- ☐ plně odpovídali (R) ☐ neodpovídali (N)

3. Ostatní lidé, tzv. neárijci, byli určeni k likvidaci nebo k podřadnému postavení. Byli to:

- ☐ Židé (N) ☐ Češi (E) ☐ Němci (I) ☐ Slované (F)
☐ Romové (R) ☐ lékaři (S) ☐ homosexuálové (A)
☐ míšenci (N) ☐ členové náboženských skupin (K) ☐ Britové (A)

4. Jaká opatření proti neárijcům byla uskutečňována?

- ☐ Norimberské zákony a další opatření znepříjemňující život (O)
☐ koncentrační a vyhlazovací tábory (V) ☐ nucené práce pro Německou říši (Á)

TAJENKA = _____

Zamyslete se nad tím, které skupiny lidí nacisté pronásledovali a trýznili. Můžeme říct, že příčinou byly rasové důvody? Které lidské rasy znáte? Existuje árijská rasa?

2. AKTIVITA – SKUTEČNÉ LIDSKÉ OSUDY

Přečtete si následující texty a odpovězte na otázky:

Olga Lengyelová

Olga přijela do Osvětimi s matkou a dvěma syny. Po letech vyprávěla: „Ve své naivitě jsem uvěřila důstojníkovi SS, který mne ujistil, že staří zůstanou s dětmi a budou se o ně starat. Z toho jsem usoudila, že dospělí, kteří jsou dosud při síle, budou pracovat. Přišla řada na nás. Matka, moji chlupci a já jsme přecházeli kolem třídítelů. Tehdy jsem se dopustila druhého a strašného omylu. Důstojník zařadil mne a mou matku do skupiny dospělých, mladšího z mých synů do skupiny starců a dětí a na okamžik zaváhal před mým starším synem. „Tomuto chlapci je jistě víc než dvanáct let,“ pravil. „Ne,“ protestovala jsem. Mému hochu ještě nebylo dvanáct let, ale byl na svůj věk silný a velký. Mohla jsem lhát, ale chtěla jsem ho zachránit před prací, která byla na jeho mládí příliš namáhavá. „Tak dobře,“ pravil. „Doleva!“ Snadno jsem přesvědčila svou matku, že bude lépe, když půjde s dětmi a bude se o ně starat. Toto řešení jsem navrhla důstojníkovi a ten souhlasil. „Sejdete se všichni ve stejném táboře,“ řekl. „A za několik týdnů budete všichni zase spolu,“ dodal jiný se smíchem. Aniž jsem to tušila a zatímco jsem je chtěla zachránit – jsem právě odsoudila svého staršího syna a svou matku k smrti.“

Úryvek popisuje selekci, tzn. rozdělení transportu na lidi práce schopné a práce neschopné (staří lidé, nemocní či oslabení jedinci, děti). Lidé neschopní práce byli posláni na smrt.

1) Co bylo v Osvětimi? Čím Osvětim nechvalně proslula?

2) Proč se Olga se svou rodinou pravděpodobně ocitla v Osvětimi? Jakého byla původu?

3) Které chyby se Olga dopustila?

4) Co ji k této osudné chybě vedlo? Proč to udělala?

5) Co vás v úryvku zaujalo, překvapilo, šokovalo?

3. AKTIVITA – PROBLÉMOVÉ SITUACE

Rozhodněte, jak byste reagovali v následujících situacích. Svá rozhodnutí zdůvodněte:

Jsi Žid. Tvá rodina dostala povolávací rozkaz k transportu, ty zatím ne. Co uděláš?

- a) Zůstaneš na svobodě, bude to tak nejlepší pro tebe i pro tvou rodinu.
- b) Dobrovolně nastoupíš do transportu, protože chceš být se svou rodinou.

Jsi starosta obce, v níž žijí i Romové. Jedna rodina je povolána do transportu a ty máš možnost požádat o vyřazení těchto Romů z transportu. Tvá žádost pravděpodobně nebude úspěšná a možná bude záminkou pro nacisty, aby dělali problémy tvé obci. Co uděláš?

- a) Požádáš o vyjmutí těchto Romů z transportu.
- b) Nebudeš do této záležitosti zasahovat.

Jsi bezúhonný občan. Tvůj známý, který je bohužel židovského původu, tě požádá, abys ho u sebe ukryl. Byl totiž povolán do transportu. Co uděláš?

- a) Ukryješ ho, i když tím riskuješ svůj život i život své rodiny (pokud tě odhalí, pravděpodobně skončí celá tvá rodina v koncentračním táboře, nebo tě popraví).
- b) Neukryješ ho a pošleš ho pryč, aby svou přítomností neohrožoval tvou rodinu.

Potkáš svého dobrého židovského přítele. Podle platných nařízení je zakázáno stýkat se s Židy (mluvit s nimi, vyskytovat se v jejich přítomnosti). Co uděláš?

- a) Pozdravíš svého přítele a nenápadně s ním prohodíš několik slov.
- b) Přejdeš na druhou stranu ulice a budeš předstírat, že ho nevidíš.

Jsi vězeň v koncentračním táboře. Dostal jsi svou denní dávku jídla (kus plesnivého či tvrdého chleba). Máš velký hlad, ale víš, že tvoje kamarádka je těžce nemocná a potřebuje vydatnou stravu. Ty ale jídlo také potřebuješ k přežití a zvládnutí těžké práce. Co uděláš?

- a) Dáš jí svůj chléb.
- b) Necháš si ho pro sebe, abys přežil.

Je jednoduché udělat podobná rozhodnutí?

PRACOVNÍ LIST Č. 10 – PROTEKTORÁT ČECHY A MORAVA

1. AKTIVITA – SLOVNÍ HŘÍČKY

Objeďte pojmy ukryté ve slovních hříčkách a vysvětlete jejich význam:

	TRH	= _____
POTRAVINOVÉ		= _____
	+ BORANT	= _____
TRAN +		= _____
	PRÁVO	= _____

2. AKTIVITA – HÁDEJ, KDO JSEM?

Určete, o kterou osobnost se jedná:

Byl jsem zastupujícím říšským protektorem. Proslavil jsem se krutým přístupem k Čechům. Po mém příchodu bylo v protektorátu vyhlášeno stanné právo a první transporty českých Židů a Romů začaly odjíždět do vyhlazovacích táborů. Zemřel jsem na následky atentátu.

Byl jsem slovenského původu a patřil jsem ke skupině odvážlivců, jejímž úkolem bylo provést atentát na říšského protektora. V květnu 1942 se nám i přes selhání zbraně podařilo atentát provést. Nacisté se nám ale dostali na stopu a objevili náš úkryt. Všichni jsme zemřeli.

Byl jsem _____.

Byl jsem _____.

Obě osobnosti se dopustily násilí proti člověku. Jak jejich činy hodnotíte? Posuzujete je stejně? Můžeme v některých případech ospravedlnit násilí/vraždu? Pokud ano, kdy?

3. AKTIVITA – BINGO

Zahrajte si hru. Z nabídky si vyberte devět pojmů, které znáte. Tyto pojmy si v libovolném pořadí vepište do připravené tabulky. Pokud učitel vysloví definici pojmu, který máte v tabulce, pojem si škrtněte. Kdo první vyškrtá všechny pojmy v tabulce, vítězí.

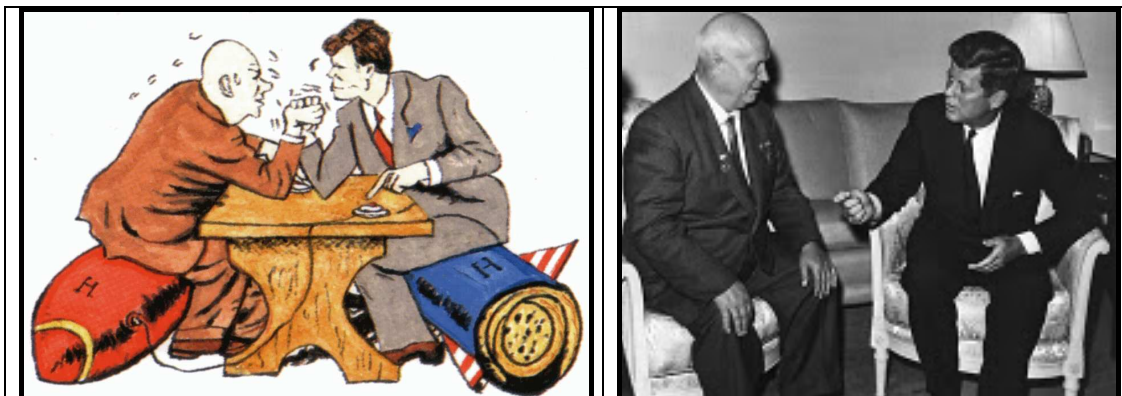
CENZURA, EXIL, GESTAPO, GHETTO, HEYDRICHIÁDA, HOLOCAUST, KOLABORACE, LIDICE, OKUPACE, PROTEKTORÁT, SABOTÁŽ, TOTÁLNÍ NAsAZENÍ, ÚVOD

TEMATICKÝ CELEK
ROZDĚLENÝ A INTEGRUJÍCÍ SE SVĚT

PRACOVNÍ LIST Č. 1 – STUDENÁ VÁLKA

1. AKTIVITA – KARIKATURA

Pozorně si prohlédni karikaturu týkající se studené války i fotografii a odpověz na otázky:

1. Které osobnosti jsou na karikatuře i na fotografii? Které velmoci tyto osobnosti zastupují?

2. Popiš, co je na karikatuře zobrazeno:

3. Zjisti, který konflikt je na karikatuře zachycen:

4. Co je studená válka a proč nepřerostla v další světovou válku? (Karikatura napovídá.)

2. AKTIVITA – KVÍZ

Vyberte správné odpovědi a zdůvodněte je. Z písmen u správných odpovědí složte tajenku:

Studená válka byla konfliktem:

- ☐ mocenským (E) ☐ náboženským (M) ☐ ideologickým (I)

Kořeny tohoto konfliktu spadají do:

- ☐ 1. světové války (A) ☐ meziválečného období (R) ☐ 2. světové války (C)

Ve studené válce proti sobě stály tyto velmoci:

- ☐ Spojené státy americké (A) ☐ Sovětský svaz (R) ☐ Velká Británie (S)

V průběhu studené války se vytvořily dva vojenské bloky, modrá barva na mapě označuje:

- ☐ NATO (K) ☐ Varšavskou smlouvu (H)

Mezi státy tvořící Varšavskou smlouvu nepatřily:

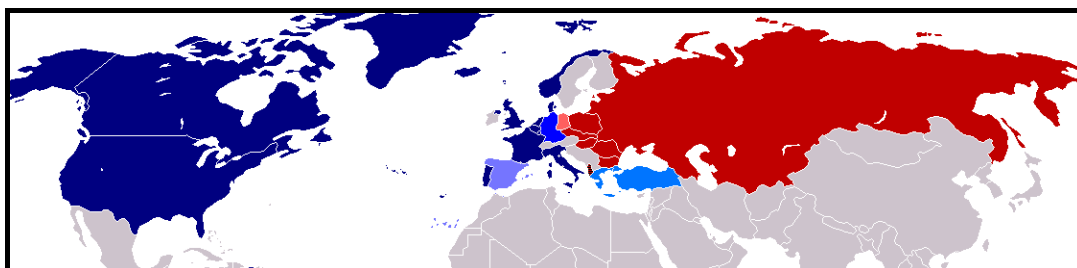
- ☐ Polsko (A) ☐ Velká Británie (O) ☐ Maďarsko (L)
☐ Francie (M) ☐ Československo (L) ☐ východní Německo (Ů)

Mezi konflikty studené války nepatří:

- ☐ Berlínská krize (V) ☐ válka v Koreji (–) ☐ Suezská krize (P)
☐ válka v Perském zálivu (E) ☐ válka ve Vietnamu (L) ☐ Karibská krize (Á)

Studená válka skončila:

- ☐ Brest-litevským mírem (N) ☐ vítězstvím USA (!) ☐ zánikem SSSR (D)

3. AKTIVITA – DOBÝVÁNÍ KOSMU

Spojte, co k sobě patří (červené rámečky spojte s vlajkami, fialové rámečky se jmény):

SPUTNIK

VOSTOK

COLUMBIA

SOJUZ

APOLLO

VALENTINA
TĚREŠKOVÁ

VLADIMÍR
REMEK

NEIL
ARMSTRONG

JURIJ
GAGARIN

LAJKA

první živý tvor
ve vesmíru

první člověk
na Měsíci

první žena
ve vesmíru

první člověk
ve vesmíru

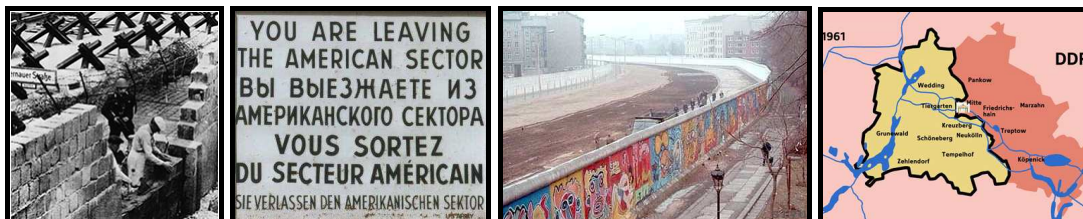
první kosmonaut,
který nebyl občanem
SSSR ani USA

PRACOVNÍ LIST Č. 2 – VÝCHODNÍ BLOK PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE

1. AKTIVITA – CO JE NA OBRÁZCÍCH?

Se kterým státem východního bloku souvisí následující obrázky? Co je na nich zobrazeno?

2. AKTIVITA – DOPLŇOVÁNÍ TEXTU DO TABULKY A MYŠLENKOVÁ MAPA

Zopakujte si, co víte o životě a státním zřízení na Západě a na Východě. Doplněte do tabulky chybějící údaje a porovnejte, v čem se oba politické bloky lišily. Napadají vás další rozdíly?

	ZÁPAD	VÝCHOD
supervelmoc:	_____	_____
politický systém:	d _____	t _____
politické strany:	více stran	_____
volby:	_____	_____
ekonomika/hospodářství:	tržní systém, konkurence	_____, _____
soukromé vlastnictví: (ano/ne)	_____	_____
lidská a občanská práva: (porušována/ dodržována)	_____	_____
vojenská spolupráce:	_____	V _____
hospodářská spolupráce:	Evropské hospodářské společenství (EHS)	R _____
...	_____	_____
...	_____	_____

Na volném listu papíru vytvořte myšlenkovou mapu, v níž shrnete, co víte o Východním bloku:

3. AKTIVITA – VYŠKRTÁVAČKA

Vyškrtněte pojem (jméno, název), který nepatří mezi ostatní. Svá tvrzení zdůvodněte:

M. S. Gorbačov, J. B. Tito, N. S. Chruščov, J. V. Stalin L. I. Brežněv

Československo, Polsko, Maďarsko, Rumunsko, Řecko, východní Německo

soukromý majetek, pětiletka, kolektivizace, cenzura, politické procesy

G. Washington, J. F. Kennedy, W. Churchill, F. D. Roosevelt, R. Reagan

BONUSOVÁ AKTIVITA – MOHLI SE POTKAT?

J. V. Stalin a L. I. Brežněv – ANO/NE

R. Reagan a M. S. Gorbačov – ANO/NE

Vymyslete další dvojice osobností, zjistěte, jestli se mohli setkat, a zadejte úkol spolužákům:

PRACOVNÍ LIST Č. 3 – ČESKOSLOVENSKO PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – VÝZNAMNÉ MEZNÍKY V HISTORII POVÁLEČNÉHO ČESKOSLOVENSKA

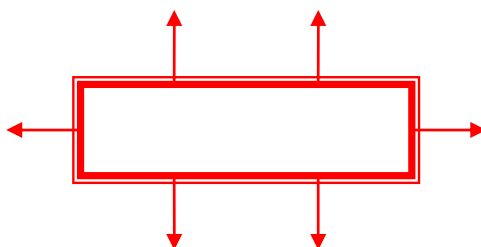
Na černé linky napište, se kterými událostmi souvisí obrázky (co zobrazují). Jednotlivé události zařaďte na časovou osu. Ke dvěma zbylým letopočtům doplňte významné události:

Kterou z událostí poválečných československých dějin považujete za nejvýznamnější?
Svůj názor zdůvodněte:

2. AKTIVITA – TVORBA MYŠLENKOVÉ MAPY NEBO VÝUKOVÉHO PLAKÁTU

Zamyslete se nad československými dějinami druhé poloviny 20. století. Zvolte si jednu z událostí, najděte skupinu lidí, kteří chtějí zpracovávat stejné téma a vytvořte myšlenkovou mapu nebo výukový plakát. Objašněte, co znamenají tyto pojmy: *pražské jaro*, *sametová revoluce*, *odsun Němců*, *vpád vojsk Varšavské smlouvy*, *politické procesy*, *Charta 77*

Odpovězte na otázky: Proč sis zvolil zrovna tuhle událost? Jak na ni pohlížíš? Přinesla Československu pozitivní nebo negativní důsledky? Chtěl bys tuto událost prožít?

3. AKTIVITA – OSOBNOSTI (PŘÍŘAZOVACÍ CVIČENÍ)

Ke jménu osobnosti přiřaďte správnou charakteristiku.

(K jedné charakteristice je možné přiřadit i více jmen.)

Jan Palach	československý prezident
Jiří Menzel	osoba popravená ve vykonstruovaném politickém procesu
Adolf Born	český prozaik a publicista, autor manifestu Dva tisíce slov
Jára Cimrman	student, který se upálil na protest proti sovětské okupaci Československa
Václav Havel	významný český režisér, kterému se podařilo získat Oskara
Heliodor Píka	grafik, malíř a ilustrátor
Klement Gottwald	rakousko-uherský génius
Antonín Novotný	disident, signatář Charty 77, dramatik a první český prezident
Miloš Forman	významný český režisér a scénarista, často spolupracující s Milošem Macourkem (režiroval řadu pohádek)
Milada Horáková	
Ludvík Vaculík	
Antonín Zápotocký	
Gustáv Husák	
Václav Vorlíček	

Která osobnost nepatří mezi ostatní? Své tvrzení zdůvodněte:

PRACOVNÍ LIST Č. 4 – ŽIVOT V TOTALITNÍM ČESKOSLOVENSKU (VERZE A)

1. AKTIVITA – SKLÁDAČKA

Rozstříhejte puzzle na dílky a z rozstříhaných kousků co nejrychleji složte obrázek.

Určete, co je zde vyobrazeno a se kterou událostí československých dějin obrázek souvisí:

2. AKTIVITA – PŘÍPADOVÉ STUDIE

Přečtěte si lidské příběhy z období normalizace. Najděte spolužáky, kteří mají stejné příběhy a utvořte s nimi pracovní skupinu. Ve skupině si rozdělte oba příspěvky!

- 1) Slova, kterým v textu nerozumíte, označte otazníkem (?).
- 2) Jak byl lidský život ovlivněn totalitním režimem. Co by se v demokracii nestalo?
- 3) Diskutujte o tom, čeho se ti lidé dopustili a jak za to byli postiženi. Mohli se zachovat jinak? Proč se pro komunistický režim stali nepohodlnými?
- 4) Přiblížte tyto příběhy ostatním skupinám (formou převyprávění, scénkou, ...).

Novinář

Ve 2. polovině 60. let jsem pracoval jako redaktor novin. Rád vzpomínám na období „Pražského jara“. Věřil jsem, že se věci začínají měnit. Byla uvolněna cenzura, lidé mohli vyjadřovat své názory, zakládat politická sdružení a soukromě podnikat. Demokracie se zdála být na dosah ruky. Všechno zhatily v srpnu ruské tanky, které tentokrát nepřivezly svobodu, ale Brežněvovu „ochranu“. Lidé přestávali věřit v lepší zítřky a šířily se mezi nimi strach a beznaděj. V zimě roku 1969 se pokusil vyburcovat spoluobčany svým upálením student Jan Palach, zanedlouho jej napodobil Jan Zajíc. U nás v Jihlavě se v „živou pochodeň“ proměnil stranický funkcionář Evžen Plocek. V novinách jsem uveřejnil článek, ve kterém jsem jej označil za hrdinu. Po roce jsem z redakce musel odejít. Nemohl jsem sehnat práci. Vystudoval jsem žurnalistiku, ale o práci novináře jsem si mohl nechat jen zdát. Vzpomínám si, jak jsem přišel do továrny, kde mě vítali s otevřenou náručí, protože měli málo zaměstnanců. Když zjistili, kdo jsem, najednou měli plno. Nakonec jsem se stal pomocným dělníkem.

Příbuzný

V 70. letech jsem pracoval jako projektant. Práce byla zajímavá, několikrát jsem pracovně vycestoval na Západ. Začala se přede mnou rýsovat slibná kariéra. Vedoucí odcházel do důchodu a na jeho místo jsem byl navržen já. Kolegové mě plácali po ramenou, těšil jsem se na vlastní kancelář, zvýšený plat a další výhody. Týden před mým jmenováním můj bratr emigroval do Západního Německa. To byl konec. Zavolał si mne ředitel podniku a sdělil mi, že místo vedoucího nemůže zastávat člověk, jehož bratr opustil výhody socialistického zřízení. Vedoucím se stal můj mladší kolega. Další cesty do ciziny u mě nepřicházely v úvahu. Práce projektanta mi zůstala, ale má dcera nedostala doporučení na VŠ a já jsem léta musel docházet na policii, kde jsem podával hlášení o svých stycích s bratrem.

PRACOVNÍ LIST Č. 4 – ŽIVOT V TOTALITNÍM ČESKOSLOVENSKU (VERZE B)

1. AKTIVITA – SKLÁDAČKA

Rozstříhejte puzzle na dílky a z rozstříhaných kousků co nejrychleji složte obrázek.

Určete, co je zde vyobrazeno a se kterou událostí československých dějin obrázek souvisí:

2. AKTIVITA – PŘÍPADOVÉ STUDIE

Přečtěte si lidské příběhy z období normalizace. Najděte spolužáky, kteří mají stejné příběhy a utvořte s nimi pracovní skupinu. Ve skupině si rozdělte oba příspěvky!

- 1) Slova, kterým v textu nerozumíte, označte otazníkem (?).
- 2) Jak byl lidský život ovlivněn totalitním režimem. Co by se v demokracii nestalo?
- 3) Diskutujte o tom, čeho se tito lidé dopustili a jak za to byli postiženi. Mohli se zachovat jinak? Proč se pro komunistický režim stali nepohodlnými?
- 4) Přibližte tyto příběhy ostatním skupinám (formou převyprávění, scénkou, ...).

Bývalý komunista

V r. 1967 jsem se stal předsedou okresního národního výboru. Byl jsem mladý komunista s horkou hlavou. Nepatřil jsem mezi staré funkcionáře, kteří se třáslí při slovu „reforma“. Ani já jsem nechtěl připustit, aby se komunistická strana dělila o moc s jinými stranami, ale bylo mi jasné, že komunisté musí znovu získat důvěru lidu. Podporoval jsem novou linii stranického vedení. Byly mi sympatické pokusy o určitou míru demokratizace společnosti a snahy našeho vedení zavést drobné soukromé podnikání. V roce 1969 jsem byl sesazen a o rok později jsem byl vyloučen z KSČ. Získal jsem nálepku reakcionář a oportunista. Moji bývalí kamarádi z úřadu se mnou nechtěli nic mít. Místo jsem sehnal ve sběrných surovinách, kde jsem dlouhá léta lisoval starý papír.

Historik

Ve druhé polovině 60. let jsem přednášel na vysoké škole historii. Tehdy začaly vycházet na světlo zločiny, kterých se dopustili komunisté v předchozím desetiletí. Po roce 1948 bylo mnoho lidí neprávem uvězněno a popraveno. Rozhodl jsem se o těchto zločinech napsat knihu. Stačila vyjít ještě před příchodem ruských vojsk na naše území. Za nějaký čas jsem byl ze školy vyhozen. Moje působení na studenty se prý neslučovalo se socialistickou morálkou. Téměř dva roky jsem nemohl zavádět o práci. Občas mě vyslyšali na SNB a ptali se mě, proč nepracuji. Řekl jsem jim, že nemohu sehnat práci. Oni křičeli, že ji u nás může sehnat každý člověk. Nakonec se za mě přimluvil jeden stranický funkcionář, někdejší známý mé manželky, a já jsem nastoupil jako topič v kotelně. V roce 1977 jsem podepsal Chartu. Represím byla vystavena i moje rodina. Moje manželka – promovaná právnička – se živila jako uklízečka. Moje děti se neměly šanci dostat na školu. Byl jsem sledován STB a několikrát jsem dostal dopis, ve kterém mi bylo vyhrožováno fyzickou likvidací.

PRACOVNÍ LIST Č. 4 – ŽIVOT V TOTALITNÍM ČESKOSLOVENSKU (VERZE C)

1. AKTIVITA – SKLÁDAČKA

Rozstříhejte puzzle na dílky a z rozstříhaných kousků co nejrychleji složte obrázek.

Určete, co je zde vyobrazeno a se kterou událostí československých dějin obrázek souvisí:

2. AKTIVITA – PŘÍPADOVÉ STUDIE

Přečtěte si lidské příběhy z období normalizace. Najděte spolužáky, kteří mají stejné příběhy a utvořte s nimi pracovní skupinu. Ve skupině si rozdělte oba příspěvky!

- 1) Slova, kterým v textu nerozumíte, označte otazníkem (?).
- 2) Jak byl lidský život ovlivněn totalitním režimem. Co by se v demokracii nestalo?
- 3) Diskutujte o tom, čeho se ti lidé dopustili a jak za to byli postiženi. Mohli se zachovat jinak? Proč se pro komunistický režim stali nepohodlnými?
- 4) Přibližte tyto příběhy ostatním skupinám (formou převyprávění, scénkou, ...).

Příbuzný

V 70. letech jsem pracoval jako projektant. Práce byla zajímavá, několikrát jsem pracovně vycestoval na Západ. Začala se přede mnou rýsovat slibná kariéra. Vedoucí odcházel do důchodu a na jeho místo jsem byl navržen já. Kolegové mě plácali po ramenou, těšil jsem se na vlastní kancelář, zvýšený plat a další výhody. Týden před mým jmenováním můj bratr emigroval do Západního Německa. To byl konec. Zavolał si mne ředitel podniku a sdělil mi, že místo vedoucího nemůže zastávat člověk, jehož bratr opustil výhody socialistického zřízení. Vedoucím se stal můj mladší kolega. Další cesty do ciziny u mě nepřicházely v úvahu. Práce projektanta mi zůstala, ale má dcera nedostala doporučení na VŠ a já jsem léta musel docházet na policii, kde jsem podával hlášení o svých stycích s bratrem.

Umělec

V šedesátých letech jsme s kamarády založili kapelu. Byli jsme ovlivněni soundem bluesových a undergroundových kapel, jako byli např. Rolling Stones či Doors. Vypadali jsme jako typické „máničky“. Džíny, dlouhé vlasy, anglické texty. Byli jsme trnem v oku kdejakým soudruhům, kterým vadila naše muzika, oblečení, angličtina... Mezi mladými lidmi jsme měli úspěch, na koncertech bylo plno, dokonce jsme natočili jednu desku. Přišla normalizace a s ní i zákaz vystupování. Bylo nám řečeno, že jsme představiteli západní kultury. Dostali jsme na vybranou: buď začít zpívat česky písničky typu „láska - páska“ a občas zahrát ruskou písničku, nebo nezpívat vůbec. Nechtělo se mi dělat kompromisy a emigroval jsem do Německa, kde jsem se protloukal jako hudebník. Kamarád si založil novou kapelu a dělali tajné koncerty po stodolách a bytech. V roce 1976 byl obviněn z podvracení republiky a odsouzen na 18 měsíců do vězení. Třetí kolega z kapely si ostříhal vlasy, oblékl se do saka, místo divokých kreací nad kytarou začal stepovat a stal se z něj oblíbený zpěvák vystupující často v televizi.

3. AKTIVITA – MYŠLENKOVÁ MAPA (SPOLEČNÁ PRO VŠECHNY TŘI VERZE)

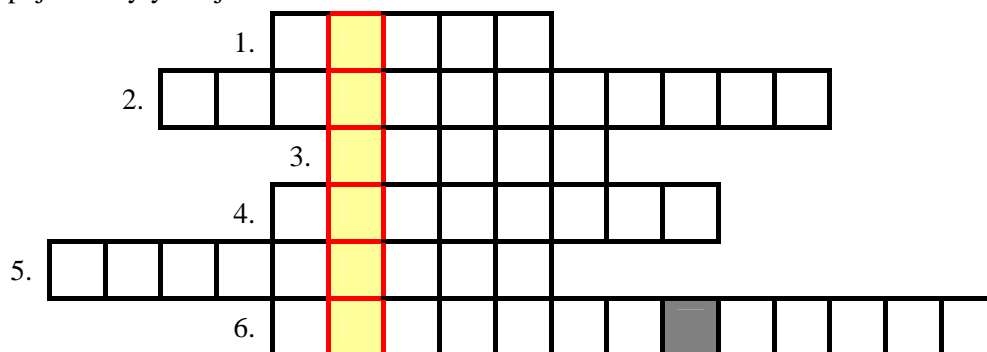
Na základě přečtených příspěvků společně vytvořte myšlenkovou mapu na téma život v totalitním režimu. Zahrňte do mapy, které skupiny lidí byly nějak postihovány a jakým způsobem byly postihovány.

**ŽIVOT
V TOTALITNÍM
REŽIMU**

PRACOVNÍ LIST Č. 5 – KULTURA PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE

1. AKTIVITA – KŘÍŽOVKA

Zopakujte si důležité pojmy z dějin 2. poloviny 20. století. Vylustěte křížovku a vysvětlete pojem ukrytý v tajence:

1. Železná _____ je označení pro neprostupnou hranici mezi západním a východním blokem v době studené války.
2. Proces, při kterém došlo k osamostatnění kolonií, se nazývá _____.
3. Po druhé světové válce nabídly USA Evropě hospodářskou pomoc realizovanou ve formě tzv. Marshallova _____.
4. Období změn v Československu v listopadu a prosinci 1989, které vedly k pádu komunistického režimu, nazýváme pojmem _____ revoluce.
5. Sjednocení a užší spolupráci mezi evropskými státy nazýváme evropská _____.
6. Téměř padesátileté období soupeření a napětí mezi dvěma supervelmocemi, USA a SSSR, během něhož nedošlo k jejich přímému střetu, nazýváme _____.

TAJENKA: _____ = _____

Který z obrázků souvisí s pojmem v tajence? Jak spolu souvisí?

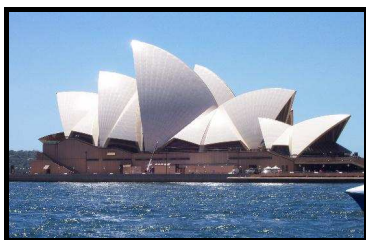
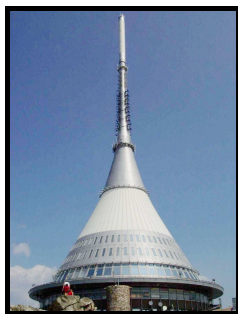
2. AKTIVITA – PRAVDA, NEBO LEŽ?

Posuďte, zda je výrok pravdivý. Opravte případné chyby:

- ☐ Oficiální umělecký směr v zemích sovětského bloku, který ovlivnil všechna odvětví umělecké tvorby, se nazýval socialistický realismus.
- ☐ Po roce 1948 mohli svá díla publikovat všichni spisovatelé, i ti kteří nebyli členy Svazu československých spisovatelů.
- ☐ V 60. letech došlo k uvolnění situace v kultuře. To se projevilo i v hudbě, kde se objevily nové žánry, např. rock'n'roll, folk (písničkáři), pop-music a disco.
- ☐ Po roce 1968 existovaly v československé literatuře tři základní proudy: oficiální, samizdatová a exilová literatura.
- ☐ Pojmem samizdatová literatura označujeme díla v Československu zakázaných autorů, která vycházela v zahraničí.

3. AKTIVITA – MODERNÍ ARCHITEKTURA

Barevně označte moderní stavby (stavby vzniklé ve 20., nebo na konci 19. století, které můžeme označit za moderní). Víte, které stavby jsou na obrázcích? Znáte některé z nich?

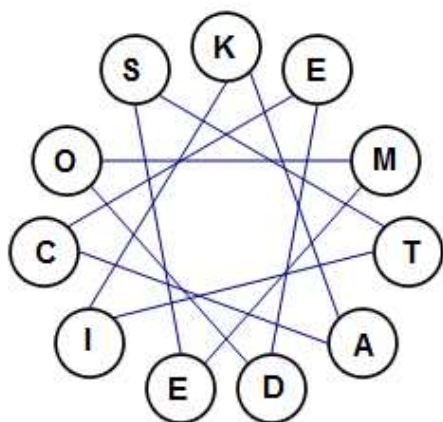
7. PRACOVNÍ SEŠIT PRO 6. – 9. ROČNÍK ZŠ
(ODDÍL PRO UČITELE – PRACOVNÍ LISTY S ŘEŠENÍM)

TEMATICKÝ CELEK
POČÁTKY LIDSKÉ SPOLEČNOSTI

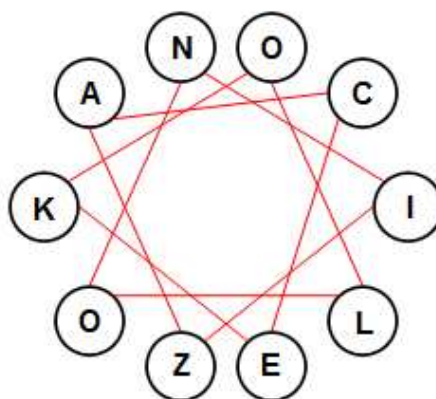
PRACOVNÍ LIST Č. 1 – ŽIVOT V PRAVĚKU (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – HLAVOLAMY

Tyto hlavolamy ukrývají 2 pojmy, které se váží k pravěku. Najděte počáteční písmeno pojmu a po linkách po směru hodinových ručiček objevíte celý pojem. Zkuste pojmy vysvětlit.

DOMESTIKACE

KOLONIZACE

2. AKTIVITA – ŽIVOT V PRAVĚKU

Určete, která tvrzení platí pro život pravěkého lovce-sběrače a která pro život zemědělce:

LOVCI A SBĚRAČI

ZEMĚDĚLCI

zdomácnění zvířat, šlechtění rostlin	používání ohně	zpracování kovů
výsadní postavení muže	sezónní sídliště – přesun za potravou	keramika
výsadní postavení ženy (uctívání ženy/matky)	život v rodech	tkaní látek
osídlování nového území	přírodní úkryty (jeskyně, skalní převisy)	
uchovávání zásob v zásobních jamách	trvalé příbytky – tzv. dlouhé domy	
život v tlupách	lov mamutů	dělní práce (řemeslníci, bojovníci, kněží)

3. AKTIVITA – PRAVĚKÉ NÁSTROJE

Určete, z jakého materiálu jsou vyrobené jednotlivé skupiny nástrojů. Podle těchto materiálů pojmenujte jednotlivá období pravěku a seřadte je od nejstaršího po nejmladší:

BRONZOVÉ nástroje (včetně šperků)

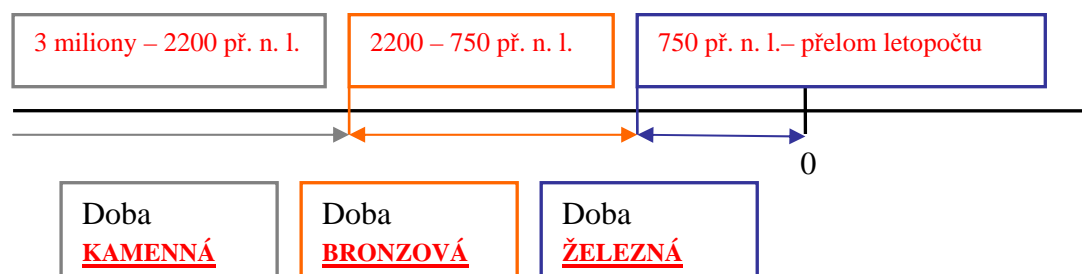

KAMENNÉ (A KOSTĚNÉ) nástroje

ŽELEZNÉ nástroje

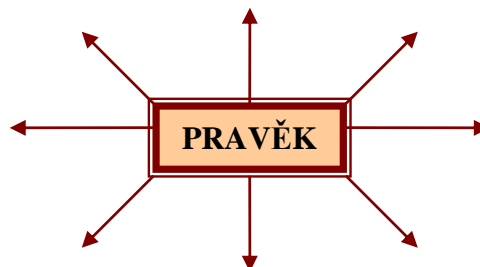
Umístěte jednotlivá období na časovou osu:

PRACOVNÍ LIST Č. 2 – PRAVĚK V ČECHÁCH (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – MYŠLENKOVÁ MAPA

Napište, co vás napadne, když se řekne pravěk:

2. AKTIVITA – PRAVĚK V ČESKÝCH ZEMÍCH – KELTOVÉ

Vyluštěte přesmyčky a vzniklé pojmy vysvětlete:

OÉBVJÓ → **BÓJOVÉ** = keltský kmen, podle kterého byly pojmenovány české země

PUPIDOM → **OPPIDUM** = keltské opevněné sídliště

RODÉVUDI → **DRUIDOVÉ** = keltští kněží (zároveň také lékaři a soudci)

KOHYVUD → **DUHOVKY** = keltské mince

Pomocí obrázků popište, co všechno již Keltové uměli a znali:

ražba mincí
(duhovka)

keramika
(hrnčářský kruh)

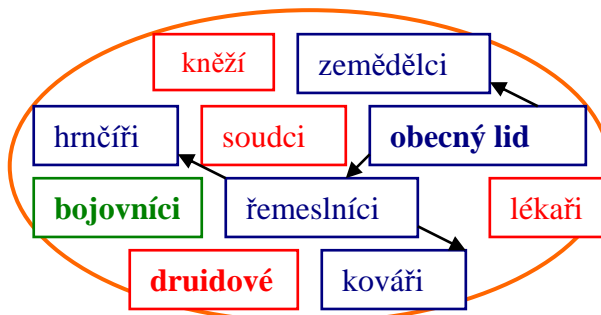
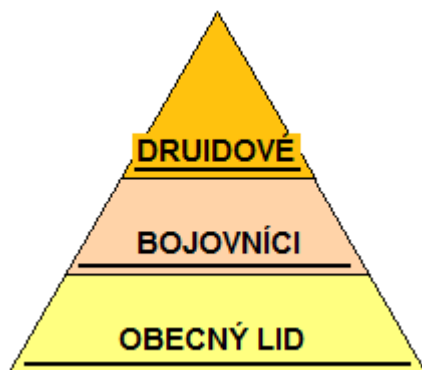

mletí mouky
(rotační mlýnek)

šperky
(skvělí kováři)

Do pyramidy vepište 3 základní společenské vrstvy tvořící keltskou společnost:
(pojmy v bublině mnohé napovědí, na jejich základě vyprávějte o keltské společnosti)

3. AKTIVITA – KVÍZ

Vyberte správnou odpověď a z písmen u odpovědí sestavte tajenku. Vysvětlete, co pojem ukrytý v tajence znamená a jak souvisí s pravěkem v českých zemích:

Pravěk se dělí na 3 základní období – nejprve byla doba kamenná, potom doba železná, nakonec doba bronzová.

✗ ANO (K) ✓ NE (B)

V období pravěku se střídaly doby ledové s dobami meziledovými.

✓ ANO (O) ✗ NE (A)

Člověk byl nejprve zemědělcem, později se začal živit lovem a sběrem.

✗ ANO (L) ✓ NE (H)

Keltové na území dnešních Čech přišli v době:

✗ bronzové (A) ✓ železné (E) ✗ kamenné (I)

Znali a používali Keltové hrnčířský kruh?

✓ ANO (M) ✗ NE (S)

Druidové jsou:

✗ keltští bojovníci (U) ✗ keltští řemeslníci (R) ✓ keltští kněží (I)

V jakém pořadí bylo území dnešních Čech osídleno? Dokážete své tvrzení zdůvodnit?

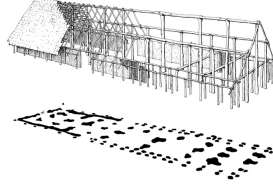
✗ Slované, Keltové, Germáni (T) ✓ Keltové, Germáni, Slované (A) ✗ Germáni, Slované, Keltové (E)

TAJENKA: BOHEMIA (název českých zemí, podle keltského kmene Bójů)

1. AKTIVITA – KŘÍŽOVKA

				1.	L	O	V	C	I										
				2.	D	O	M	E	S	T	I	K	A	C	E				
			3.	B	Y	L	A	N	Y										
			4.	D	L	O	U	H	Ý				D	Ů	M				
5.	P	O	H	Ř	E	B	I	Š	T	Ě									
							6.	K	E	L	T	O	V	É					

-

-
- místa významných nálezů**
- ze starší doby kamenné
 - z mladší doby kamenné
 - z doby bronzové
- Knovíz
- Unetice
- Bylany
- Dolní Věstonice

TAJENKA:

Pomůcka: mohylová, kostěné, kultury, keramiky, zlomky, zdobení, sídlišť, pohřbívání

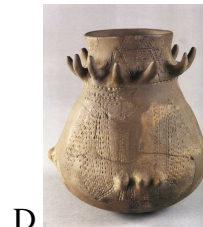
PŘIŘAĎTE PODLE SVÉHO ÚSUDKU NÁZVY K OBRÁZKŮM A SVÉ ROZHODNUTÍ ZDŮVODNĚTE:

1 lineární
keramika

2 vypíchaná
keramika

3 šňůrová
keramika

4 zvoncovité
poháry

1B

2D

3C

4A

3. AKTIVITA – POZNÁVÁNÍ PRAVĚKÝCH NÁSTROJŮ A UMĚLECKÝCH DĚL

Popište, co vidíte na obrázku, a pokuste se určit, k čemu daná věc sloužila:

			
kultovní vozík	megality – Stonehenge	nástěnná malba (Lascaux)	kameny k mletí obilí
			
tkalcovský stav	pěstní klín	venuše	hlava keltského boha-héroa

POUŽITÉ ZDROJE:

Pracovní list č. 1 – Život v pravěku

- 1) www.iabrno.cz [online]. 2005 [cit. 2011-02-28]. Dostupné z WWW:
<<http://www.iabrno.cz/agalerie/paleolit.htm>>
- 2) www.rozhlas.cz [online]. 2007 [cit. 2011-02-28]. Dostupné z WWW:
<http://www.rozhlas.cz/planetarium/archeologie/_zprava/371530>
- 3) Kolektiv autorů: Dějepis 6 pro základní školy a víceletá gymnázia, Plzeň: Fraus, 2007.

Pracovní list č. 2 – Pravěk v Čechách

- 1) www.byliny.com [online]. 2004 [cit. 2011-03-01]. Dostupné z WWW:
<<http://www.byliny.com/mamut.html>>
- 2) www.lovecpokladu.cz [online]. 2008 [cit. 2011-03-01]. Dostupné z WWW:
<<http://www.lovecpokladu.cz/home/historie-minci-keltove-390>>
- 3) history-if.blog.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-01]. Dostupné z WWW: <<http://history-if.blog.cz/0911/keltove>>
- 4) www.muzeum-vyskovska.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-01]. Dostupné z WWW:
<http://www.muzeum-vyskovska.cz/expozice/pravek/pravek_3.htm>

Pracovní list č. 3 – Pravěká kultura

- 1) VÁLKOVÁ, Veronika: Dějepis 6 pro základní školy. Pravěk a starověk, Praha: SPN, 2006.
- 2) history-if.blog.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-02]. Dostupné z WWW: <<http://history-if.blog.cz/0909/pravek>>
- 3) www.imageservice.biz [online]. 2002 [cit. 2011-03-02]. Dostupné z WWW:
<<http://www.imageservice.biz/?p=655>>
- 4) www.muzeum-sumperk.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-02]. Dostupné z WWW:
<<http://www.muzeum-sumperk.cz/sbirky/muzeum-v-mohelnici/archeologie/praveka-keramika>>
- 6) pf.ujep.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-02]. Dostupné z WWW:
<<https://pf.ujep.cz/~velimsky/pravek/03neolit/031neolit.htm>>
- 7) slavonie.org [online]. 2009 [cit. 2011-03-02]. Dostupné z WWW:
<<http://slavonie.org/2009/12/11/prakriz-a-jeho-vyznam>>
- 8) www.ursispaltenstein.ch [online]. 2004 [cit. 2011-03-02]. Dostupné z WWW:
<http://www.ursispaltenstein.ch/blog/weblog.php?weblog/the_cave_of_lascaux>
- 9) en.wikipedia.org [online]. 2011 [cit. 2011-03-02]. Dostupné z WWW:
<<http://en.wikipedia.org/wiki/Stonehenge>>
- 12) is.muni.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-02]. Dostupné z WWW:
<<http://is.muni.cz/do/1499/el/estud/prif/ps09/kruh/web/pages/06-prehistorie.html>>
- 13) www.stopypredku.cz [online]. 2005 [cit. 2011-03-02]. Dostupné z WWW:
<<http://www.stopypredku.cz/view.php?cislocclanku=2005113017>>
- 14) ces.mkcr.cz [online]. 2002 [cit. 2011-03-02]. Dostupné z WWW:
<http://ces.mkcr.cz/cz/img.php?imgid=1230>

KOMENTÁŘE

PRACOVNÍ LIST Č. 1 – PRAVĚK

1. Aktivita – Hlavalamy

Aktivita je motivační a je vhodná pro úvodní část vyučovací hodiny. Dá se použít při probírání nového učiva i k opakování. Pojmy, které jsou řešením hlavalamů, je možné objasnit hned, nebo později v průběhu výkladu nového učiva.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vlastními slovy vysvětlí pojmy domestikace a kolonizace (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, případně kompetence komunikační

2. Aktivita – Život v pravěku

Aktivita je vhodná k upevnění nového učiva, nebo k opakování. Cílem je rozpoznat významnou změnu ve způsobu života pravěkých lidí a uvědomit si význam zemědělství. Aktivita je vhodná pro samostatnou práci, nebo pro spolupráci ve dvojicích. Každý žák se může vcítit do jedné z rolí a uvědomit si, co je pro tento způsob života charakteristické.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák porovná život pravěkého lovce/sběrače a život zemědělce, žák přiřadí jednotlivé výroky k životu lovce/sběrače nebo zemědělce (analýza)

Rozvoj klíčových kompetencí: klíčová kompetence k učení, v případě spolupráce ve dvojici kompetence komunikační, sociální a personální

3. Aktivita – Pravěké nástroje

Aktivita je vhodná k souhrnnému opakování či upevnění učiva. Cílem je zopakovat periodizaci pravěku a rozpoznat pomocí obrazového materiálu nejvýznamnější pravěké materiály. Aktivitu je možné využít pro samostatnou práci žáků, nebo pro skupinovou či celotřídní diskusi. Lze ji rozšířit a diskutovat o funkci předmětů a technice jejich zhotovení.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák identifikuje materiály, chronologicky seřadí základní pravěké etapy a navrhuje možnosti využití jednotlivých nástrojů (analýza)

Rozvoj klíčových kompetencí: klíčová kompetence k učení, klíčová kompetence k řešení problémů, v případě rozvinutí diskuse kompetence komunikační, sociální a personální

PRACOVNÍ LIST Č. 2 – PRAVĚK V ČECHÁCH

1. Aktivita – Myšlenková mapa

Slouží k motivaci a k evokaci představ a poznatků o pravěku. V průběhu vyučovací hodiny lze myšlenkovou mapu dále rozšiřovat a zaznamenávat do ní nové poznatky. Myšlenkovou mapu je vhodné vytvářet v rámci skupin či v rámci celé třídy, žáci si do svých listů poznamenají jen několik základních myšlenek.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žáci vytvářejí myšlenkové mapy (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: klíčová kompetence k učení, v případě skupinové práce i kompetence komunikační a kompetence sociální a personální, kompetence pracovní

2. Aktivita – Pravěk v českých zemích – Keltové

Aktivita je tvořena dílčími úkoly, cílem je podrobněji zopakovat či upevnit učivo o Keltech. Vylustění přesmyček a vysvětlení pojmů je vhodné k samostatné práci žáků. Aktivita s obrázky, které evokují je vhodná pro párovou, skupinovou či celotřídní diskusi.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák definuje pojmy; žák na základě obrázků popíše, co Keltové uměli a znali; žák popíše rozvrstvení keltské společnosti (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: klíčová kompetence k učení, klíčová kompetence komunikační, v případě skupinové diskuse klíčová kompetence sociální a personální

3. Aktivita – Kvíz

Cílem je opakování nebo upevnění učiva o pravěku a Keltech. Aktivita je vhodná k samostatné práci žáků. Tajenkou je Bohemia, označení českých zemí podle prvního jménem známého keltského kmene žijícího na našem území.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: znalost

Rozvoj klíčových kompetencí: klíčová kompetence k učení

PRACOVNÍ LIST Č. 3 – PRAVĚKÁ KULTURA

1. Aktivita – Křížovka

Motivační aktivita vhodná do úvodní části hodiny, slouží k opakování učiva. Tajenkou je pojem venuše. Žáci by měli pojem vlastními slovy vysvětlit význam slova, v pracovním listu mohou vyhledat její vyobrazení. Na mapě mohou vyhledat české naleziště ženské sošky

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vyluští křížovku a vysvětlí pojem v tajence (první stupeň = znalost)

2. Aktivita – Doplnování slov do textu

Aktivita je vhodná k opakování nebo k probírání nového učiva. Žáci mohou chybějící slova doplňovat podle pomůcky pod textem nebo na základě výkladu učitele či práce s učebnicí. Na text navazuje aktivita jejímž cílem je pokusit se podle zdobení nádob určit, ke které kultuře nazvané podle keramiky jednotlivé nádoby patří.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplní do textu vhodná slova, žák přiřazuje nádoby ke kulturám (znalost a aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: klíčová kompetence k učení, kompetence k řešení problémů

3. Aktivita – Poznávání pravěkých nástrojů a uměleckých děl

Aktivita je vhodná pro seznámení se s pravěkou kulturou nebo pro opakování učiva. Je možné využít ji jako samostatnou práci, efektivnější je obrázky vytisknout a vyrobit z nich kartičky pro skupinovou práci. Žáci mohou diskutovat o předmětech na obrázcích a o jejich funkcích. Skupina by měla dospět k jednotnému návrhu a ten přednést ostatním skupinám.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák popíše a pojmenuje objekt na obrázku a navrhuje jeho možnou funkci (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikační, u skupinové práce i kompetence sociální a personální

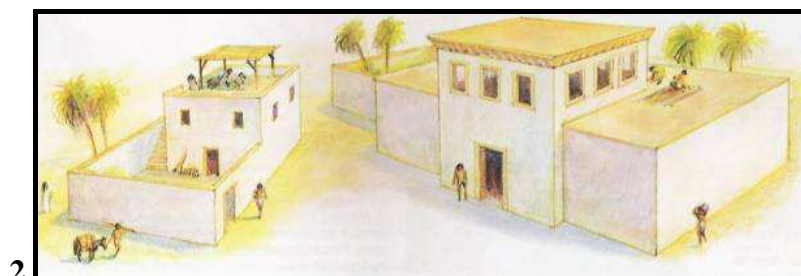
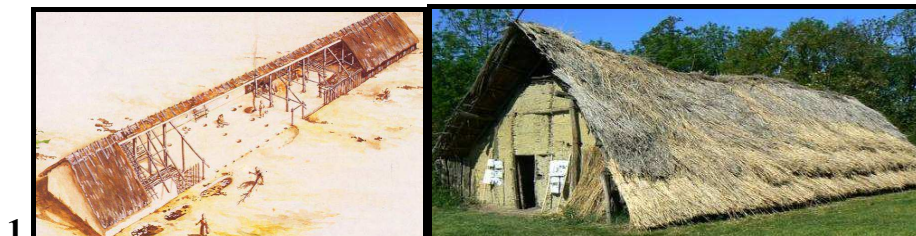
TEMATICKÝ CELEK

NEJSTARŠÍ CIVILIZACE. KOŘENY EVROPSKÉ KULTURY

PRACOVNÍ LIST Č. 1 – STAROVĚKÝ EGYPT (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – EGYPTSKÝ DŮM

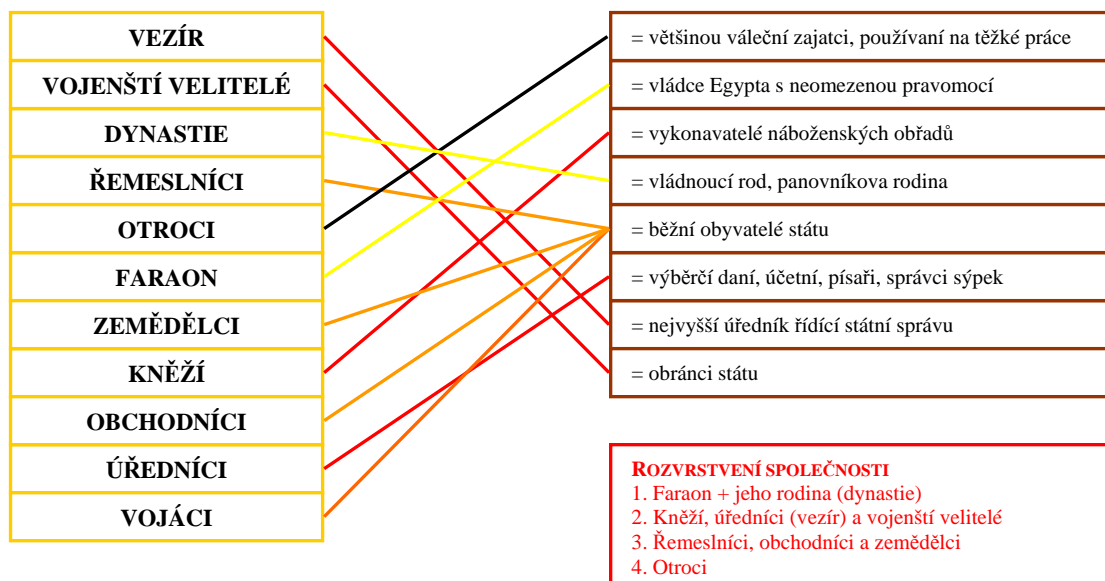
- Určete, na kterém obrázku je egyptský dům. Z kterého období pochází druhý typ domu?
- Oba typy domů porovnejte – čím se liší? (Porovnejte vzhled, okna, střechu, materiál, ...)
- Stručně popište egyptský dům (vyberte si jedno z vyobrazení a popište, komu mohl dům patřit, jak je vybavený a jak je přizpůsobený egyptskému podnebí)

- Egyptský dům je na obrázku č. 2, dům na obrázku č. 1 je neolitický dům, tzv. dlouhý dům, z období pravěku.
- Egyptský dům je postaven z hliněných cihel (cihly sušené na slunci), je omítnutý, má pravidelná malá okna. Jeho střecha je rovná, může sloužit jako terasa. Egyptský dům je dělen na místnosti. Pravěké obydlí je jednolitým prostorem, na dílčí prostory je rozděleno dřevěnými kůly, je postaveno ze dřeva a prutů.
- Dům nalevo je obydlím prostých (chudších) Egyptanů, má malá okna až u stropu, aby do něj nepražilo slunce, kromě uzavřené obytné místnosti je součástí domu dvůr a schodiště. Na rovné střeše je terasa, na které mohou lidé třeba jíst nebo spát. Dům vpravo je obydlím bohatších Egyptanů, má více místností i více oken, je zdobenější.

2. AKTIVITA – EGYPTSKÁ SPOLEČNOST

Spojte pojmy s definicemi a pokuste se sestavit schéma egyptské společnosti (rozdělte obyvatelstvo do 4 základních skupin, vytvořte schéma dle svého uvážení):

3. AKTIVITA – DOPLŇOVÁNÍ SLOV DO TEXTU

Doplňte do textu chybějící slova (modře podtržené informace vyčtěte z mapy):

Starověký Egypt se rozkládal podél toku řeky **Nil**. Podél řeky vznikly dva státy: **Horní** a **Dolní Egypt**. **Horní Egypt** byl hornatým státem lovců a kočovných pastevců. **Dolní Egypt** byl rozvinutější, ležel v úrodné oblasti na **dolním** toku Nilu a obývali ho mírumilovní zemědělci. Ve 3. tisíciletí př. n. l. vládce Horního Egypta, **Faraon Meni**, dobyl Dolní Egypt a obě části spojil v jeden stát. Nejvýznamnějším obdobím v historii Egypta byla tzv. **Nová říše**, za faraona **Tuthmose III.** dosáhl Egypt největšího územního rozmachu. Egypt zbohatl z obchodu s mědí, proto když na Předním Východě začala **doba železná**, Egypt zchudnul a začal upadat. Později se dostal pod nadvládu cizích národů, ovládli ho Peršané, Řekové (**Alexandr Makedonský**) i Římané. Poslední vládkyní Egypta byla **Kleopatra**.

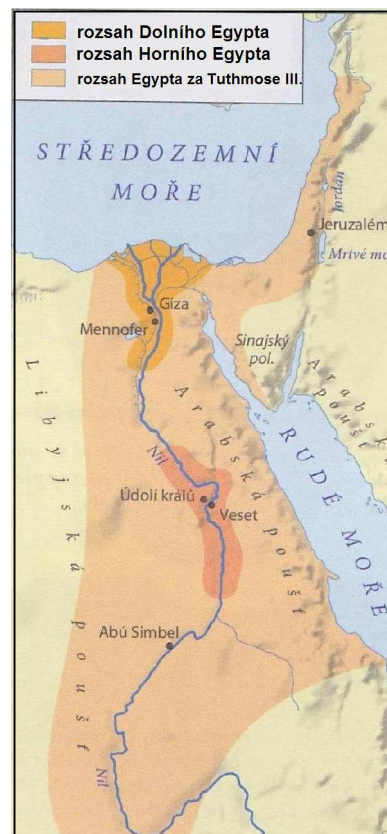
Pomůcka: Kleopatra, doba železná, Tuthmose III., dolním, faraon Meni, Alexandr Makedonský, Nová říše

Se kterou událostí v textu se pojí tento obrázek?

Co je na něm vyobrazeno?

Zobrazuje spojení hornoegyptské (bílé) a dolnoegyptské (červené) koruny do dvojité koruny spojeného Egypta. (v textu pasáž o Meniho sjednocení Egypta ovládnutím Dolního Egypta)

3. AKTIVITA – PRAVDA NEBO LEŽ

Určete, zda je výrok pravdivý. Opravte chyby:

- ✗ Egyptané nevěřili v posmrtný život. **Egyptané věřili v posmrtný život.**
- ✓ Egyptané uctívali mnoho bohů a mnoho zvířat bylo v Egyptě posvátných.
- ✓ Lidská těla byla mumifikována.
- ✓ Egyptané mumifikovali také některá zvířata (např. kočky).
- ✗ Faraon byl zosobněním boha slunce na zemi, ale jeho moc byla omezena vezírem.
Faraon měl neomezenou moc, jeho slovo bylo zákonem.
- ✗ Pyramidy byly budovány jako majestátní sídla faraonů. **Sloužily jako hrobky faraonů.**
- ✓ První pyramidy byly stupňovité.
- ✓ Egyptané znali tři druhy písma, nejsložitější bylo obrázkové písmo, tzv. hieroglyfy.
- ✗ Egyptané psali na papír nebo své texty tesali do kamene. **Egyptané psali na papyrus.**
- ✓ Velikost postav na obrazech závisela na jejich důležitosti.

Na obrázku vidíte lov v močálech – toto vyobrazení se nachází v Nebamonově hrobce.

1. Všimněte si, že jednotlivé postavy nejsou stejně velké. Proč?
2. Najdete na obrázku hieroglyfy?
3. Pokuste se popsát, co vidíte na obrázku:

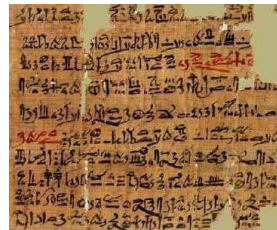
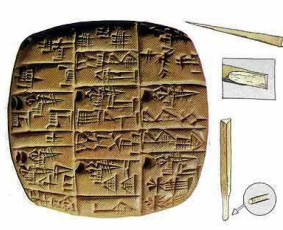
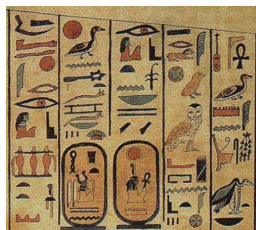

1. Princip zobrazování postav v Egyptě – podle důležitosti. Vyobrazení je v hrobce muže na obrázku, proto je muž největší.
2. Hieroglyfy jsou viditelné v pozadí, v pravé horní části obrázku.
3. Muž se ženou a dcerou jsou na lovu ptáků a dalších zvířat v močálu, muž a žena stojí na loďce, muž míří zbraní na zvěř...

PRACOVNÍ LIST Č. 3 – STAROVĚKÁ MEZOPOTÁMIE (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – POZNÁVÁNÍ PÍSMO

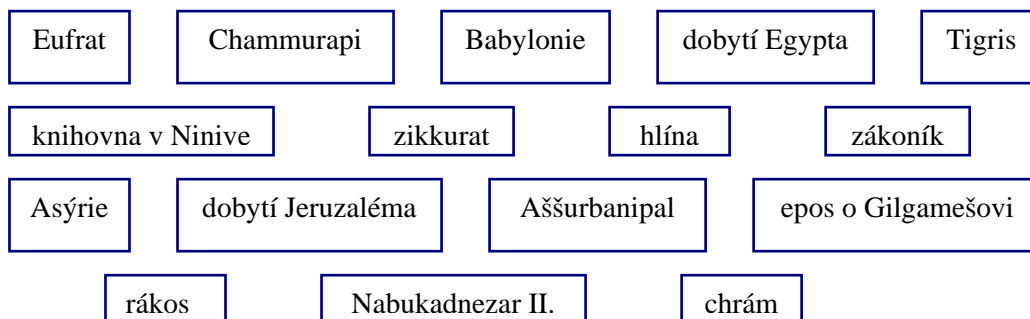
Kterým písmem psali obyvatelé Mezopotámie? Podle čeho jste to poznali? Jak se tento typ písma nazývá? Znáte písma vyobrazená na dalších obrázcích? Kdo jimi psal?

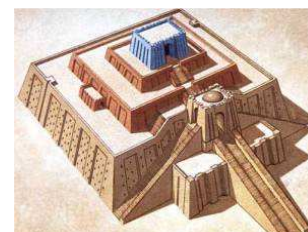
mezopotamské **klínové písmo** je na prostředním obrázku, je vyryto do hliněné destičky speciálně seříznutým rákosovým stvolem, na dalších obrázcích jsou egyptská písma: 1. obr. = egyptské hieroglyfy, 3. obr. = egyptské hieratické písmo na papyru (psali jím kněží)

2. AKTIVITA – CO SPOLU SOUVISÍ?

Najděte dvojice pojmů, které spolu souvisí. Svou volbu zdůvodněte:

EUFKRAT + TIGRIS → řeky ohraničující oblast Mezopotámie (Meziříčí)
HLÍNA + RÁKOS → hlavní suroviny, písmo (tabulky + rákosový stvol)
ZIKKURAT + CHRÁM → zikkurat = stupňovitá stavba, na vrcholu chrám
CHAMMURAPI + ZÁKONÍK → panovník + čin
AŠŠURBANIPAL + DOBYTÍ EGYPTA → panovník + čin
NABUKADNEZAR II. + DOBYTÍ JERUZALÉMA → panovník + čin
 (babylonské zajetí Židů)
KNIHOVNA V NINIVE + EPOS O GILGAMEŠOVI = text eposu
 na hliněných tabulkách byl uložen v knihovně v Ninive
ASÝRIE + BABYLONIE = státy v oblasti Mezopotámie

zikkurat

víc možností spojení – Aššurbanipal (knihovna, Asýrie), Babylonie (Nabukadnezar, Chammurapi)

3. AKTIVITA – MEZOPOTAMSKÁ SPOLEČNOST

Přečtete si úryvek z Chammurapiho zákoníku a na jeho základě doplňte do pyramidy schéma mezopotamské společnosti:

Jestliže plnoprávný občan vyrazil oko plnoprávnému občanu, bude mu vyraženo oko, jestliže zlomil kost plnoprávného občana, bude mu zlomena kost. Vyrazil-li oko svobodného člověka, zaplatí jednu miny stříbra. Vyrazil-li oko otroku, zaplatí majiteli otroka polovinu kupní ceny otroka.

Co znamenala zásada „oko za oko, zub za zub“?

Zásada odvetných trestů – to, co pachatel činu udělal nebo zavinil, se stalo také jemu

Byl zákoník spravedlivý? (ANO/NE) Proč?

Neplatil pro všechny stejně. Život otroka byl vyrovnán finanční odměnou pro jeho majitele.

Porovnejte tresty v mezopotamském zákoníku s dnešními tresty. V čem se liší?

Dnešní zákony platí pro všechny lidi stejně. Tresty se neřídí zásadou oko za oko, zub za zub. Trestné činy se řeší vězením nebo pokutou, chybějí tělesné tresty a mrzačení. ČR nemá trest smrti.

Navrhněte, jak by Chammurapiho zákoník v následujících případech potrestal stavitele:

„*Stavitel postavil dům, který spadl a usmrtil majitele domu.*“

Stavitel domu bude usmrcen.

„*Stavitel postavil dům, který spadl a usmrtil dítě majitele domu.*“

Bude usmrceno stavitelovo dítě.

„*Stavitel postavil dům, který spadl a usmrtil otroka.*“

Stavitel dá majiteli domu otroka za otroka.

Víte, jak zákoník fungoval v případě, že pachatelem trestného činu byl plnoprávný občan.

Jak by byl za podobné přečiny potrestán otrok?

Otrok neměl žádná práva a patřil majiteli. Pokud se dopustil trestného činu nebo někomu ublížil, byly tresty tvrdé, např. za udeření plnoprávného občana bylo otrokovi uříznuto ucho.

Podle následujícího úryvku se pokuste odvodit, jaké bylo postavení dítěte v mezopotamské společnosti. Liší se od postavení dětí v dnešní době? Co by se za podobný přečin stalo vám?

„*Jestliže dítě udeřilo svého otce, uříznou mu ruku.*“

Prostor pro názory žáků. Z úryvku vyplývá, že dítě nebylo ve společnosti stejně vážené a nemělo stejná práva jako jeho otec. Děti byly trestány přísně a v případě, že chybou otce došlo k usmrcení dítěte jiného občana, bylo usmrceno nevinné dítě otce, který pochybil.

PRACOVNÍ LIST Č. 4 – STARÝ IZRAEL

1. AKTIVITA – OBRÁZKOVÁ TAJENKA

Pojmenujte, co vidíte na obrázcích a z písmen v barevných rámečcích složte tajenku. Označte obrázky, které se vážou k židovské víře:

DAVIDOVA

H V Ě Z D A

M U M I E

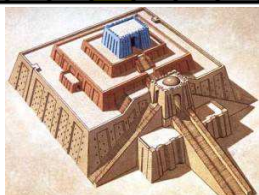
S Y N A G O G A

P Y R A M I D Y

T Ó R A

S V Í C E N

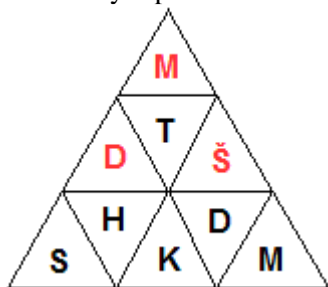
Z I K K U R A T

K O R U N A

**TAJENKA:
DESATERO**

3. AKTIVITA – KVÍZ

Pod každým písmenem se skrývá slovo související s dějinami Židů a jejich náboženstvím:

M: hlavní prorok židovského náboženství = **Mojžíš**

D: významný židovský král (boj s Goliášem) = **David**

Š: židovský král proslulý svou moudrostí = **Šalomoun**

T: posvátná kniha židovského náboženství = **Tóra**

S: židovská modlitebna (dům shromáždění) = **synagoga**

K: oblast, v níž žily židovské kmeny = **Kanaán**

M: víra v jednoho boha = **monoteismus**

H: jazyk židovských kmenů = **hebrejščina**

D: rozptýlení Židů mimo území Palestiny = **diaspora**

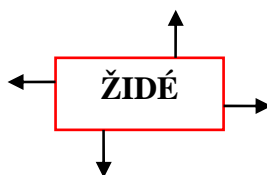
Jak se židovské náboženství liší od náboženství, které jste již poznali (Egypt)?

Hlavní rozdíl spočívá v tom, že židovské náboženství je monoteistické (uctívá jednoho Boha).

3. AKTIVITA – MYŠLENKOVÁ MAPA

Přehledně napište, co víte o Židech a jejich náboženství. Vytvořte myšlenkovou mapu:

(místo tvorby myšlenkové mapy je možné vytvářet výukový plakát)

PRACOVNÍ LIST Č. 5 – STAROVĚKÁ INDIE

1. AKTIVITA – ČTYŘSMĚRKA

Vylušťte čtyřsměrku a vysvětlete pojem v tajence:

Pojmy k vyškrtání: **Árjové**, **bráhmani**, **buddhismus**, **Ganga**, **hinduismus**, **Indie**, **Indus**, **kasty**, **kráva**, **kšatrijové**, **sanskrt**, **slon**, **šúdrové**, **vaišjové**, **vědy**

S	U	M	S	I	U	D	N	I	H
U	A	K	A	N	É	N	O	L	S
D	G	A	N	A	V	R	Š	E	I
N	N	S	S	M	O	É	Ú	K	N
I	A	T	K	H	J	V	D	R	K
A	G	Y	R	Á	Š	O	R	Á	V
K	Š	A	T	R	I	J	O	V	É
R	N	A	C	B	A	R	V	A	D
E	I	D	N	I	V	Á	É	E	Y
B	U	D	D	H	I	S	M	U	S

TAJENKA:

REINKARNACE

(převtělování, znovuzrození)

2. AKTIVITA – INDICKÁ SPOLEČNOST (KASTY)

Někdo pomíchal popis příslušníků jednotlivých kast v rámečkích na pravé straně.

Přiřaďte rámečky ke správným patřům pyramidy. Ve čtyřsměrce najdete pojmy označující indické kasty a doplňte je do pyramidy podle jejich postavení v indické společnosti:

3 mají ochraňovat dobytek, obdělávat půdu a obchodovat

4 mají sloužit ostatním skupinám

2 bojovníci, mají chránit lid

1 mají studovat, vyučovat, přinášet oběti bohům a přijímat dary

3. AKTIVITA – PRAVDA NEBO LEŽ?

Posuďte, zda je výrok pravdivý. Pokud ne, opravte chyby:

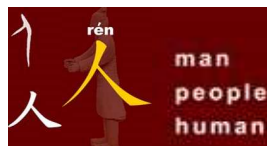
- ✗ Indická civilizace vznikla mezi řekami Euphrat a Indus. **NE, mezi řekami Ganga a Indus.**
- ✓ Obyvatelé Indie se živili zemědělstvím, jehož znalost se do Indie rozšířila z Mezopotámie.
- ✓ V povodí řeky Indus vznikla první vyspělá indická civilizace, tzv. harappská kultura.
- ✗ Kolem r. 1500 př. n. l. pronikli do Indie kočovní šúdrové a podmanili si domorodé obyvatelstvo. **NE, do Indie pronikli kočovní Árjové.**
- ✗ V indické společnosti si byli všichni rovni. **NE, společnost se dělila na kasty.**
- ✓ Mezi původní obyvatelstvo Indie patřili i prapředci dnešních Romů.
- ✗ Indickými náboženstvími jsou islám a buddhismus. **NE, hinduismus a buddhismus.**
- ✓ Kráva byla v Indii posvátným zvířetem.

PRACOVNÍ LIST Č. 6 – STAROVĚKÁ ČÍNA

1. AKTIVITA

Najděte pojmy související se starověkou Čínou a vysvětlete, jak souvisí s tématem Číny. Které z pojmů jsou zobrazeny na obrázcích? Co je na obrázku, který ve čtyřsměrce není?

P	O	R	C	E	L	Á	N
R	C	E	R	U	O	B	R
O	H	E	D	V	Á	B	Í
S	A	P	M	O	K	Č	P
O	M	I	N	C	E	A	A
E	Ž	Ý	R	A	S	J	P

- porcelán, bourec, hedvábí, kompas, mince, rýže, proso, čaj, papír → přínosy čínské civilizace (porcelán, hedvábí, kompas, mince, papír) a typické čínské plodiny (rýže, proso, čaj), bourec = motýl
- na obrázcích: vlevo nahoře kompas, vpravo mince, vlevo dole písmo (znak pro muže, člověka) a vpravo bourec morušový a jeho kokon (z něj se vyrábí hedvábí)

2. AKTIVITA – HLEDÁNÍ SOUVISLOSTÍ

Vysvětlete, jak spolu souvisí pojmy v jednom řádku, a zkuste navrhnout podobnou řadu:

severní Čína – Chuang-che – Žlutá řeka – první státy

Severní Čínou protéká řeka Chuang-che (Žlutá řeka), u jejíhož toku vznikaly 1. státní útvary v Číně.

dynastie Čchin – Říše středu – „Syn nebes“ – Velká čínská zeď

Za vlády dynastie Čchin vznikl v Číně jednotný stát, tzv. Říše středu. V jejím čele stál císař nazývaný „Syn nebes“. Ten nechal postavit Velkou čínskou zeď (propojil existující obranné zdi).

bourec morušový – hedvábí – obchod – hedvábná cesta

Bourec morušový je noční motýl, z jehož kokonů (kukel) se vyrábí hedvábí. Číňané jako jediní znali tajemství výroby hedvábí, proto bylo hedvábí drahým zbožím, se kterým Čína obchodovala. Po tomto zboží byla nazvaná hedvábná cesta, obchodní stezka, po které se dopravovalo zboží z Asie do Evropy.

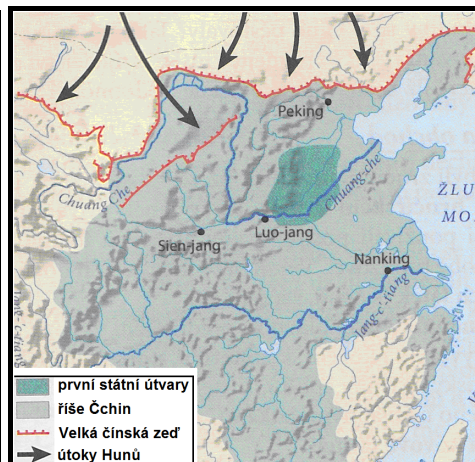
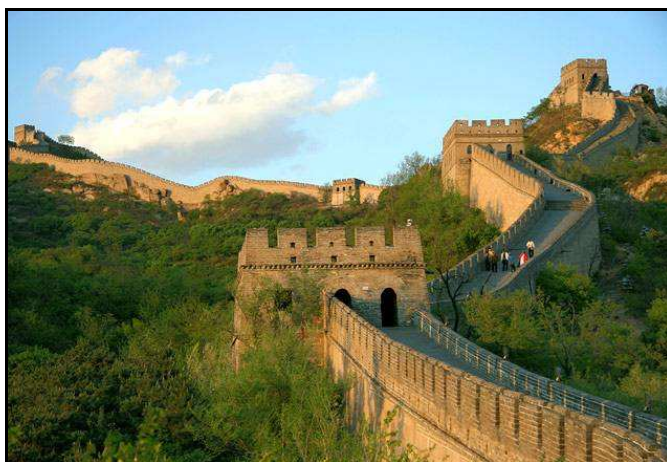
filosofie – Konfucius – konfucianismus – dobro

Nejvýznamnějším čínským filosofem byl Konfucius (mistr Kchung), jehož filosofii nazýváme konfucianismus. Konfucianismus klade velký důraz na konání dobra.

Na základě těchto řad vyprávějte o starověké Číně.

3. AKTIVITA – CO JE NA FOTOGRAFII?

Která významná stavba je na této fotografii? Kdy a kde byla postavena? S pomocí mapy odvoďte, jaký byl účel stavby a z jakého důvodu byla vybudována:

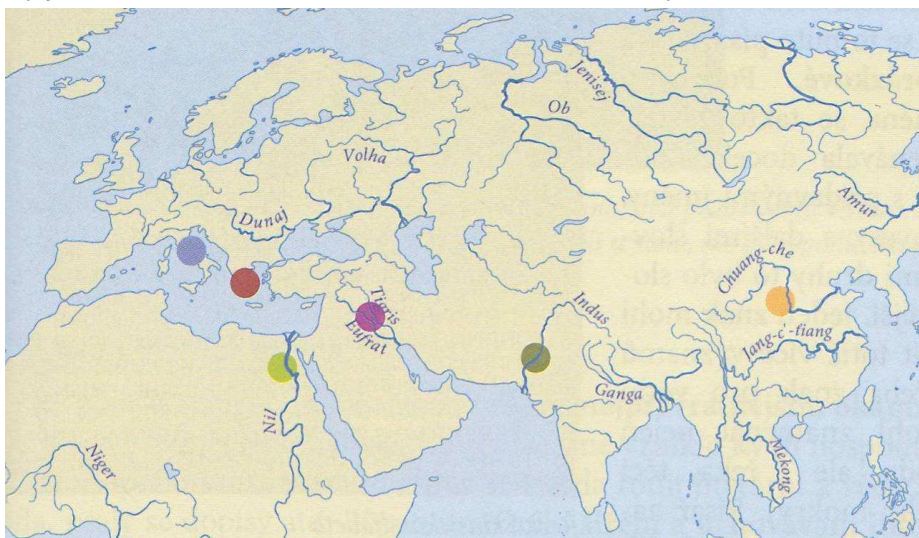

Je to Velká čínská zeď. Byla postavena na severu Číny v období vlády dynastie Čchin, kdy byly jednotlivé části opevnění spojeny v jednu dlouhou obrannou zeď. Vznikla jako obranný prvek před nájezdy kočovných Hunů ze severu.

PRACOVNÍ LIST Č. 7 – STAROVĚKÉ STÁTY

1. AKTIVITA – PRÁCE S MAPOU

Na mapě jsou vyznačeny významné starověké státy. Přiřaďte k puntíkům názvy států: Mezi státy jsou i Řecko a Řím – dokážete určit, kde se nacházely?

●	Řím	●	Mezopotámie
●	Řecko	●	Indie
●	Egypt	●	Čína

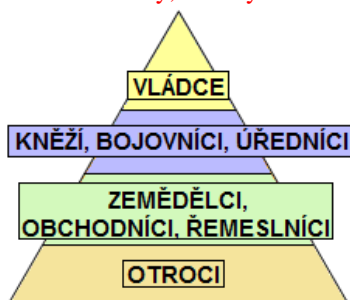
Určete, co měly tyto státy ● ● ● ● společného. Jaké byly přírodní podmínky v těchto státech? Čím se živila většina obyvatelstva?

Všechny státy vznikly u velkých řek, v jejichž okolí byly příznivé podmínky pro zemědělství. Ve všech státech také probíhaly pravidelné záplavy (v oblasti Egypta, Mezopotámie a Indie byly nepostradatelné, zajišťovaly přísun úrodné půdy a vláhy). Většina obyvatel se živila zemědělstvím, které umožnilo společenskou dělbu práce a vznik států.

2. AKTIVITA – STAROVĚKÁ SPOLEČNOST

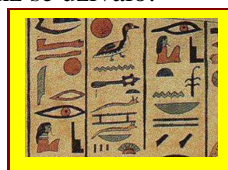
Zamyslete se nad společenským uspořádáním starověkých států. Které hlavní skupiny obyvatelstva v těchto zemích žily? Zkuste vytvořit obecný model společenského uspořádání:

Mezi jednotlivými zeměmi existují drobné rozdíly, obecný model by mohl vypadat např. takto:

3. AKTIVITA – PŘÍNOS STAROVĚKÝCH STÁTŮ

Přiřaďte správně písmo na obrázku, k jeho pojmenování a státu, v němž se užívalo:

hieroglyfy

znakové písmo

klínové písmo

hláskové písmo

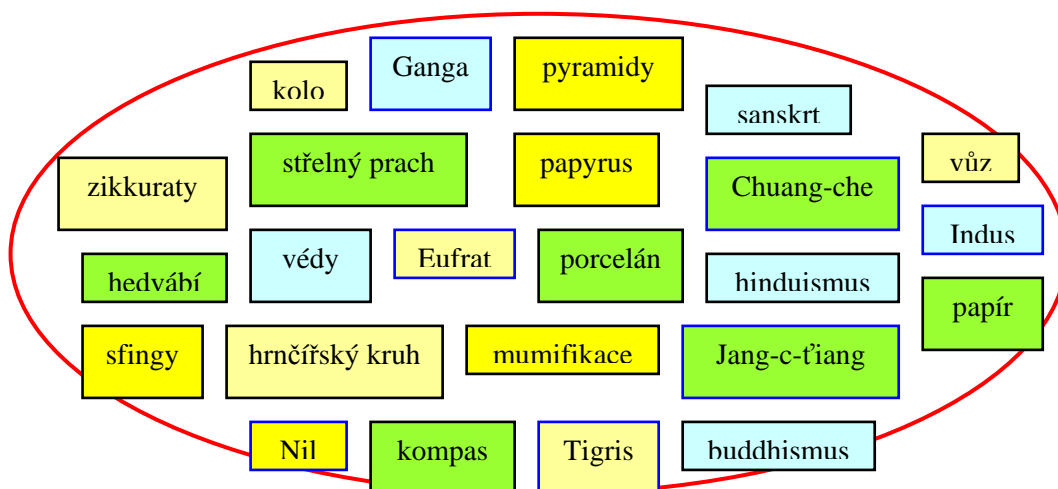
Mezopotámie

Egypt

Indie

Čína

Přiřaďte pojmy k jednotlivým státům:

MEZOPOTÁMIE	EGYPT	INDIE	ČÍNA
kolo	pyramidy	védy	hedvábí
vúz	mumifikace	sanskrt	papír
hrnčířský kruh	papyrus	buddhismus	střelný prach
zikkuraty	sfingy	hinduismus	kompas
Eufkrat	Nil	Ganga	porcelán
Tigris		Indus	Jang-c-t'iang
			Chuang-che

Proč jsou některé pojmy v modrém rámečku? Co mají společného? Jsou to řeky.

PRACOVNÍ LIST Č. 8 – STAROVĚKÉ ŘECKO I

1. AKTIVITA – PŘESMYČKY + ČASOVÁ OSA

V přesmyčkách najdete 5 základních období řeckých dějin. Umístěte je na časovou osu:

KIACÉRCHA BÍOBOD = **ARCHAICKÉ OBDOBÍ ③**

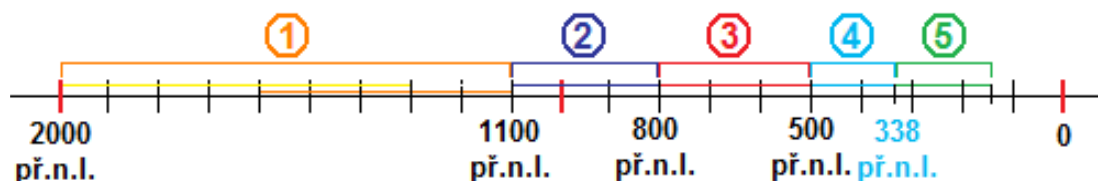
KIMOJNÁS A SÉKYMKÁN TARULUK = **MINOJSKÁ A MYKÉNSKÁ KULTURA ①**

CÉNLISEHITÉK BOBOÍD = **HELÉNISTICKÉ OBDOBÍ ⑤**

KROHÉMÉS (MÉNTE) OBÍBDO = **HOMÉRSKÉ OBDOBÍ ②**

SÉLICKAK OBÍDOB = **KLASICKÉ OBDOBÍ ④**

Umístěte je na časovou osu:

Co se stalo v r. 338 př. n. l., který je označen na časové ose?

- r. 338 = bitva u Chaironeie → prohra Řeků, Řecko pod nadvládou Makedonie

Ke každému období napište 3 pojmy, jména či události, které jsou pro toto období typické:

①	②	③	④	⑤
Kréta a Mykény	Dórové	polis (Sparta, Athény)	řecko-perské války	nadvláda Makedonie
Achájové	Homérovy eposy	velká řecká kolonizace	Periklés, demokracie	Alexandr Makedonský
paláce	Trojská válka	tyranida	Peloponéská válka	nadvláda Říma

2. AKTIVITA – ATHÉNY VERSUS SPARTA

Přiřaďte, co platí pro Athény a co je typické pro Spartu. Se kterým z pojmů souvisí obrázek?

ATHÉNY

nadvláda Dóřů nad původními obyvateli

cíl výchovy = dobrý bojovník

území Lakónie

cíl výchovy = vzdělaný občan

ženy neplnoprávné, v područí mužů

přísná a tvrdá výchova, skromnost

majetkové třídy, placení úředníci

dlužní otroctví

demokratický systém

rozkvět umění, divadla, filosofie

území Attiky

téměř žádné umění a věda

SPARTA

vojenský výcvik mužů, fyzická průprava žen

uzavřený (izolovaný) stát

ženy samostatnější a vážené

ostrakismus (střepinový soud)

na obrázku je střepina se jménem řeckého (athénské) občana, tyto střepiny se používaly při střepinovém soudu (ostrakismus), kdy občané hlasovali, který občan by mohl být nebezpečný pro athénskou demokracii (→ vyhnání)

3. AKTIVITA – KVÍZ NA UDÁLOSTI Z DĚJIN STAROVĚKÉHO ŘECKA

Zodpověz správně otázky a z písmen u správných odpovědí sestav tajenku. Vysvětli pojem ukrytý v tajence i jeho souvislost se starověkým Řeckem:

11) Nejstarší kultura na území dnešního Řecka se nazývala:

- ✗ Mykénská (K) ✗ Kyklopská (Ř) ✓ Minojská (D)

12) Mykénská kultura měla své centrum:

- ✓ v pevninském Řecku (E) ✗ na Krétě (A) ✗ v Malé Asii (O)

13) Řecký městský stát se nazývá:

- ✗ akropole (L) ✗ metropole (K) ✓ polis (M)

14) V řecko-perských válkách zvítězili:

- ✓ Řekové (O) ✗ Peršané (E)

15) Ve kterém řeckém městském státě stáli v čele vlády 2 králové:

- ✓ ve Spartě (K) ✗ v Athénách (N) ✗ v Korintu (S)

16) Které obyvatelstvo vytvořilo ve Spartě vládnoucí vrstvu:

- ✗ Achájové (P) ✗ Iónové (L) ✓ Dórové (R)

17) Kdo zvítězil v Peloponéské válce?

- ✗ Athény (E) ✓ Sparta (A) ✗ Makedonie (I)

18) Oslabené řecké městské státy dobyl makedonský panovník:

- ✓ Filip Makedonský (C) ✗ Alexandr Makedonský (V) ✗ Aristoteles (D)

19) Mezi helénistické říše vzniklé po smrti Alexandra Makedonského nepatří:

- ✗ Egypt (O) ✗ Makedonie (A) ✓ Římská říše (I)

20) Významné hry konané v Řecku na počest boha Dia se nazývaly:

- ✗ Héraia (A) ✓ Olympijské (E)

TAJENKA: DEMOKRACIE (tento typ státního zřízení vznikl ve starověkých Athénách)

BONUSOVÁ AKTIVITA

Který obrázek zobrazuje výjev z Olympijských her a který z her Héraia?

V čem zásadním se tyto hry lišily? Jak tyto sportovní hry souvisely s řeckým náboženstvím?

výjev z her Héraia – závodily ženy, závodily oblečené, soutěžily v běžeckých disciplínách, hry se konaly na počest bohyně Héry

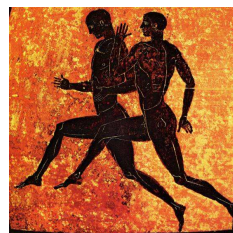
výjev z Olympijských her – závodili muži, přístup na hry měli jen svobodní občané (muži), závodili nazí, soutěžili i v jiných než běžeckých disciplínách (skok do dálky, hod diskem, hod oštěpem, zápas), hry na počest boha Dia

PRACOVNÍ LIST Č. 9 – STAROVĚKÉ ŘECKO II

1. AKTIVITA – KŘÍŽOVKA NA ZOPAKOVÁNÍ POLITICKÝCH DĚJIN

Vyluštěte křížovku a objasněte význam pojmu v tajence:

1.	O	S	T	R	A	K	I	S	M	U	S
2.		M	A	R	A	T	H	O	N		
3.			O	L	Y	M	P				
4.		P	E	L	O	P	O	N	É	S	
5.	D	E	M	O	K	R	A	C	I	E	
6.		S	P	A	R	T	A				
7.	P	Y	T	H	A	G	O	R	A	S	
8.		T	Y	R	A	N	I	D	A		
9.		K	R	É	T	A					
10.				H	O	M	É	R			
11.	P	O	L	I	S						
12.		A	T	H	É	N	Y				

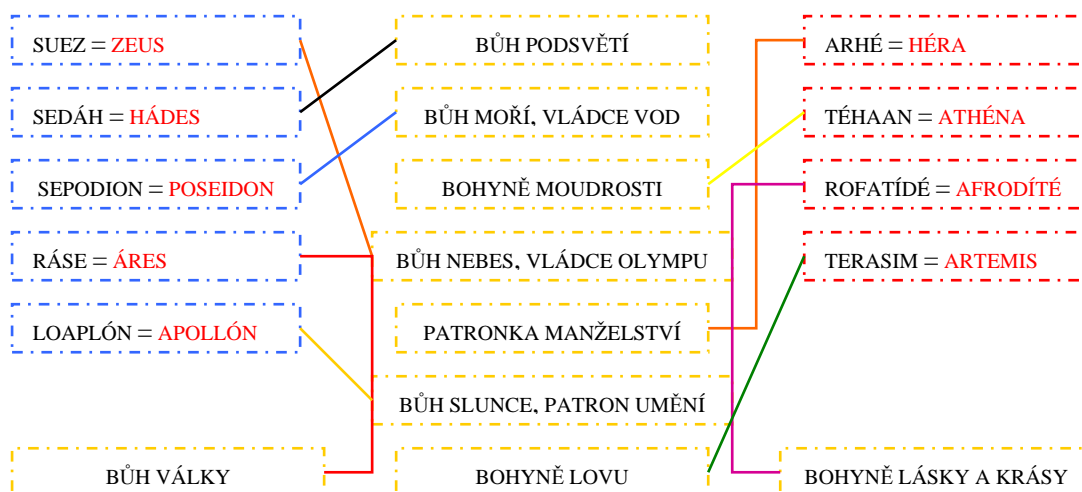
Nápověda:
Pythagoras

- střepinový soud
- místo jedné z bitev řecko-perských válek, podle nějž je pojmenována jedna z disciplín na novodobých olympijských hrách
- sídlo řeckých bohů
- řecký poloostrov na kterém vznikla Mykénská kultura
- vláda lidu
- významný řecký městský stát známý tvrdou výchovou a vojenským výcvikem
- slavný řecký filosof, matematik a geometr
- vláda jednoho člověka (vláda samovládce)
- ostrov, oblast vzniku Minojské kultury
- básník, který je pokládán za autora proslulých eposů Ilias a Odyssea
- označení pro řecký městský stát
- významný městský stát, kolébka demokracie

TAJENKA: KALOKAGATHIA (řecký ideál harmonie těla a ducha)

2. AKTIVITA – ŘECKÉ NÁBOŽENSTVÍ

Vyřešte přesmyčky a správně přiřaďte:

Prohlédněte si obrázky řeckých bohů. Jak byli řečtí bohové zobrazováni? Jak se liší od bohů jiných starověkých států, o nichž jste se učili? Porovnejte řecké náboženství s egyptským:

Řečtí bohové jsou zobrazováni jako lidé, nazí nebo oděni do řeckých oděvů. Většinou bývají zobrazeni s atributy jejich božství (např. Poseidon bývá zobrazován s trojzubcem). Řečtí bohové sídlí na Olympu (kromě Háda, ten žije v podsvětí), žijí jako lidé, mají lidské vlastnosti a jsou mezi nimi rodinné vazby. Stejně jako u egyptského náboženství a ostatních starověkých náboženství, kromě židovského, je řecké náboženství polyteistické (mnoho bohů). Na rozdíl od Egyptanů, Řekové bohy zobrazovali jako lidi (Egyptané zobrazovali bohy jako lidská těla se zvířecí hlavou nebo jako zvířata).

3. AKTIVITA – SOUSLOVÍ MAJÍCÍ SVŮJ PŮVOD VE STAROVĚKÉM ŘECKU

Pokuste se vysvětlit, co znamenají následující sousloví a se kterými událostmi z řecké historie nebo mytologie souvisí:

Trojský kůň	= symbol skrytého nebezpečí či lsti; podle trojské války, v níž Řekové darovali Trójanům dřevěného koně, v němž byli skryti řečtí válečníci (tím se podařilo proniknout za hradby Tróji a zvítězit v Trójské válce)
Achillova pata	= zranitelné místo, slabina; podle řeckého hrdiny Achillea bojujícího v Trojské válce, který byl zranitelný pouze na 1 místě, na patě
heroický čin	= hrdinský čin; hrdové byli děti bohů a pozemských žen, kteří vynikali svými obdivuhodnými činy, např. Achilleus a Héraklés
lakonická odpověď	= úsečná (stručná), ale výstižná odpověď; takto museli starším občanům odpovídat mladíci ve Spartě (Sparta na území tzv. Lakónie)
spartánská výchova	= přísná a tvrdá výchova; podle tvrdé vojenské výchovy ve Spartě (cílem byla výchova dobrého válečníka)
mluvit jako Pýthia	= mluvit nejasně, dvojsmyslně; podle proslulé věštírny v Delfách, kde působila věštkyně Pýthie, jejíž věštby bývaly nejasné a dvojsmyslné

Znáte ještě nějaká další sousloví či rčení související s řeckými dějinami či mytologií?

Např. danajský dar (vztahuje se k Trojskému koni) = dar, který způsobí spíše potíže než užitek;
 Pyrrhovo vítězství = vítězství, které přináší tolik ztrát, že ve své podstatě ani vítězstvím není (příliš těsné vítězství, nebo vítězství spojené s velkými ztrátami), Věrná jako Pénélope, ...

PRACOVNÍ LIST Č. 10 – ŘECKÁ KULTURA

1. AKTIVITA – ARCHITEKTURA

Na jedné z fotografií je starověký řecký chrám, na dalších renesanční a klasicistní stavba. Prohlédněte si fotografie a rozhodněte, na které fotografii je řecký chrám. Porovnejte stavby a najděte typické prvky řecké architektury, které ovlivnily pozdější architekturu:

Řecký chrám je na prostřední fotografii (je kamenný, bez omítky). Typickými prvky řecké architektury, které se vyskytují na všech třech fotografiích jsou sloupy a trojúhelníkový štít. Na řeckém chrámu vidíme dórské sloupy.

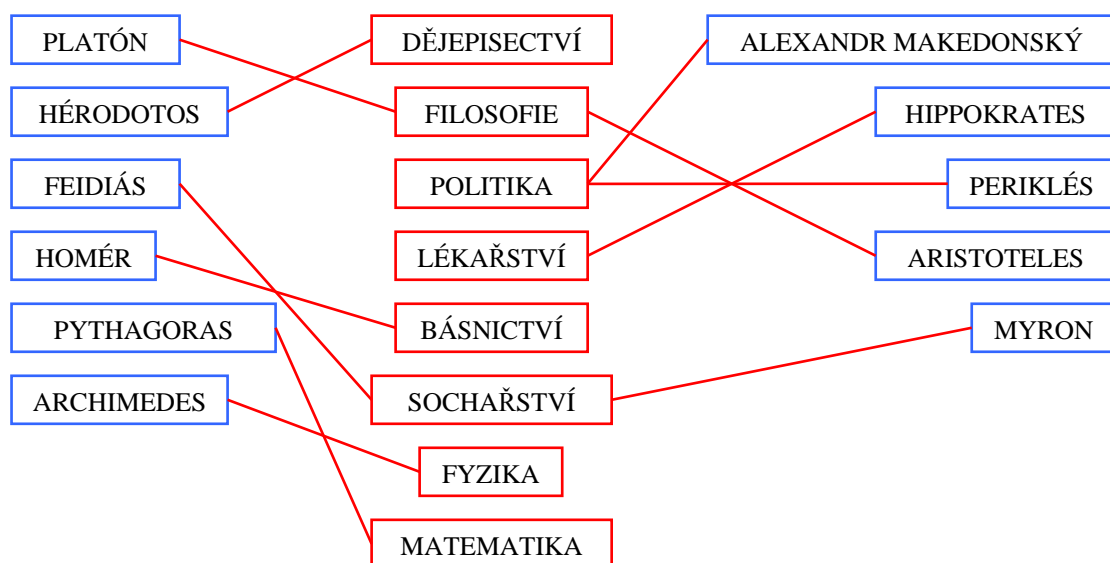
2. AKTIVITA – ŘECKÉ UMĚNÍ

Popište, co je na obrázcích a na základě těchto obrázků vyprávějte o řeckém umění:

<p>Řecké sochařství (od počáteční strnulosti k dokonalému vyjádření pohybu)</p>		
<p>Řecká architektura - řecký chrám, řecké divadlo a řecké sloupy (dórský, ionský a korintský)</p>		
<p>Řecká keramika (černo- a červenofigurová)</p>	<p>Řecké divadelní masky (1. a 2. obrázek)</p>	

3. AKTIVITA – VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI

Přiřaďte k sobě významné osobnosti a obor, v němž působily:

PRACOVNÍ LIST Č. 11 – STAROVĚKÝ ŘÍM

1. AKTIVITA – ČTYŘSMĚRKA

Vyluštěte čtyřsměrku a vysvětlete pojem ukrytý v tajence:

Pojmy k vyškrtání: Augustus, Caesar, Cicero, Etruskové, Kartágo, Latinové, otroci, patricijové, plebejové, Remus, republika, Romulus, Řím, senát, Spartakus

P	A	T	R	I	C	I	J	O	V	É
L	A	K	I	L	B	U	P	E	R	V
E	O	G	Á	T	R	A	K	G	A	O
B	Ř	Í	M	L	T	Á	N	E	S	K
E	A	U	G	U	S	T	U	S	E	S
J	A	S	U	L	U	M	O	R	A	U
O	T	R	O	C	I	D	I	E	C	R
V	Á	C	I	C	E	R	O	M	T	T
É	V	O	N	I	T	A	L	U	O	E
S	P	A	R	T	A	K	U	S	Ř	I

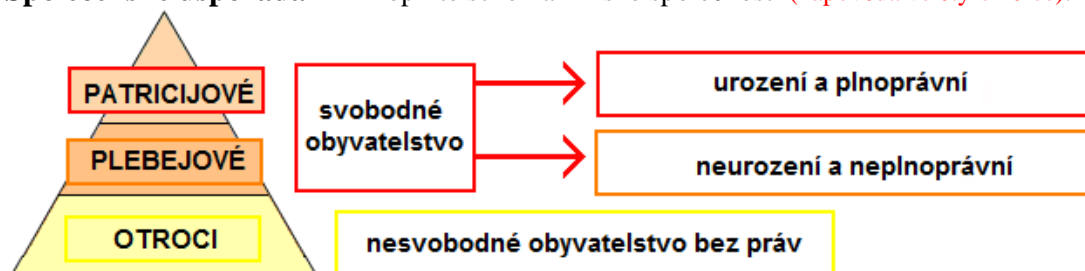

TAJENKA:

GLADIÁTOŘI

(profesionální zápasníci vycvičení k boji, bojovali na život a na smrt pro pobavení Římanů)

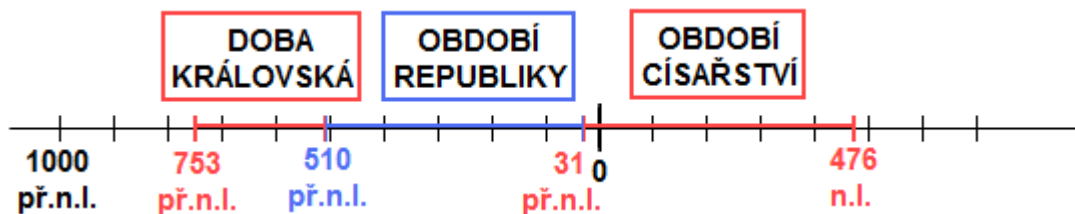
Společenské uspořádání – Doplňte schéma římské společnosti (náповěda ve čtyřsměrce):

Podle čeho byli římscí občané rozděleni od vlády Servia Tullia? Podle majetku (5 majetkových tříd).

2. AKTIVITA – ČASOVÁ OSA

Na časovou osu umístěte 3 základní období dějin Říma. Ke každému období napište alespoň 3 pojmy, jména nebo události, které toto období charakterizují:

Doba královská	Období republiky	Období císařství
Etruskové založení Říma Romulus a Remus (pověst)	Punské války občanská válka (triumviráty) G. J. Caesar,	Augustus – zlatý věk rozdělení římské říše křesťanství (zrod, pronásledování křesťanů i uznání křesťanství)

Pokud víte, uveďte mezníky jednotlivých období:

753 př. n. l.: založení Říma (symbolický rok, podle pověsti); 510 př. n. l.: vyhnání posledního etruského krále → republika; 31 př. n. l.: bitva u Actia (Oktavianus císařem); 476 n. l.: zánik ZŘŘ

3. AKTIVITA – PEXESO

Najděte dvojice karet, které k sobě patří (červené kartičky = pojem + definice, žluté kartičky = osobnost + definice jejího působení, modré kartičky = událost + letopočet):

barbar	patricij	plebej	otrok
člověk žijící mimo římskou říši	svobodný plnoprávný a urozený občan	svobodný člověk, ale neurozený a neplnoprávný	nesvobodný obyvatel Říma bez práv
diktátor	konzul	triumvirát	senát
úředník mající na půl roku veškerou moc	1 ze 2 nejvyšších státních úředníků v Římě	společenství tří mužů v čele Říma	nejvýznamnější římská instituce
republika	tribun lidu	Romulus	Servius Tullius
stát s demokratickým zřízením v čele s volenými politiky	plebejský úředník s právem vetovat rozhodnutí úřadů	bájný zakladatel Říma	etruský král
Hannibal	Spartakus	G. J. Caesar	Octavianus (Augustus)
kartáginský vojevůdce	otrok, vedl největší povstání otroků v historii Říma	římský vojevůdce a politik, člen prvního triumvirátu	první římský císař
Marcus Aurelius	Constantinus	Cicero	Kristus
římský císař nazývaný filosof na trůnu	římský císař, který zrovnoprávnil křesťanství	římský řečník	významná křesťanská postava
753 př. n. l.	510 př. n. l.	264 – 146 př. n. l.	44 př. n. l.
založení Říma (podle pověsti)	vyhnání posledního etruského krále	punské války	zavraždění Caesara
31 př. n. l.	1. stol. n. l.	395 n. l.	476 n. l.
bitva u mysu Actia	vznik křesťanství	rozdělení římské říše	zánik západořímské říše

PRACOVNÍ LIST Č. 12 – ŘÍMSKÁ KULTURA

1. AKTIVITA – PŘÍNOS ŘÍMSKÉ CIVILIZACE

Vyřešte přesmyčky a objevte pojmy týkající se přínosu římské civilizace. Které pojmy souvisí s římskou architekturou? Přiřaďte některé z pojmů k jejich vyobrazení:

ÝKSNÁILUJ DALKEŘÁN = JULIÁNSKÝ KALENDÁŘ

OSMÍP = PÍSMO

RÉSMÍK SLIČÍCE = ŘÍMSKÉ ČÍSLO

LABIKAZI = BAZILIKA

RUFOM = FORUM

ATEFIMTRÁ = AMFITEÁTR

VUDATAKK = AKVADUKT

TILANA = LATINA

TÝVĚŽÍN OKBOLU = VÍTEŽNÝ OBLOUK

SELCINI = SILNICE

I.

AKVADUKT

II.

BRONZOVÁ SOŠKA VLČICE

III.

VÍTEŽNÝ OBLOUK

IV.

AMFITEÁTR (KOLOSEUM V ŘÍMĚ)

Který z obrázků nesouvisí s žádným pojmem v přesmyčkách? Co je na něm zobrazeno?

Je to obrázek č. II, je na něm bronzová soška zobrazující vlčici, která se podle pověsti ujala Romula a Rema. Sošky obou bratrů byly k etruské soše z 5. stol. př. n. l. přidány až v době renesance.

2. AKTIVITA – NÁBOŽENSTVÍ VE STAROVĚKÉM ŘÍMĚ

Doplňte, co je typické pro jednotlivá náboženství (v modrém rámečku je nápověda):

	Římské náboženství	Judaismus	Křesťanství
monoteismus × polyteismus	polyteismus	monoteismus	monoteismus
jméno boha/bohů:	Jupiter, Juno, Minerva	Jahve	Bůh
místo vzniku:	Římská říše	Palestina (Kanaán)	římská provincie Judea
posvátná kniha:	---	Tóra (Starý zákon)	Bible (Starý a Nový zákon)
významná postava:	---	Mojžíš	Ježíš
zisk přízně boha/bohů:	oběti bohům	morální chování, Desatero	morální chování, Desatero
další informace:	uctívání císaře (jako boha)	rovnost před Bohem	rovnost před Bohem (odmítání uctívat císaře)

Jupiter (vládce bohů)	uctívání císaře jako boha	rovnost před Bohem	oběti bohům	Bůh
morální chování, Desatero	Juno (manželka Jupitera)	Minerva (bohyně moudrosti)	Jahve	

1) Jak tato náboženství souvisí se starověkým Římem?

Římské náboženství bylo polyteistické – Římané uctívali mnoho bohů (vlastní bohy i bohy přejaté z dobytých území). Judaismus vznikl v oblasti zvané Kanaán (Palestina), od 1. stol. n. l. byla židovská Judea římskou provincií. Zde také vzniklo křesťanství.

2) Jak spolu souvisí judaismus a křesťanství?

Křesťanství vychází z judaismu, obě náboženství jsou monoteistická, uznávají jednoho Boha. Židé i křesťané uznávají Starý zákon i Desatero. Prvními křesťany byli Židé.

3) Porovnejte římské náboženství s řeckým:

Obě náboženství byla polyteistická, Římané stejně jako Řekové uctívali mnoho bohů – svých původních i přejatých (zejména od Etrusků a Řeků). Část římských bohů byla obdobná jako řečtí bohové – např. vládce bohů = Zeus/Jupiter, jeho manželka = Héra/Juno, bohyně moudrosti = Athéna/Minerva, bůh války = Ares/Mars. Obě náboženství neměla žádnou základní knihu, ani proroka. Přízeň bohů si Řekové i Římané snažili zajistit obětmi bohům...

3. AKTIVITA – PRAVDA, NEBO LEŽ

Určete, které výroky jsou pravdivé a které ne. Chyby opravte:

- ✗ Jazykem Římanů byla římština. **NE, latina.**
- ✓ Písmo, tzv. latinku, Římané převzali od Etrusků, kteří jej předtím převzali od Řeků.
- ✗ Velká část literatury i divadelních námětů byla původní, římská. **NE, přejatá z Řecka.**
- ✗ Římané vynikali v řečnictví, slavnými řečníky byli např. Caesar a Hannibal. **NE, Hannibal byl kartáginský vojevůdce, slavným řečníkem byl Cicero.**
- ✗ Mnoho římských soch, jejichž originál se nedochoval, známe z řeckých kopií. **NE, je to obráceně, mnoho řeckých soch známe díky římským kopiím.**
- ✓ Římané uměli zhotovit výborné portréty (sochařské i malířské) a krásné mozaiky.
- ✓ Na rozdíl od Řeků Římané znali a užívali kupolovou klenbu a kulatý oblouk. (viz obrázek)

Vymyslete obdobná tvrzení o římském umění:

Římský Pantheon

POUŽITÉ ZDROJE:

Pracovní list č. 1 – Starověký Egypt

- 1) www.knicky.blog.cz [online]. 2007 [cit. 2011-03-04]. Dostupné z WWW: <<http://knicky.blog.cz/0703>>
- 2) history-if.blog.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-04]. Dostupné z WWW: <<http://history-if.blog.cz/0909/pravek>>
- 3) www.krusnohorsky.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.krusnohorsky.cz/view.php?cislocclanku=2009092501>>
- 4) www.orford.tased.edu.au [online]. 2010 [cit. 2011-03-04]. Dostupné z WWW: <http://www.orford.tased.edu.au/ancient_egypt2.htm>
- 5) VÁLKOVÁ, Veronika: Dějepis 6 pro základní školy. Pravěk a starověk, Praha: SPN, 2006, s. 59.

Pracovní list č. 2 – Egyptské náboženství a kultura

- 1) www.iho-ohi.org [online]. 2007 [cit. 2011-03-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.iho-ohi.org/index.php/egypt-the-land-of-pharaohs-and-pyramids>>
- 2) www.svetadily.cz [online]. 2007 [cit. 2011-03-04]. Dostupné z WWW: <<http://egypt.svetadily.cz/info/>>
- 3) mystickyegypt.blogspot.com [online]. 2009 [cit. 2011-03-04]. Dostupné z WWW: <<http://mystickyegypt.blogspot.com/>>
- 4) www.rozhlas.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-04]. Dostupné z WWW: <http://www.rozhlas.cz/mozaika/zahranicni/_zprava/cesta-posmrtnym-zivotem-staroegyptska-kniha-mrtvych--845440>
- 5) www.heavenlyascents.com [online]. 2009 [cit. 2011-03-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.heavenlyascents.com/2009/11/07/professor-john-f-hall-notes-from-the-temple-studies-symposium-iii/>>
- 6) cs.wikipedia.org [online]. 2002 [cit. 2011-03-04]. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Hor>>
- 7) en.wikipedia.org [online]. 2007 [cit. 2011-03-04]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Tutankhamun_jackal.jpg>
- 8) en.wikipedia.org [online]. 2007 [cit. 2011-03-04]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Anubis_attending_the_mummy_of_Sennedjem.jpg>
- 9) www.artmuseum.cz [online]. 1999 [cit. 2011-03-04]. Dostupné z WWW: <http://www.artmuseum.cz/smery_list.php?smer_id=61>
- 10) www.starovekyegypt.net [online]. 2005 [cit. 2011-03-04]. Dostupné z WWW: <<http://www.starovekyegypt.net/zivot/lov/img/lov-v-mocalech-34.php>>

Pracovní list č. 3 – Starověká Mezopotámie

- 1) historyclh.blogspot.com [online]. 2010 [cit. 2011-03-05]. Dostupné z WWW: <<http://historyclh.blogspot.com/2010/10/inventions-of-sumerians.html>>
- 2) egyptske-hieroglyfy.blog.cz [online]. 2008 [cit. 2011-03-05]. Dostupné z WWW: <<http://egyptske-hieroglyfy.blog.cz/0807/preklad-hieroglyfu-77>>
- 3) www.crystalinks.com [online]. 1995 [cit. 2011-03-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.crystalinks.com/hieratic.html>>
- 4) grahambell.org [online]. 2010 [cit. 2011-03-05]. Dostupné z WWW: <<http://grahambell.org/wordpress/about/philosophy-of-business>>
- 5) www.wordreport.com [online]. 2011 [cit. 2011-03-05]. Dostupné z WWW: <<http://www.wordreport.com/rgoyq/Hammurabi>>

Pracovní list č. 4 – Starý Izrael

- 1) navajo.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-06]. Dostupné z WWW: <<http://davidova-hvezda.navajo.cz>>
- 2) wordpress.com [online]. 2007 [cit. 2011-03-06]. Dostupné z WWW: <<http://singbookswithemily.files.wordpress.com/2010/12/menorah7.jpg>>
- 3) www.rozhlas.cz [online]. 2005 [cit. 2011-03-06]. Dostupné z WWW: <http://www.rozhlas.cz/nabozenstvi/prameny_proudy/_zprava/217247>
- 4) www.jewish-route.eu [online]. 2001 [cit. 2011-03-06]. Dostupné z WWW: <http://www.jewish-route.eu/mesta/01_plzen/synagoga300dpi.jpg>
- 5) www.starovekyegypt.net [online]. 2005 [cit. 2011-03-06]. Dostupné z WWW: <<http://www.starovekyegypt.net/faraoni/index.php>>
- 6) en.wikipedia.org [online]. 2007 [cit. 2011-03-06]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:All_Gizah_Pyramids.jpg>

- 7) grahambell.org [online]. 2010 [cit. 2011-03-05]. Dostupné z WWW:
<<http://grahambell.org/wordpress/about/philosophy-of-business>>
- 8) novy.national-geographic.cz [online]. 2005 [cit. 2011-03-06]. Dostupné z WWW:
<<http://novy.national-geographic.cz/arheologie-a-historie/nejbarevnejsi-z-mumii-810/>>

Pracovní list č. 5 – Starověká Indie

- 1) aktualne.centrum.cz [online]. 1999 [cit. 2011-03-06]. Dostupné z WWW:
<<http://aktualne.centrum.cz/priroda/clanek.phtml?id=606565>>

Pracovní list č. 6 – Starověká Čína

- 1) www.nationalgeographic.com [online]. 1996 [cit. 2011-03-06]. Dostupné z WWW:
<<http://www.nationalgeographic.com/conquer/land/index.html>>
- 2) cultural-china.com [online]. 2007 [cit. 2011-03-06]. Dostupné z WWW: <<http://arts.cultural-china.com/en/143Arts1802.html>>
- 3) cultural-china.com [online]. 2007 [cit. 2011-03-06]. Dostupné z WWW: <<http://characters.cultural-china.com/>>
- 4) www.rehacka.unas.cz [online]. 2004 [cit. 2011-03-06]. Dostupné z WWW:
<<http://www.rehacka.unas.cz/morusarna.htm>>
- 5) great-wall-of-china.org [online]. 2008 [cit. 2011-03-06]. Dostupné z WWW: <<http://great-wall-of-china.org/Great-Wall-of-China-11.html>>
- 6) VÁLKOVÁ, Veronika: Dějepis 6 pro základní školy. Pravěk a starověk, Praha: SPN, 2006, s. 141.

Pracovní list č. 7 – Starověké státy

- 1) VÁLKOVÁ, Veronika: Dějepis 6 pro základní školy. Pravěk a starověk, Praha: SPN, 2006, s. 43.
- 2) historyclh.blogspot.com [online]. 2010 [cit. 2011-03-05]. Dostupné z WWW:
<<http://historyclh.blogspot.com/2010/10/inventions-of-sumerians.html>>
- 3) egyptske-hieroglyfy.blog.cz [online]. 2008 [cit. 2011-03-05]. Dostupné z WWW: <<http://egyptske-hieroglyfy.blog.cz/0807/preklad-hieroglyfu-77>>
- 4) www.confuciusonline.com [online]. 2010 [2011-03-07]. Dostupné z WWW:
<<http://www.confuciusonline.com/category/learning/reading-classics>>
- 5) jlsbws.wordpress.com [online]. 2008 [cit. 2011-03-07]. Dostupné z WWW:
<<http://jlsbws.files.wordpress.com/2008/02/destic.jpg>>

Pracovní list č. 8 – Starověké Řecko I.

- 1) www.livius.org [online]. 1995 [cit. 2011-03-07]. Dostupné z WWW:
<http://www.livius.org/a/1/greeks/sherd_pericles_agora_mus.JPG>

Pracovní list č. 9 – Starověké Řecko II.

- 1) ancientolympics.arts.kuleuven.be [online]. 2004 [cit. 2011-03-08]. Dostupné z WWW:
<http://ancientolympics.arts.kuleuven.be/picEN/slides/P0060.jpg.html>
- 2) www.personencyclopedia.info [online]. 2004 [cit. 2011-03-08]. Dostupné z WWW:
<<http://www.personencyclopedia.info/F/fe/fee/feidias/view>>
- 3) www.mlahanas.de [online]. 2010 [cit. 2011-03-08]. Dostupné z WWW:
<<http://www.mlahanas.de/Greeks/Mythology/ZeusOtricoliPioClementinoInv257.html>>
- 4) www.jason-voyance.com [online]. 2007 [cit. 2011-03-08]. Dostupné z WWW: <<http://www.jason-voyance.com/spip.php?article1818>>
- 5) www.theoi.com [online]. 2000 [cit. 2011-03-08]. Dostupné z WWW:
<<http://www.theoi.com/Gallery/S9.3.html>>
- 6) www.theoi.com [online]. 2000 [cit. 2011-03-08]. Dostupné z WWW:
<<http://www.theoi.com/Gallery/K9.6.html>>
- 7) www.theoi.com [online]. 2000 [cit. 2011-03-08]. Dostupné z WWW:
<<http://www.theoi.com/Gallery/K2.3B.html>>
- 8) www.musesnet.gr [online]. 2009 [cit. 2011-03-08]. Dostupné z WWW:
<<http://www.musesnet.gr/~antikas/chapter6.htm>>
- 9) ancientolympics.arts.kuleuven.be [online]. 2004 [cit. 2011-03-08]. Dostupné z WWW:
<<http://ancientolympics.arts.kuleuven.be/eng/TC003EN.html>>

Pracovní list č. 10 – Řecká kultura

- 1) klapeto.blog.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-09]. Dostupné z WWW:
<<http://klapeto.blog.cz/0703/trocha-architektury-neuskodi>>
- 2) www.slavkov.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-09]. Dostupné z WWW:
<<http://www.slavkov.cz/cz/pamatky-a-zajimavosti/cirkevni-pamatky/?id=21>>

- 3) theatrehistory2010.blogspot.com [online]. 2010 [cit. 2011-03-09]. Dostupné z WWW: <<http://theatrehistory2010.blogspot.com/2010/04/1.html>>
- 4) vygosh.borec.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-09]. Dostupné z WWW: <<http://vygosh.borec.cz/umeni3.html>>
- 5) nightlanding.com [online]. 2010 [cit. 2011-03-09]. Dostupné z WWW: <<http://nightlanding.com/artroom/?p=463>>
- 6) www.historylink102.com [online]. 2004 [cit. 2011-03-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.historylink102.com/greece3/jobs-actor.htm>>
- 7) www.artancient.com [online]. 2011 [cit. 2011-03-09]. Dostupné z WWW: <<http://www.artancient.com/greek-masksale-p-128.html>>
- 8) vygosh.borec.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-09]. Dostupné z WWW: <<http://vygosh.borec.cz/umeni3.html>>

Pracovní list č. 11 – Starověký Řím

- 1) historie-svet.hys.cz [online]. 2008 [cit. 2011-03-10]. Dostupné z WWW: <<http://historie-svet.hys.cz/starovek/?id=10>>

Pracovní list č. 12 – Římská kultura

- 1) www.romahouse.com [online]. 2000 [cit. 2011-03-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.romahouse.com/Anreise/anreiseengl.htm>>
- 2) starovekyrim.webnode.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-10]. Dostupné z WWW: <<http://starovekyrim.webnode.cz/album/fotogalerie/#romulus-jpg1>>
- 3) starovekyrim.webnode.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-10]. Dostupné z WWW: <<http://starovekyrim.webnode.cz/cisarstvi/>>
- 4) historie-svet.hys.cz [online]. 2008 [cit. 2011-03-10]. Dostupné z WWW: <<http://historie-svet.hys.cz/starovek/?id=10>>
- 5) www.internationalartgallery.org [online]. 2009 [cit. 2011-03-10]. Dostupné z WWW: <<http://www.internationalartgallery.org/en/gallery/znacky-tags/rim>>

KOMENTÁŘE

PRACOVNÍ LIST Č. 1 – STAROVĚKÝ EGYPT

1. Aktivita – Egyptský dům

Jedná se o motivační aktivitu, která rozvíjí představivost a logické myšlení. Dá se zařadit do kterékoliv fáze hodiny a je určena zejména pro seznámení se s novým učivem.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozpozná dlouhý neolitický dům a odliší ho od egyptského domu, žák porovná oba typy domů, popíše vzhled a vybavení egyptského domu a jeho přízpůsobení klimatickým podmínkám Egypta (analýza)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, komunikační kompetence

2. Aktivita – Egyptská společnost

Slouží k upevnění či opakování učiva a k opakování základních pojmů.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák přiřadí pojmy k jejich definicím a navrhne schéma egyptské společnosti (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

3. Aktivita – Doplnování slov do textu

Aktivita je určena k opakování učiva, je vhodná pro samostatnou práci žáků. K doplňování lze použít nápovědu pod textem. Součástí aktivity je drobná práce s mapou, jejímž cílem je upozornit žáky na označení Horního a Dolního Egypta podle toku řeky Nil.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplní do textu vhodná slova (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů

PRACOVNÍ LIST Č. 2 – EGYPTSKÉ NÁBOŽENSTVÍ A KULTURA

1. Aktivita – Křížovka

Jedná se o motivační aktivitu určenou k opakování egyptských dějin. Křížovku je vhodné zařadit v úvodu pracovního listu, nebo samostatně jako opakování na konci vyučovací hodiny. Řešením je pojem hieroglyfy, jeden ze tří druhů egyptského písma

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplňuje do křížovky známé pojmy a vysvětlí význam pojmu v tajence (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

2. Aktivita – Egyptské náboženství

Cílem aktivity je nechat žáky dojít k poznání, jak Egyptané zobrazovali svá božstva i lidské postavy. Aktivita rozvíjí fantazii. Je vhodná pro skupinovou či párovou diskusi žáků.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vysvětlí, jak Egyptané zobrazovali bohy a jak zachycovali lidské postavy, žák popíše, co vidí na obrázcích (analýza)

Rozvoj klíčových kompetencí: klíčová kompetence k učení, komunikační kompetence, v případě skupinové práce rozvoj kompetence sociální a personální

3. Aktivita – Pravda, nebo lež

Cílem aktivity je zopakovat a upevnit učivo o egyptském náboženství a kultuře. Aktivita je vhodná pro samostatnou práci nebo pro spolupráci ve dvojici.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák posoudí pravdivost výroků (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: klíčová kompetence k učení, komunikační kompetence, v případě spolupráce ve dvojici rozvoj klíčové kompetence sociální a personální

PRACOVNÍ LIST Č. 3 – STAROVĚKÁ MEZOPOTÁMIE

1. Aktivita – Poznávání písma

Aktivita je vhodná zejména k vyvození nového učiva. Cílem aktivity je rozpoznat již známé druhy egyptského písma a na základě toho určit, které písmo je mezopotamské. Ke správné odpovědi žáky může dovést také znalost základních mezopotamských surovin (hlína, rákos).

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozpozná mezopotamské písmo (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: klíčová kompetence k učení

2. Aktivita – Co spolu souvisí?

Cvičení testuje porozumění učivu a schopnost hledat souvislosti. Žáci mohou úkol splnit jednotlivě, nebo mohou spolupracovat ve dvojicích.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák spojuje související pojmy (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: klíčová kompetence k učení

3. Aktivita – Mezopotamská společnost

Aktivita je vhodná k vyvození nového učiva o mezopotamské společnosti. Na základě četby krátkého úryvku z Chammurapiho zákoníku žáci odvodí schéma mezopotamské společnosti a pochopí základní pravidlo Chammurapiho zákoníku. Na základě přečteného úryvku se žáci pokusí vymyslet tresty pro další trestné činy a pochopí odlišnost postavení jednotlivých společenských vrstev. Odvozování trestů a diskuse o spravedlnosti jsou aktivity vhodné pro spolupráci v malých skupinkách (2 – 3 žáci).

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák odvodí schéma mezopotamské společnosti, žák vysvětlí pravidlo „oko za oko, zub za zub“, žák si uvědomí odlišnost a nespravedlnost v postavení společenských vrstev, žák odvozuje tresty za jednotlivé přečiny (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení a k řešení problémů, kompetence komunikativní a občanská, v případě skupinové diskuse kompetence sociální a personální

PRACOVNÍ LIST Č. 4 – STARÝ IZRAEL

1. Aktivita – Obrázková tajenka

Jedná se o motivační aktivitu vhodnou k využití na počátku vyučovací hodiny. Cílem je seznámit se poutavým způsobem se základními pojmy židovského náboženství. Žáci mohou cvičení vypracovat na základě vlastních znalostí, nebo s pomocí učebnice.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák pojmenuje vyobrazené předměty, žák označí obrázky související s židovskou vírou a vysvětlí význam pojmu Desatero (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení a k řešení problémů

2. Aktivita – Kvíz

Aktivita je vhodná k opakování či upevnění základních pojmů židovského náboženství. Efektivita a motivační aspekt se výrazně zvýší, pokud se z pracovního listu pro žáky odstraní definice pojmů a aktivita se využije k soutěži mezi skupinami žáků. Druhá část vybízí k porovnání egyptského a židovského náboženství a je vhodná pro skupinovou diskusi.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák na základě definic uvede správné pojmy a jména související s židovstvím, žák porovná židovské náboženství s egyptským (analýza)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní, v případě skupinové diskuse i kompetence sociální a personální

3. Aktivita – Myšlenková mapa

Cílem aktivity je zopakovat učivo o židovské víře. Myšlenkovou mapu je dobré vytvářet ve skupinách či v rámci celotřídní aktivity. Je možné začít ji v rámci evokace vytvářet již na začátku vyučovací hodiny a během vyučování a absolvování ostatních aktivit z pracovního listu ji nadále doplňovat a rozšiřovat. Žáci mapu tvoří na tabuli nebo na velké archy papíru a do svých pracovních listů si zapisují pouze pro ně nejvýznamnější pojmy.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vytvoří myšlenkovou mapu, zapíše do ní pojmy související s židovským náboženstvím a naznačí jejich vztahy (analýza)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence sociální a personální, kompetence komunikativní a pracovní

PRACOVNÍ LIST Č. 5 – STAROVĚKÁ INDIE

1. Aktivita – Čtyřsměrka

Čtyřsměrka je motivační, úvodní aktivitou. Lze ji využít k opakování, případně k úvodu do učiva o starověké Indii. Žáci vysvětlí pojem v tajence a na základě vlastních znalostí či prací s učebnicí objasní pojmy, které vyškrtnali. Aktivita je vhodná k samostatné práci žáků.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vyškrtná pojmy související se starověkou Indií a vysvětlí význam vyškrtnaných pojmů a význam pojmu v tajence (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

2. Aktivita – Indická společnost (Kasty)

Cílem je zopakovat rozdělení indické společnosti. Žáci mohou k doplnění názvů kast využít předchozí cvičení. Žáci se seznámí s uzavřeným rozvrstvením indické společnosti.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vyškrtná pojmy související se starověkou Indií a vysvětlí význam vyškrtnaných pojmů a význam pojmu v tajence (znalost a porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence občanská

3. Aktivita – Pravda, nebo lež

Aktivita je vhodná k opakování učiva o starověké Indii. Cílem je potvrdit/vyvrátit pravdivost výroků srovnáním s vlastními znalostmi žáků. Aktivita je vhodná k samostatné práci žáků.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák posoudí pravdivost výroků a opraví chybné výroky (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů

PRACOVNÍ LIST Č. 6 – STAROVĚKÁ ČÍNA

1. Aktivita – Čtyřsměrka

Jde se o motivační a úvodní aktivitu k učivu o starověké Číně. Žáci se jejím prostřednictvím seznámí s přínosem čínské civilizace. Obrázek znázorňující čínské písmo naznačuje, jak čínské znaky vznikaly. Je možné zadat žákům speciální krátký úkol zaměřený na rozvoj kreativity, při němž žáci podle postupu na obrázku navrhnu vlastní znak pro nějaké slovo.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vyhledá pojmy a určí, které z nich jsou zachyceny na obrázcích, žák objasní souvislost pojmů se starověkou Čínou (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

2. Aktivita – Hledání souvislostí

Cílem aktivity je uvědomit si vztahy a souvislosti mezi jednotlivými pojmy. Aktivita je vhodná k opakování učiva. Doporučuji její zařazení v rámci samostatné práce žáků.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vysvětlí vztahy a souvislosti mezi pojmy a podle vzoru vytvoří vlastní řady pojmů, žák vypráví o životě ve starověké Číně (syntéza)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení a k řešení problémů, kompetence komunikativní

3. Aktivita – Co je na fotografii

Žáci se v rámci aktivity seznámí s nejznámější čínskou stavbou a na základě práce s mapou a podle vzhledu stavby odvodí funkci stavby. Cvičení rozvíjí logické myšlení.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák pojmenuje stavbu na obrázku, uvede, kdy a kde byla postavena a jaká byla její funkce (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

PRACOVNÍ LIST Č. 7 – STAROVĚKÉ STÁTY

Pracovní list je zaměřen na souhrnné opakování učiva o starověkých státech (s výjimkou starověkého Řecka a Říma). Všechny aktivity jsou vhodné buď k samostatné práci žáků, nebo ke skupinové spolupráci. Cílem aktivit je hledat společné a odlišné znaky nejstarších civilizací. Důraz je kladen na společné znaky.

1. Aktivita – Práce s mapou

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák na slepé mapě pojmenuje centra starověkých civilizací, žák porovná již známé starověké státy a objeví hlavní společné znaky (analýza)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní, v případě skupinové diskuse i kompetence sociální a personální

2. Aktivita – Starověká společnost

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák na základě svých dosavadních znalostí o společenském uspořádání starověkých států navrhne obecně platný model společenského uspořádání a upozorní na jeho případné nedostatky (syntéza)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, v případě skupinové diskuse i kompetence sociální a personální

3. Aktivita – Přínos starověkých států

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák přiřadí vyobrazení písma k jeho pojmenování a státu, v němž se užívalo; žák přiřadí jednotlivé pojmy ke správným státům, žák shrne přínos starověkých civilizací (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, komunikativní kompetence

PRACOVNÍ LIST Č. 8 – STAROVĚKÉ ŘECKO

1. Aktivita – Přesmyčky + časová osa

Cílem motivační aktivity je zopakovat základní období řeckých dějin a nejvýznamnější události či charakteristiky těchto období. Aktivita je vhodná pro samostatnou práci žáků.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozluští názvy období ukryté v přesmyčkách, žák tato období chronologicky seřadí a ke každému z období napíše tři pojmy, jména či události, které podle jeho názoru dané období nejvíce charakterizují (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

2. Aktivita – Athény versus Sparta

Aktivita slouží k opakování učiva o životě ve Spartě a v Athénách. Cílem je uvědomit si, jak odlišné bylo uspořádání dvou nejvýznamnějších řeckých polis. Cvičení může být využito i k prezentaci nového učiva, žáci se rozdělí do dvojic a každý z dvojice nastuduje z učebnice informace o životě v jednom z řeckých států. Na základě samostudia žáci určují, které výroky jsou platné pro ten stát, na nějž se žák zaměřil. Žákům je možné položit otázku, ve kterém z těchto dvou polis by chtěli žít. Žáci své odpovědi zdůvodní.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák přiřadí obrázek, pojmy a tvrzení k jednomu z řeckých městských států, žák vysvětlí pojem ostrakismus, žák porovná rozdílný způsob života a výchovy ve Spartě a v Athénách (porozumění, analýza)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní a občanská

3. Aktivita – Kvíz

Kvíz je určen k souhrnnému opakování politických dějin starověkého Řecka.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vybere z možností správnou odpověď a z písmen u správných odpovědí sestaví tajenku, žák vysvětlí význam pojmu demokracie a jeho souvislost s řeckými dějinami (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní a občanská

PRACOVNÍ LIST Č. 9 – STAROVĚKÉ ŘECKO II

1. Aktivita – Křížovka

Křížovka je motivační aktivita zaměřená na opakování řeckých dějin.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplňuje do křížovky známé pojmy z řeckých dějin a vysvětlí pojem v tajence = kalokagathia (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

2. Aktivita – Řecké náboženství

Aktivita je složena ze dvou částí. Jde o přiřazovací cvičení s přesmyčkami, které je zaměřeno na opakování jmen řeckých bohů. Tato část je vhodná pro samostatnou práci. Je vhodné ji doplnit četbou řeckých pověstí (např. od Eduarda Petišky). Druhá část je zaměřena na způsob zobrazování řeckých bohů. Doporučuji zvolit práci ve dvojicích či skupinách.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozluští jména bohů v přesmyčkách a přiřadí jména k jejich charakteristice, žák podle obrázků popíše způsob zobrazování řeckých bohů, žák porovná řecké náboženství s egyptským (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní, u skupinové práce kompetence sociální a personální

3. Aktivita – Sousedství mající svůj původ ve starověkém Řecku

Cílem je objasnit původ a význam známých sousloví souvisejících s řeckými dějinami a řeckou mytologií. Aktivita je vhodná pro skupinovou spolupráci. Součástí může být vyhledání a přečtení pověstí a její přiblížení ostatním skupinám (převyprávění, inscenace).

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vysvětlí původ sousloví a objasní jeho souvislost s konkrétními událostmi z řeckých dějin (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní, v případě skupinové spolupráce kompetence sociální a personální

PRACOVNÍ LIST Č. 10 – ŘECKÁ KULTURA

1. Aktivita – Architektura

Cílem aktivity je demonstrovat žákům význam řecké kultury a její vliv na novověkou architekturu. Žáci by podle obrázků měli odvodit základní prvky řecké architektury.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozpozná, na které fotografii je řecká stavba, žák na základě srovnání popíše charakteristické prvky řecké architektury (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

2. Aktivita – Řecké umění

Aktivita je vodítkem k opakování řeckého umění. S její pomocí si žáci zopakují některá odvětví řecké kultury a jejich charakteristiky. Pro skupinovou práci je vhodné každé skupině přiřadit

jednu skupinu obrázků a nechat tuto skupinu, aby si pro dané odvětví řecké kultury připravila vlastní prezentaci (výukový plakát, vyprávění, ...)

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák pojmenuje, co je na obrázcích; žák vlastními slovy vypráví o řeckém umění (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: klíčová kompetence k učení, kompetence komunikativní, v případě skupinové práce kompetence personální a sociální

3. Aktivita – Významné osobnosti

Cílem aktivity je zopakovat významné řecké osobnosti a jejich přínos evropské civilizaci.

Aktivitu je možné rozšířit o otázku, kterou z osobností žáci považují za nejvýznamnější a zdali je její přínos platný dodnes.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák přiřazuje významné osobnosti řeckých dějin k oboru, v němž působily (znalost, porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

PRACOVNÍ LIST Č. 11 – STAROVĚKÝ ŘÍM

1. Aktivita – Čtyřsměrka

Aktivita je motivační, žáci se jejím prostřednictvím seznámí se základními pojmy a jmény z římských dějin. Aktivitu lze využít k opakování učiva nebo k úvodu do nového učiva. Cvičení je vhodné k samostatné práci žáků.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vyluští čtyřsměrku a vysvětlí význam pojmu v tajence (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

2. Aktivita – Časová osa

Aktivita je vhodná k opakování základních období římských dějin a nejvýznamnějších událostí či charakteristik těchto období. Ideální je pro samostatnou práci žáků.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák pojmenuje a chronologicky seřadí období římských dějin; žák ke každému období uvede tři pojmy, jména či události (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

3. Aktivita – Pexeso

Aktivita je vhodná k souhrnnému opakování pojmů, osobností a událostí římských dějin hrou formou. Žáci se rozdělí do malých skupin a zahrají si pexeso.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vyhledá dvojice souvisejících karet (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

PRACOVNÍ LIST Č. 12 – ŘÍMSKÁ KULTURA

1. Aktivita – Přínos římské civilizace

Jedná se o motivační aktivitu zaměřenou na přínos římské civilizace. Aktivitu je vhodné realizovat v úvodní fázi hodiny. Je vhodná k opakování učiva.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozluští přesmyčky; žák určí, které pojmy souvisí s římskou architekturou; žák přiřadí pojmy k jejich vyobrazením (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

2. Aktivita – Náboženství ve starověkém Římě

Cílem je zopakovat náboženství související se starověkým Římě a nalézt podobnosti mezi římským a řeckým náboženstvím. Podobnost obou náboženství je třeba logicky zdůvodnit.

Aktivitu lze využít k samostatné nebo skupinové práci žáků.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplní do tabulky chybějící text; žák porovná jednotlivá náboženství, nalezne a odůvodní jejich shody a odlišnosti (analýza)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, komunikativní kompetence, v případě skupinové diskuse kompetence sociální a personální

3. Aktivita – Pravda, nebo lež

Aktivita je zaměřena na opakování učiva o římské kultuře a římském umění. Je vhodná k samostatné práci žáků. Vytváření obdobných výroků může probíhat ve dvojicích.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák posoudí pravdivost výroků a opraví chybné výroky; žák vytváří vlastní výroky k posouzení podle vzoru (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů

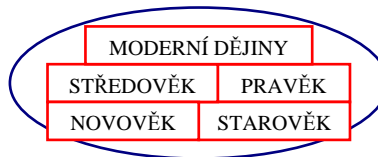
TEMATICKÝ CELEK
KŘESŤANSTVÍ A STŘEDOVĚKÁ EVROPA

PRACOVNÍ LIST Č. 1 – STŘEDOVĚK (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – PERIODIZACE STŘEDOVĚKU

Seřaďte chronologicky jednotlivá období dějin:

1. PRAVĚK
2. STAROVĚK
3. STŘEDOVĚK (raný, vrcholný, pozdní)
4. NOVOVĚK
5. MODERNÍ DĚJINY

Proběhl pravěk i starověk na všech územích?

Ne, např. v českých zemích středověk navazuje na pravěk.

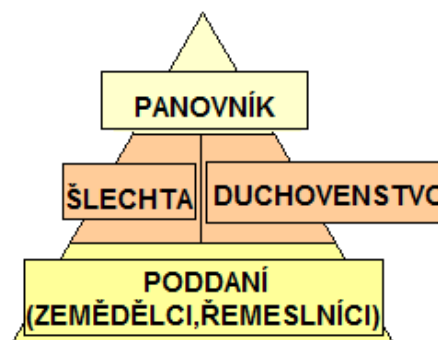
Umístěte středověk na časovou osu. Kterou událostí začíná a kterou končí?

2. AKTIVITA – STŘEDOVĚKÁ SPOLEČNOST

Prohlédni si následující obrázky a urči, které skupiny obyvatelstva na nich jsou zobrazeny.

Doplň obecné schéma středověké společnosti:

Přiřaďte, co k sobě patří a doplňte chybějící slova

Obživu zajišťovali **zemědělci, pastevcí, rybáři** (pěstování plodin, chov zvířat, rybolov).

Výrobou předmětů, zbraní a nástrojů se zabývali **řemeslníci**.

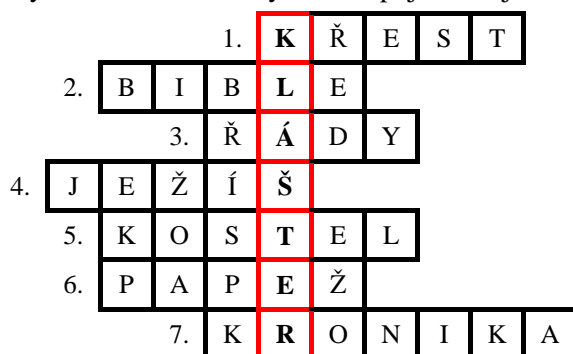
Obchod a dopravu zboží zajišťovali **obchodníci**.

Správa, vláda, boj a vydávání zákonů byla záležitostí **panovníků** a vojenských družin.

Službu bohu a náboženské úkony zajišťovali **kněží (duchovní)**.

3. AKTIVITA – KŘESŤANSTVÍ A STŘEDOVĚKÁ EVROPA

Vyluštěte křížovku. Vysvětlete pojem v tajence a jeho vztah ke středověké vzdělanosti:

1. Úkon, při němž je člověk přijímán do křesťanské církve

2. Posvátná křesťanská kniha

3. Mniši a jeptišky tvořili církevní _____

4. Syn Boží a spasitel křesťanů

5. Stavba sloužící k modlitbám a bohoslužbě

6. Nejvyšší představitel církve, zástupce Boha na zemi

7. Významný středověký literární pramen chronologicky zachycující události

TAJENKA: **KLÁŠTER** (kláštery = centra vzdělanosti, vznikaly tam letopisy a kroniky, opisovaly se tam náboženské texty i texty antických autorů, při klášterech bývaly knihovny, duchovní byli jako jedni z mála středověkých lidí vzdělaní a gramotní – uměli číst a psát)

PRACOVNÍ LIST Č. 2 – ŘÍŠE FRANKŮ (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – ČTYŘSMĚRKA

Najděte pojmy ukryté ve čtyřsměrce a vysvětlete jejich vztah k Franské říši:

V	I	C	J	E	V	O	R	E	M
E	C	N	A	S	E	N	E	R	A
É	V	O	B	A	R	A	E	R	J
P	O	I	T	I	E	R	S	D	O
U	L	Á	R	K	Ř	E	S	T	R
F	R	A	N	K	O	V	É	Y	D
P	A	P	E	Ž	N	S	K	H	O
Á	K	S	M	Ř	A	S	Í	C	M
Í	N	E	L	Ě	D	L	O	Á	U
U	V	A	B	Y	Z	A	N	C	S

Pojmy k vyškrtání: Arabové, Byzanc, Cáchy, císař, dělení, Frankové, Karlovcí, král, křesť, majordomus, Merovejci, papež, Poitiers, renesance

TAJENKA: VERDUNSKÁ SMLOUVA (= smlouva, kterou si vnuci Karla Velikého rozdělili říši na 3 části: Západofranská říše, Východofranská říše a Lotharingie)

2. AKTIVITA – NÁSTUPNICKÉ ŘÍŠE

Prohlédněte si mapu u čtyřsměrky a pojmenujte území označená na mapě. Přiřaďte pojmy, jména a události v modrém rámečku ke správnému území:

1 Východofranská říše (B)	3 Západofranská říše (A)
Svatá říše římská (C) nájezdy Maďarů (H) vymření Karlovců – králem Jiří Ptáčník (M) Ota I. – porážka Maďarů na řece Lechu (D) Otonská renesance (G) boje o investituru (L) císař Fridrich Barbarossa (F)	Francie (I) nájezdy Vikingů, Normandie (E) vymření Karlovců, nástup Kapetovců (J) Hugo Kapet (K) hlavní město Paříž (N)

A Západofranská říše	B Východofranská říše	C Svatá říše římská
D Ota I. – porážka Maďarů na řece Lechu	E nájezdy Vikingů, Normandie	
F císař Fridrich Barbarossa	G Otonská renesance	H nájezdy Maďarů
I Francie	J vymření Karlovců, nástup Kapetovců	K Hugo Kapet
L boje o investituru	M vymření Karlovců – králem zvolen Jindřich Ptáčník	N hlavní město Paříž

3. AKTIVITA – HÁDEJ, KDO JSEM

Uhodněte, které osobnosti se skrývají v rámečcích. Vymyslete podobné hádanky:

Byl jsem majordomem z rodu Karlovců. V r. 732 jsem v bitvě u Poitiers porazil Araby a zachránil jsem tak křesťanský svět před arabskou invazí do Evropy.

Jmenoval jsem se: **Karel Martel**

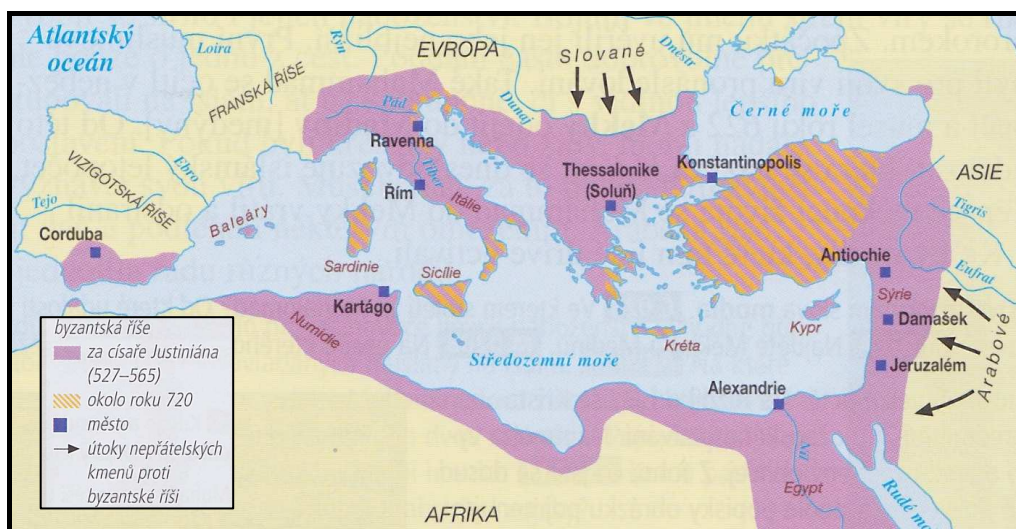
Byl jsem nejslavnějším panovníkem Franské říše. V r. 800 jsem byl papežem korunován na císaře. Za mé vlády říše vzkvétala.

Jmenoval jsem se: **Karel Veliký**

PRACOVNÍ LIST Č. 3 – BYZANTSKÁ ŘÍŠE (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – PRÁCE S MAPOU

- Který státní celek nazýváme ve středověku Byzantskou říší? **Východořímskou říší**
- Jak se nazývá hlavní město Byzantské říše? **Konstantinopol (Konstantinopolis)**
- Na které kontinenty Byzantská říše zasahovala v době svého největšího rozsahu?
Evropa, Asie, severní Afrika
- Za kterého panovníka měla Byzantská říše největší rozsah? Která území zahrnovala?
Za Justiniána I., kdy Byzanc dobyla i část území bývalé ZŘŘ. Zahrnovala Malou Asii, Balkánský poloostrov, Itálii, část jižního Španělska a území v severní Africe (Egypt).
- Které národy ohrožovaly Byzantskou říši? **Slované a Arabové, později Turci**
- Kdo způsobil rozpad a zánik Byzantské říše? Víte, kdy to bylo? **Turci, r. 1453**

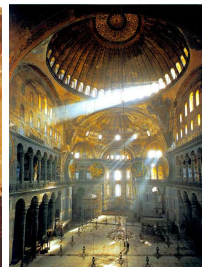
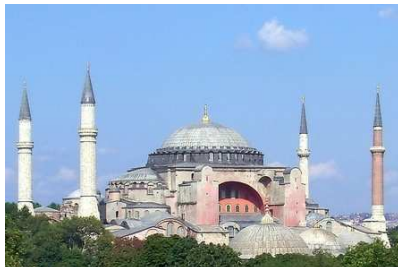
2. AKTIVITA – DOPLŇOVÁNÍ SLOV DO TEXTU

Doplňte do textu chybějící slova:

Římská říše se v roce **395** rozdělila na dvě části. Západořímská říše v roce **476** zanikla, východořímská říše = **Byzantská říše** přetrvávala. Nejslavnějším panovníkem byl císař **Justinián I.**, za jehož vlády říše dosáhla největšího území. Císař také vydal **zákoník**. Byzantský císař měl **světskou** i církevní moc. Nejvyšším církevním představitelem v Byzantské říši byl **patriarcha**, který měl spory s papežem – oba chtěli být hlavou **křesťanské** církve. Spory vyvrcholily v roce **1054**, kdy došlo k rozdělení křesťanské církve na západní **katolickou** a východní **pravoslavnou**.

3. AKTIVITA – UMĚNÍ A KULTURA V BYZANCI

Doplňte chybějící slova a přiřaďte popisky k obrázkům:

Hagia Sofia – interiér

_____ = obraz svatých
malovaný na dřevě

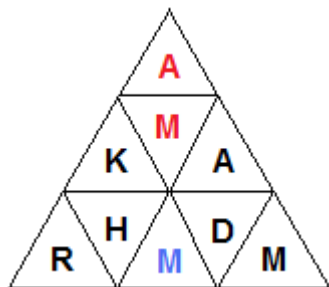
Hagia Sofia
(chrám _____)

_____ = plošná výzdoba
z drobných kamínků či sklíček

PRACOVNÍ LIST Č. 4 – ARABSKÁ ŘÍŠE A ISLÁM (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – KVÍZ S TÉMATEM ISLÁMSKÉ NÁBOŽENSTVÍ

Pod každým písmenem se skrývá slovo související s islámem:

- A:** jediný Bůh = **Alláh**
M: prorok islámského náboženství = **Muhammad**
M: vyznavači islámu = **muslimové**
K: slovo Boží (posvátná kniha) = **Korán**
A: jazyk islámského náboženství = **arabština**
H: prorokův odchod z Mekky do Mediny, počátek islámského letopočtu = **hidžra**
D: úsilí o obranu a šíření víry („svatá válka“) = **džihád**
R: islámský svatý postní měsíc = **ramadán**
M: islámská modlitebna = **mešita**

Kterým náboženstvím se islám nejvíce podobá? V čem jsou si podobná a v čem se liší?

Podobá se křesťanství a židovství – všechna tři náboženství jsou monoteistická (víra v jediného boha), všechna mají svého proroka, svou posvátnou knihu (slovo Boží) a své modlitebny. Všechna tři náboženství také mají svá přikázání, podle kterých se musí řídit, nechtějí-li být zatraceni.

	Islám	Křesťanství	Judaismus
prorok:	Muhammad	Ježíš	Mojžíš
označení vyznavačů:	muslimové	křesťané	židé
posvátná kniha:	Korán	Bible	Tóra
jazyk:	arabština	aramejšтина, řečtina, latina	hebrejšтина
modlitebna:	mešita	kostel	synagoga

2. AKTIVITA – PRAVDA, NEBO LEŽ?

Určete, zda je výrok pravdivý. Případné chyby opravte:

- ✓ Arabů můžeme podle způsobu života rozdělit na 2 skupiny: zemědělci a obchodníci žijící v oázách a beduíni kočující v poušti.
- ✓ Před vznikem islámu uctívali obyvatelé Arabského poloostrova mnoho různých bohů, nechyběli mezi nimi ani křesťané a židé.
- ✗ Víra v jediného Boha, Jahve, umožnila vznik centralizované arabské říše.
NE, víra v jediného Boha – Alláha.
- ✗ Vládce arabské říše se nazýval sultán. **NE, nazýval se chalífa. Sultán je turecký vládce.**
- ✓ Obyvatelstvo Arabského poloostrova věřící v odlišná náboženství bylo k přechodu k islámu násilně přinuceno. **NE, mnozí přešli na islám dobrovolně, křesťané i židé mohli svá náboženství vyznávat dál, ale platili za to daň.**
- ✓ Výbojné války arabského státu byly vedeny ve jménu svaté války za šíření islámu.
- ✓ Kromě Arabů patří k vyznavačům islámu také Turci.
- ✗ Arabové i Turci měli velký podíl na pádu Byzantské říše, poslední úder Byzanci zasadili Arabové. **NE, rozhodující úder provedli Turci (dobyť Konstantinopole, r. 1453).**
- ✓ Arabům se podařilo vytvořit rozsáhlou říši, postupně však byli Turky vytlačeni z Arabského poloostrova.

3. AKTIVITA – ARABSKÁ KULTURA A VZDĚLANOST

Popište, co vidíte na obrázcích. Jak obrázky souvisí s arabskou říší? Podle obrázků vyprávějte o přínosech arabské kultury a o arabském umění.

Ve kterých vědních disciplínách Arabové vynikali? Znáte nějakou významnou osobnost?

Arabové byli dobří matematici, zeměpisci a lékaři. Proslulým filosofem a lékařem byl např. Ibn Síná (Avicenna).

Na kterém z obrázků je astroláb? K čemu sloužil? **k určování zeměpisné polohy podle hvězd**
 Slavný astroláb je součástí středověké památky v Praze. Víte kde se nachází? **na orloji**

symbol islámu

arabská mapa světa

astroláb

Čím je typická arabská výzdoba? **abstraktní tvary a ornamenty**

Na jednom z obrázků je minaret, víte, co to je? **dlouhá štíhlá věž u muslimských mešit**

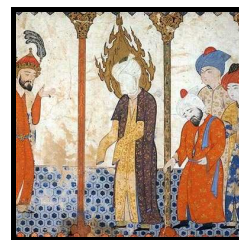
Na kterém z obrázků je Muhammad? Jak je zobrazen? **bez obličeje, okolo hlavy má plamen**

**skalní dóm (mešita)
v Jeruzalémě**

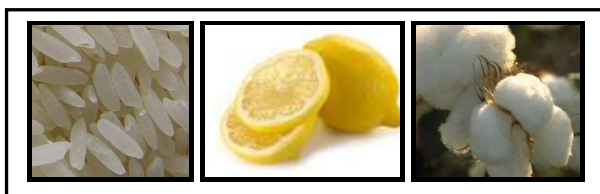

mešita s minarety

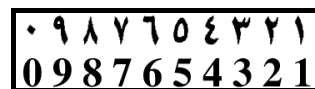

Muhammad

Jak následující obrázky souvisí s přínosem arabské civilizace? Jsou plodiny na obrázcích původně arabské? **Ne, ale Arabové je přinesli do Evropy.**

rýže, citrony, bavlna

arabské číslice

PRACOVNÍ LIST Č. 5 – ČESKÉ ZEMĚ V RANÉM STŘEDOVĚKU

1. AKTIVITA – STARÉ ČESKÉ POVĚSTI

Prohlédněte si oba obrázky a určete, které z českých pověstí jsou na nich zobrazeny:

Praotec Čech

Přemysl Oráč

2. AKTIVITA – PÁTRÁNÍ PO SOUVISLOSTECH

Vysvětlete, jak spolu souvisí:

Visla a Dněpr – pravlast Slovanů – stěhování národů – východní, jižní a západní Slované

V oblasti mezi řekami Vislou a Dněprem ležela pravlast Slovanů. Při stěhování národů se Slované rozdělili na tři větve – východní, jižní a západní.

Franská říše – kupec Sámó – slovanské kmeny – Sámova říše

Z Franské říše pocházel kupec Sámó, který pomohl slovanským kmenům při jejich bojích s kočovnými Avary. Slované ho za to zvolili do čela kmenového svazu, tzv. Sámovy říše.

Franská říše – Dagobert – Sámó – bitva u Wogastisburgu – Fredegarova kronika

Franská říše se za Dagobertovy vlády utkala se Sámem a jeho kmenovým svazem v bitvě u Wogastisburgu. O této události máme zprávy z Fredegarovy kroniky.

Morana – smrt – Sámó – zánik Sámovy říše

Morana je slovanskou bohyní smrti. Když zemřel Sámó, zanikla Sámova říše.

Rastislav – byzantský císař Michal III. – Konstantin a Metoděj – staroslověnština a hlaholice

Kníže Rastislav požádal byzantského císaře o vyslání věrozvěstů na Velkou Moravu. Konstantin a Metoděj přeložili církevní texty do staroslověnštiny a Konstantin sestavil nové písmo, hlaholici.

Svatopluk – Velká Morava – Metoděj – křest – Bořivoj – české knížectví

Za vlády knížete Svatopluka na Velké Moravě Metoděj pokřtil českého knížete Bořivoje.

Svatoplukovi synové – Mojmír II. – Maďaři – zánik Velké Moravy – 906

Svatoplukovi synové bojovali o moc, knížetem se stal Mojmír II.. Za jeho vlády oslabenou zemi napadli Maďaři a Velká Morava zanikla. Poslední zmínka o tomto státním útvaru je z roku 906.

Určete, který pojem nepatří do řady:

Perun, Morana, Fredegar, Vesna (slovanští bohové, Fredegar = kronikář)

Mojmír, Bořivoj, Rastislav, Svatopluk (velkomoravská knížata, Bořivoj – český kníže)

Václav, Boleslav I., Vojtěch, Oldřich, Břetislav (knížata Přemyslovci, biskup Slavníkovec)

Boleslav II., Vratislav II., Vladislav II., Přemysl Otakar I. (Boleslav II. = kníže, ostatní králové)

3. AKTIVITA – KDO BYL KDO

Správně přiřaďte a ke každé osobnosti připište jednu další informaci:

Boleslav I.	bájný zakladatel rodu Přemyslovců	podle pověsti manžel kněžny Libuše
Břetislav	český kníže, světec a patron české země	odváděl mírový poplatek Jiřímu Ptáčníkovi
Přemysl Oráč	franský kupec	v čele Sámovy říše (kmenový svaz Slovanů)
Sámó	první český kníže známý jménem	pokřtěn Metodějem na Velké Moravě
Václav	druhý pražský biskup	z rodu Slavníkovců, světec
Mojmír	kníže, který dal zavraždit bratra Václava	přízvisko Ukruťný, razil první české mince (denáry)
Bořivoj	kníže, který dal vyvraždit rod Slavníkovců	za jeho vlády založeno pražské biskupství
Vojtěch	první velkomoravský kníže, kterého známe jménem	připojil k Velké Moravě Nitranské knížectví
Boleslav II.	český kníže, který zavedl stařešinský řád	dobyty Hnězda (ostatky sv. Vojtěcha), vydání zákoníku

PRACOVNÍ LIST Č. 6 – ČESKÝ STÁT VE 13. A 14. STOLETÍ (ČESKÝ STÁT ZA POSLEDNÍCH PŘEMYSLOVCŮ A LUCEMBURKŮ)

1. AKTIVITA – KDO JE TO?

Na základě indicií v každém rámečku určete, o kterou významnou osobnost se jedná: Jedna z osob pochází již ze staršího období, víte která? **Svatý Václav**

Karel IV.

Jan Lucemburský

Přemysl Otakar II.

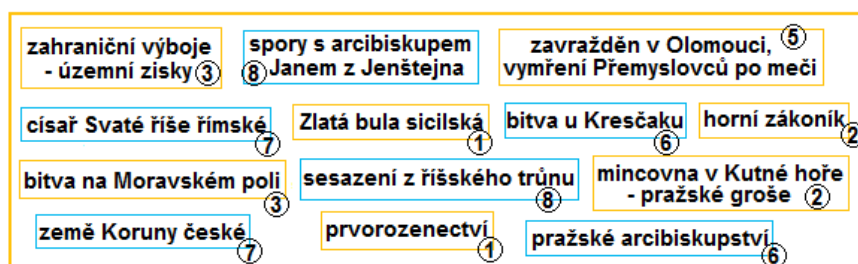
Anežka Přemyslovna

Svatý Václav

2. AKTIVITA – PŘÍŘAZOVÁNÍ A VYŠKRTÁVÁNÍ

Seřaďte panovníky chronologicky podle období jejich vlády. Rozlište **Přemyslovce** a **Lucemburky**. Přiřaďte k jednotlivým panovníkům události a pojmy ze žlutého rámečku:

3. AKTIVITA – VYŠKRTÁVAČKA

Vyškrtněte pojem či jméno, který nepatří do řady. Svá tvrzení zdůvodněte:

Karlštejn, chrám Sv. Víta, Karlův most, klášter Zbraslav, svatováclavská koruna
 (Zbraslav založil Václav II., ostatní památky Karel IV., nebo svatováclavská koruna – není stavbou)
Václav II., Přemysl Otakar I., Václav IV., Přemysl Otakar II., Václav III.
 (Václav IV. je Lucemburk, ostatní jsou Přemyslovci)

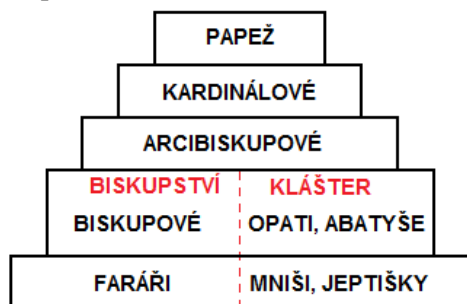
Eliška Přemyslovna, Anežka Přemyslovna, Blanka z Valois, Kunhuta Uherská, Anna Svídnická
 (Anežka Přemyslovna - byla abatyší v klášteře, ostatní byly manželkami českých králů)

kníže Bořivoj, Přemyslovna Ludmila, Slavníkovec Vojtěch, kníže Václav, Anežka Přemyslovna
 (kníže Bořivoj – jako jediný není světcem, nebo Vojtěch – jako jediný nebyl z rodu Přemyslovců)

PRACOVNÍ LIST Č. 7 – KŘESŤANSTVÍ

1. AKTIVITA – CÍRKEVNÍ HIERARCHIE

Doplňte schéma:

abatyše, arcibiskupové, biskupové, faráři, jeptišky, kardinálové, mniši, opati, papež

2. AKTIVITA – CO SE STALO?

O které události související se středověkou církví se píše v textu? Kdy se odehrála?

KŘÍŽOVÉ VÝPRAVY (1. KŘÍŽOVÁ VÝPRAVA Z R. 1095)

Po vstupu do města pronásledovali a zabíjeli Saracény až k Šalamounově chrámu, až jejich krev tekla po celém chrámu. Po zdolání pohanů naši rytíři zajali mnoho mužů i žen a koho chtěli, toho zabili, koho nechtěli, nechali na naživu. Poté křižáci táhli městem a brali zlato, stříbro, koně, mezky a spousty věcí v domech. Pak veselíce se a plačíce nadměrnou radostí se šli pomodlit k hrobu našeho Spasitele Ježíše, a tak splnili slib, kterým se mu zavázali.

- g) Do kterého města rytíři vstoupili? **do Jeruzaléma**
- h) Jak se tyto rytíři chovali? velmi krutě, vraždili a loupili
- i) Kdo byli Saracéni? **označení pro muslimy**
- j) Kdo byli křižáci? Proč se tak nazývali? **Účastníci křížových výprav (kříž na oděvu)**
- k) Kdo tuto událost vyhlášoval? **Papež (byly to války ve jménu křesťanství)**
- l) Co bylo cílem celé akce? **Osvobodit posvátná křesťanská místa od muslimů**

3. AKTIVITA – POJMY

Vysvětlete význam jednotlivých pojmů:

BOJ O INVESTITURU = **boj mezi papežem a císařem o to, kdo**

bude dosazovat církevní hodnostáře do jejich úřadů

KACÍŘSTVÍ = **člověk, který se odchýlil od oficiální církevní nauky, za kacířství hrozil trest upálení**

INKVIZICE = **církevní instituce, která se zabývá vyhledáváním, vyšetřováním a trestáním kacířů**

ŘEHOLE = **soupis pravidel pro život mnichů v klášteře**

CÍRKEVNÍ SCHIZMA = **rozdělení křesťanské církve na západní (římskokatolickou) a východní (pravoslavnou)**

KARDINÁLOVÉ = **vyšší církevní hodnostáři, volitelé papeže**

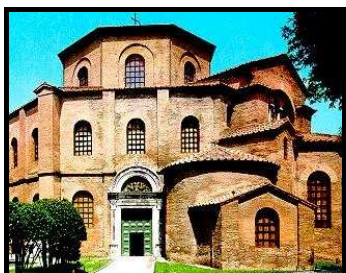
PRACOVNÍ LIST Č. 8 – KULTURA RANÉHO STŘEDOVĚKU

1. AKTIVITA – RANĚ STŘEDOVĚKÁ ARCHITEKTURA

Rozpoznejte, na kterém obrázku je románská, arabská a byzantská stavba.

Víte, kde se tyto stavby nachází?

Která stavba je arabská a která byzantská?

byzantská stavba
San Vitale v Ravenně

románská stavba
rotunda Sv. Jiří na Řípu

arabská stavba
skalní dóm (mešita) v Jeruzalémě

2. AKTIVITA – ZNAKY ROMÁNSKÉ ARCHITEKTURY

Prohlédněte si obrázky a napište alespoň 2 znaky typické pro románskou architekturu:

mohutné zdi, úzká sdružená okna, zdobené portály, půlkruhový oblouk, ...

Rozdělte stavby na světské a církevní:

obytné domy, rotundy, hrady, kamenné mosty, věže, baziliky, kláštery, hradby, opevnění

3. AKTIVITA – KVÍZ

Odpovězte správně na otázky v kvízu:

Častými zadavateli uměleckých děl byli:

✓ panovníci

✓ šlechtici

✓ církev

Sochařství se uplatnilo nejvíce při výzdobě:

✗ paláců

✗ obytných domů

✓ chrámů

Vnitřní stěny církevních staveb nebyly zdobeny:

✗ mozaikami

✓ iluminacemi

✗ nástěnnými malbami

Pro raně středověké výtvarné umění byly typické:

✓ církevní náměty

✗ světské náměty

Středověkým knižním ilustracím se říká:

✗ mozaiky

✗ ikony

✓ iluminace

V raném středověku bylo vzdělání výsadou:

✗ šlechty

✓ duchovních

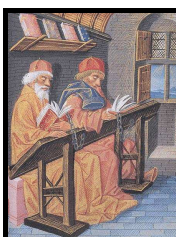
✗ panovníka

Součástí románské literatury jsou:

✓ kroniky

✗ romány

✓ legendy

PRACOVNÍ LIST Č. 9 – GOTICKÁ KULTURA

1. AKTIVITA – OBRÁZKOVÁ TAJENKA

Pojmenujte, co vidíte na obrázcích a z písmen v barevných rámečcích složte tajenku.

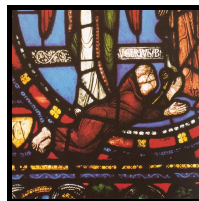
Označte obrázek, který nepatří mezi ostatní:

K A R L Š T E J N

M A D O N A

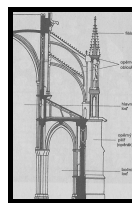
V I T R Á Ž

P I E T A

R O T U N D A

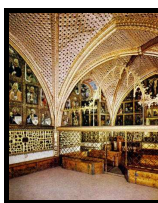
O P Ě R N Ý

SYSTÉM

C H R Á M

SV. BARBORY

K A P L E

SV. KŘÍŽE

P R A Š N Á

B R Á N A

TAJENKA: **KATEDRÁLA**

2. AKTIVITA – GOTICKÁ ARCHITEKTURA

Vyberte znaky typické pro gotickou architekturu:

mohutné zdi, trojúhelníkový štít, **lomený oblouk**, dórské sloupy, malá úzká okna, **odlehčené zdivo**, **velká okna s vitrážemi**, půlkruhový oblouk, **vnější opěrný systém**, karyatidy

Které další stavební slohy jsou ve výběru prvků zastoupeny?

románský sloh (mohutné zdi, malá úzká okna, půlkruhový oblouk) a řecký sloh

Co se stavělo v období gotické architektury?

městské domy, akvadukty, pyramidy, **hrady**, amfiteátry, **mosty**, **paláce**, rotundy, **katedrály**, **radnice**, zikkuraty, **městské brány**

Odkud znáte ostatní stavby ve výběru?

akvadukty – Řím, pyramidy – Egypt, amfiteátry – Řecko a Řím, rotundy – románský sloh, zikkuraty – Mezopotámie

3. AKTIVITA – PRAVDA, NEBO LEŽ

Určete, zda je výrok pravdivý. Případné chyby opravte: ✖ ✓

✖ V období vrcholného a pozdního středověku se lidé mohli vzdělávat jen v klášterních nebo biskupských školách. **NE, existovaly také univerzity.**

✖ Pieta je obraz nebo socha Panny Marie s malým Ježíškem. **NE, to je madona. Pieta je zobrazení Panny Marie s mrtvým Kristem sňatým z kříže.**

✓ V období gotiky vznikaly kromě nástěnných maleb také deskové obrazy.

✓ Nejdůležitějším středověkým literárním jazykem a jazykem vzdělců byla latina.

✓ Ve středověku začala vznikat první česká literární díla.

✖ První česky psanou kronikou byla Kosmova Kronika česká. **NE, ta byla psána latinsky. První česky psanou kronikou byla Dalimilova kronika z počátku 14. století.**

POUŽITÉ ZDROJE:

Pracovní list č. 1 – Středověk

- 1) historicalbookgroups.pbworks.com [online]. 2009 [cit. 2011-03-11]. Dostupné z WWW: <<http://historicalbookgroups.pbworks.com/w/page/18423278/Crispin-Webquest>>

Pracovní list č. 2 – Říše Franků

- 1) www.unc.edu [online]. 2011 [cit. 2011-03-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.unc.edu/~branhunz/hist151/outlines/12.ChurchGermansCharlemagne.htm>>

Pracovní list č. 3 – Byzantská říše

- 1) Kol. autorů: Dějepis 7. Učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia, Plzeň: Fraus, 2009, s. 17.
- 2) bydleni.centrum.cz [online]. 1999 [cit. 2011-03-11]. Dostupné z WWW: <<http://bydleni.centrum.cz/design-a-architektura/2009/6/13/galerie/nejkrasnejsi-stavby-sveta/item/218037-chram-hagia-sofia-v-istambulu/>>
- 3) navajo.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-11]. Dostupné z WWW: <<http://corpus-iuris-civilis.navajo.cz/>>
- 4) www.teslasociety.com [online]. 2005 [cit. 2011-03-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.teslasociety.com/hagiasophia.htm>>
- 5) www.reckokatolikv.estranky.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-11]. Dostupné z WWW: <<http://www.reckokatolikv.estranky.cz/clanky/ikony/ikony.html>>

Pracovní list č. 4 – Arabská říše a islám

- 1) Kol. autorů: Dějepis 7. Učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia, Plzeň: Fraus, 2009, s. 17.
- 2) historyguy.com [online]. 1998 [cit. 2011-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://commentary.historyguy.com/tag/islam/>>
- 3) navajo.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://astrolab.navajo.cz/>>
- 4) cs.wikipedia.org [online]. 2002 [cit. 2011-03-12]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Al-Idrisi%27s_world_map.JPG>
- 5) divysveta.webz.cz [online]. 2002 [cit. 2011-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://divysveta.webz.cz/asi/dom.htm>>
- 6) www.sakkal.com [online]. 1997 [cit. 2011-03-12]. Dostupné z WWW: <http://www.sakkal.com/instrctn/Arabic_Numerals.html>
- 7) www.goldenrice.org [online]. 2005 [cit. 2011-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.goldenrice.org/>>
- 8) ipopin.typepad.com [online]. 2006 [cit. 2011-03-12]. Dostupné z WWW: <http://ipopin.typepad.com/think_positive/2006/12/i_read_a_great_.html>
- 9) www.historyforkids.org [online]. 1998 [cit. 2011-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.historyforkids.org/learn/clothing/cotton.htm>>
- 10) www.cestovniserver.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.cestovniserver.cz/clanek/175-nejkrasnejsi-mesity-istanbulu.aspx>>
- 11) glosy.info [online]. 2004 [cit. 2011-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://glosy.info/texty/muhammadovy-karikatury-respekt-versus-svoboda-slova/>>

Pracovní list č. 5 – České země v raném středověku

- 1) ao-institut.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://ao-institut.cz/texty/Ceske-dejiny/01-Slovane.html>>
- 2) ao-institut.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-12]. Dostupné z WWW: <<http://ao-institut.cz/texty/Ceske-dejiny/02-Knezna-Libuse.html>>

Pracovní list č. 6 – Český stát ve 13. a 14. století (Český stát za posledních Přemyslovců a Lucemburků)

- 1) www.hrad.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.hrad.cz/cs/prazsky-hrad/poklady/korunovacni-klenoty/svatovaclavska-koruna.shtml>>
- 2) www.estav.cz [online]. 2000 [cit. 2011-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.estav.cz/zpravy/nove/karluv-most-oprava.html>>
- 3) www.rozhlas.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-15]. Dostupné z WWW: <http://www.rozhlas.cz/soutezpraha/fotogalerie_kudy/_galerie/598160?type=image&pozice=1>
- 4) skolstvi.cirkev.cz [online]. 2008 [cit. 2011-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://skolstvi.cirkev.cz/clanky/Literarni-soutez-Svata-Anezka-Ceska.html>>
- 5) vlast.cz [online]. 2006 [cit. 2011-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://vlast.cz/platidla-ceske-republiky/>>
- 6) www.ceskatelevize.cz [online]. 1996 [cit. 2011-03-15]. Dostupné z WWW: <http://www.ceskatelevize.cz/specialy/nejvetsicech/dokumenty_osobnosti_71>

- 7) dejepissychrov.sweb.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://dejepissychrov.sweb.cz/opakovani9.html>>
- 8) www.ceska-konference.cz [online]. 2008 [cit. 2011-03-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.ceska-konference.cz/prispevky/historie-ceskeho-naroda/vaclav-1>>
- 9) www.moraviamagma.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-15]. Dostupné z WWW: <http://www.moraviamagma.cz/symbolika/s_odev.htm>

Pracovní list č. 7 – Křesťanství

- 1) ao-institut.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://ao-institut.cz/texty/zivotopisy-ceskych-svetcu/17-anezka.html>>
- 2) knihovnaskutec.bloguje.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://knihovnaskutec.bloguje.cz/884856-ctouci-zeny-jsou-krasne.php>>
- 3) Mandelová – Kunstová – Pařízková: Dějiny středověku a počátků novověku, Liberec, 2002, s. 22.
- 4) www.charitapi.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <http://www.charitapi.cz/remis/R_1004p_Frantisek_z_Assisi_%281003s%29.html>
- 5) navajo.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://rad-nemeckych-ryturu.navajo.cz/>>
- 6) herniweb.cz [online]. 2006 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <http://assassin.herniweb.cz/readarticle.php?article_id=140>

Pracovní list č. 8 – Kultura raného středověku

- 1) www.virtualtourist.com [online]. 1994 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <http://www.virtualtourist.com/travel/Europe/Italy/Emilia_Romagna/Ravenna-145052/General_Tips-Ravenna-San_Vitale_church-BR-1.html>
- 2) ao-institut.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://ao-institut.cz/texty/Ceske-dejiny/12-Spory-o-cesky-trun.html>>
- 3) fotky.sme.sk [online]. 2011 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://fotky.sme.sk/fotka/52604/mesita-skalny-dom-na-chramovej-hore-v-jeruzaleme>>
- 4) x-discovery.eu [online]. 1992 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://x-discovery.eu/sk/seznam-pamatok/ceska-republika>>
- 5) www.hrady.cz [online]. 1995 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.hrady.cz/?OID=158>>
- 6) www.kr-stredocesky.cz [online]. 2008 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <http://www.kr-stredocesky.cz/NR/rdonlyres/E032052E-EBC2-4AF7-9C30-647551B1BF11/0/vinec___kostel_sv_mikulase___portal.jpg>
- 7) www.planetware.com [online]. 1995 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://www.planetware.com/picture/verona-san-zeno-maggiore-i-ir1548.htm>>
- 8) cs.wikipedia.org [online]. 2002 [cit. 2011-03-14]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kodex_vy%C5%A1ehradsk%C3%BD>
- 9) knihovnaskutec.bloguje.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-14]. Dostupné z WWW: <<http://knihovnaskutec.bloguje.cz/884856-ctouci-zeny-jsou-krasne.php>>
- 10) www.moraviamagma.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-14]. Dostupné z WWW: <http://www.moraviamagma.cz/aktuality/a_toulava-kamera.htm>

Pracovní list č. 9 – Gotické umění

- 1) www.atlasceska.cz [online]. 2007 [cit. 2011-03-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.atlasceska.cz/stredocesky-kraj/karlstejn/>>
- 2) www.encyklopedie.ckrumlov.cz [online]. 2006 [cit. 2011-03-14]. Dostupné z WWW: <http://www.encyklopedie.ckrumlov.cz/docs/cz/region_histor_sochar.xml>
- 3) www.getsemany.cz [online]. 2006 [cit. 2011-03-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.getsemany.cz/node/1278>>
- 4) www.bednarec.cz [online]. 2004 [cit. 2011-03-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.bednarec.cz/o-obci/pamatky-a-zajimava-mista/pieta-z-bednarce/>>
- 5) ao-institut.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://ao-institut.cz/texty/Ceske-dejiny/12-Spory-o-cesky-trun.html>>
- 7) infocesko.cz [online]. 2002 [cit. 2011-03-14]. Dostupné z WWW: <<http://zajimavosti.infocesko.cz/content/stredni-cechy-jihovychod-historicke-zajimavosti-cirkevni-stavby-sakralni-objekty-chram-sv-barbory-kutna-hora-unesco-nkp.aspx>>
- 8) ao-institut.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-14]. Dostupné z WWW: <<http://ao-institut.cz/texty/Ceske-dejiny/24-otec-vlasti.html>>
- 9) www.hrady-zamky-cr.cz [online]. 2007 [cit. 2011-03-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.hrady-zamky-cr.cz/pamatky/misto.php?misto=Pra%9An%E1+br%E1na>>

KOMENTÁŘE

PRACOVNÍ LIST Č. 1 – STŘEDOVĚK

List je určen k opakování učiva o středověku – je zaměřen na periodizaci středověku, rozvrstvení středověké společnosti a významnou úlohu křesťanství ve středověké střední Evropě.

1. Aktivita – Periodizace středověku

Aktivita je motivační, úvodní. Je vhodná zejména pro samostatnou práci. Jinou možností je přeměnit ji v živou časovou osu. Žáci si vylosují kartičky s letopočty či s historickými epochami a událostmi, které ohraničují středověk. Tito žáci budou vytvářet časovou osu. Sled událostí a správnost celé činnosti kontrolují zbylí žáci bez kartiček. Ohraničení středověku není absolutní, to je třeba žákům zdůraznit a zadat jim úkol, aby na základě učebnice vyhledali další události, které přinesly významné změny a mohly by být hranicí mezi středověkem a novověkem.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák chronologicky seřadí historické epochy; žák do časové osy zaznamená počátek a konec středověku (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

2. Aktivita – Středověká společnost

Aktivita je určena k opakování nebo k odvození systému uspořádání středověké společnosti. Žák by měl na základě obrázků, logické úvahy a znalostí ze starověkých dějin vytvořit obecné schéma středověké společnosti. Druhá část cvičení je zaměřena na přínos jednotlivých vrstev.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák pojmenuje skupiny obyvatelstva na obrázcích a vytvoří schéma rozvrstvení středověké společnosti, žák doplňuje do textu chybějící slova

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

3. Aktivita – Křesťanství a středověká Evropa

Křížovka je motivační aktivitou zaměřenou na opakování/upevnění základních křesťanských pojmů. Pojem v tajence, klášter, může být podnětem pro debatu žáků o úloze církve v životě středověkého člověka, zejména v oblasti vzdělanosti a kultury.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplňuje do křížovky známé pojmy a vysvětlí význam pojmu v tajence (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

PRACOVNÍ LIST Č. 2 – ŘÍŠE FRANKŮ

1. Aktivita – Čtyřsměrka

Čtyřsměrka je motivační aktivitou vhodnou k využití v úvodní části hodiny. Ve čtyřsměrce jsou ukryté pojmy související s dějinami Franské říše. Aktivitu je možné využít k opakování probraného učiva i jako úvod do nového tématu. Pokud ji využijeme k opakování, není třeba žákům dávat k dispozici seznam slov k vyškrtání. Tajenkou je Verdunská smlouva, kterou byla říše rozdělena na tři části. Na mapě lze vidět rozsah Franské říše i nástupnických říší.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vyškrtá pojmy související s dějinami Franské říše; žák vysvětlí význam pojmu v tajence (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

2. Aktivita – Nástupnické říše

Aktivita je vhodná k opakování/upevnění učiva o Svaté říši římské a o počátcích Francie. Jedná se o kombinovanou aktivitu tvořenou drobnou prací s mapou a přiřazováním pojmů, jmen a událostí k nástupnickým říším. Žáci mají za úkol pojmenovat území označená na mapě u první aktivity a přiřadit k těmto říším pojmy, jména a události, které jsou součástí dějin těchto dvou říší. Aktivita je vhodná k opakování či upevňování učiva.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák pojmenuje území označená na mapě; žák přiřazuje pojmy, jména a události k jednotlivým nástupnickým říším (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

3. Aktivita – Hádej, kdo jsem

Cílem je zopakovat významné osobnosti z dějin Franské říše i říší, které na ni navázaly. Žáci mají za úkol uhodnout, které osobnosti jsou v textu představeny, a obdobným způsobem představit další osobnosti. Namísto této aktivity je možné zahrát si hru Hádej, kdo jsem (učitel či jeden z žáků představuje historickou osobnost, žáci pokládají otázky, na které lze odpovědět ano/ne a hádají, o kterou osobnost se jedná).

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák určí, o kterou osobnost se jedná (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, v případě hry komunikativní kompetence

PRACOVNÍ LIST Č. 3 – BYZANTSKÁ ŘÍŠE

1. Aktivita – Práce s mapou

Cvičení je zaměřeno na učivo o Byzantské říši a je vhodné pro samostatnou práci. Aktivita je vhodná k opakování i k výkladu nového učiva.

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

2. Aktivita – Doplnování slov do textu

Text shrnuje základní fakta z dějin Byzance. Není vybaven nápovědou, žák chybějící slova doplňuje na základě svých znalostí (při opakování učiva), podle výkladu učitele či na základě samostatné práce s učebnicí (při výkladu učiva). Text může nahradit zápis do sešitu.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplní do textu vhodná slova (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů

3. Aktivita – Umění a kultura

Jde o přiřazovací cvičení, v němž se žáci seznámí s ukázkami čtyř byzantských uměleckých děl.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplní do textu chybějící slova a přiřadí k sobě název uměleckého díla a jeho vyobrazení (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

PRACOVNÍ LIST Č. 4 – ARABSKÁ ŘÍŠE A ISLÁM

1. Aktivita – Kvíz s tématem islámského náboženství

Aktivita je vhodná k opakování/upevnění základních pojmů pojících se s islámem. Efektivita a motivační aspekt se výrazně zvýší, pokud se z pracovního listu pro žáky odstraní definice pojmů a aktivita se využije k soutěži mezi skupinami žáků. Součástí aktivity je zamyšlení se či diskuse o tom, kterým náboženstvím je islám podobný a které společné či odlišné rysy tato náboženství mají. Své závěry žáci stručně vepíší do pracovního listu.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák na základě definic uvede správné pojmy a jména islámského náboženství, žák porovná islám s podobnými náboženstvími (analýza)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní, v případě skupinové diskuse i kompetence sociální a personální

2. Aktivita – Pravda, nebo lež

Aktivita je vhodná k opakování učiva o arabské říši. Cílem je posoudit pravdivost výroků.

Aktivita je vhodná k samostatné práci žáků.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák posoudí pravdivost výroků a opraví chybné výroky (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů

3. Aktivita – Arabská kultura a vzdělanost

Cílem aktivity je pomocí obrázků zopakovat či upevnit vše, co by žáci měli vědět o arabské kultuře. V rámci obrázků a otázek je připomenut přínos arabské kultury – arabské číslice, plodiny, které Arabové Evropanům zprostředkovali, islámské náboženství, stavby, věda apod.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák na základě obrázků a znalostí popíše, co je zobrazeno na jednotlivých obrázcích a nalezne správnou odpověď na zadané otázky; žák interpretuje své poznatky o arabské vědě a kultuře (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, komunikativní kompetence

PRACOVNÍ LIST Č. 5 – ČESKÉ ZEMĚ V RANÉM STŘEDOVĚKU

1. Aktivita – Staré české pověsti

Motivační aktivita tvořená dvěma ilustracemi ze starých českých pověstí se hodí se na úvod hodiny či jako úvod do tématu. Žáci by měli poznat, o které pověsti se jedná a pokusit se společně obě pověsti volně převyprávět. Obrázky mohou v připravené podobě, nebo je mohou dostat do dvojic v podobě skládačky. Aktivitu je možné využít k otázce, zda se popis příchodu Slovanů na naše území v pověsti shoduje s vědeckými poznatky archeologů.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozpozná, která česká pověst je zachycena na obrázku (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, komunikativní kompetence

2. Aktivita – Pátrání po souvislostech

Aktivita je zaměřena na opakování dějin prvních státních útvarů na našem území. Je tvořena dvěma částmi. Cílem je objevit logické souvislosti mezi řadami pojmů.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vysvětlí souvislost mezi jednotlivými pojmy; žák vyškrtne pojem, který nepatří mezi ostatní, a svou volbu zdůvodní (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení a k řešení problémů, komunikativní kompetence

3. Aktivita – Kdo byl kdo

Jedná se o přiřazovací cvičení zaměřené na zopakování významných osobností dějin Slovanů na našem území. Důraz je kladen na česká knížata.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák přiřadí osobnosti k jejich charakteristice a ke každé z osobností doplní další údaj (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

PRACOVNÍ LIST Č. 6 – ČESKÝ STÁT VE 13. A 14. STOLETÍ

1. Aktivita – Kdo je to?

Cvičení je tvořeno několika rámečky, v každém z nich se ukrývají indicie související s jednou významnou osobností z rodu Přemyslovců či Lucemburků. Aktivita je motivační, může být využita k opakování učiva, nebo může sloužit k evokaci. S jednotlivými osobnostmi v rámečcích je možné dále pracovat – žáci mohou ve skupinách vytvořit výukový plakát nebo myšlenkovou mapu s tématem jedné z těchto osobností. Aktivitu je možné nahradit hrou Hádej, kdo jsem.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák určí, o kterou osobnost se jedná (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, v případě hry komunikativní kompetence

2. Aktivita – Významní panovníci

Aktivita je zaměřena na období vlády posledních Přemyslovců a Lucemburků. Je vhodná zejména k opakování učiva. Na závěr aktivity je možné zeptat se žáků, kterého z panovníků považují za nejvýznamnějšího, své názory by měli zdůvodnit.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák chronologicky seřadí panovníky podle období jejich vlády; žák přiřadí k panovníkům události a pojmy, které s nimi souvisí (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

3. Aktivita – Vyškrtáčka

Aktivita je vhodná k opakování učiva. Žáci mají za úkol v každém řádku vyškrtnout pojem, který nepatří mezi ostatní. Své tvrzení musí logicky zdůvodnit. V některých případech existuje více možností správného řešení. Je třeba uznávat všechna řešení, která žáci dokážou zdůvodnit.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vyškrtne pojem nebo jméno, které nepatří mezi ostatní (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, komunikativní kompetence

PRACOVNÍ LIST Č. 7 – KŘESŤANSTVÍ

1. Aktivita – Církevní hierarchie

Jedná se o krátkou úvodní aktivitu, jejímž cílem je seznámit žáky s církevní hierarchií, nebo toto učivo zopakovat. Doprovodné obrázky je možné ve výuce dále využít, ukázat na nich např. odlišnost v oblékání mnichů a biskupů či arcibiskupů.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplní do schématu církevní hodnostáře (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

2. Aktivita – Co se stalo?

Cílem aktivity je zopakovat/upevnit učivo o křížových výpravách. Žáci mají na základě krátkého úryvku textu a doprovodného obrázku určit, o které události text vypráví. Aktivitu je možné ve dále rozvinout, žáci mohou ve skupinkách nebo v rámci celé třídy diskutovat o tom, jak se křižáci při dobývání Jeruzaléma chovali a zdali je to v souladu s křesťanskou morálkou.

Zajímavý je kontrast zabíjení muslimů a vykrádání dobytého města s modlitbou, kterou ihned po provedení těchto činů křižáci vykonají. V diskusi by mělo zaznít také to, co měli křižáci za účast na výpravě od papeže slíbeno (odpuštění všech hříchů).

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplní do schématu církevní hodnostáře (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní a občanská, v případě diskuse i kompetence sociální a personální

3. Aktivita – Důležité pojmy

Cílem aktivity je zopakovat/upevnit základní pojmy z dějin křesťanské církve. Některé z pojmů mohou sloužit jako podklad pro skupinovou tvorbu výukového plakátu či myšlenkové mapy.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vysvětlí význam pojmů (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní, v případě skupinové práce kompetence sociální a personální

PRACOVNÍ LIST Č. 8 – KULTURA RANÉHO STŘEDOVĚKU

1. Aktivita – Raně středověká architektura

Jedná se o motivační aktivitu, cílem je odlišit od sebe stavby arabského, byzantského a románského (západoevropského) kulturního okruhu. Na základě logického úsudku a s použitím vylučovací metody by žáci měli dospět k závěru, která stavba je románská.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozpozná arabskou a byzantskou stavbu, žák určí, která stavba je románská (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů

2. Aktivita – Znaky románské architektury

Cílem aktivity je zopakovat typické znaky románské architektury. Cvičení je vhodné pro opakování i pro probírání nového učiva, protože aktivita je koncipována tak, aby se základní znaky daly odvodit z obrázků. Dílčím úkolem je rozdělit stavby na světské a církevní.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák na základě obrázků rozpozná alespoň dva základní znaky románské architektury; žák rozdělí stavby na církevní a světské (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

3. Aktivita – Kvíz

Kvíz je zaměřen na opakování učiva o raně středověké vzdělanosti a výtvarném umění. Žáci je dle jejich schopností možné upozornit na to, že může být i více správných odpovědí než jedna.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vybere z možností správnou odpověď (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

PRACOVNÍ LIST Č. 9 – GOTICKÉ UMĚNÍ

1. Aktivita – Obrázková tajenka

Jedná se o motivační aktivitu využitelnou zejména v úvodní části vyučovací hodiny. Aktivita je zaměřena na gotické umění. Je vhodná k opakování probraného učiva. V případě, že by byla využita při probírání nového učiva, je vhodné žákům povolit nahlédnutí do učebnice. Jeden z obrázků nepatří mezi ostatní. Žáci by na základě svých znalostí měli rozpoznat románskou rotundu a určit, z jakého důvodu nepatří mezi ostatní obrázky vztahující se ke gotickému slohu.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák pojmenuje, co je na obrázcích; žák určí, který obrázek nepatří mezi ostatní a své tvrzení zdůvodní (porozumění, aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů

2. Aktivita – Gotická architektura

Cvičení je zaměřeno na znaky gotické architektury a na druhy staveb, které se stavěly v období mezi 13. a 15. stoletím. Aktivita je vhodná pro opakování učiva, i jako úvod do nového učiva.

Žáci mohou za použití obrázků z prvního cvičení odvodit typické znaky gotické architektury.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vybere znaky typické pro gotickou architekturu (porozumění, aplikace); žák určí, které stavby vznikaly v románském slohu (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů

3. Aktivita – Pravda, nebo lež

Aktivita je vhodná k opakování/upevnění učiva. Je zaměřena na téma vzdělanosti a umění ve vrcholném a pozdním středověku. Cílem je posoudit pravdivost výroků.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák posoudí pravdivost výroků a opraví chybné výroky (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů

**TEMATICKÝ CELEK OBJEVY A DOBÝVÁNÍ.
POČÁTKY NOVÉ DOBY**

PRACOVNÍ LIST Č. 1 – HUSITSTVÍ (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – ČTYŘSMĚRKA

Vyluštěte čtyřsměrku a po sloupcích přečtěte tajenku:

K	E	D	Á	R	H	Í	Z	O	K
U	N	I	V	E	R	Z	I	T	A
O	M	S	B	I	B	L	E	A	N
D	E	K	R	E	T	J	E	L	G
P	K	T	L	I	C	N	O	K	H
U	A	U	P	Á	L	E	N	Í	U
S	C	R	D	N	U	M	K	I	Z
T	Í	V	T	S	T	I	S	U	H
K	Ř	K	O	S	T	N	I	C	E
Y	I	J	K	L	A	T	B	A	S

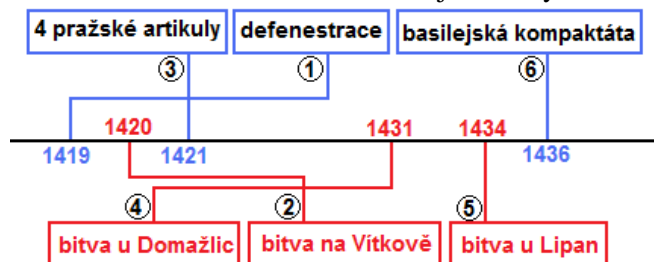

Vyškrtnuté pojmy: Bible, dekret, glejt, husitství, kacíř, klatba, koncil, Kostnice, Kozí hrádek, odpustky, univerzita, upálení, Zikmund

TAJENKA: Mistr Jan Hus

2. AKTIVITA – HUSITSTVÍ

Seřadte události na časovou osu a k jednotlivým událostem doplňte letopočet:

Stoupenci mistra Jana Husa se nazývali husité. Ve znaku měli kalich, protože prosazovali přijímání pod obojí způsobem. To vyjadřovalo rovnost lidí před Bohem. Čtyři základní požadavky husitů formulované na zemském sněmu v Čáslavi nazýváme pražské artikuly. Po porážce radikálních husitů v bitvě u Lipan byla na koncilu v Basileji uzavřena dohoda mezi katolickou církví a umírněnými husity. Tato dohoda se nazývá basilejská kompaktáta. Husitům bylo povoleno přijímání pod obojí, výměnou za tento ústupek museli Zikmunda Lucemburského uznat za českého krále.

3. AKTIVITA – HLEDÁNÍ SOUVISLOSTÍ

Prohlédněte si kartičky a pokuste se najít co nejvíce souvislostí. Hledejte skupiny karet, které spolu souvisí. Pokuste se najít co nejvíce možných spojení. Svá tvrzení zdůvodněte:

Václav IV.	basilejská kompaktáta	bitva u Domažlic	hejtmani
papežská klatba	kalich	Ktož jsú boží bojovníci	Betlémská kaple
křížáci	bitva u Lipan	Jan Hus	vozová hradba
Jan Žižka	prodej odpustků	defenestrace	pražské artikuly
husité	Prokop Holý	bitva na Vítkově	kacířství
cep, sudlice, řemdih	přijímání pod obojí	Zikmund Lucemburský	dekret kutnohorský
Kostnický koncil	pražská univerzita	Tábor	Basilejský koncil

Např. Jan Hus – Betlémská kaple – pražská univerzita – prodej odpustků – papežská klatba – kacířství – Kostnický koncil (v Betlémské kapli kázal, na pražské univerzitě působil, kritizoval prodej odpustků, papež na něj uvalil klatbu, byl považován za kacíře a byl upálen na Kostnickém koncilu)

PRACOVNÍ LIST Č. 2 – RENESANCE A HUMANISMUS (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – RENESANČNÍ ARCHITEKTURA

Určete, která stavba je renesanční. Ze kterého období jsou ostatní stavby? **Z období antiky**

starověký Řím – Koloseum

Renesanční stavba

starověké Řecko – řecký chrám

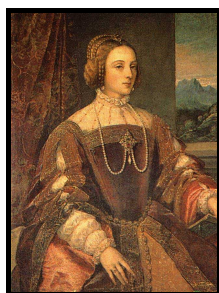
Prohlédněte si obrázky a **označte** znaky typické pro renesanční architekturu:

sloupy, mohutné zdi, lomený oblouk, malá úzká okna, **obdélníková okna**, římsy, velká okna s vitrážemi, **arkády**, vnější opěrný systém, **sgrafita**, karyatidy, **vlaštovčí ocasy**

2. AKTIVITA – PŘÍŘAZOVÁNÍ AUTORŮ A DĚL

Přiřaďte k sobě autory a jejich díla.

Tizian	Michelangelo Buonarroti	Sandro Botticelli	Leonardo da Vinci
--------	-------------------------	-------------------	-------------------

3. AKTIVITA – PRAVDA, NEBO LEŽ

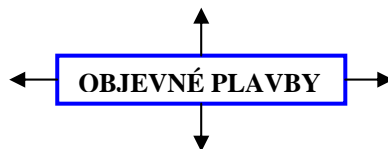
Rozhodněte, zda je tvrzení pravdivé. Opravte případné chyby:

- ✓ Renesance znamená znovuzrození či obnovení antických ideálů – antické kultury a vzdělanosti.
- ✗ Myšlenkový směr, v němž je hlavní pozornost zaměřena ~~na Boha~~ se nazývá humanismus. **NE, humanismu je zaměřený na člověka a jeho pozemský život.**
- ✓ Humanismus vznikl ve stejnou dobu a na stejném místě jako renesance.
- ✗ V období renesance se v malířství začala uplatňovat perspektiva. Perspektiva znamená zobrazování velikosti osob na obrazech podle jejich společenského postavení. **NE, perspektiva znamená, že vzdálenější předměty se jeví a zobrazují jako menší a méně barevné.**
- ✗ Renesanční člověk je označení pro lidi, kteří žili v období renesance. **NE, renesanční člověk je označení pro člověka, který je moudrý a všestranně nadaný (vyniká v několika oborech).**
- ✓ Největším vynálezem tohoto období byl vynález knihtisku.
- ✓ V období renesance se začaly rozvíjet národní literatury. V tomto období žil největší anglický dramatik William Shakespeare.

PRACOVNÍ LIST Č. 3 – ZÁMOŘSKÉ OBJEVY (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – MYŠLENKOVÁ MAPA

Napište, co se vás napadne, když se řekne objevné plavby:

↑ Zaměřte se na příčiny a předpoklady objevných plaveb. Proč se Evropané vydávali na objevné plavby, co je k tomu vedlo? Co umožnilo uskutečnění objevných plaveb? Inspirujte se obrázky:

2. AKTIVITA – PŘÍŘAZOVÁNÍ A PRÁCE S MAPOU

Přiřadte k sobě jména mořeplavců a jejich činy:

Fernao de Magalhaes	chtěl plout do Indie západní cestou a objevil nový kontinent
Vasco da Gama	byl podle něj nazván nově objevený kontinent
Amerigo Vespucci	obeplul Bouřlivý mys (Mys dobré naděje)
Bartolomeo Dias	obeplul zeměkouli kolem jižní Ameriky a doplul do Indie
K. Kolumbus	obeplul Afriku a dostal se do Indie

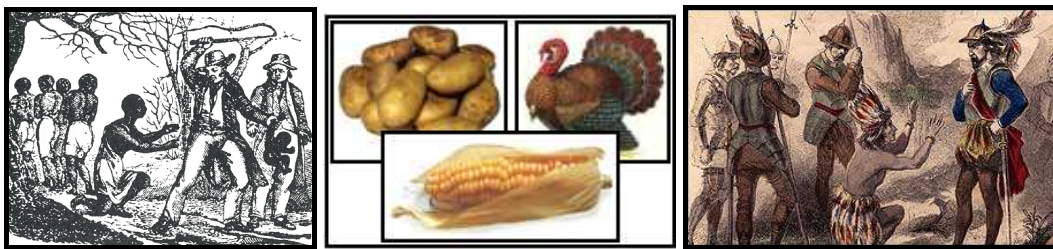
Pojmenujte na mapě světadíly, které Evropané znali.

Vyznačte na mapě Mys dobré naděje a přibližnou trasu východní a západní cesty do Indie:

3. AKTIVITA – DŮSLEDKY OBJEVNÝCH PLAVEB

Popište kladné a záporné důsledky objevných plaveb:

Kladné důsledky objevných plaveb	Negativní důsledky objevných plaveb
poznávání světa – objev nových kontinentů	vyvrácení říše Aztéků a Inků
obohacování kultur	obchod s otroky
objevení nových rostlin a zvířat	výměna nemocí
zdroje zlata a stříbra (pozitivní pro Evropany)	vykořisťování asijských zemí i amerického území
bohatství z kolonií (pozitivní pro Evropany)	nelidské zacházení s indiány
zisk koření a drahého zboží z Asie (pozitivní pro Evropany)	

Vžijte se do role Evropana, amerického indiána, obyvatel asijských zemí či afrických otroků a posuďte důsledky objevných plaveb z jejich pohledu. Diskutujte o tom se spolužáky.

PRACOVNÍ LIST Č. 4 – REFORMACE (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – KŘÍŽOVKA

Vyluštěte křížovku. Tajenkou je pojem vztahující se k tématu reformace (náprava církve):

1.	O	D	P	U	S	T	K	Ů
2.	Z	B	R	A	N	Ě		
3.	P	O	D		O	B	O	J
4.			T	Á	B	O	R	
5.	B	I	B	L	E			
6.	D	E	F	E	N	E	S	T
7.		K	O	S	T	N	I	C
8.		Ž	I	Ž	K	A		
9.	K	A	L	I	Š	N	Í	C
10.	K	O	M	P	A	K	T	Á

**TAJENKA:
PROTESTANT**

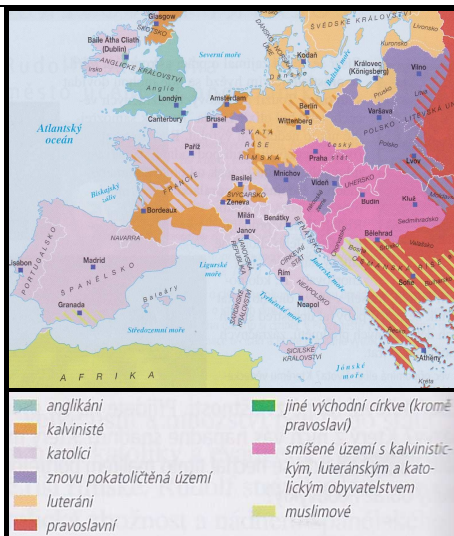
1. Jan Hus kritizoval nešvary v církvi, zejména prodej _____.
2. Řemdih, cep a sudlice jsou husitské _____.
3. Nejdůležitějším požadavkem husitů bylo přijímání _____ způsobou.
4. Husitské město, sídlo radikálních husitů, se nazývá _____.
5. Posvátnou knihou, Písmem svatým, pro všechny křesťany je _____.
6. Počátkem husitské revoluce byla tzv. _____.
7. Místo konání koncilu, který mistra Jana Husa odsoudil k smrti: _____.
8. Významný husitský hejtman se jmenoval Jan _____.
9. Podle svého symbolu se husité nazývali také _____.
10. Dohody mezi církví a umírněnými husity na Basilejském koncilu se nazývají _____.

2. AKTIVITA – REFORMACE A PROTIREFORMACE

Napište, kde náboženství vzniklo, kdo ho založil, kam se rozšířilo a co o něm platí:

(u protireformace napište, kdo ji prováděl a které státy z nabídky byly převážně katolické)

<p style="text-align: center;"><u>LUTERÁNSTVÍ</u></p> <p>Kdo: Martin Luther Kde: Svatá říše římská rozšíření do: Skandinávských zemí A) Či vláda, toho náboženství. D) podpora šlechty</p>	<p style="text-align: center;"><u>KALVINISMUS</u></p> <p>Kdo: Jan Kalvín Kde: Švýcarsko rozšíření do: Francie (hugenoti), S Nizozemí B) předurčení F) práce, přsnost, žádná zábava</p>
<p style="text-align: center;"><u>ANGLIKÁNSKÁ CÍRKEV</u></p> <p>Kdo: Jindřich VIII. Kde: Anglie rozšíření do: --- E) církev založená panovníkem</p>	<p style="text-align: center;"><u>PROTIREFORMACE</u></p> <p>katolická církev katolické státy: Španělsko, Rakouské země, větší část Francie C) jezuitský řád G) rekatolizace a náprava nedostatků</p>

**Jindřich VIII.
Martin Luther
Katolická církev
Jan Kalvín**

**Rakouské země
Skandinávské země
Svatá říše římská
Anglie Švýcarsko
severní Nizozemí
Španělsko Francie**

**A) Či vláda, toho náboženství.
B) předurčení ke spasení či zatracení
C) jezuitský řád D) podpora šlechty
E) církev založená panovníkem
F) práce, přsnost, žádná zábava
G) rekatolizace a náprava nedostatků**

3. AKTIVITA – PŘESMYČKY NA POJMY Z DĚJIN REFORMACE

Vyluštěte přesmyčky a vysvětlete, co znamenají tyto pojmy:

CETOLIKAZARE = REKATOLIZACE

= snaha katolické církve obnovit katolickou víru v protestantských oblastech

TESTAPRONTI = PROTESTANTI

= křesťané, kteří patří k církvím vzniklým v období reformace

NOHUTIGE = HUGENOTI

= označení pro kalvinisty ve Francii

IZUTÉJE = JEZUITÉ

= církevní řád, který se věnoval učitelské činnosti a šíření katolické víry

TOSKÁRLOBAMĚJ ONC = BARTOLOMĚJSKÁ NOC

= povraždění několika tisíc hugenotů při příležitosti svatby katolické princezny s vůdcem hugenotů Jindřichem Navarrským

DIKTE KÝTSNAN = EDIKT NANTSKÝ

= dokument zajišťující svobodu vyznání pro hugenoty

VAGENELICKÉ VERKČÍ = EVANGELICKÉ CÍRKVE

= nové křesťanské církve vzniklé v důsledku reformace (snahy o nápravu) katolické církve
- společné rysy: přijímání pod obojí, důraz na Bibli, bohoslužby v národním jazyce, neuznávání papeže jako hlavy církve, obvykle odmítání kostelní výzdoby

BONUSOVÁ AKTIVITA

Který kostel je katolický a který je pravděpodobně evangelický? Čím se liší? **výzdobou**

evangelický kostel

katolický kostel

PRACOVNÍ LIST Č. 5 – HABSBURKOVÉ NA ČESKÉM TRŮNU (ŘEŠENÍ)

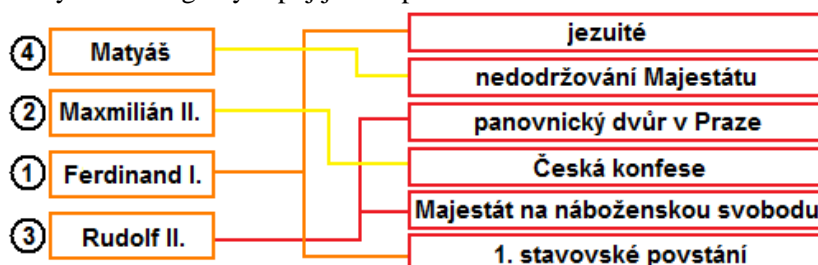
1. AKTIVITA – PANOVNICKÉ RODY V ČESKÝCH ZEMÍCH

Srovnajte chronologicky panovnické rody vládnuocí v českých zemích a ke každému rodu napište jména třech panovníků:

1310		1471	1526
HABSBURKOVÉ	LUCEMBURKOVÉ	PŘEMYSLOVCI	JAGELLONCI
Ferdinand I.	Jan Lucemburský	Přemysl Otakar I.	Vladislav
Maxmilián II.	Karel IV.	Přemysl Otakar II.	Ludvík
Rudolf II.	Václav IV.	Václav III.	(byli jen dva)

2. AKTIVITA – HABSBURŠTÍ PANOVNÍCI A SITUACE V ČESKÝCH ZEMÍCH

Seřaď panovníky chronologicky. Spoj jména panovníků s událostmi:

Přečtěte si znovu události související s vládou Habsburků a odvoďte s čím měli Habsburkové v českých zemích největší problémy: **NÁBOŽENSTVÍ** a **(MOCNÉ) STAVY**.

3. AKTIVITA – RUDOLFÍNSKÁ DOBA

Pojmenujte, co je na obrázcích a z červených písmen sestavte tajenku. Jak obrázky souvisí s Rudolfem II. Který jeho čin či zájem je podle vás nejvýznamnější/nejzajímavější?

			
????????	????? II.	??????? PEKAŘ	?????
MAJESTÁT	RUDOLF II.	CÍSAŘŮV PEKAŘ	PRAHA
			
ASTRONOM		AUTOR OBRAZU	ASTRONOM
????? DE BRAHE	?????	GIUSEPPE ?????????	JOHANES ??????
TYCHO DE BRAHE	GOLEM	GIUSEPPE ARCIMBOLDO	JOHANES KEPLER

PRACOVNÍ LIST Č. 6 – TŘICETILETÁ VÁLKA (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – STAVOVSKÉ POVSTÁNÍ V OBRÁZCÍCH

Prohlédněte si obrázky a napište, kterou událost zobrazují. Očíslujte je podle pořadí událostí. K událostem připište letopočet, stručně je charakterizujte. Vyprávějte o stavovském povstání.

3) Staroměstská exekuce (1621)

- poprava předáků povstání

1) Defenestrace (1618)

- počátek stavovského povstání, vyhození místodržících z oken

2) Bitva na Bílé hoře (1620)

- porážka nekatolických stavů (nahore – utíkají)

2. AKTIVITA – DOPLŇOVÁNÍ SLOV DO TEXTU

Doplňte do textu chybějící slova:

České stavovské povstání (1618 – 1620)

V českém stavovském povstání se střetli nekatoličtí stavové s Habsburky. Příčinou konfliktu bylo porušování Rudolfova Majestátu. Povstání začalo defenestrací. V rozhodující bitvě na Bílé hoře byli stavové poraženi. Ferdinand II. dal popravit předáky povstání a mnohým povstalcům zabavil majetek. Po vydání nového zákoníku se Habsburkové stali dědičnými panovníky českých zemí a katolictví jediným povoleným náboženstvím. Nekatolíci museli přejít na katolickou víru, nebo emigrovat.

Třicetiletá válka (1618 – 1648)

Stavovské povstání, první fáze třicetileté války, přerostlo v celoevropský konflikt. Proti sobě bojovala katolická liga (španělští a rakouští Habsburkové) a protestantská unie (Švédsko, Dánsko, Anglie, Francie). Po třiceti letech bojů válka skončila uzavřením vestfálského míru.

3. AKTIVITA – HÁDEJ, KDO JSEM

Uhodněte, které osobnosti se skrývají v rámečcích. Vymyslete podobnou hádanku:

V dobách stavovského povstání jsem byl českým králem. Po porážce na Bílé hoře jsem uprchnul z Čech. Pro krátkou dobu své vlády jsem získal posměšnou přezdívku „zimní král“.

Byl jsem výborným lékařem. V Praze jsem provedl první veřejnou pitvu. Po prohraném stavovském povstání jsem byl zatčen a obviněn z urážky majestátu. 21. června 1621 mě popravili.

Fridrich Falcký

Jan Jesenius

Byl jsem vrchním velitelem císařských vojsk a na severu Čech jsem vybudoval rozsáhlé panství. Byl jsem úspěšný a mocný, proto jsem měl řadu nepřátel. Na sklonku vojenské kariéry jsem čelil podezření ze zrady. Nakonec jsem byl zavražděn v Chebu.

Stal jsem se českým králem, ale čeští stavové mě sesadili. Porazil jsem je v bitvě na Bílé hoře a tvrdě jsem se jim pomstil. Uzákonil jsem katolictví jako jediné povolené náboženství a zajistil jsem svému rodu dědičný nárok na český trůn.

Albrecht z Valdštejna

Ferdinand II.

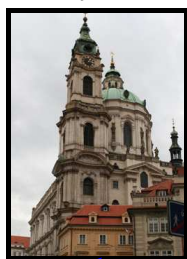
Byl jsem významným učencem své doby. Pro svou víru jsem byl donucen opustit svou milovanou vlast. Psal jsem mnoho náboženských a filosofických spisů. Jsem znám jako „učitel národů“.

Jan Amos Komenský

PRACOVNÍ LIST Č. 7 – BAROKO (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – POZNÁVÁNÍ STAVEB NA OBRÁZCÍCH

Na obrázcích jsou čtyři známé stavby. Přiřaďte tyto stavby k uměleckým směrům a očísľujte je podle pořadí, v němž vznikly:

3) RENESANCE	2) GOTIKA	1) ROMÁNSKÝ SLOH	4) BAROKO
--------------	-----------	------------------	-----------

2. AKTIVITA – SVĚTLA A STÍNY BAROKNÍ DOBY

Najděte pojmy a jména ukrytá ve čtyřsměrce a vysvětlete jejich souvislost s barokním obdobím. S pomocí nalezených slov charakterizujte kladné i záporné rysy barokního období. Co je na obrázcích vedle čtyřsměrky? Se kterým pojmem oba obrázky souvisí?

R	M	A	R	U	T	K	E	T	I	H	C	R	A
E	A	L	A	I	B	R	A	U	N	T	A	L	I
M	L	R	E	K	A	T	O	L	I	Z	A	C	E
B	Í	E	T	I	C	T	S	O	N	Ž	O	B	Z
R	Ř	P	L	S	H	K	Y	B	R	U	N	O	V
A	S	O	T	I	V	S	O	R	E	Š	R	E	Á
N	T	R	M	O	R	V	R	U	B	E	N	S	L
D	V	Z	I	N	K	V	I	Z	I	C	E	A	K
T	Í	V	T	S	Ř	A	H	C	O	S	O	C	Y

Morový sloup

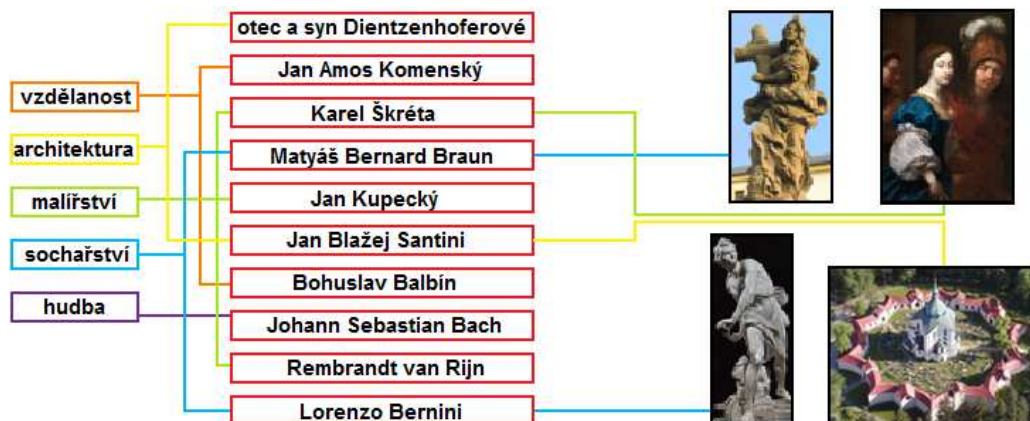

Lidé nakažení morem

Vyškrtnaná slova: perla (označení baroka – perla nepravidelného tvaru), architektura, malířství, sochařství, šerosvit (malířská technika), zbožnost, Rembrandt, Rubens (nizozemští malíři), Bernini, Braun (sochaři), Bach (hudební skladatel), Bruno (myslitel a astronom, pro své názory upálen), inkvizice (církvní instituce sloužící k vyhledávání kacířů, proslulá čarodějnickými procesy), rekatolizace, války (30letá válka), mor

3. AKTIVITA – BAROKNÍ VZDĚLANOST A UMĚNÍ

Přiřaďte osobnosti k oboru, v němž působily. Přiřaďte díla na obrázcích k jejich autorům:

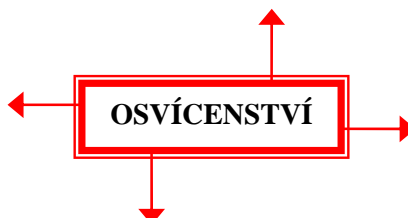

PRACOVNÍ LIST Č. 8 – OSVÍCENSTVÍ (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – MYŠLENKOVÁ MAPA

Škrtněte, co neplatí pro osvícenství. Vytvořte myšlenkovou mapu:

nadřazenost majetných a urozených, rovnost mezi lidmi, myšlenkové hnutí, umělecký směr, 18. století, 15. století, volný obchod a konkurence, cenzura, svoboda, důraz na rozum, nekritická víra v náboženství, ztráta nekritické víry v náboženství, společenská smlouva

2. AKTIVITA – OSVÍCENŠTÍ VĚDCE A MYSLITELÉ

Přiřaďte osvícenské vědce a myslitele k jejich oboru či dílu:

Isaac Newton	výroba elektrické energie
Carl Linné	Encyklopedie
Alessandro Volta	gravitace
James Watt	bleskosvod
bratři Montgolfierové	parní stroj
Prokop Diviš	létající balon
Denis Diderot	dvojslovné názvosloví zvířat a rostlin

3. AKTIVITA – KŘÍŽOVKA

Vyluštěte křížovku (CH = C + H) a vysvětlte pojem v tajence:

1	K	A	T	E	Ř	I	N	A	
		2	B	A	L	O	N		
O	S	V	Í	C	E	N	S	T	V
4	E	N	C	Y	K	L	O	P	E
		5	V	O	L	T	A	I	R
		6	R	O	Z	U	M		
7	M	A	R	I	E		T	E	R
		8	F	R	I	D	R	I	C
		9	J	O	S	E	F		
10	R	E	F	O	R	E	M		
	11	H	A	B	S	B	U	R	K
		12	B	L	E	S	K	O	S

1. Slavná ruská panovnice ? II.
2. Vynález bratří Montgolfierů
3. Myšlenkový směr 18. století
4. Objemné dílo, které shrnovalo všechny dosavadní vědomosti
5. Významný osvícenský filosof
6. Osvícenství kladlo důraz na lidský ?
7. Panovnice, která u nás zavedla povinnou školní docházku:
8. Pruský panovník ovlivněný osvícenstvím nazývaný král-filosof: ? II.
9. Panovník, který v Habsburské monarchii zrušil nevolnictví ? II.
10. Změna, náprava či zlepšení se uskutečňuje pomocí ?
11. Rod, který v českých zemích vládl po r. 1526
12. Vynález Prokopa Diviše

TAJENKA: ABSOLUTISMUS = forma vlády, kdy panovník má neomezenou moc

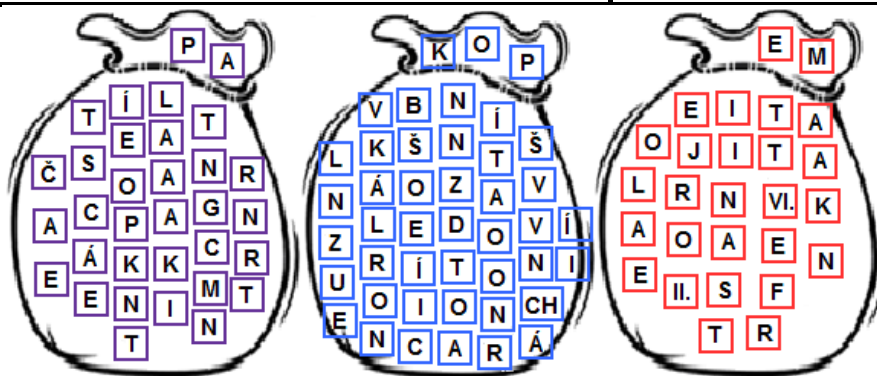
OSVÍCENSTVÍ + TAJENKA = OSVÍCENSKÝ ABSOLUTISMUS = způsob vlády některých panovníků v 18. století inspirovaný osvícenskými myšlenkami, panovník má neomezenou moc, ale zároveň se snaží odstranit zaostalost své země zaváděním reformy a zavedením některých svobod

PRACOVNÍ LIST Č. 9 – HABSBURSKÁ MONARCHIE ZA VLÁDY MARIE TEREZIE A JOSEFA II. (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – DOPLŇOVAČKA

Doplňte do rámečků správná jména nebo pojmy, písmenka v pytlíčkách vám mohou pomoci:

<div>POVINNÁ ŠKOLNÍ DOCHÁZKA</div> <p>povinnost, kterou zavedla Marie Terezie</p>	
<div>ZRUŠENÍ NEVOLNICTVÍ</div> <p>významný čin Josefa II.</p>	
<div>PRAGMATICKÁ SANKCE</div> <p>dokument, který Marii Terezii umožnil vládnout</p>	
<div>TOLERANČNÍ PATENT</div> <p>dokument, který povolil vyznávat i jiné křesťanské církve než katolictví</p>	
<div>JOSEF II.</div> <p>syn Marie Terezie, vládl v letech 1780 – 90</p>	<div>KAREL VI.</div> <p>otec Marie Terezie</p>
<div>MARIE ANTOINETTA</div> <p>dcera Marie Terezie</p>	<div>ROBOTA</div> <p>povinnost poddaných vůči šlechtě</p>

2. AKTIVITA – PRAVDA, NEBO LEŽ (✓ × ✗)

Určete pravdivost výroků a opravte přípravné chyby: ✓ ✗

- ✗ Marie Terezie převzala vládu v Habsburské monarchii po svém otci. Nástupnické právo pro nejstarší dceru umožnil zvláštní zákon nazvaný robotní patent. **NE, zákon se jmenoval pragmatická sankce.**
- ✓ Někteří evropscí panovníci nástupnictví Marie Terezie nechtěli uznat, vypukla dokonce válka o dědictví rakouské.
- ✗ Marie Terezie byla císařovnou, to znamená, že vládla ve Svaté říši římské. **NE, císařem Svaté říše římské byl manžel Marie Terezie, František Štěpán Lotrinský.**
- ✓ Marie Terezie i její syn vládli v duchu osvícenského absolutismu.
- ✓ Marie Terezie zavedla sčítání lidu a snížila robotní povinnosti poddaných.
- ✓ Josef II. povolil vyznávat jiná náboženství než katolictví (luteránství, kalvinismus, pravoslaví).
- ✗ Josef II. svým patentem z r. 1781 zrušil poddanství. **NE, zrušil nevolnictví, tzn. osobní závislost poddaných na vrchnosti, poddanství nadále zůstávalo.**
- ✓ Jedním z rozporuplných činů Josefa II. bylo zrušení některých klášterů.

3. AKTIVITA – PRÁCE S TEXTEM

Určete, ze kterého dokumentu je úryvek textu v rámečku a kdo je jeho autorem:

„Poněvadž jsme rozvážili, že vyzdvižení (= zrušení) tělesné poddanosti neb člověčenství k zvelebení orby a společného polního hospodářství velmi prospěšné jest, byli jsme pohnuti tělesnou poddanost neb člověčenství zcela vyzdihnouti (= zrušit), místo ní ale mírnou poddanost uvéstí.

1. Má každý poddaný právo v stav manželský vstoupiti... 2. poddanému na vůli se zanechává i také z panství se odstěhovati a někde jinde v zemi se usaditi anebo službu hledati... 3. můžou se poddaní dle libosti řemeslům a kunstům (= umění) učiti... 4. nebudou poddaní povinni nějaké dvorské služby více konati... 6. všechny ostatní roboty, naturální a peněžité daně... k vykonávání zůstanou...

Dokument: Patent o zrušení nevolnictví (1781), autor: Josef II.

Co tento dokument umožnil poddaným? zrušil nevolnictví (osobní závislost poddaného na vrchnosti) → umožnil poddaným volně se stěhovat a ženit se bez souhlasu vrchnosti, ...

Které povinnosti poddaných zůstaly zachovány? zůstaly zachovány robotní povinnosti, placení daní i naturálních dávek vrchnosti a církvi

3. AKTIVITA – DOPLŇOVÁNÍ DO TABULKY

Doplňte do tabulky chybějící části textu z rámečků pod tabulkou:

ABSOLUTISMUS <u>Absolutní</u> monarchie	PARLAMENTARISMUS <u>Parlamentní</u> monarchie
král vydává zákony	král je odkázán na souhlas parlamentu se zákonem
král má stálou armádu, které velí	král smí postavit vojsko jen se souhlasem parlamentu
král rozhoduje o výši daní i o jejich využití	vypsání daní musí králi povolit parlament
král stojí nad zákonem	král je podřízen zákonům a smí jednat jen v jejich rámci
král má v rukou veškerou moc a sám si určuje své rádce	panovníkova moc je omezena parlamentem

POUŽITÉ ZDROJE:

Pracovní list č. 1 – Husitství

- 1) www.cojeco.cz [online]. 1999 [cit. 2011-03-16]. Dostupné z WWW:
<<http://www.cojeco.cz/obrazek.php?cesta=http://www.cojeco.cz/attach/ilustrations/3b44ec6ad1da9.jpg>>

Pracovní list č. 2 – Renesance a humanismus

- 1) planetware.com [online]. 1995 [cit. 2011-03-16]. Dostupné z WWW:
<<http://www.planetware.com/picture/rome-colosseum-i-rcol4.htm>>
- 2) divysveta.webz.cz [online]. 2002 [cit. 2011-03-16]. Dostupné z WWW:
<<http://divysveta.webz.cz/evropa/part.htm>>
- 3) www.knazi.sk [online]. 2005 [cit. 2011-03-16]. Dostupné z WWW:
<<http://www.knazi.sk/svati/sviatky.php?svid=9>>
- 4) lide.gymcheb.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-16]. Dostupné z WWW:
<http://lide.gymcheb.cz/~pakucer/renesancni_umeni.html>
- 5) moderniobec.ihned.cz [online]. 1996 [cit. 2011-03-16]. Dostupné z WWW:
<http://moderniobec.ihned.cz/c4-10004980-43097210-C00000_d-jak-propojit-historicke-pamatky-se-soucasnosti-telc-to-umi>
- 6) cs.wikipedia.org [online]. 2002 [cit. 2011-03-16]. Dostupné z WWW:
<<http://cs.wikipedia.org/wiki/Sgrafito>>
- 7) www.artist-biography.info [online]. 2000 [cit. 2011-03-16]. Dostupné z WWW: <http://www.artist-biography.info/gallery/leonardo_da_vinci/43/>
- 8) www.artchiv.info [online]. 1999 [cit. 2011-03-16]. Dostupné z WWW:
<<http://www.artchiv.info/GALERIE/OBRAZ/10859--Sandro-Botticelli--Zrozeni-Venuse.html>>
- 9) www.artchiv.info [online]. 1999 [cit. 2011-03-16]. Dostupné z WWW:
<<http://www.artchiv.info/GALERIE/MALIR/10018--Michelangelo-Buonarroti.html>>

Pracovní list č. 3 – Objevné plavby

- 1) www.vectorstock.com [online]. 2009 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z WWW:
<<http://www.vectorstock.com/royalty-free-vector/213884-rudder-vector>>
- 2) druidova.mysteria.cz [online]. 2004 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z WWW:
<http://druidova.mysteria.cz/UKAZY_VE_VESMIRU/KONEC_SVETA.htm>
- 3) www.modelylodi.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z WWW:
<http://www.modelylodi.cz/Typy_lodi/karaka.htm>
- 4) www.clker.com [online]. 2010 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z WWW:
<<http://www.clker.com/clipart-13513.html>>
- 5) wordpress.com [online]. 2010 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z WWW:
<<http://bts1english.wordpress.com/>>
- 6) voices.wooster.edu [online]. 2010 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z WWW:
<<http://coloniallatinamerica215.voices.wooster.edu/page/2/>>
- 7) www.mrk.cz [online]. 1996 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z WWW:
<<http://www.mrk.cz/clanek.php3?id=519>>
- 8) rimanka.blog.cz [online]. 2008 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z WWW:
<<http://rimanka.blog.cz/0901/brambory>>
- 9) visionlearningcommunity.blogspot.com [online]. 2010 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z WWW:
<<http://visionlearningcommunity.blogspot.com/2010/11/talking-turkey-using-science-to-cook.html>>

Pracovní list č. 4 – Reformace

- 1) ucalgary.ca [online]. 2010 [cit. 2011-03-16]. Dostupné z WWW:
<http://people.ucalgary.ca/~elsegal/C_Transp/C11_Reformation.html>
- 2) Kol. autorů: Dějepis 7. Učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia, Plzeň: Fraus, 2009, s. 132.
- 3) www.svetova-nabozenstvi.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-16]. Dostupné z WWW:
<<http://www.svetova-nabozenstvi.cz/protestantstvi/>>
- 4) mapy.cz [online]. 1996 [cit. 2011-03-16]. Dostupné z WWW: <<http://foto.mapy.cz/150321-Litomysl-evangelicky-kostel>>
- 5) estranky.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-16]. Dostupné z WWW:
<<http://www.dejepisvkostce.estranky.cz/clanky/novovek/katolicka-protireformace.html>>

Pracovní list č. 5 – Habsburkové na českém trůnu

- 1) en.wikipedia.org [online]. 2008 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z WWW: <<http://en.wikipedia.org/wiki/File:Clay-golem.jpg>>
- 2) www.praguecityline.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.praguecityline.cz/tipy-na-vylety-praha-a-okoli/rudolfuv-majestat-pouze-1-den>>
- 3) www.cojeco.cz [online]. 1999 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z WWW: <http://www.cojeco.cz/index.php?detail=1&id_desc=82796>
- 4) www.thefullwiki.org [online]. 2010 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z WWW: <http://www.thefullwiki.org/Emperor_Rudolf_II>
- 5) digizone.cz [online]. 2005 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.digizone.cz/clanky/jake-budou-vanoce-na-obrazovkach-ceskych/>>
- 6) www.fotopraha.com [online]. 2007 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.fotopraha.com/fotografie/prazsky-hrad-154.html>>
- 7) www.faqs.org [online]. 2011 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.faqs.org/photo-dict/phrase/472/throne.html>>
- 8) www.tradingphrases.com [online]. 2009 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z WWW: <http://www.tradingphrases.com/item_2522/Castle-Wall-Decals.htm>
- 9) cs.wikipedia.org [online]. 2008 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Johannes_Keppler>
- 10) sciencephoto.com [online]. 2011 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z WWW: <http://www.sciencephoto.com/images/download_lo_res.html?id=670047110>

Pracovní list č. 6 – Třicetiletá válka

- 1) www.kampocesku.cz [online]. 2007 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z WWW: <http://www.kampocesku.cz/gallery/2010_06/05_jeseni1.jpg>
- 2) www.komenskeho66.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-17]. Dostupné z WWW: <<http://www.komenskeho66.cz/materialy/dejepis/78.html>>
- 3) Kol. autorů: Dějepis 7. Učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia, Plzeň: Fraus, 2009, s. 135.

Pracovní list č. 7 – Baroko

- 1) ao-institut.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://ao-institut.cz/texty/Ceske-dejiny/12-Spory-o-cesky-trun.html>>
- 2) infocesko.cz [online]. 2002 [cit. 2011-03-14]. Dostupné z WWW: <<http://zajimavosti.infocesko.cz/content/stredni-cechy-jihovychod-historicke-zajimavosti-cirkevni-stavby-sakralni-objekty-chram-sv-barbory-kutna-hora-unesco-nkp.aspx>>
- 3) www.atlasceska.cz [online]. 2007 [cit. 2011-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.atlasceska.cz/praha/letohradek-kralovny-anny-%28kralovsky-letohradek%29/>>
- 4) easystayprague.com [online]. [cit. 2011-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.easystayprague.com/cz/easystay.php>>
- 5) navajo.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://cerna-smrt.navajo.cz/>>
- 6) www.kutnahora.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.kutnahora.cz/showpic.php?pid=632>>
- 7) www.zamekzdar.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.zamekzdar.cz/de/138-der-grune-berg.aspx?sid=50&lid=146>>
- 8) smarthistory.org [online]. 2007 [cit. 2011-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://smarthistory.org/Bernini-David.html>>
- 9) skreta.cz [online]. 2008 [cit. 2011-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://skreta.cz/pruvodce/show/6>>
- 10) richtera.cz [online]. 2005 [cit. 2011-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.richtera.cz/betlemari/kuks/ctnosti.html>>

Pracovní list č. 8 – Osvícenství

- 1) predskolaci.cz [online]. 2007 [cit. 2011-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.predskolaci.cz/?tag=horkovzdušný-balón>>
- 2) freeclipartisland.com [online]. 2000 [cit. 2011-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.freeclipartisland.com/clipsahoy/weather/lightning/lightning1.htm>>
- 3) clker.com [online]. 2010 [cit. 2011-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://www.clker.com/clipart-10958.html>>
- 4) my.chinese.cn [online]. 2009 [cit. 2011-03-18]. Dostupné z WWW: <<http://my.chinese.cn/en/space-30608-do-blog-id-42244.html>>

Pracovní list č. 9 – Habsburská monarchie za vlády Marie Terezie a Josefa II.

- 1) thinkstockphotos.com [online]. 2011 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.thinkstockphotos.com/image/88365307>>
- 2) abc-bitvy.estranky.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: <http://www.abc-bitvy.estranky.cz/clanky/panovnici-habsburske-monarchie-_1711-1918_/panovnik4.html>
- 3) germanhistorydocs.ghi-dc.org [online]. 2011 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: <http://germanhistorydocs.ghi-dc.org/sub_image.cfm?image_id=2658>
- 4) history-if.blog.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: <<http://history-if.blog.cz/0910/osvicensky-absolutismus-marie-terezie>>
- 5) ČAPKA, František – KRÁLOVÁ, Pavla: Textová příručka k výuce dějepisu, Praha 2005, s. 41 – 42.

Pracovní list č. 10 – Absolutismus a parlamentarismus

- 1) panovnici.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: <<http://www.panovnici.cz/ludvik-xiv>>
- 2) historywasneverlikethat.blogspot.com [online]. 2011 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: <<http://historywasneverlikethat.blogspot.com/2010/12/have-merry-winthrop-christmas.html>>

KOMENTÁŘE

PRACOVNÍ LIST Č. 1 – HUSITSTVÍ

1. Aktivita – Čtyřsměrka

Jedná se o motivační aktivitu vhodnou zejména pro počátek vyučovací hodiny. Ve čtyřsměrce jsou skryté pojmy vztahující se k osobě Jana Husa. Tajenkou čtyřsměrky je jméno mistr Jan Hus. Žáci by měli po odkrytí tajenky vysvětlit význam pojmů a jejich souvislost s životem J. Husa. Cvičení slouží k opakování učiva, nebo může být motivací k novému učivu. V tomto případě je vhodné význam pojmů a jejich vztah k osobnosti mistra Jana Husa nechat na později.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák najde pojmy skryté ve čtyřsměrce; žák vysvětlí souvislost mezi vyškrtanými pojmy a tajenkou (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, komunikativní kompetence

2. Aktivita – Časová osa a doplňování slov do textu

Cílem aktivity je zopakovat důležité události období husitských válek. Při zařazování událostí na časovou osu je možné využít metodu živé osy, tzn. že žáci dostanou kartičky s jednotlivými událostmi a letopočty, nejprve se za sebou seřadí letopočty a potom se za dané letopočty seřadí žáci s kartami příslušných událostí. Ostatní žáci mohou seřazování korigovat a specifikovat události znázorněné na časové ose doplňujícími informacemi. Druhou část aktivity tvoří doplňování slov do textu. Vzhledem k charakteru chybějících slov je vhodné nedávat žákům k dispozici slova k doplnění, žáci mohou slova doplnit dle svých znalostí nebo podle učebnice. Cvičení lze využít k upevnění i souhrnnému opakování učiva.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák chronologicky seřadí historické události a uvede letopočet, kdy se udály; žák doplní do textu chybějící slova (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

3. Aktivita – Hledání souvislostí

Cvičení je tvořeno sadou kartiček, které souvisí s tématem husitství. Je vhodné k zopakování či k upevnění učiva. Cílem je najít co nejvíce kombinací souvisejících kartiček a tyto kombinace zdůvodnit (obhájit). Žáci mohou pracovat samostatně, nebo ve skupinkách. Skupiny mezi sebou mohou soutěžit o to, kdo vymyslí více kombinací, nebo kdo objeví nejdelší kombinaci.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák tvoří řady souvisejících pojmů (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů

PRACOVNÍ LIST Č. 2 – RENESANCE A HUMANISMUS

1. Aktivita – Renesanční architektura

Aktivita je motivační, cílem je poukázat na praktické důsledky návratu k antickým ideálům. Úkolem žáků je rozpoznat, která stavba je renesanční a určit, nakolik je renesance inspirována antikou a které architektonické prvky renesance z antiky převzala. Druhá část cvičení je zaměřena na znaky renesanční architektury.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozpozná renesanční stavbu a určí, ze kterého období jsou zbylé stavby; žák označí znaky typické pro renesanční architekturu (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů

2. Aktivita – Přirazování autorů a děl

Jedná se o krátkou aktivitu zaměřenou na poznání či připomenutí známých renesančních děl. Úkolem žáků je přiřadit k uměleckým dílům správného autora. Dále lze uvést, jak se vyobrazená díla nazývají a využít obrázků sochy Davida k porovnání s antickými sochami. Na příkladu Leonarda da Vinci a Michelangela lze žákům vysvětlit pojem renesanční člověk.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák správně přiřadí autora k jeho dílu (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

3. Aktivita – Pravda, nebo lež?

Cvičení je zaměřeno na základní pojmy a humanistickou vzdělanost. Aktivita je vhodná k samostatné práci. Žákům lze zadat úkol, aby vytvořili podobná tvrzení.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák posoudí pravdivost výroků a opraví chybné výroky (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů

PRACOVNÍ LIST Č. 3 – ZÁMOŘSKÉ OBJEVY

1. Aktivita – Myšlenková mapa

Tvorba myšlenkové mapy je motivační a evokační aktivitou. Cílem je zjistit, co žáci vědí o zámořských objevech. Aktivita je zaměřená zejména na příčiny a předpoklady objevných plaveb. Do myšlenkové mapy je vhodné zařadit také vše, co žáci vědí o průběhu a důsledcích zámořských objevů. Je vhodné vytvořit ji na tabuli, žáci by měli pracovat společně nebo po skupinách. Žák si do svého pracovního listu zapíše nejdůležitější či nejzajímavější poznatky.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vytvoří myšlenkovou mapu, zapíše do ní pojmy související s objevnými plavbami a naznačí vztahy mezi pojmy (analýza)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní, v případě skupinové práce i kompetence sociální a personální, kompetence pracovní

2. Aktivita – Přiřazování a práce s mapou

Cvičení je vhodné k upevnění učiva o průběhu zámořských objevů, je zaměřeno na některé významné mořeplavce a jejich objevy. Součástí aktivity je práce s mapou, žáci by na základě informací z přiřazovací části cvičení a na základě zeměpisných znalostí měli zakreslit do mapy přibližnou východní a západní cestu do Indie. Žáci by měli zhodnotit, která z cest je kratší.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák přiřadí jména mořeplavců k jejich činům (znalost), žák zakreslí do mapy západní a východní cestu do Indie a určí, která z cest je kratší; žák do mapy zakreslí mys Dobré naděje (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

3. Aktivita – Důsledky objevných plaveb

Aktivita je zaměřená na důsledky objevných plaveb. Cílem je uvědomění si přínosu i odvrácené stránky zámořských objevů. Žáci by si měli uvědomit, že objevné plavby neměly pouze pozitivní důsledky a že část „pozitivních“ důsledků byla pozitivní pouze z pohledu Evropanů. Součástí aktivity je zamyšlení se nad tím, jaké důsledky přinesly objevné plavby nejen Evropanům, ale také americkým indiánům, Afričanům a obyvatelům vykořisťovaných asijských oblastí. Vhodné je nechat žáky, aby se vžili do jednotlivých rolí a popsali důsledky objevů z pohledu dané role. Je také možné vyplnit tabulku ne z celkového pohledu, ale z pohledu některého z účastníků (např. z pohledu Evropana je přínosem velké množství drahých kovů z nově objevených oblastí, z pohledu původního obyvatelstva je tento samý čin velkou ztrátou a krádeží).

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák popíše kladné a záporné důsledky objevných plaveb; žák posoudí důsledky objevných plaveb z několika různých aspektů (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, k řešení problémů, kompetence komunikativní a občanská; v případě skupinové diskuse i kompetence sociální a personální

PRACOVNÍ LIST Č. 4 – REFORMACE

1. Aktivita – Křížovka

Je to motivační aktivita zaměřená na opakování pojmů souvisejících s husitstvím. Učení J. Husa je připomínáno proto, že ve své době kritizoval obdobné nešvary církve jako reformátoři v 16. století. Tajenkou je slovo protestant označující věřící nových křesťanských církví. Žákům lze položit otázku, které pojmy v křížovce mají souvislost i s reformací v 16. století (odpustky, přijímání pod obojí, Bible). Žáci mohou oba pokusy o reformu církve porovnat.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplňuje do křížovky známé pojmy a vysvětlí význam pojmu v tajence (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

2. Aktivita – Reformace a protireformace

Cílem aktivity je zopakovat hlavní informace o reformaci. Jednotlivé reformační proudy jsou přehledně zpracované v tabulce, čehož lze využít k jejich dalšímu porovnávání. Aktivitu lze prohloubit skupinovou prací, v níž by každá skupina vytvořila přehledný výukový plakát s tématem jedné z reformačních církví. Žáci by také mohli zjistit, co mají všechny protestantské církve společné a čím se liší od katolické církve.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplňuje do tabulky informace z rámečků (znalost); žák porovnává protestantské církve s církví katolickou (analýza)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, v případě skupinové práce kompetence komunikativní, sociální a personální

3. Aktivita – Přesmyčky a pojmy

Cílem aktivity je upevnit pojmy související s reformací. Aktivita je vhodná k opakování/upevnění učiva. U pojmu edikt nantský, případně u předchozí aktivity (Čí země, toho náboženství) se objevuje částečná náboženská tolerance. Žáci mohou vysvětlit, co znamená pojem náboženská tolerance a zamyslet se nad tím, do jaké míry byly Svatá říše římská, Anglie či Francie nábožensky tolerantní (v Anglii se podle vyznání panovníků střídalo pronásledování katolíků a příslušníků anglikánské církve, ve Svaté říši římské platil augsburský mír – zrovnoprávnění luteránství s katolickou vírou a ve Francii platil krátkou dobu edikt nantský).

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák odhalí pojmy ukryté v přesmyčkách a vlastními slovy vysvětlí jejich význam (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní

PRACOVNÍ LIST Č. 5 – HABSBURKOVÉ NA ČESKÉM TRŮNU

1. Aktivita – Panovnické rody v českých zemích

Cílem aktivity je zopakovat, které panovnické rody v českých zemích vládly. Opakování je zařazeno proto, že Habsburkové jsou posledním panovnickým rodem v dějinách českého státu. Ke každému panovnickému rodu mají žáci přiřadit tři panovníky, tento úkol je chytákem, protože jagellonští panovníci vládli v Čechách pouze dva.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák chronologicky seřadí panovnické rody; žák ke každému rodu napíše tři panovníky (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

2. Aktivita – Habsburští panovníci a situace v českých zemích

Cvičení se hodí k upevnění či zopakování učiva o Habsburcích, je zaměřeno na nejvýznamnější události období vlády prvních habsburských panovníků. Žáci si zopakují/upevní chronologii prvních habsburských panovníků na českém trůnu a zároveň si připomenou náboženskou a politickou situaci v českých zemích, zejména v samotných Čechách. Po vyplnění rámečků zaměřených na české stavy a náboženské poměry je možné připomenout husitství a zeptat se, jakým způsobem husitství ovlivnilo rozložení stavů a náboženství v Čechách (v Čechách nebyl duchovní stav a mezi obyvatelstvem byli kromě katolíků, luteránů a kalvinistů také kališníci).

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák chronologicky seřadí panovníky a přiřadí k panovníkům události z období jejich vlády; žák objasní největší problémy českých zemí a doplní do tabulky chybějící slova (znalost, porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

3. Aktivita – Rudolfínská doba

Aktivita zábavnou obrazovou formou přibližuje období vlády Rudolfa II. Tajenkou je alchymie. Ke konci aktivity by žáci měli rozhodnout, co oni sami považují za nejzajímavější nebo nejvýznamnější čin či zájem Rudolfa II. Svá tvrzení by měli zdůvodnit. Při této příležitosti by bylo vhodné porovnat náboženskou svobodu v Čechách po vydání Rudolfova Majestátu s náboženskou svobodou ve Svaté říši římské po augsburském míru.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák pojmenuje, co je na obrázcích; žák vysvětlí souvislost pojmu v tajence s osobností Rudolfa II.; žák zdůvodní, který čin Rudolfa II. považuje za nejvýznamnější či nejzajímavější (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní

PRACOVNÍ LIST Č. 6 – TŘICETILETÁ VÁLKA

1. Aktivita – Stavovské povstání v obrázcích

Je to motivační aktivita vhodná k opakování průběhu stavovského povstání. Na obrázcích jsou zobrazeny tři důležité události zobrazující počátek, vyvrcholení a důsledek stavovského povstání. Pokud je aktivita zařazena ve výuce před probráním daného tématu, potom by žáci měli být schopni popsat, co se na jednotlivých obrázcích děje (defenestraci znají již z učiva o husitství, rozpoznají obrázek zobrazující bitvu). Na závěr aktivity je vhodné nechat žáky pohlédnout na události stavovského povstání a na oprávněnost povstání očima katolíka i protestanta.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák uvede, kterou událost obrázek zachycuje; žák zařadí tyto události chronologicky seřadí, přiřadí k nim letopočet a stručně je charakterizuje; žák podle obrázků rekonstruuje průběh stavovského povstání (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní

2. Aktivita – Doplnování slov do textu

Aktivitu lze využít při probírání nového učiva, nebo k opakování/upevnění učiva. Žáci mohou chybějící slova doplnit na základě znalostí, pomocí výkladu učitele nebo s pomocí učebnice. Je také možné dát žákům jako náповědu seznam slov, která se do textu mají doplnit.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplní do textu vhodná slova (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů

3. Aktivita – Hádej, kdo jsem

Aktivita je zaměřena na významné osobnosti období třicetileté války, jsou v ní zastoupeny osoby z různých oborů lidské činnosti. Žáci mohou na základě krátkých textů doplňovat, o kterou osobnost se jedná, nebo lze aktivitu nahradit hrou Hádej, kdo jsem. Žáci se mohou pokusit vytvořit obdobné charakteristiky dalších osobností.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozpozná, o kterou osobnost se jedná (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, v případě hry komunikativní kompetence

PRACOVNÍ LIST Č. 7 – BAROKO

1. Aktivita – Poznávání staveb na obrázcích

Cílem je zopakovat chronologii architektonických slohů a jejich základní znaky. V rámci této aktivity si žáci mohou zopakovat, co již vědí o těchto uměleckých směrech a podle obrázku barokní stavby odvodit znaky barokní architektury. Aktivita je vhodná na úvod učiva o baroku.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák přiřadí stavby k architektonickým slohům a tyto slohy chronologicky seřadí (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

2. Aktivita – Světla a stíny barokní doby

Jedná se o cvičení zaměřené na rozporuplnost barokního období, zejména na kontrast krásného barokního umění a stinných stránek života v baroku (mor, války, činnost inkvizice). Součástí aktivity je čtyřsměrka ukrývající pojmy a osobnosti barokního období. Ty mohou žákům usnadnit úvahy o světlých a stinných stránkách baroka. Aktivita je vhodná jako úvod k diskusi.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák najde pojmy skryté ve čtyřsměrce; žák vysvětlí souvislost vyškrtaných pojmů s barokním obdobím; žák rozpozná, se kterým pojmem souvisí obrázky; žák charakterizuje kladné i záporné rysy barokního období (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, komunikativní kompetence; v případě skupinové diskuse kompetence sociální a personální

3. Aktivita – Barokní vzdělanost a umění

Jedná se o přiřazovací cvičení zaměřené na opakování významných barokních umělců a vzdělanců. Součástí jsou vyobrazení čtyř významných barokních děl od uvedených osobností.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák přiřadí osobnosti k oboru, v němž působili; žák spojí osobnosti s jejich dílem (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

PRACOVNÍ LIST Č. 8 – OSVÍCENSTVÍ

1. Aktivita – Myšlenková mapa

Cílem je zopakovat si či odvodit, která z nabízených tvrzení platí pro osvícenství, a vytvořit myšlenkovou mapu. Aktivita je evokační. Myšlenkovou mapu je vhodné vytvářet ve skupinkách nebo v rámci celé třídy. V průběhu hodiny se žáci o osvícenství dozvídají nové informace, které je možné průběžně dopisovat do myšlenkové mapy. (Konstruktivistický model učení.)

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák škrtně tvrzení, která neplatí pro osvícenství; vytvoří myšlenkovou mapu k tématu osvícenství (analýza)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní, v případě skupinové práce i kompetence sociální a personální, kompetence pracovní

2. Aktivita – Osvícenští vědci a myslitelé

Cílem přiřazovací aktivity je zopakovat/upevnit učivo o významných osobnostech spjatých s osvícenstvím. Výjimku tvoří I. Newton, který není osvícenským vědcem, ale do aktivity je zahrnut z toho důvodu, že osvícenští vědci na jeho poznatky navazovali.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák přiřadí jména osobností k jejich objevům či vynálezům (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

3. Aktivita – Křížovka

Křížovka je zaměřena na téma osvícenského absolutismu. S její pomocí si žáci zopakují/upevní učivo o osvětlenství a osvícenských panovnících. Tajenkou je absolutismus. Žáci by měli být schopni pojem vysvětlit a vysvětlit také jeho souvislost s osvětlenstvím v rámci osvícenského absolutismu. Křížovka je vhodná pro samostatnou práci nebo spolupráci ve dvojicích.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplňuje do křížovky známé pojmy a vysvětlí význam pojmu v tajence (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, komunikativní kompetence

PRACOVNÍ LIST Č. 9 – HABSBUŘSKÁ MONARCHIE ZA VLÁDY MARIE TEREZIE A JOSEFA II.

1. Aktivita – Doplnovačka

Jedná se o motivační aktivitu zaměřenou na opakování/upevnění základních pojmů či významných osobností habsburského rodu v období vlády Marie Terezie a Josefa II. Aktivita je vhodná pro samostatnou činnost žáků.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák na základě definic doplní do rámečků správná jména a pojmy (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

2. Aktivita – Pravda, nebo lež

Cvičení je zaměřeno na zopakování učiva o vládě Marie Terezie a Josefa II. Je vhodné k samostatné práci. Žákům lze zadat úkol, aby vytvořili obdobná tvrzení.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák posoudí pravdivost výroků a opraví chybné výroky (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů

3. Aktivita – Práce s textem

Aktivita žákům přibližuje důsledky zrušení nevolnictví a objasňuje, co se zrušením nevolnictví změnilo, jaké změny nastaly v životech poddaných.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozpozná, o který dokument se jedná; žák určí, kdo je autorem tohoto nařízení; žák na základě četby úryvku interpretuje, které změny toto nařízení přineslo a kterých poddanských povinností se netýkalo

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence občanská

PRACOVNÍ LIST Č. 10 – ABSOLUTISMUS A PARLAMENTARISMUS

1. Aktivita – Křížovka (Francie)

Jedná se o aktivitu, která hravou formou opakuje učivo o Francii za Ludvíka XIV. Na příkladu Francie žáci pochopí absolutistický způsob vlády.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplňuje do křížovky známé pojmy a vysvětlí význam pojmu v tajence (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, komunikativní kompetence

2. Aktivita – Křížovka (Anglie)

Křížovka je vhodná k souhrnnému opakování učiva o občanské válce v Anglii. Na příkladu Anglie žáci poznají další způsob vlády, tzv. parlamentní monarchii.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplňuje do křížovky známé pojmy a vysvětlí význam pojmu v tajence (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, komunikativní kompetence

3. Aktivita – Doplnování do tabulky

Aktivita slouží k opakování a ujasnění rozdílů mezi absolutní a parlamentní monarchií. Žáci by na základě znalostí vládnoucího systému v Anglii a Francii měli být schopni rozlišit, co je typické pro jednotlivé formy vlády. Aktivitu je možné prohloubit a nechat žáky diskutovat o výhodách a nevýhodách těchto forem vlády.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplní do tabulky chybějící slova (porozumění)

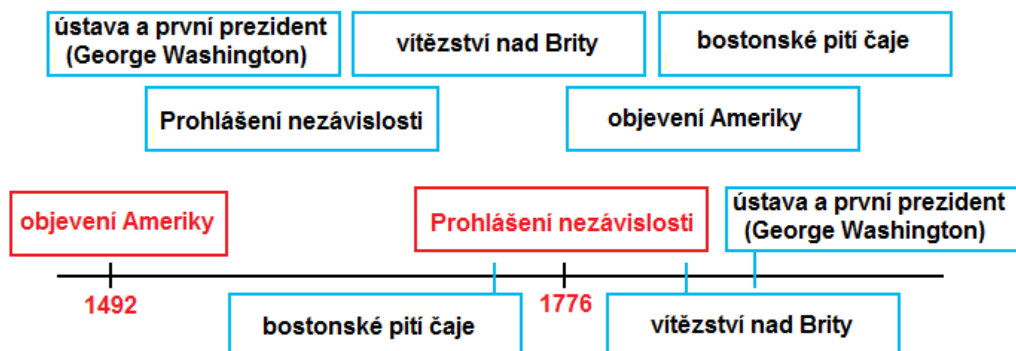
Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence občanská; v případě diskuse kompetence sociální a personální

TEMATICKÝ CELEK
MODERNIZACE SPOLEČNOSTI

PRACOVNÍ LIST Č. 1 – VZNIK USA (ŘEŠENÍ)

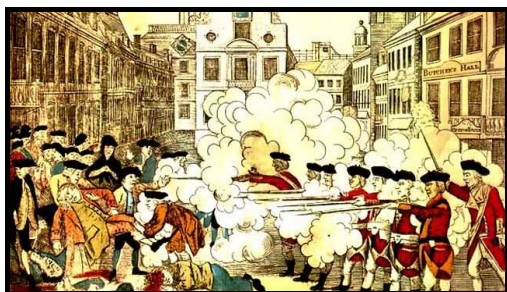
1. AKTIVITA – ČASOVÁ OSA

Umístěte události na časovou osu:

2. AKTIVITA – PRÁCE S OBRÁZKY

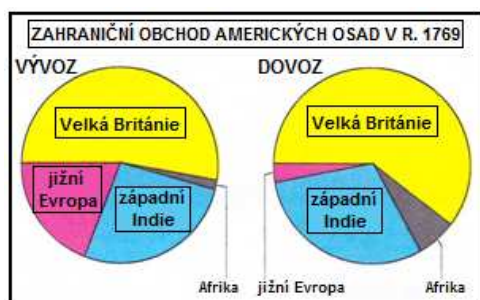
Prohlédněte si obrázky i diagram a odpovězte na otázky:

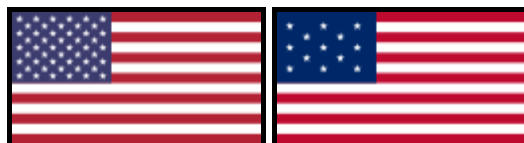
- 1) Co je zde vyobrazeno?
vojáci střílejí do lidí (Bostonský masakr)
- 2) Kde jsou na obrázku Britové a kde obyvatelé Bostonu? Podle čeho tak soudíte?
britští vojáci jsou napravo, mají typické červené uniformy (červenokabátníci)
- 3) Jaké vztahy panovaly mezi Británií a koloniemi ve 2. polovině 18. století?
špatné vztahy (vysoká cla, daně, nezastoupení osadníků v britském parlamentu) → válka

- 1) Která událost je na obrázku zachycena?
Bostonské pití čaje
- 2) V čem akce spočívala? Co vidíte na obrázku?
obyvatelé Bostonu vyházeli náklad čaje z britské lodi do moře
- 2) Za koho se převlékli obyvatelé kolonií? Proč?
za indiány, aby je nikdo nepoznal
- 3) Co bylo příčinou této události?
vysoké dovozní clo na čaj

- 1) Znázorňuje diagram situaci před nebo po vzniku USA? Podle čeho tak soudíte?
před vznikem, podle letopočtu
- 2) Z jakého důvodu americké osady obchodovaly převážně s Británií? Bylo to dobrovolné rozhodnutí osadníků?
byly britskou kolonií → museli s ní obchodovat, s ostatními zeměmi mohli obchodovat jen přes anglické přístavy

- 1) Určete, čím se vlajky liší. Která je starší?
počtem hvězd, starší je vlajka napravo (13 hvězd), vlajka nalevo je dnešní (50 hvězd)
- 2) Co symbolizují hvězdy na vlajce? Proč se jejich počet postupně měnil?
počet států USA, počet se měnil vždy při vstupu nových států (přibyl příslušný počet hvězd)
- 3) Kolik pruhů je na americké vlajce. Souvisí jejich počet nějak se vznikem USA?
na vlajce je 13 pruhů – symbolizují 13 osad, které stály u vzniku USA

3. AKTIVITA – O KTERÝ DOKUMENT SE JEDNÁ?

Určete, ze kterého dokumentu je úryvek textu v rámečku:

„Když v průběhu lidských událostí nastane některému národu nutnost zrušit politické svazky, které jej poutají s národem jiným, vyžaduje si účta k světovému mínění, aby takový národ vyhlásil důvody, které jej k odtržení vedou. Pokládáme za samozřejmé pravdy, že všichni lidé jsou stvořeni sobě rovni, že je jejich stvořitel obdařil určitými nezcizitelnými právy, že mezi tato práva náleží život, svoboda a sledování osobního štěstí. Že k zajištění těchto práv se ustavují mezi lidmi vlády, které odvozují svoji oprávněnou moc ze souhlasu těch, jimž vládnou. Že kdykoli počne být vláda těmto cílům na překážku, má lid právo ji změnit nebo odstranit a ustavit vládu novou...

Vláda nynějšího krále Velké Británie je vládou opakovaných křivd a skutků bezpráví, jednoznačně směřujících k zavedení naprostého násilí nad těmito státy. Na důkaz toho nechť jsou nezaujatému světu předložena fakta.“

DOKUMENT: PROHLÁŠENÍ NEZÁVISLOSTI z roku 1776

Které významné myšlenky osvícenských myslitelů jsou v textu uvedeny?

všichni lidé jsou si rovni, mají nezcizitelná práva (život, svoboda, osobní štěstí), vlády (panovníci) odvozují svou moc od lidu, pokud vládnou špatně, je možné je sesadit (společenská smlouva)

Uvažujte, jestli jsou některé z těchto myšlenek platné dodnes. (prostor pro názory žáků)

Proč se americké osady rozhodly odtrhnout od Británie? Jak je to v textu zdůvodněno?

protože britskou vládu považovaly za vládu křivd a bezpráví

BONUSOVÁ AKTIVITA – HÁDEJ, KDO JSEM

Poznáte osobnosti spjaté s americkými dějinami?

„Byl jsem známý mořeplavec. Mým záměrem bylo doplout západní cestou do Indie. Domníval jsem se, že se mi to podaří. Později se však zjistilo, že jsem doplul do nového kontinentu.“

Kdo jsem?

Kryštof Kolumbus

„Stál jsem v čele armády amerických osad při válce s Velkou Británií. Později jsem byl za své zásluhy zvolen prvním americkým prezidentem. Je po mně pojmenováno hlavní město USA.“

Kdo jsem?

George Washington

PRACOVNÍ LIST Č. 2 – VELKÁ FRANCOUZSKÁ REVOLUCE (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – ČTYŘSMĚRKA

Vyškrtejte pojmy a jména související s Velkou francouzskou revolucí a ze zbylých písmen po sloupcích přečtěte tajenku:

N	O	E	L	O	P	A	N	R	L	Ú
A	R	T	S	O	N	L	O	V	I	S
K	A	C	U	K	O	N	V	E	N	T
I	R	O	V	N	O	S	T	E	Í	A
L	Í	V	T	S	R	T	A	R	B	V
B	A	S	T	I	L	A	K	V	O	A
U	N	O	Z	L	U	D	V	Í	K	U
P	Y	V	A	T	S	S	Á	O	A	C
E	C	A	R	A	L	K	E	D	J	E
R	O	B	E	S	P	I	E	R	R	E
F	O	V	T	S	N	A	Ť	Š	Ě	M

VYŠKRTANÁ SLOVA (14 SLOV):

Bastila, bratrství, deklarace, jakobíni, konvent, Ludvík (XVI.), měšťanstvo, Napoleon, republika, Robespierre, rovnost, stavy, volnost, ústava

NÁPOVĚDA: Robespierre, jakobíni, konvent

TAJENKA: FRANCOUZSKÁ REVOLUCE

2. AKTIVITA – VELKÁ FRANCOUZSKÁ REVOLUCE

Naznačte šipkami průběh Velké francouzské revoluce a doplňte do rámečků chybějící slova:

3. AKTIVITA – O KTERÝ DOKUMENT SE JEDNÁ?

Určete, ze které listiny je úryvek textu v rámečku:

- I. Cílem společnosti je obecné blaho. Každá vláda je ustavena proto, aby umožnila člověku požívat přirozených a nepromlčitelných práv.
- II. Tato práva jsou: rovnost, svoboda, bezpečnost, majetek.
- III. Všichni lidé jsou si od přírody a před zákonem rovni.
- IV. Zákon je stejný pro všechny, ať je chrání či trestá...
- V. Každý občan může být zvolen do veřejných funkcí...
- VI. Svoboda znamená možnost dělat cokoli, co neškodí jinému člověku...
- VII. Právo svobodně vyjadřovat svou vůli, právo mírumilovně se shromažďovat a svobodně vyznávat jakoukoli víru nesmí být zakázáno.
- XXI. Veřejná pomoc je svatou povinností. Společnost musí zajistit obživu nemohoucím občanům...

Velká francouzská revoluce

Listina: Deklarace práv člověka a občana (1793)

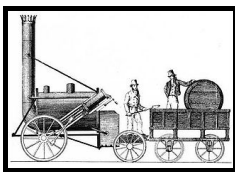
Která práva dokument zajišťuje? Zajišťuje nezcizitelná lidská práva, např. osobní svobodu, rovnost před zákonem, právo na soukromý majetek, svoboda slova, vyznání a shromažďování, ...

Diskutujte o tom, jak se změnil život obyvatel Francie před Velkou francouzskou revolucí a po ní. před VFR si lidé nebyli rovni, třetí stav (měšťané) byl nejvíce zatížen daněmi a povinnostmi, ale neměl žádná politická práva, po zrušení Ediktu nantského nebyla ve Francii náboženská tolerance → po VFR – deklarace zaručovala rovnost mezi lidmi (z obyvatelstva se stali občané, bylo zrušeno nevolnictví i privilegované postavení šlechty) a deklarace proklamovala náboženskou svobodu

PRACOVNÍ LIST Č. 3 – PRŮMYSLOVÁ REVOLUCE (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – CO JE NA OBRÁZČÍCH?

Na obrázcích jsou tři důležité vynálezy 18. a 19. století, které ovlivnily průmyslovou revoluci. Pojmenujte vynálezy a určete, co je zobrazeno na posledním obrázku:

P A R N Í
L O K O M O T I V A

P A R N Í S T R O J

T E L E G R A F

KOŇSKÁ DRÁHA (KONĚSPŘEŽKA)

Diskutujte o tom, jak byly tyto vynálezy využívány. Znáte nějaké další vynálezy?

2. AKTIVITA – DOPLŇOVÁNÍ SLOV DO TEXTU

Doplňte do textu chybějící slova. Co je zobrazeno na obrázku vedle textu?

Průmyslová revoluce je proces, při němž je lidská práce nahrazována strojovou prací. Byla umožněna technickým pokrokem. V důsledku průmyslové revoluce se mnoho lidí z vesnic stěhovalo do měst za prací v továrnách, hutích a dolech. Vznikly nové společenské vrstvy – dělníci a buržoazie = bohatí měšťané (podnikatelé a továrníci). Nejpočetnější společenskou vrstvou se stali dělníci. Jejich pracovní doba byla dlouhá a jejich práce byla špatně placená. Podnikatelé i dělníci usilovali o svá politická práva, proto vznikly dva politické směry – liberalismus (požadavek svobodného podnikání, politických práv a ochrany soukromého majetku) a socialismus (úsilí o zlepšení životních a pracovních podmínek dělníků).

Pomůcka: dělníci, dlouhá, liberalismus, lidská, města, měšťané, politická, socialismus, strojová, špatně, technický, vesnice

Rozbírání strojů

3. AKTIVITA – PRÁCE ŽEN A DĚTÍ

Přečtěte si text a odpovězte na otázky:

1. Od kolika let byly děti zaměstnávány? 2. Kde pracovaly?
3. Proč je továrníci zaměstnávali? 4. Proč proti tomu rodiče dětí neprotestovali?
5. Proč byly v dolech na tahání vozíků najímány ženy (nebo děti)?

Z protokolů anglické parlamentní vyšetřovací komise roku 1832:

Slyšení továrníka Whitebreada o práci dětí:

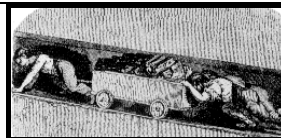
„Kolik 5 – 6letých dětí pracuje ve vaší továrně?“ „Každé dvacáté.“ „Kolik dětí je mladších než 10 let?“ „Asi polovina.“ „Je pravda, že desetileté děti jsou pryč z domova od pěti hodin ráno do devíti hodin večer?“ „Ano“

Slyšení dělníka Josua Drakea:

„Proč necháváte své děti pracovat na místech, kde se s nimi špatně zachází, a kde musí dělat příliš těžkou práci?“ „Nouze nutí člověka, který má děti, k tomu, aby je dal pracovat.“

Proč se při tahání vozíků s uhlím v dolech dává přednost ženám:

„Důvod, proč se dává v uhelných dolech ženám přednost jako tahounům, je, že dvacetiletá dívka pracuje za dva šilinky i méně na den, zatímco muž ve stejném věku požaduje 3 šilinky a 6 pencí.“

1. od 5 – 6 let
2. v továrnách a dolech
3. Byly levnou pracovní silou.
4. Byli chudí, výtělky svých dětí potřebovali, aby se rodina užívala.
5. Jejich práce byla levnější než práce mužů.

PRACOVNÍ LIST Č. 4 – NÁRODNÍ OBROZENÍ (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – CO JE NA OBRÁZČÍCH?

Poznáte, co je na obrázcích? Co mají všechny obrázky společného?

Stavby i píseň, která se stala českou hymnou, vznikly v 19. století. Jsou symbolem českého národa.

Národní divadlo

Česká hymna

Národní muzeum

Vysvětlete význam pojmů ukrytých v přesmyčkách:

DÁNRO = **NÁROD** = společenství lidí se společným jazykem, zvyky, kulturou a historií

ONZORÍBE = **OBROZENÍ** = národní obrození – snaha obnovit slávu českého národa i jeho jazyka

ENVALVÍCTEST = **VLASTENECTVÍ** = láska k vlasti, k rodné zemi, k její historii a hodnotám

2. AKTIVITA – NÁRODNÍ HNUTÍ – PRAVDA, NEBO LEŽ?

Posuďte, zda je výrok pravdivý, a opravte případné chyby. Vytvořte podobné výroky:

- ✓ Utváření evropských národů mělo řadu shodných rysů, protože národní hnutí se vzájemně ovlivňovala a inspirovala.
- ✗ Důležitým podnětem pro utváření novodobých národů se stalo stěhování lidí z měst na venkov. **NE, stěhování lidí z venkova do měst.**
- ✓ Cílem národních hnutí byla autonomie (samostatnost) v rámci velkých říší nebo vznik národního státu.
- ✓ Cílem menších národů, které žily ve velkých mnohonárodnostních říších, bylo posílení jejich národní kultury a zrovnoprávnění jejich jazyka.
- ✓ Počátkům národního obrození říkáme období učeneckého zájmu.
- ✗ Čeští obrozenci usilovali o vytvoření samostatného českého státu. **NE, usilovali o zrovnoprávnění češtiny s němčinou a o posílení české kultury.**
- ✗ Česky se na přelomu 18. a 19. století hovořilo především ve městech, na vesnicích se mluvilo převážně německy. **NE, je to naopak, česky mluvilo zejména obyvatelstvo na venkově.**
- ✗ Důležitou osobností českého národního hnutí byl Václav Jungmann. **NE, byl to Josef Jungmann.**

Mnoho vzdělaných Čechů si uvědomilo, jaký význam měl český jazyk pro českou kulturu v minulosti. Někteří jej chtěli obnovit, a tak vymýšleli nová, často velmi krkolomná slova.

3. AKTIVITA – PEXESO

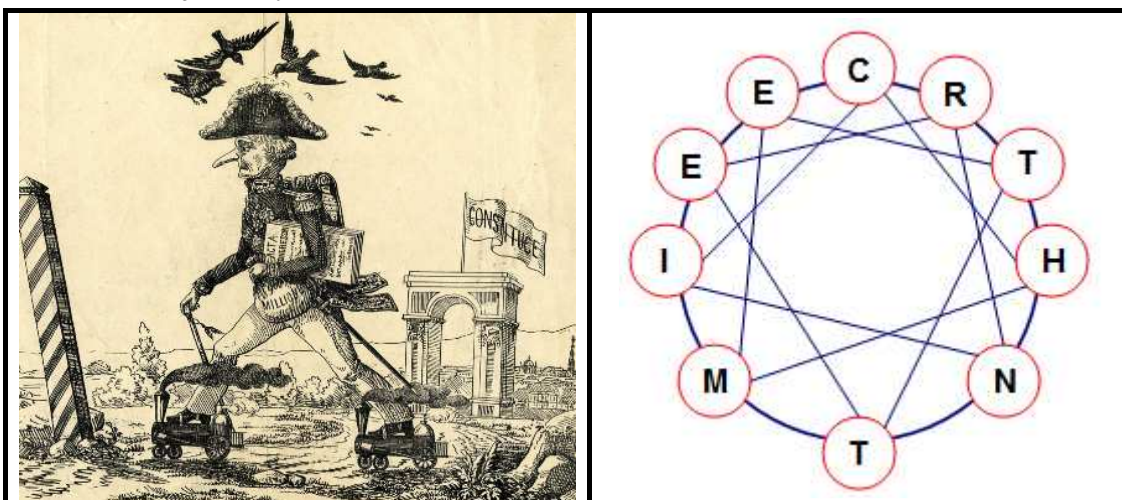
Najděte dvojice kartiček, které spolu souvisí:

 <p>Josef Dobrovský</p>	 <p>Josef Jungmann</p>	 <p>František Palacký</p>	 <p>Karel Havlíček Borovský</p>
<p>český spisovatel, historik a politik, dílo: Dějiny národu českého v Čechách i v Moravě</p>	<p>český spisovatel, sběratel lidové tvorby a archivář, dílo Kytice</p>	<p>biolog, fyziolog a anatom, průkopník daktyloskopie a spoluzakladatel nauky o buňce</p>	<p>česká spisovatelka, sběratelka pohádek, dílo Babička</p>
 <p>Jan Evangelista Purkyně</p>	 <p>Václav Matěj Kramerius</p>	 <p>František Ladislav Čelakovský</p>	 <p>Gelasius Dobner</p>
<p>český historik</p>	<p>český jazykovědec, spisovatel a překladatel, autor Česko-německého slovníku</p>	<p>český romantický básník a prozaik, dílo Máj</p>	<p>český spisovatel, nakladatel a vydavatel novin</p>
 <p>Božena Němcová</p>	 <p>Karel Jaromír Erben</p>	 <p>Karel Hynek Mácha</p>	 <p>Josef Kajetán Tyl</p>
<p>český politik, spisovatel a novinář, díla: Tyrolské elegie, Král Lávra</p>	<p>český dramatik a spisovatel, díla: Fidlovačka, Strakonický dudák</p>	<p>český kněz, jazykovědec a zakladatel slavistiky, autor české mluvnice</p>	<p>profesor slovanských jazyků, spisovatel, sběratel lidové tvorby, dílo Ohlas písní českých</p>

PRACOVNÍ LIST Č. 5 – REVOLUCE 1848 (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – KDO JE TO?

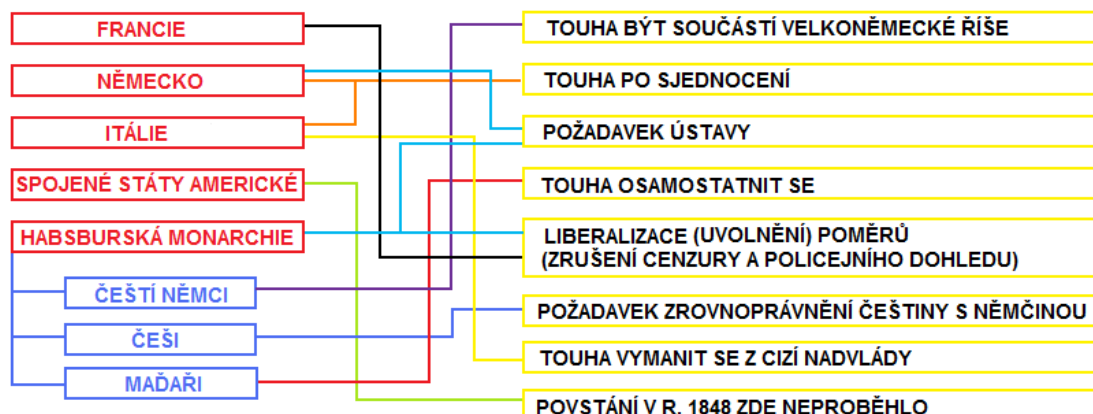
Poznáte, kdo je zobrazen na této karikatuře? (Nápovědu najdete v hlavolamu vpravo)
Která událost je zde vyobrazena?

kancleř Metternich – v průběhu revoluce byl císař donucen ho odvolat, karikatura zobrazuje jeho rychlý odchod ze země (v pozadí nápis konstituce = ústava)

2. AKTIVITA – REVOLUCE 1848

Přiřaďte k sobě státy (národy) a jejich přání a požadavky, které vedly k revoluci v r. 1848:

3. AKTIVITA – VYŠKRTÁVAČKA

Vyškrtněte pojem, který nepatří mezi ostatní. Pokud nevíte, využijte nápovědu v závorce:

Španělsko, Itálie, Německo, Habsburská monarchie, Francie

(stát, v němž v roce 1848 neproběhla revoluce)

Rakouské země, **Francie**, země Koruny české, Uherské království, Itálie

(území, které ani částečně nepatřilo k Habsburské monarchii)

Svatováclavské lázně, petice, Slovanský sjezd, **Bastila**, pražské povstání

(pojem, který nesouvisí s revolučními událostmi v Čechách)

Ferdinand, **Metternich**, František Josef I., Ludvík Napoleon, Fridrich Vilém IV.

(není panovníkem)

ústava, cizí nadvláda, **rovnoprávnost žen**, sjednocení, volební právo

(nepatří k požadavkům, kvůli nimž vypukla revoluce 1848)

PRACOVNÍ LIST Č. 6 – SVĚT 2. POLOVINY 19. STOLETÍ (ŘEŠENÍ)

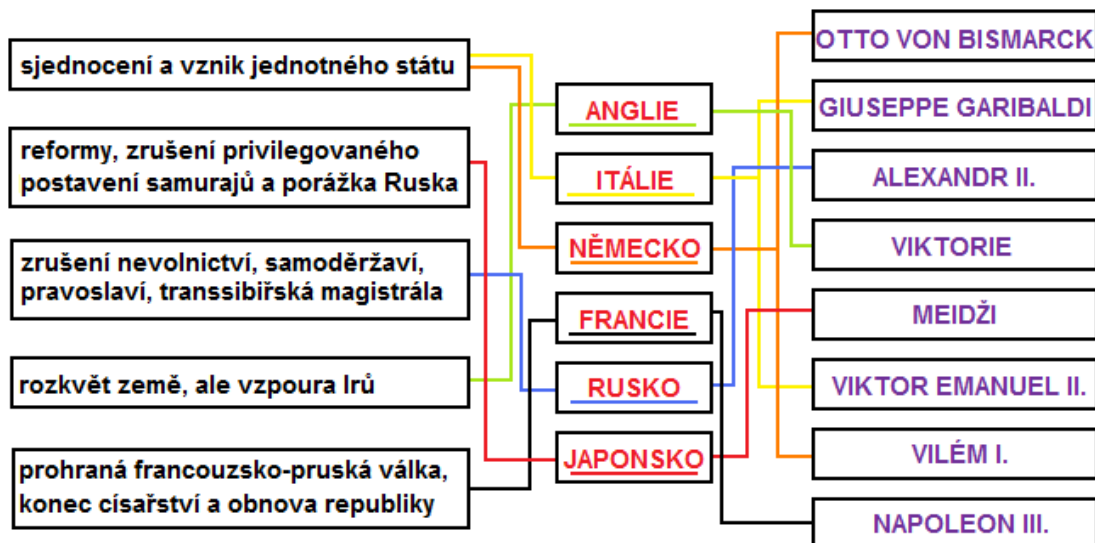
1. AKTIVITA – PRÁCE S MAPOU

- d) Území kterých států je zobrazené na mapách? **Itálie (vlevo) a Německo (vpravo)**
- e) Co mají tyto státy společného? **oba státy vznikly ve 2. polovině 19. století sjednocením**
- f) Která významná osobnost je zobrazena na karikatuře vpravo? **Otto von Bismarck**

2. AKTIVITA – PŘÍŘAZOVACÍ CVIČENÍ

Spojte stát s významnými osobnostmi a s tvrzeními, která pro něj platí:

3. AKTIVITA – VYŠKRTÁVAČKA

Vyškrtněte slovo, které nepatří mezi ostatní a zdůvodněte, proč:

Vymyslete podobný řetězec

Napoleon III., Vilém I., Alexandr II., Viktorie, ~~Otto von Bismarck~~, Meidži

(**Otto von Bismarck** – jako jediný nebyl panovníkem, nebo Viktorie – jediná žena)

Viktorie, ~~samoděržaví~~, světová výstava, konzervativci a liberálové, irské vzpoury

(**samoděržaví** – ruský pojem, ostatní pojmy se vztahují k Velké Británii)

prusko-rakouská válka, prusko-francouzská válka, ~~pruská válka~~, krymská válka

(**pruská válka** – starověká válka mezi Kartágem a Římem, ostatní války z 19. století)

USA, Německo, Japonsko, Itálie, Anglie, Rusko

(**USA** – republika v čele s prezidentem, ostatní státy byly monarchiemi)

PRACOVNÍ LIST Č. 7 – USA VE 2. POLOVINĚ 19. STOLETÍ (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – KŘÍŽOVKA

Vyluštěte křížovku a zopakujte si důležité okamžiky v amerických dějinách:

1. K O L U M B U S

2. P A R L A M E N T U

3. N E Z Á V I S L O S T I

4. E V R O P Y

5. B R I T S K Ý M I

Ú S T A V A

7. Č A J E

8. I N D I Á N I

9. W A S H I N G T O N

- Mořeplavec, který v r. 1492 doplul do Ameriky, se jmenoval _____.
- Američtí osadníci byli nespokojeni s tím, že o nich bylo rozhodováno bez jejich účasti. Neměli zastoupení v britském _____.
- V r. 1776 vydalo 13 kolonií Prohlášení o _____.
- Ameriku obývali kromě původního obyvatelstva také přistěhovalci z _____.
- Americké osady, které stály u zrodu USA, byly _____ koloniemi.
- Nejvyšší zákon státu se nazývá _____ (cizím slovem konstituce).
- Protest, při němž byl náklad z britských lodí vsypán do moře, se nazývá bostonské pití _____.
- Původní obyvatelé Ameriky se nazývají _____.
- Prvním americkým prezidentem se v r. 1779 stal George _____.

2. AKTIVITA – OBČANSKÁ VÁLKA

Přiřaďte správně, která tvrzení platí pro americký sever a která pro jih:

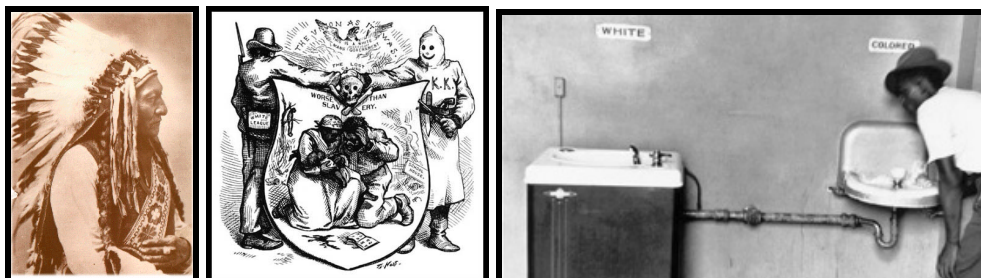
SEVER	JIH
OBČANSKÁ VÁLKA	BAVLNA, TABÁK
OTROKÁŘI	ZRUŠENÍ OTROKÁŘSTVÍ
KONFEDERACE	PRŮMYSL
UNIE	PLANTÁŽE
OTROCI	VÍTĚZSTVÍ VE VÁLCE
FARMY	

Pomocí cvičení si zopakujte příčinu, průběh, výsledek a důsledky občanské války v USA.

3. AKTIVITA – ROVNOPRÁVNOST

Prohlédněte si obrázky, přečtěte si úryvky textů a zopakujte si, co víte o životě amerických indiánů a černošského obyvatelstva. Můžeme říct, že v USA byli lidé po občanské válce rovnoprávní? Že si byli všichni obyvatelé rovni? ANO/NE

Svá tvrzení zdůvodněte:

Jednání zástupců americké vlády s indiánskými náčelníky a dohody a kupní smlouvy při rozšiřování území vystřídaly v 60. letech 19. století ozbrojené srážky. Vláda dohody uzavřené s indiány porušovala. Docházelo k vojenským střetům, při nichž nedostatečně vyzbrojení indiáni většinou prohrávali a byli vytlačováni do vymezených rezervací.

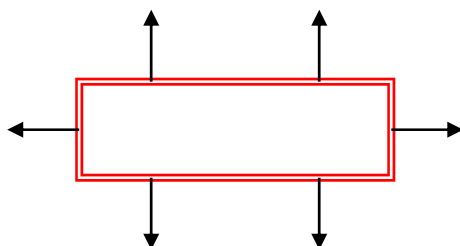
ÚRYVKY Z DODATKŮ ÚSTAVY USA:

Ve Spojených státech je zakázáno otroctví i nevolnictví, pokud nejde o výkon trestu za spáchaný a řádně dokázaný zločin.

Spojené státy ani kterýkoli jednotlivý stát nesmějí popřít ani omezit volební právo žádného občana Spojených států z důvodů rasových, barvy pleti nebo bývalého otroctví.

Existovaly zvláštní zákony pro černochoy, v nichž byly ustanoveny tělesné tresty, zákaz shromažďování, pronajímání půdy, tuláctví. K zastrasování a útokům na černochoy byl vytvořen Ku-klux-klan.

Vyberte si téma indiánů či černošského obyvatelstva a vytvořte myšlenkovou mapu:

PRACOVNÍ LIST Č. 8 – KOLONIALISMUS (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – PŘESMYČKY A TAJEMNÝ OBRÁZEK

Vyřešte přesmyčky a vysvětlete význam pojmů, které jsou v nich ukryty. Jak s pojmy souvisí obrázek vpravo? Který kontinent je na něm zobrazen? Co je na něm znázorněno?

Na obrázku je Afrika, otisk boty může symbolizovat např. vstup Evropanů na kontinent...

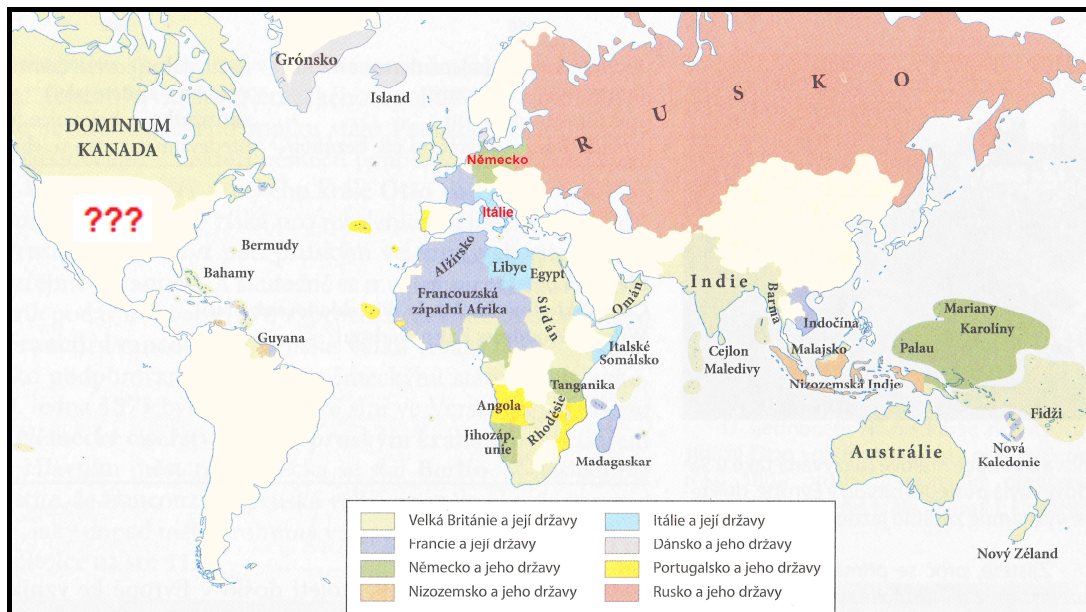
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13
I M P E R I A L I S M U S
A M I U S E P I M R I S L
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13
K O L O N I A L I S M U S
L O N K U L O A M I S I S
1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11
C E S T O V A T E L Ě
L A T Ě S E C O T E V

2. AKTIVITA – PRÁCE S MAPOU

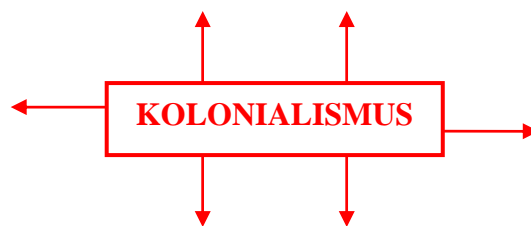
Prohlédněte si mapu a vyřešte následující úkoly:

- Které dva evropské státy měly nejvíce kolonií? Velká Británie a Francie
- Pojmenujte stát, který se nachází na území označeném otazníkem: USA
- Pojmenujte dva státy vzniklé na konci 19. století a vyznačte je na mapě: Itálie a Německo
- Které kolonie na africkém kontinentu tyto státy získaly?
Itálie: Libye a Italské Somálsko, Německo: Jihozápadní unie a Tanganika

3. AKTIVITA – MYŠLENKOVÁ MAPA

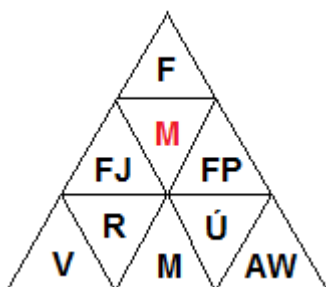
Shrňte vše, co víte o koloniích a kolonialismu a vytvořte přehlednou myšlenkovou mapu:

PRACOVNÍ LIST Č. 9 – HABSBURSKÁ MONARCHIE 2. POLOVINY 19. STOLETÍ (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – KVÍZ NA ZOPAKOVÁNÍ REVOLUCE 1848 V HABSBURSKÉ MONARCHII

Odhalte, která slova se skrývají pod jednotlivými písmeny:

F: císař vládnoucí do r. 1848 = **Ferdinand**

M: kancléř odvolaný císařem na nátlak lidu = **Metternich**

FJ: nový císař vládnoucí až do r. 1916 = **František Josef I.**

FP: český historik a politik, autor dopisu do Frankfurtu =
František Palacký

R: povinnost poddaných vůči vrchnosti zrušená v r. 1848 = **robota**

Ú: dokument omezující moc císaře, konstituce = **ústava**

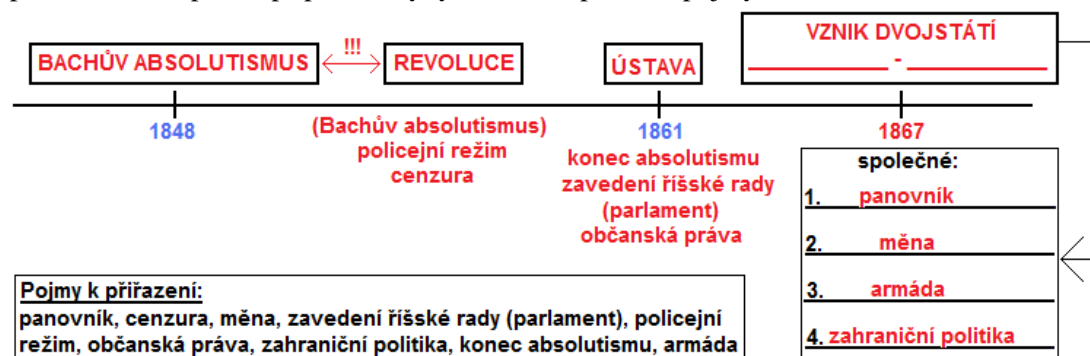
V: hlavní město Habsburské monarchie = **Vídeň**

M: obyvatelé Uher usilující o samostatnost = **Maďaři**

AW: generál, který potlačil pražské povstání = **Alfred Windischgrätz**

2. AKTIVITA – ČASOVÁ OSA

Doplňte na časovou osu letopočet a název nově vzniklého dvojstátí. Dobře si osu prohlédněte a opravte případné chyby. Na závěr přiřaďte pojmy v rámečku k událostem:

3. AKTIVITA – ČTYŘSMĚRKA A DOPLŇOVÁNÍ SLOV DO TEXTU

Doplňte do vět chybějící slova. Náповěda je skryta ve čtyřsměrce:

Po vydání ústavy, která zaručovala základní lidská práva, vznikaly v českých zemích pěvecké, divadelní a vzdělávací spolky. Významná byla tělovýchovná jednota Sokol.

Čeští politici se rozdělili na staročechy a mladočechy. Lišil se jejich názor na účast na jednáních v parlamentu.

Čeští politici usilovali o větší samostatnost v monarchii a o zrovnoprávnění češtiny.

Vlivem odlišných politických zájmů narůstaly spory mezi nejpočetnějšími národy v českých zemích, mezi Čechy a Němci. Došlo k rozdělení pražské univerzity.

Ke konci 19. století probíhal spor o Rukopisy. V čele vědců, kteří zpochybňovali jejich pravost stál filosof a sociolog T. G. Masaryk.

Nesnášenlivost nebo nenávisť k židům se nazývá antisemitismus.

Na obrázku je významná stavba druhé poloviny 19. století – Národní divadlo.

N	Á	R	O	D	N	Í	D	I	V	A	D	L	O
A	K	Y	R	A	S	A	M	B	N	Ě	M	C	I
S	U	M	S	I	T	I	M	E	S	I	T	N	A
O	C	P	M	L	A	D	O	Č	E	Š	I	D	K
K	Y	K	L	O	P	S	Č	E	Š	T	I	N	A
O	R	U	K	O	P	I	S	Y	E	J	Š	Z	L
L	I	R	Q	T	S	T	A	R	O	Č	E	Š	I
U	N	I	V	E	R	Z	I	T	A	P	Č	X	M

PRACOVNÍ LIST Č. 10 – PŘELOM 19. A 20. STOLETÍ (VÝZNAMNÉ ZMĚNY) (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – OBRÁZKOVÁ TAJENKA

Pojmenujte, co je na obrázcích a z písmen v červených rámečcích sestavte tajenku (CH = C + H):

Pojmenujte, co je na obrázcích a z písmenek v červených rámečcích sestavte tajenku:

		
L E T A D L O	D Y N A M I T	Ž Á R O V K A
		
G R A M O F O N	V Z D U C H O L O Ď	O L Y M P I J S K É H R Y
		
P O N O R K A	A U T O M O B I L	M O T O C Y K L
	TAJENKA: EMANCIPACE	
T E L E F O N		

2. AKTIVITA – TOUHA PO ROVNOPRÁVNOSTI

Doplňte do textu chybějící slova:

Zrovnoprávnění se cizím slovem řekne emancipace. Na přelomu 19. a 20. století se týkala zejména boje za všeobecné a rovné volební právo a úsilí o zrovnoprávnění žen. Většina žen zůstávala v domácnosti a věnovala se výchově dětí. Mezi pracujícími ženami převládaly služby nebo dělnice v továrnách. Předpokladem pro lepší postavení žen byl rozvoj dívčího vzdělávání. V roce 1890 bylo v Čechách založeno první dívčí gymnázium nazvané Minerva. Umožnilo dívkám získat maturitní vzdělání a ucházet se o přijetí na vysoké školy. Ženy se prosadily jako učitelky, vychovatelky a úřednice, později jako lékařky.

Otázky k textu:

1) Jakou roli ve společnosti měl muž? Jakou roli vykonávala většina žen?

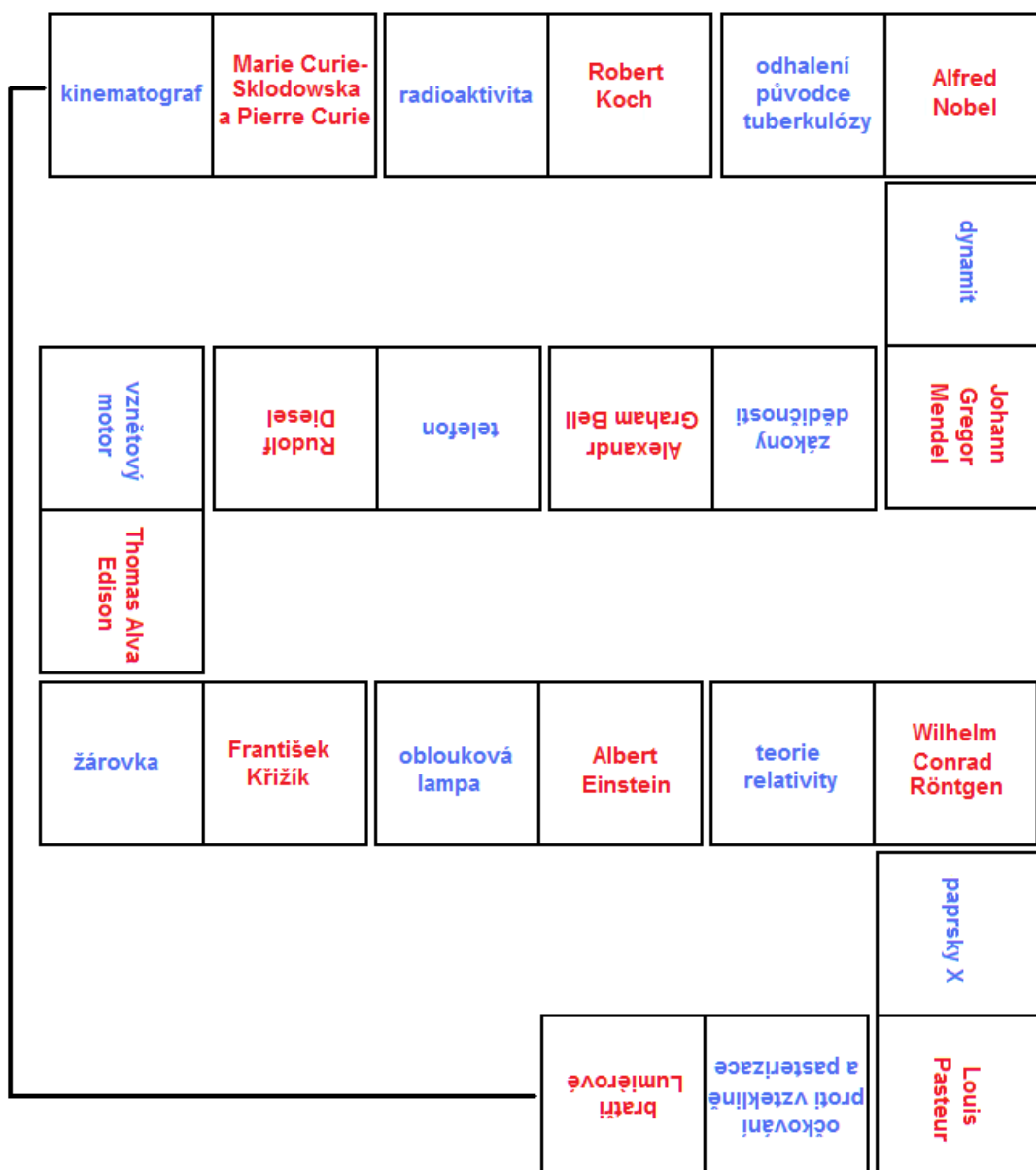
Muž byl živitel rodiny. Většina žen se starala o domácnost a výchovu dětí, nebo byla neprovdána a vykonávala špatně placená zaměstnání (služka, dělnice)

2) Jak se změnily možnosti žen po založení dívčího gymnázia?

Ženy mohly získat vysokoškolské vzdělání a mohly tak vykonávat prestižnější a lépe placená zaměstnání.

3. AKTIVITA – DOMINO

Zahrajte si domino! Najděte a spojte vždy osobnost s jejím vynálezem či objevem:

PRACOVNÍ LIST Č. 11 – UMĚNÍ V 19. STOLETÍ (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – ČASOVÁ OSA

Seřaďte umělecké slohy chronologicky na časovou osu a ke každému slohu přiřaďte stavbu:

2. AKTIVITA – VYŠKRTÁVAČKA

Vyškrtněte jméno, které nepatří mezi ostatní. Svá tvrzení zdůvodněte:

Bedřich Smetana, ~~Jules Verne~~, Giacomo Puccini, Antonín Dvořák, Georges Bizet

(Jules Verne byl spisovatel, ostatní byli hudebními skladateli)

Karl May, Alois Jirásek, Charles Dickens, Jules Verne, ~~Josef Václav Myslbek~~

(Josef Václav Myslbek byl sochařem, ostatní byli spisovateli)

~~Leonardo da Vinci~~, Claude Monet, Mikoláš Aleš, Josef Mánes, Alfons Mucha

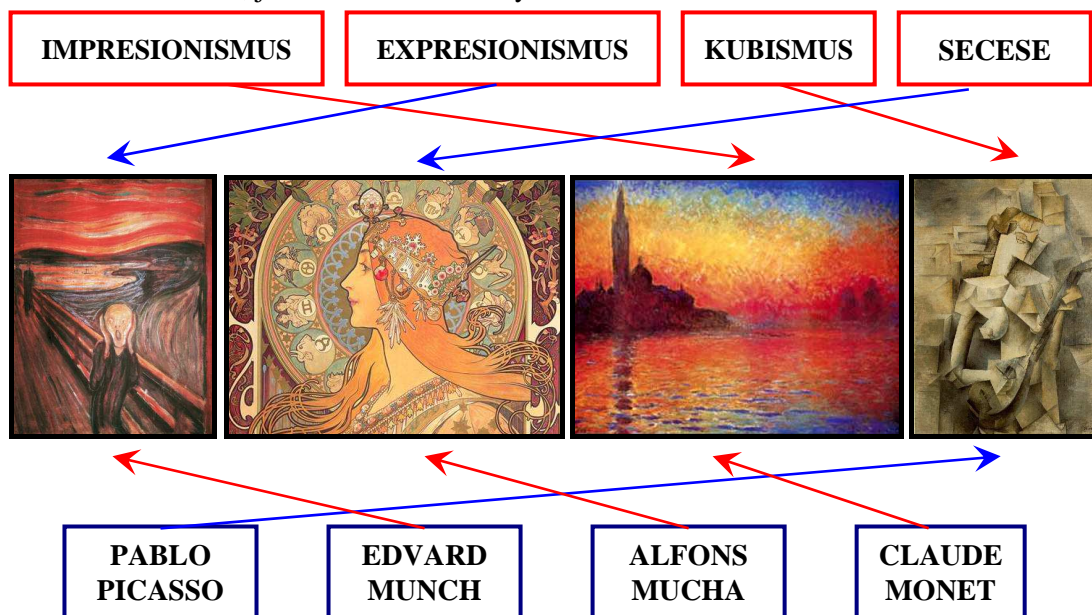
(Leonardo da Vinci žil v období renesance, ostatní v 19. století, všichni byli malíři)

Matyáš Bernard Braun, Josef Václav Myslbek, ~~Honoré de Balzac~~, Michelangelo

(Honoré de Balzac byl spisovatel, ostatní byli sochaři z různých období)

3. AKTIVITA – MALÍŘSTVÍ

Přiřaďte k sobě dílo, jeho autora a umělecký směr. Svou volbu zdůvodněte:

POUŽITÉ ZDROJE:

Pracovní list č. 1 – Vznik USA

- 1) talesofcuriosity.com [online]. 2009 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z WWW: <http://talesofcuriosity.com/v/AmericanRevolution/>
- 2) brothersoft.com [online]. 2002 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z WWW: <http://www.brothersoft.com/american-flag-183332.html>
- 3) cs.wikipedia.org [online]. 2002 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Vlajka_Spojen%C3%BDch_st%C3%A1t%C5%AF_americk%C3%BDch

Pracovní list č. 2 – Velká francouzská revoluce

- 1) ČAPKA, František – KRÁLOVÁ, Pavla: Textová příručka k výuce dějepisu, Praha 2005, s. 36 – 38.

Pracovní list č. 3 – Průmyslová revoluce

- 1) cs.wikipedia.org [online]. 2002 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Lokomotiva_Rocket
- 2) scottish.biz [online]. 2010 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: <http://www.scottish.biz/Scottish-Inventors/Biography-James-Watt-Invented-The-Steam-Engine-Scottish-Inventors.htm3>
- 3) magnet.fsu.edu [online]. 1995 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: <http://www.magnet.fsu.edu/education/tutorials/museum/morsetelegraph.html>
- 4) ckumlov.info [online]. 2006 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: http://www.ckumlov.info/docs/cz/region_histor_doprav.xml
- 5) rims.k12.ca.us [online]. 2006 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: <http://score.rims.k12.ca.us/activity/lyddie/>
- 6) britannica.com [online]. 2006 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: <http://www.britannica.com/blogs/2010/04/badass-luddites/>
- 7) HROCH, Miroslav: Dějiny novověku. Učebnice pro střední školy, Praha 1994, s. 101

Pracovní list č. 4 – Národní obrození

- 1) www.pragap.com [online]. 2007 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: <http://www.pragap.com/cs/divadla/narodni-divadlo/>
- 2) www.radio.cz [online]. 1996 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: http://www.radio.cz/cz/rubrika/udalosti/vyhrajte-knihu-kde-domov-muj-statni-hymna-ceske-republiky-v-promenach-doby/pictures/knihy/kde_domov_muj1.jpg#pic
- 3) www.people.cz [online]. 2000 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: <http://www.people.cz/mag/cs/articles-detail/aid-11773>
- 4) ČERNÝ, Jiří – ZÁTKA, Pavel – ADLA, Zdeněk: Obrázky z českých dějin a pověstí, Praha 1996, s. 126
- 5) rozhlas.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: http://www.rozhlas.cz/toulky/vysila_praha/_zprava/706042
- 6) obec-hudlice.cz [online]. 2008 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: <http://www.obec-hudlice.cz/galerie/album-5/18/>
- 7) rozhlas.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: http://www.rozhlas.cz/toulky/vysila_praha/_zprava/769-schuzka-syn-vlasti-otec-naroda-699298
- 8) www.ao.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: <http://www.ao.cz/clanek-baraka/karel-havlicek-borovsky.html>
- 9) cs.wikipedia.org [online]. 2002 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: http://cs.wikipedia.org/wiki/Jan_Evangelista_Purkyn%C4%9B
- 10) svornost.com [online]. 2009 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: <http://www.svornost.com/2011/03/kalendarium-22-3-1808-zemrel-vaclav-matej-kramerius/>
- 11) rozhlas.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: http://www.rozhlas.cz/portal/klenoty/_zprava/frantisek-ladislav-celakovsky-553744
- 12) cojeco.cz [online]. 1999 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: http://www.cojeco.cz/index.php?s_term=&s_lang=2&detail=1&id_desc=20708
- 13) www.knih-pt.cz [online]. 2007 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: <http://www.knih-pt.cz/detskyweb/?q=node/31>
- 14) www.ao.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: <http://www.ao.cz/clanek-baraka/karel-jaromir-erben.html>
- 15) rozhlas.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: http://www.rozhlas.cz/regina/denik/_zprava/811040
- 16) cs.wikisource.org [online]. 2011 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW: http://cs.wikisource.org/wiki/Autor:Josef_Kajet%C3%A1n_Tyl

Pracovní list č. 5 – Revoluce 1848

- 1) www.nacr.cz [online]. 2008 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW:
<<http://www.nacr.cz/vystavy/osmicky/exhibition.aspx?ex=katalog&id=1&rok=1848>>

Pracovní list č. 6 – Svět 2. poloviny 19. století

- 1) BINGHAMOVÁ, J. – CHANDLEROVÁ, F. – TAPLIN, S.: Ilustrované dějiny světa. Novověk, Praha 2001, s. 53

Pracovní list č. 7 – USA ve 2. polovině 19. století

- 1) manataka.org [online]. 2011 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z WWW:
<<http://www.manataka.org/page55.html>>
- 2) spartakus.schoolnet.co.uk [online]. 2011 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z WWW:
<<http://www.spartacus.schoolnet.co.uk/USAKkk.htm>>
- 3) moderni-dějiny.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z WWW: <<http://www.moderni-dějiny.cz/clanek-oddeleni-pitka-pro-nerce-a-bile-pripominaji-rasovou-segregaci-v-usa-1517/>>
- 4) MANDELOVÁ, H. – KUNSTOVÁ, E. – PAŘÍZKOVÁ, I.: Dějiny novověku, Liberec 2003, s. 54-55
- 5) VÁLKOVÁ, Veronika: Dějepis 8. Novověk, Praha: SPN, 2008, s. 118

Pracovní list č. 8 – Kolonialismus

- 1) mrcocyle.edublogs.org [online]. 2007 [cit. 2011-03-21]. Dostupné z WWW:
<<http://mrcocyle.edublogs.org/page/18/>>

Pracovní list č. 9 – Habsburská monarchie 2. poloviny 19. století

- 1) www.pragap.com [online]. 2007 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW:
<<http://www.pragap.com/cs/divadla/narodni-divadlo/>>

Pracovní list č. 10 – Přelom 19. a 20. století (Významné změny)

- 1) comwallmodelboats.co.uk [online]. 2007 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z WWW:
<<http://www.cornwallmodelboats.co.uk/acatalog/amati-bleriot.html>>
- 2) spsk.sk [online]. 2010 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z WWW:
<<http://www.spsk.sk/encyklopedia/novovek/nobel.htm>>
- 3) strongbrains.com [online]. 2010 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z WWW:
<http://strongbrains.com/thinking_skills.htm>
- 4) [musicouch](http://musicouch.com) [online]. 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z WWW: <<http://musicouch.com/musicouching/moonwalking-through-the-20th-century-eight-classic-music-players/>>
- 5) ao-institut.cz [online]. 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z WWW: <<http://ao-institut.cz/audio-video/06-Pohon-na-vzduch.html>>
- 6) swissolympic.ch [online]. 2008 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z WWW:
<http://www.swissolympic.ch/desktopdefault.aspx/tabid-3316/4123_read-24907/>
- 7) navajo.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z WWW: <<http://ponorka.navajo.cz/>>
- 8) tuning-skoda.blog.cz [online]. 2006 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z WWW: <<http://tuning-skoda.blog.cz/0602/voiturette-l-k-type-a-prvni-automobil-1905-1910>>
- 9) motodenik.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z WWW: <<http://motodenik.cz/clanek/59-hildebrand-wolfmuller-1896.html>>
- 10) damienlanfrey.net [online]. 2011 [cit. 2011-03-20]. Dostupné z WWW:
<http://www.damienlanfrey.net/test/index.php?option=com_content&task=view&id=108&Itemid=26>

Pracovní list č. 11 – Umění v 19. století

- 1) easystayprague.com [online]. 2009 [cit. 2011-03-18]. Dostupné z WWW:
<<http://www.easystayprague.com/cz/easystay.php>>
- 2) www.guide-pruvodce-praha.cz [online]. 2008 [cit. 2011-03-21]. Dostupné z WWW:
<<http://www.guide-pruvodce-praha.cz/cs/trasa/vylety-do-okoli-prahy/>>
- 3) www.zamky-hrady.eu [online]. 2008 [cit. 2011-03-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.zamky-hrady.eu/zamky-hluboka-nad-vltavou-detaily,2>>
- 4) www.vyletnik.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-21]. Dostupné z WWW:
<<http://www.vyletnik.cz/fotogalerie/praha/praha-1-centrum--stare-mesto-josefov-ma/10753/>>
- 5) worldgallery.co.uk [online]. 2011 [cit. 2011-03-21]. Dostupné z WWW:
<<http://www.worldgallery.co.uk/art-print/The-Scream-8903.html>>
- 6) rozhlas.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-21]. Dostupné z WWW:
<http://www.rozhlas.cz/zpravy/vytvarno/_zprava/808227>
- 7) popartuk.com [online]. 2002 [cit. 2011-03-21]. Dostupné z WWW: <<http://www.popartuk.com/art/claude-monet/san-giorgio-maggiore-venice-by-twilight-1908-mr831-giant-art-print.asp>>
- 8) arthistoryarchive.com [online]. 2000 [cit. 2011-03-21]. Dostupné z WWW:
<<http://www.arthistoryarchive.com/arthistory/cubism/Pablo-Picasso.html>>

KOMENTÁŘE

PRACOVNÍ LIST Č. 1 – VZNIK USA

1. Aktivita – Časová osa

Aktivita je zaměřena na události předcházející vzniku USA. Je vhodná k opakování učiva.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák chronologicky seřadí události a zakreslí je na časovou osu; žák popíše průběh vzniku USA (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, komunikační kompetence

2. Aktivita – Práce s obrázky

Aktivita je vhodná k opakování/upevnění učiva o vzniku USA, je zaměřena zejména na vztahy mezi americkými osadami a Velkou Británií.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák si prohlédne obrázky a diagramy; žák popíše, které události jsou na obrazovém materiálu zachyceny; žák odpoví na otázky; žák porovná obě americké vlajky a určí, co jednotlivé části symbolizují (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, komunikační kompetence

3. Aktivita – O který dokument se jedná?

Aktivita je založena na četbě úryvku z Prohlášení nezávislosti amerických osad. Žáci si při ní zopakují osvětské myšlenky, které se v Prohlášení realizují. Vzhledem k tomu, že žáci mají určit, o který dokument se jedná, je třeba, aby byla aktivita využita k opakování/upevnění učiva. Součástí aktivity je zamyšlení, zda-li některé z osvětských myšlenek platí dodnes.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozpozná, ze kterého dokumentu je úryvek textu, žák tento dokument časově zařadí; žák vyhledá v úryvku osvětské myšlenky; žák na základě četby úryvku určí příčinu odtržení amerických kolonií od Velké Británie (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, komunikační kompetence, kompetence občanská

PRACOVNÍ LIST Č. 2 – VELKÁ FRANCOUZSKÁ REVOLUCE

1. Aktivita – Čtyřsměrka

Jde o motivační aktivitu vhodnou do úvodní části hodiny. Může být využita k opakování učiva, i jako úvod do nového učiva. Žáci by měli vysvětlit souvislost jednotlivých pojmů s Velkou francouzskou revolucí. Aktivita je vhodná pro samostatnou práci žáků.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vyškrtá pojmy související s Velkou francouzskou revolucí; žák vlastními slovy vysvětlí význam pojmů (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, komunikační kompetence

2. Aktivita – Velká francouzská revoluce

Aktivita je vhodná k opakování/upevnění učiva o Velké francouzské revoluci. Pomocí několika rámečků s významnými událostmi si žáci zopakují její průběh. Aktivita je vhodná pro samostatnou činnost žáků.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplní do rámečků chybějící slova, žák šipkami naznačí průběh Velké francouzské revoluce (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů

3. Aktivita – O který dokument se jedná?

Aktivita je založena na četbě úryvku z Deklarace práv člověka a občana. Tato listina zaručovala základní a nezadatelná práva každého člověka. Žáci by si při četbě úryvku a následné diskusi o situaci francouzských obyvatel před a po vydání listiny měli uvědomit, že respektování přirozených lidských práv nebylo v minulosti samozřejmé a většina lidské populace po nejdelší období lidských dějin tato práva neměla a neznala.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozpozná, ze kterého dokumentu je úryvek textu; žák popíše, která práva tato listina zajišťovala; žák porovná život ve Francii před a po vydání dokumentu (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení a k řešení problémů, komunikační kompetence, kompetence občanská; v případě skupinové diskuse i sociální a personální

PRACOVNÍ LIST Č. 3 – PRŮMYSLOVÁ REVOLUCE

1. Aktivita – Co je na obrázcích?

Aktivita je motivační a evokační, je vhodná k opakování či k úvodu do nového učiva. Žáci by si měli utvořit základní představu o průmyslové revoluci. Aktivita představuje některé významné vynálezy. Je vhodná jako úvod k diskusi.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozpozná vyobrazené vynálezy; žák vysvětlí jejich funkci; žák vyjmenuje další vynálezy z tohoto období (znalost, porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, komunikativní kompetence

2. Aktivita – Doplnění slov do textu

Aktivita je zaměřena na významné změny, které přinesla průmyslová revoluce, a zmiňuje vznik nových společenských vrstev a politických směrů (liberalismus, socialismus). Je vhodná k opakování/upevnění učiva i k probírání nového učiva. Žák může vynechaná slova doplnit podle nápovědy pod textem, na základě svých znalostí či s pomocí učebnice nebo výkladu učitele.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplní do textu chybějící slova (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

3. Aktivita – Práce žen a dětí

Úryvek textu upozorňuje na těžkou a špatně placenou práci dětí a žen v továrnách a dolech, která byla v 19. století naprosto běžná. Aktivita může sloužit jako úvod k diskusi na téma porovnání postavení a života dětí v 19. století a dnes.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák odpoví na otázky zaměřené na práci dětí a žen v továrnách a dolech (porozumění); žák porovná postavení dětí tehdy a dnes (analýza)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, občanská kompetence, v případě diskuse kompetence sociální a personální

PRACOVNÍ LIST Č. 4 – NÁRODNÍ OBROZENÍ

1. Aktivita – Co je na obrázcích?

Aktivita je zaměřena na vysvětlení pojmů vlastenectví, národ a obrození. Obrázky mají spojitost s českou zemí a českým národem. Aktivita je motivační a je vhodným úvodem k učivu o českém národním obrození. Žáci by se měli zamyslet nad tím, které další symboly českého národa znají.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozpozná, co je na obrázcích; žák vysvětlí, co mají všechny obrázky společného; žák rozluští pojmy v přesmyčkách a vlastními slovy vysvětlí jejich význam (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní a občanská

2. Aktivita – Národní hnutí – Pravda, nebo lež?

Cílem aktivity je kriticky posoudit pravdivost jednotlivých výroků o národním obrození. Aktivita je vhodná k opakování/upevnění učiva a pro samostatnou práci žáků. Obrázek pod cvičením je vhodný k vysvětlení pojmu purismus. Žáci mohou vymyslet obdobná česká pojmenování pro některá další přejatá slova.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák posoudí pravdivost výroků a opraví chybné výroky (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů

3. Aktivita – Pexeso

Žáci mohou buď označit dvojice souvisejících kartiček, nebo si mohou zahrát pexeso. Druhá možnost je motivační a efektivnější. Umožňuje představit hlavní obrozence zábavnou formou.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vyhledá související dvojice kartiček (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, v případě hry také kompetence sociální a personální, kompetence komunikativní

PRACOVNÍ LIST Č. 5 – REVOLUCE 1848

1. Aktivita – Kdo je to?

Aktivita je úvodní, motivační. Lze ji využít k opakování učiva i jako úvod do nového tématu.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozpozná osobnost zobrazenou na karikatuře popíše, co je na karikatuře zobrazeno (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

2. Aktivita – Revoluce 1848

Jde o přiřazovací cvičení zaměřené na přání a požadavky, které v jednotlivých zemích vedli k vypuknutí revoluce.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák přiřadí státy (národy) k jejich požadavkům a přáním (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

3. Aktivita – Vyškrťávačka

Aktivita je zaměřena na učivo o revoluci 1848. Je vhodná k samostatné práci žáků.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vyškrtně pojem, který nepatří mezi ostatní (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

PRACOVNÍ LIST Č. 6 – SVĚT 2. POLOVINY 19. STOLETÍ

1. Aktivita – Práce s mapou

Úvodní, motivační aktivita je vhodná k opakování/upevnění učiva, nebo k výkladu nového učiva. Je zaměřena na sjednocení dvou států, které o to dlouhodobě usilovaly. Pokud je učivo pro žáky nové, je vhodné připomenout cíle jednotlivých států (národů) v revoluci 1848. Aktivita se hodí pro samostatnou práci nebo hromadnou výuku.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozpozná, které státy jsou na mapách; žák vysvětlí, co měly tyto státy společného; žák určí, která osobnost je na karikatuře (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

2. Aktivita – Přiřazovací cvičení

Je vhodná pro souhrnné opakování učiva o světě ve druhé polovině 19. století.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák k sobě přiřadí stát, osobnost a tvrzení (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

3. Aktivita – Vyškrťávačka

Aktivita je vhodná k opakování/upevnění učiva o světě ve druhé polovině 19. století.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vyškrtně pojem, který nepatří mezi ostatní a své řešení zdůvodní (porozumění); žák vymyslí obdobné řady pojmů (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, komunikativní kompetence

PRACOVNÍ LIST Č. 7 – USA VE 2. POLOVINĚ 19. STOLETÍ

1. Aktivita – Křížovka

Motivační a evokační aktivita vhodná k úvodu do tématu. Zábavnou formou křížovky dochází k zopakování hlavních dějinných událostí v Americe od jejího objevení v r. 1492.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplňuje do křížovky známé pojmy; žák vysvětlí, jak pojmy v tajence souvisí s dějinami USA (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

2. Aktivita – Občanská válka

Přiřazovací cvičení je zaměřené na učivo o americké občanské válce. Žáci si na základě cvičení uvědomí odlišnost severních a jižních částí USA, která zapříčinila občanskou válku.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák přiřazuje pojmy k Severu či Jihu; žák vlastními slovy vysvětlí a popíše příčiny, průběh a důsledky občanské války v USA (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, komunikativní kompetence

3. Aktivita – Rovnoprávnost

Aktivita vede žáky k zamyšlení se nad rovnoprávností a rovností lidí ve Spojených státech. Rovnost a rovnoprávnost byla zaručena ústavou, v praxi se však vyskytovala řada problémů a situací, kdy o rovnosti či rovnoprávnosti nemůžeme hovořit. Žáci mají k dispozici několik obrázků a textových úryvků, mohou využít své předchozí vědomosti i další zdroje poznatků. Celou aktivitu je možné zakončit tvorbou myšlenkové mapy. Aktivita se hodí pro skupinovou práci nebo celotřídní diskusi.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák na základě obrázků, textových úryvků, vědomostí a zkušeností posoudí, zda byli všichni lidé v USA po občanské válce rovnoprávní; žák svá tvrzení zdůvodní (evaluace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, komunikativní kompetence, kompetence občanská, kompetence sociální a personální

PRACOVNÍ LIST Č. 8 – KOLONIALISMUS

1. Aktivita – Přesmyčky a tajemný obrázek

Žáci pomocí přesmyček nebo formou hry „šibenice“ (tipování jednotlivých písmen) získají tři pojmy – kolonialismus, imperialismus a cestovatelé. Tyto pojmy by měli dát do souvislosti s obrázkem otisku boty na africkém kontinentu. Aktivita je vhodná pro samostatnou práci.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozluští pojmy ukryté v přesmyčkách; žák vysvětlí význam pojmů a jejich souvislost s obrázkem; žák rozpozná, který kontinent je na obrázku a co obrázek vyjadřuje (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, komunikativní kompetence

2. Aktivita – Práce s mapou

Aktivita testuje schopnost žáků pracovat s mapou a vyčíst z ní potřebné údaje. Pokud by bylo cílem zjistit zeměpisné znalosti žáků a jejich orientace na mapě, stačilo by zakrýt legendu.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vyřeší úkoly a odpoví na zadané otázky (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů

3. Aktivita – Myšlenková mapa

Myšlenkovou mapu je možné vytvořit v závěru listu, nebo, chceme-li se přiblížit konstruktivistickému modelu učení, je možné začít ji vytvářet již od počátku hodiny a v průběhu vyučování do ní zapisovat nové informace. Žáci mohou v rámci závěrečné aktivity pracovního listu myšlenkovou mapu ve skupinách dále rozšířit a obohatit o nové poznatky a souvislosti.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vytvoří myšlenkovou mapu k tématu kolonizace (analýza)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní, v případě skupinové práce i kompetence sociální a personální, kompetence pracovní

PRACOVNÍ LIST Č. 9 – HABSBURSKÁ MONARCHIE 2. POLOVINY 19. STOLETÍ

1. Aktivita – Kvíz na zopakování revoluce 1848 v Habsburské monarchii

Aktivitu je možné využít v připravené podobě, doporučuji však žákům nedávat k dispozici definice a aktivitu realizovat ve formě skupinové vědomostní soutěže. Zvýší se tak její efektivita i motivační aspekt.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák na základě definic uvede správné pojmy a jména související s revolucí 1848 v Habsburské monarchii (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

2. Aktivita – Časová osa

Aktivita kombinuje využití časové osy, přiřazovací cvičení a práci s chybou. Tématem aktivity jsou významné události druhé poloviny 19. století v Habsburské monarchii.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplní název nově vzniklého dvojstátí a doplní k této události správný letopočet; žák rozpozná chybu v chronologii událostí; žák přiřadí pojmy v rámečcích k událostem (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

3. Aktivita – Čtyřsměrka a doplňování slov do textu

Aktivita je zaměřena na dění v českých zemích ve druhé polovině 19. století. Úkolem žáků je doplnit do textu vhodná slova. Čtyřsměrka slouží jako nápověda. Aktivita může být využita k opakování i k probírání nového učiva.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplní do textu chybějící slova (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

PRACOVNÍ LIST Č. 10 – PŘELOM 19. A 20. STOLETÍ (VÝZNAMNÉ ZMĚNY)

1. Aktivita – Obrázková tajenka

Cvičení je zaměřeno na opakování/prezentaci vynálezů a novinek přelomu 19. a 20. století. Je motivační a je vhodné k využití v úvodu vyučovací hodiny a k úvodu k novému učivu.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák pojmenuje vyobrazené předměty a vysvětlí význam pojmu emancipace (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní

2. Aktivita – Touha po rovnoprávnosti

Jedná se o aktivitu založenou na doplňování slov do textu. Navazuje na předchozí aktivitu a je zaměřena na téma ženské emancipace na přelomu 19. a 20. století. Aktivita je vhodná k samostatné práci žáků, otázky pod textem jsou vhodným úvodem k diskusi žáků.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplní do textu chybějící slova; žák porovná úlohu muže a ženy v 19. století; žák zhodnotí důsledky založení ženského gymnázia (porozumění, analýza)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní; v případě žákovské diskuse kompetence sociální a personální

3. Aktivita – Domino

Žáci si zahrají hru dominu, během níž k sobě přiřadí osobnosti a jejich objevy či vynálezy.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák přiřadí osobnosti k objevům/vynálezům (znalost); žák popíše změny, ke kterým v důsledku těchto objevů či vynálezů došlo (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní; kompetence sociální a personální

PRACOVNÍ LIST Č. 11 – UMĚNÍ V 19. STOLETÍ

1. Aktivita – Časová osa

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák chronologicky seřadí architektonické slohy, žák ke každému slohu přiřadí příslušnou stavbu a zdůvodní své řešení (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, komunikativní kompetence

2. Aktivita – Vyškrtnáčka

Cvičení je zaměřeno na významné umělce činné v 19. století. Může být využito k opakování/upevnění učiva, nebo k seznámení s významnými umělci. V takovém případě by žáci měli mít možnost vyhledávat potřebné informace v dostupných zdrojích.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vyškrtně jméno, které nepatří mezi ostatní a své řešení zdůvodní (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, komunikativní kompetence

3. Aktivita – Malířství

Jedná se o krátkou přiřazovací aktivitu. Žáci by se měli pokusit na základě znalostí či s použitím učebnice a jiných informačních zdrojů zařadit obrazy k uměleckým směrům a správně určit autora děl. Na jednotlivých dílech je možné ukázat charakteristické znaky uměleckého směru.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák přiřadí umělecká díla k uměleckému směru a ke každému dílu přiřadí jeho autora (znalost, aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení a k řešení problémů, kompetence občanská

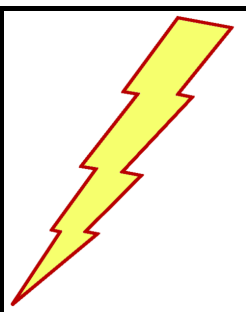
TEMATICKÝ CELEK

MODERNÍ DOBA

PRACOVNÍ LIST Č. 1 – PRVNÍ SVĚTOVÁ VÁLKA (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – VELKÁ VÁLKA V OBRÁZCÍCH

Prohlédněte si obrázky a vysvětlete, jak souvisí s první světovou válkou:

Která událost je vyobrazena na prvním obrázku. Jedná se o historický pramen? **atentát na následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este, není to historický pramen (malířská reprodukce)**

Jak obrázky souvisí s charakterem války? Který z obrázků je historickým pramenem? **válka měla být blesková, ale stala se válkou zákopovou, třetí obrázek je historickým pramenem (fotografie)**

2. AKTIVITA – PRAVDA, NEBO LEŽ

Určete, zda jsou jednotlivá tvrzení pravdivá. Případné chyby opravte:

- ✗ První světová válka trvala od roku 1914 do roku 1920. **(NE, proběhla v letech 1914-18.)**
- ✗ Příčinou války byl atentát na následníka habsburského trůnu. **(NE, atentát byl záminkou. Skutečnou příčinou byl boj velmocí o rozdělení světa a boj Německa o světovládu.)**
- ✓ Ve válce proti sobě bojovaly Trojspolek (Dvojspolek) a Dohoda.
- ✗ Trojspolek neboli Ústřední mocnosti tvořily zejména Rakousko-Uhersko a Německo. Ke konci války se na stranu Ústředních mocností přidaly Spojené státy americké. **(NE, Spojené státy se přidaly na stranu Dohody.)**
- ✓ Dohodovými mocnostmi byly Francie, Velká Británie a Rusko.
- ✗ Bojovalo se pouze na západní frontě. **(NE, bojovalo se na západní, východní a jižní frontě.)**
- ✓ První světová válka skončila vítězstvím Dohody.

3. AKTIVITA – DŮSLEDKY 1. SVĚTOVÉ VÁLKY

Prohlédněte si mapu Evropy po skončení 1. světové války a odpovězte na otázky:

1) Které předválečné říše zanikly?

Rakousko-Uhersko a Osmanská říše

2) Ve kterých říších došlo

ke svržení monarchie? Německo, Rusko, Rakousko-Uhersko, Turecko

3) Které nové státy vznikly na území Rakouska-Uherska?

Československo, Rakousko, Maďarsko, Rumunsko, Království SHS (Jugoslávie), část Polska

4) Znáte další důsledky první světové války?

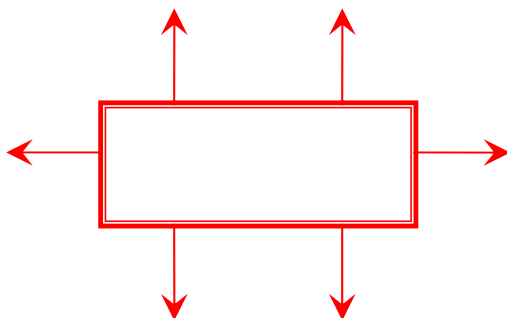
materiální ztráty, obrovské ztráty na životech, zpusťování země

5) Přinesla válka i nějaké pozitivní důsledky?

ano, např. vznik nových (národních) států nebo ženskou emancipaci

Vyberte si jedno z témat a vypracujte pro něj myšlenkovou mapu (výukový plakát):

- a) život vojáka na bojišti (Život na bojišti)
- b) válka a životy lidí v zázemí (Život v zázemí)

3. AKTIVITA – JINÁ VÁLKA (ČTYŘSMĚRKA)

Vyluštěte čtyřsměrku a po sloupcích přečtěte tajenku. S pomocí slov ukrytých v tajence vysvětlíte, proč měla první světová válka mnohonásobně více obětí než předchozí války:

Z	U	Ď	O	L	O	H	C	U	D	Z	V
T	E	M	O	L	U	K	Y	T	C	N	K
N	Ž	T	Í	V	C	H	Ř	I	P	K	A
C	H	L	O	R	O	L	D	A	T	E	L
A	K	R	O	N	O	P	A	E	H	I	Y
A	K	L	Á	V	Í	N	L	Á	T	O	T
T	A	N	K	Ě	D	Y	P	E	R	I	T
E	I	P	L	A	M	E	N	O	M	E	T
A	K	S	A	M	Á	V	O	N	Y	L	P

Vyškrtná slova (11 slov):

vzducholod', kulomet, chřipka, chlor,
letadlo, ponorka, totální válka, tank,
yperit, plamenomet, plynová maska

TAJENKA:

ZNEUŽITÍ VĚDY A TECHNIKY

Námět pro skupinovou diskusi: Diskutujte o tom, proč měla první světová válka tolik obětí. Porovnejte první světovou válku s třicetiletou válkou.

PRACOVNÍ LIST Č. 3 – VZNIK ČESKOSLOVENSKA (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – ČEŠI V PRVNÍ SVĚTOVÉ VÁLCE

Popište, co je na jednotlivých obrázcích:

		
Švejk (literární a filmová postava)	císař František Josef I.	náborový plakát do československých legií

Prohlédněte si obrázky a uveďte, na jaké straně bojovali Češi v první světové válce.

Své tvrzení zdůvodněte: Češi bojovali na straně Rakouska-Uherska (byli součástí habsburské monarchie), bojovali tedy za Ústřední mocnosti, během války však ze zajatců a přeběhlíků vznikaly dobrovolnické sbory, tzv. legie, bojující na straně Dohody (základ československé armády)

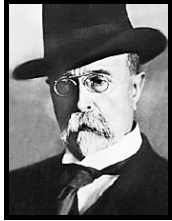
2. AKTIVITA – ODBOJ

Přiřaďte osobnosti a pojmy k domácímu nebo zahraničnímu odboji:

DOMÁCÍ ODBOJ	ZAHRANIČNÍ ODBOJ
Karel Kramář	T. G. Masaryk
Alois Rašín	M. R. Štefánik
Maffie	Edvard Beneš
Národní výbor	vznik legií
Manifest českých spisovatelů	Československá národní rada
Tříkrálová deklarace	

K. Kramář, T. G. Masaryk, M. R. Štefánik, E. Beneš, A. Rašín, vznik legií, Maffie, Národní výbor, Československá národní rada, Manifest českých spisovatelů, Tříkrálová deklarace

Pojmenujte osobnosti na fotografiích a přiřaďte k nim správnou charakteristiku:

		
Edvard Beneš	M. R. Štefánik	T. G. Masaryk
slovenský astronom a politik, který se zasloužil o budování legií, letec ve francouzské armádě	český filozof, sociolog a významný politik, první československý prezident	významný český politik a diplomat, ministr zahraničí a druhý československý prezident

3. AKTIVITA – SLEPÁ MAPA A ČESKOSLOVENSKÝ STÁTNÍ ZNAK

Pojmenujte jednotlivé části Československa:

Určete, na kterém vyobrazení je český a na kterém československý státní znak.
Zjistěte, které části znaku patří k jednotlivým částem Československa:

Československý státní znak

Český státní znak

Na Československém státním znaku: 1: český znak (lev), 2: Morava (orlice), 3: Slezsko (orlice), 4: Slovensko (tři vrchy a kříž), 5: Podkarpatská Rus (medvěd)

PRACOVNÍ LIST Č. 4 – TOTALITNÍ SYSTÉMY (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – KARIKATURY

Prohlédněte si karikatury a určete, které dvě osobnosti ztělesňující dva odlišné totalitní systémy jsou na nich zobrazeny. Na které skutečnosti karikatury upozorňují?

1. karikatura: **Stalin** a jeho společníci

Který totalitní systém tato osobnost ztělesňuje?

komunismus (marxismus-leninismus)

Proč myslíte, že lidé okolo ústřední postavy nemají hlavy?

karikatura upozorňuje na čistky v Sovětském svazu (Stalin likvidoval všechny osoby, které by mohly ohrozit jeho výsadní postavení, včetně svých blízkých spolupracovníků)

2. karikatura: **Adolf Hitler**

Který totalitní systém tato osobnost ztělesňuje?

německý nacismus

Co je na karikatuře zobrazeno? Kterou skutečnost karikatura ukazuje?

Hitler jako chobotnice, která se svými chapadly snaží obsáhnout celý svět, karikatura zobrazuje Hitlerovu touhu ovládnout svět

3. karikatura: **Hitler** a **Stalin**

Jak jsou obě vůdčí osobnosti zobrazeny? Na kterou skutečnost karikatura upozorňuje?

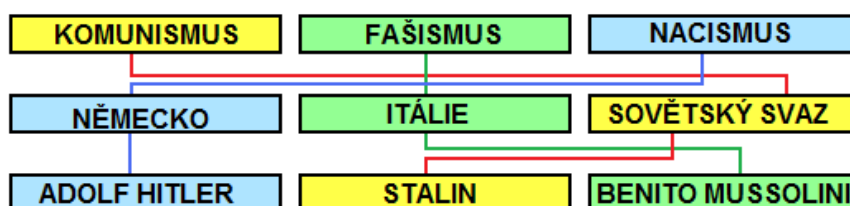
jsou zobrazeni jako ženich a nevěsta, karikatura upozorňuje na jejich sbližování a uzavření Paktu o neútočení

Který totalitní systém uplatněný v meziválečném období není na karikaturách zastoupen?

Ve kterém státě vznikl a kdo stál v jeho čele? **fašismus, v Itálii, Benito Mussolini**

2. AKTIVITA – PŘÍŘAZOVACÍ CVIČENÍ

Přiřaďte, co k sobě patří. Které pojmy jsou platné pro **všechny totalitní systémy**?

- vytlačení ze Společnosti národů
- porušování lidských práv, cenzura
- Ocelový pakt
- znárodnění, plánované hospodářství
- pronásledování a likvidace odpůrců
- levicový extremismus
- pravicový extremismus
- republika
- konstituční monarchie
- rasismus (nadvláda árijské rasy)
- důraz na moc, sílu, vládu pevné ruky, zbrojení
- policejní kontrola a atmosféra strachu
- Pakt o neútočení a dohoda o rozdělení Polska
- omezování či rušení voleb a parlamentu
- koncentrační a pracovní tábory
- antisemitismus
- vláda jedné strany
- Duce
- kult osobnosti

3. AKTIVITA – OTÁZKOVÝ KVÍZ

Zvolte si téma otázky a bodové ohodnocení a napište do tabulky správnou odpověď:

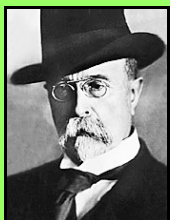

FAŠISMUS	NACISMUS	KOMUNISMUS	POJMY
1 BOD: Jak se nazývá fašistický vůdce? Duce	1 BOD: Kde vznikl nacismus a kdo stál v jeho čele? Německo, Hitler	1 BOD: Jmenujte alespoň dvě osobnosti významné pro komunismus: Lenin, Stalin	1 BOD: Co znamená pojem antisemitismus? ne přátelství či nenávisť k Židům
2 BODY: Kdo stál v čele fašistické Itálie, když byla Itálie monarchií? Kdo měl v rukou skutečnou moc? v čele státu stál král, faktickou moc měl Mussolini	2 BODY: Čím se nacismus liší od fašismu? (Uveďte dvě odlišnosti) rasismus a antisemitismus	2 BODY: Jakým způsobem se komunisté v Rusku dostali k moci? vítězstvím bolševiků v občanské válce	2 BODY: Co byly gulagy? pracovní/koncentrační tábory v Sovětském svazu
3 BODY: Čemu se říká Osa Berlín-Rím? spojenectví mezi Itálií a Německem	3 BODY: Co byly Norimberské zákony a proti kterým skupinám obyvatelstva byly namířeny? rasové zákony, zbavovaly občanství tzv. „neárijce“, zejména Židy a Romy	3 BODY: Jmenujte alespoň tři znaky, v nichž se komunismus shoduje s nacismem: koncentrační tábory, likvidace odpůrců, porušování lidských práv, kult osobnosti, ...	3 BODY: Co byla křišťálová noc? nacistický pogrom proti židovskému obyvatelstvu, povraždění mnoha Židů, zapalování židovských synagog, ...

Vymyslete podobný otázkový kvíz pro své spolužáky:

PRACOVNÍ LIST Č. 5 – MEZIVÁLEČNÉ ČESKOSLOVENSKO (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – ČESKOSLOVENSKO V OBRAZECH

Přiřaďte k sobě pojmy, jména a obrázky, které spolu souvisí:

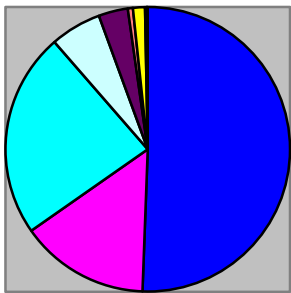
MĚNOVÁ REFORMA	DEMOKRACIE	HOSPODÁŘSTVÍ	PREZIDENT
Tomáš Baťa	T. G. Masaryk	Alois Rašín	ústava
			

Na základě obrázků popište, co bylo typické pro meziválečné Československo.

Znáte další významnou firmu, která přetrvala do současnosti? **Např. Škoda**

2. AKTIVITA – NÁRODNOSTNÍ SLOŽENÍ

Prohlédněte si graf znázorňující národnostní složení obyvatel Československa a přečtěte si krátký úryvek textu pod grafem. Odpovězte na otázky:

 <ul style="list-style-type: none"> Češi Slováci Němci Maďaři Rusíni Poláci Židé jiní 	<p>1. Které dvě národnosti byly v Československu nejvíce zastoupeny? Češi a Němci</p> <p>2. Jak se lišilo postavení těchto národností v ČSR a v Habsburské monarchii? obrátilo se, Němci byli v ČSR menšinou</p> <p>3. Domníváte se, že existoval československý národ, nebo byli Češi a Slováci různými národy? Svůj názor zdůvodněte: prostor pro názory žáků</p>
<p>„Odmítáme předem myšlenku na spojení Německého Rakouska ve svaz států se slovanskými státy, které vznikají ze starého Rakouska. V národnostním, sociálním a kulturním zájmu žádáme připojení Německého Rakouska k Německé říši...“</p>	<p>Které obyvatelstvo (která národnost) nesouhlasilo se vznikem Československa a žádalo připojení k Německé říši? Proč? Němci (sudetští Němci), protože ve státě Čechů a Slováků byli pouze menšinou, ačkoli tvořili čtvrtinu obyvatelstva</p>

3. AKTIVITA – SKRYTÁ UDÁLOST

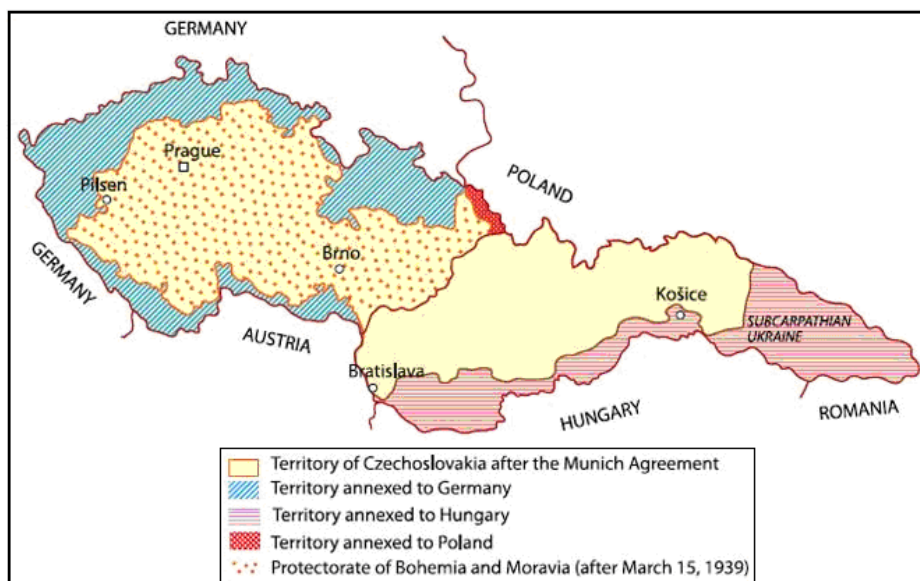
Pozorně si prohlédněte karikaturu i mapu a určete, se kterou událostí souvisí:

Mnichovská dohoda

- Popište, co je na karikatuře zobrazeno:
dva muži v kloboucích dávají vlkovi sežrat maso ve tvaru Československa = západní velmoci servírují Československo Hitlerovi v podobě vlka, přitom mávají směrůvkou s nápisem na východ
- Kdo jsou muži vlevo dole, držící směrůvku s nápisem „Na východ“?
symbolizují západní velmoci
- Jaký postoj k události zaujímá autor?
jedná se o sovětský plakát, autor se k události staví záporně (západní velmoci posílají Hitlera východ, aby na západě uchovaly mír)
→ prostor pro názory žáků

Podle mapy zopakujte, jaké důsledky měla daná událost pro Československo:

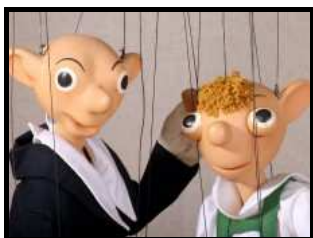

Československo muselo Německu odstoupit pohraničí, další oblasti muselo odstoupit také Polsku a Maďarsku, přišlo o 30 % území, o téměř třetinu obyvatel a 40 % průmyslu

PRACOVNÍ LIST Č. 6 – KULTURA MEZI VÁLKAMI (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – OBRÁZKOVÁ TAJENKA

Pojmenujte, co nebo kdo je na obrázcích a z písmen v červených rámečcích složte tajenku:

1
S P E J B L A
H U R V Í N E K

AUTOR:

2
W A L T
D I S N E Y

5
R O Z H L A S

6
C H A R L I E
C H A P L I N

3
M R A K O D R A P

4 7
G R A M O F O N

TAJENKA: **BIOGRAF** = KINO

2. AKTIVITA – PŘÍŘAZOVACÍ CVIČENÍ

Spojte jméno malíře s názvem a vyobrazením díla:

Emil Filla	Josef Čapek	Jan Zrzavý
------------	-------------	------------

Via Appia	Kůň drásaný lvem	Republika
-----------	------------------	-----------

		
---	--	---

Co mají všechny obrazy společného? Vznikly ve dvacátých nebo ve třicátých letech?

Všechny vznikly ve 30. letech, Republika a Kůň drásaný lvem reagují na mnichovské události. Všechny tři obrazy působí spíše temně, nejásavě.

3. AKTIVITA – KALIGRAMY

Kaligram je báseň, jejíž písmena a slova jsou uspořádána do určitého obrazce (podle tématu). Prohlédněte si kaligram, jehož autorem je francouzský básník G. Apollinaire (v původním znění i v českém překladu Karla Čapka). Co vám tento kaligram připomíná?

Má tvar Eiffelovy věže (v Paříži).

S
A
LUT
M
O N
D E
DONT
JE SUIS
LA LAN
GUE É
LOQUEN
TE QUESA
BOUCHE
O PARIS
TIRE ET TIRERA
T O U JOURS
AUX A L
LEM ANDS
(originální francouzská verze)

B
U
D
ZDRAV
S
V E
T E
JEHOŽ
JÁ JSEM
VÝMLUVNÝM
JAZYKEM
KTERÝ TVÁ
ÚSTA
O PARÍŽI
VYPLAZUJI A BUDOU
VYPLAZOVAT
VĚC NĚ
NAN EMCE
(převáděno do češtiny)

Vytvořte vlastní kaligram:

PRACOVNÍ LIST Č. 7 – DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA I (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – KARIKATURA

Uhádněte, kdo je vyobrazen na karikatuře?

O kterou osobnost se jedná?

Adolf Hitler

Podle čeho jste to poznali?

charakteristické rysy (podoba), hákový kříž na ruce

Jak je na karikatuře zobrazen? Popište, co vidíte:

jako lidožrout (kanibal), jak požírá jednotlivé evropské národy, u jeho nohou je tratiliště krve a lebky s názvy národů (Francie, Řecko, Jugoslávie, Polsko, Belgie)

Jak na vás karikatura působí?

prostor pro názory žáků

Kdo mohl být jejím autorem? Mohli to být němečtí nacisti?

prostor pro názory žáků, karikatura Hitlerovi nelichotí, proto by žáci měli dojít k názoru, že nacisté nebyli autory

2. AKTIVITA – PRÁCE S MAPOU

Prohlédněte si mapu a odpovězte na otázky:

- f) Ke státům označeným vlajkami doplňte jejich názvy:
- g) Které tři státy patřily mezi agresory? **Německo, Itálie, Japonsko (Osa Berlín-Řím-Tokio)**
- h) Které tři státy tvořily jádro protihitlerovské koalice? **Velká Británie, Sovětský svaz, USA**
- i) Dva z těchto států (jeden agresor a jeden člen protihitlerovské koalice) nejsou na mapě. Které státy to jsou? **Japonsko (agresor) a USA (člen protihitlerovské koalice)**
Proč nejsou na mapě? **Protože jde o mapu Evropy (USA je v Americe, Japonsko v Asii)**
- j) Vyznačte na mapě, která území Němci získali před vyhlášením války:

Vyznačte na mapě roky označující počátek a konec druhé světové války. Vedle časové osy jsou chronologicky seřazeny významné okamžiky druhé světové války. Vyprávějte podle nich o průběhu války. Čím byly tyto události významné pro průběh války?

-
- A black and white photograph showing a Soviet T-34 tank in a field. The tank is moving from right to left, with its turret facing forward. The number '304' is clearly visible on the turret. A group of soldiers in winter uniforms is following the tank from a distance, some standing in a line and others more scattered. The terrain is flat and appears to be a field or tundra.

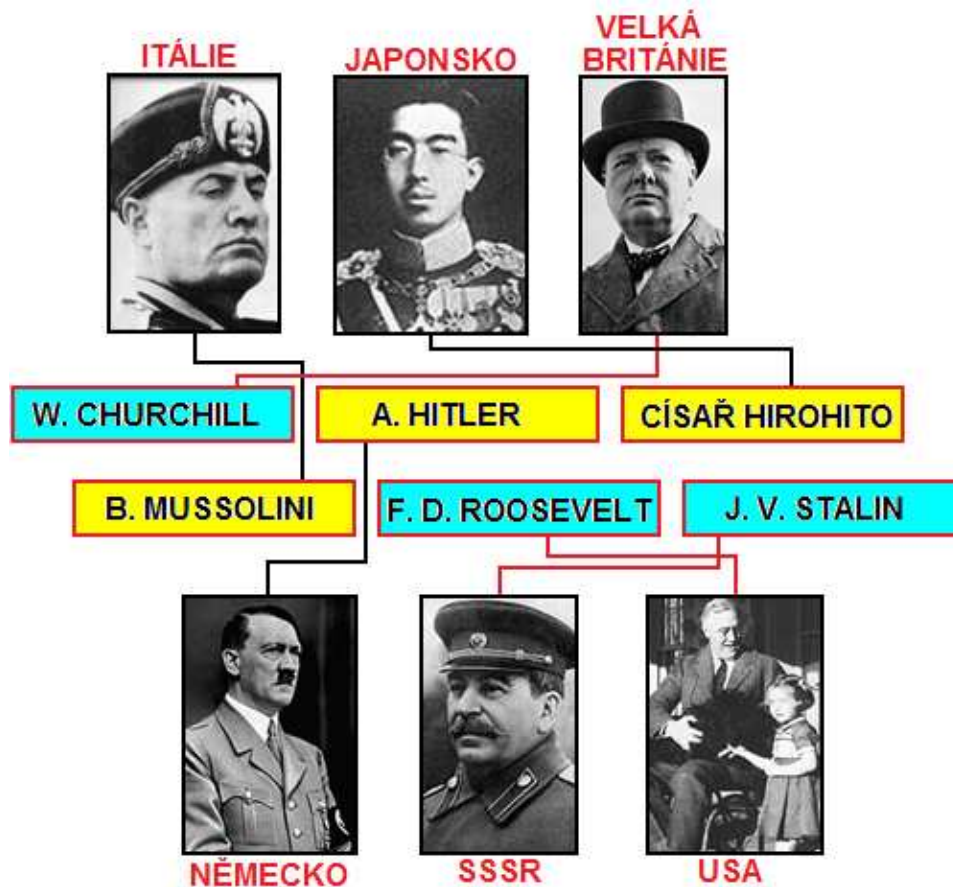
- 274/310

PRACOVNÍ LIST Č. 8 – DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA II (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – OSOBNOSTI DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

Přiřaďte jméno k fotografii dané osobnosti. Ke každé osobnosti přiřipšte, v čele jaké země stála. Vyznačte, na které straně v průběhu druhé světové války tyto osobnosti byly:

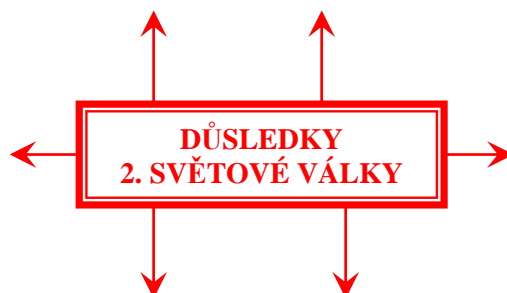
OSA BERLÍN – ŘÍM – TOKIO × **PROTIIHLEROVSKÁ KOALICE**

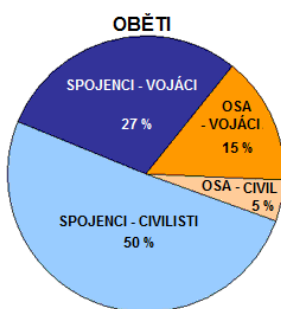

2. AKTIVITA – DŮSLEDKY DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

Vytvořte myšlenkovou mapu na téma důsledky druhé světové války.

Obrázky na druhé straně mnohé napoví:

3. AKTIVITA – CO JE NA OBRÁZKU?

Poznáte, co je na obrázku? Jakou souvislost má text i obrázek s druhou světovou válkou?

Na obrázku je výbuch atomové bomby (typický atomový hříb). Na konci druhé světové války Američané svrhli na Japonská města Hirošimu a Nagasaki atomové bomby. Peklo, které se po výbuchu rozpoutalo, je popsáno v úryvku textu vpravo od obrázku. Jedná se o další zneužití vědeckých objevů a technických vynálezů ve válce.

„Dostal jsem se přes železný most, ale na druhém břehu jsem narazil na hromadu mrtvol, která mi zatarasila cestu. Ty lidi asi dostihl plamenný jazyk. Dosud všichni hoří... Myslel jsem, že jsou mrtví, ale začínají sténat. Žena volá svého muže. Matka dítě. A oživlé plameny je nemilosrdně zachvacují. I já mám sežehlé obočí, hoří mi ruce, obličej. Ven z té pasti! Musím si prorazit cestu mrtvolami...“

S užitím této zbraně: souhlasím – spíše souhlasím – spíše nesouhlasím – nesouhlasím.

Vymyslete argumenty pro i proti použití této zbraně:

humánní hledisko je jednoznačně proti použití atomové bomby, ale žáci by se měli zamyslet nad tím, co Američany vedlo k jejímu použití, proto by se žáci měli pokusit najít také argumenty, které v daném okamžiku rozhodly o tom, že USA bomby nakonec použily (např. snaha vystrašit Japonce, přimět je ke kapitulaci a tím přispět ke konci války, snaha ušetřit tisíce životů amerických vojáků, kteří by padli při dobývání mateřských japonských ostrovů apod.)

PRACOVNÍ LIST Č. 9 – ZLOČINY PROTI LIDSKOSTI (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – KVÍZ

Odpovězte na otázky a z písmen u správných odpovědí sestavte tajenku:

1. Co odlišovalo nacismus od fašismu:

- ✓ propagoval rasismus ✗ neměl vůdce (K) ✗ nic – nacismus je jiné
a antisemitismus (A) pojmenování pro fašismus (M)

2. Rasistické teorie nacistů vycházely z předpokladu, že existuje nadřazená, tzv. árijská, rasa. Hitler a další čelní představitelé nacismu popisu této rasy:

- ✗ plně odpovídali (R) ✓ neodpovídali (N)

3. Ostatní lidé, tzv. neárijci, byli určeni k likvidaci nebo k podřadnému postavení.

Byli to:

- ✓ Židé (N) ✓ Češi (E) ✗ Němci (I) ✓ Slované (F)
✓ Romové (R) ✗ lékaři (S) ✓ homosexuálové (A)
✓ míšenci (N) ✓ členové náboženských skupin (K) ✗ Britové (A)

4. Jaká opatření proti neárijcům byla uskutečňována?

- ✓ Norimberské zákony a další opatření znepríjemňující život (O)
✓ koncentrační a vyhlazovací tábory (V) ✓ nucené práce pro Německou říši (Á)

TAJENKA = ANNE FRANKOVÁ

Zamyslete se nad tím, které skupiny lidí nacisté pronásledovali a trýznili. Můžeme říct, že příčinou byly rasové důvody? Které lidské rasy znáte? Existuje árijská rasa?

Ne, nacisté pronásledovali a trýznili národy, příslušníky náboženských skupin, homosexuály apod. proto nemůžeme říct, že by příčinou útlaču byly skutečně rasové důvody. Židé nebo Češi nejsou jinou rasou než Němci. Ve skutečnosti existuje rasa negroidní (černoši), europoidní (běloši) a mongoloidní (asiaté). Árijská rasa neexistuje.

2. AKTIVITA – LIDSKÉ OSUDY – PŘÍPADOVÉ STUDIE (VERZE A)

Přečtete si následující texty a odpovězte na otázky:

Erich Seelig

Erich Seelig byl špičkovým německým boxerem židovského původu. Ve svých dvaadvaceti letech se stal šampionem v boxu. V době, kdy se nacisté v Německu dostali k moci, měl obhajovat titul. Nacisté mu však před obhajobou vyhrožovali, že pokud vstoupí do ringu, bude zabit. Erich na nic nečekal a ještě tu noc odletěl do Francie, odkud později emigroval do USA. Bojoval o evropský i světový titul a později byl zvolen do boxerské Síně slávy.

1) Čím se Erich Seelig provinil? Proč mu nacisté vyhrožovali?

byl židovského původu (podle Norimberských zákonů stačil židovský původ jednoho prarodiče)

2) Jak jeho příběh dopadl? Díky čemu?

pokračoval v boxerské kariéře a zažil mnoho úspěchů, jen díky včasnému odchodu (emigraci)

3) Proč Erich nezůstal ve Francii a emigroval do USA?

Francie byla poražena Hitlerem a na všech dobytých územích platily Norimberské zákony

Johann Trollmann

Johann Trollmann byl profesionálním boxerem romského původu. Na německém šampionátu porazil árijského boxera, ale rozhodčí výsledek prohlásili za nerozhodný. Po vzpouře diváků mu titul přiznali, ale později mu ho sebrali „za špatné chování“. Jako špatné chování byl vyhodnocen Johannův pláč v ringu. Johann dostal zákaz boxovat obvyklým způsobem, při dalším zápasu musel stát na místě a nesměl se bránit. Později podstoupil nucenou sterilizaci – přišel o možnost mít děti. Skončil v koncentračním táboře, kde ho jeho věznitelé zavraždili.

1) Čím se Johann provinil? **svým romským původem**

2) Proč rozhodčí neuznali jeho výhru? Jak na verdikt rozhodčích zareagovalo publikum?

porazil árijského bojovníka, publikum protestovalo, ale Johann nakonec stejně o všechno přišel

3) Jak Johannův životní příběh dopadl? **tragicky (konec kariéry, sterilizace, zavraždění)**

4) Proč bylo Johanovi zabráněno v možnosti mít děti? Myslíte, že to byl ojedinělý případ?

aby se příslušníci podle Hitlera nižší rasy nemohli množit, bohužel to bylo časté, ne ojedinělé

2. AKTIVITA – LIDSKÉ OSUDY – PŘÍPADOVÉ STUDIE (VERZE B)

Přečtěte si následující texty a odpovězte na otázky:

Jiří Orten – Deníky, Žíhaná kniha

Nemohl jsem na dnešek usnout a přemýšlel jsem a rovnal si v hlavě všechny ty zákazy, které se mne nějak, byť sebemeně dotýkají... A protože je nedělní odpoledne, napíšu si sem ty zákazy, na které si vzpomenu, a až je napíšu, nechám pod nimi ještě veliké místo pro ty, které se dostaví... Jsou to tedy tyto zákazy:

Nesmím vycházet z domu po osmé hodině večerní. Nesmím si najmout samostatný byt. Nesmím se stěhovat jinam, než do Prahy I nebo V... Nesmím chodit do vináren, kaváren, hostinců, biografů, divadel a na koncerty. Nesmím chodit do parků a sadů. Nesmím chodit do městských lesů... Nesmím se vzdalovat za obvod Prahy. Nesmím jet domů, do Kutné Hory a nikam jinam, leda na zvláštní povolení gestapa. Nesmím jezdit v motorových vozech tramvají, jen v posledním vlečném voze, v jeho zadní polovině. Nesmím nakupovat jindy než mezi 11. a 13. a mezi 15. a 17. hodinou. Nesmím hrát divadlo a být veřejně činný. Nesmím být členem žádných spolků. Nesmím chodit do jakékoli školy. Nesmím se stýkat se členy Národního souručenství a oni se nesmějí stýkat se mnou, nesmějí se se mnou zdravit, zastavovat a mluvit...

- 1) Z jakého důvodu pro Jiřího Ortena (vlastním jménem Ohrensteina) platily tyto zákazy?
byl židovského původu
- 2) Jiří Orten byl český básník. Který ze zákazů pro něj musel být obzvlášť složitý?
nemohl oficiálně publikovat své básně, nemohl být veřejně činný, hrát divadlo
- 3) Které zákazy by pro vás byly nejhorší? Které by vám nejvíce zasáhly do života?
prostor pro vlastní názory žáků
- 4) Víte o dalších zákazech a nařízeních vztahujících se na skupinu lidí, do níž J. Orten patřil?
např. povinnost nosit označení – žlutou Davidovu hvězdu na oděvu, ...
- 5) Jaký osud většinu těchto lidí čekal? Jak myslíte, že skončil životní příběh Jiřího Ortena?
většina Židů skončila v koncentračních a vyhlazovacích táborech, Jiří Orten zemřel ve 22 letech, ještě dřív, než ho nacisté stihli povolát do koncentračního tábora (srazila ho německá sanitka)

2. AKTIVITA – LIDSKÉ OSUDY – PŘÍPADOVÉ STUDIE (VERZE C)

Přečtěte si následující texty a odpovězte na otázky:

Olga Lengyelová

Olga přijela do Osvětimi s matkou a dvěma syny. Po letech vyprávěla: „Ve své naivitě jsem uvěřila důstojníkovi SS, který mne ujistil, že staří zůstanou s dětmi a budou se o ně starat. Z toho jsem usoudila, že dospělí, kteří jsou dosud při síle, budou pracovat. Přišla řada na nás. Matka, moji chlapci a já jsme přecházeli kolem třídítelů. Tehdy jsem se dopustila druhého a strašného omylu. Důstojník zařadil mne a mou matku do skupiny dospělých, mladšího z mých synů do skupiny starců a dětí a na okamžik zaváhal před mým starším synem. „Tomuto chlapci je jistě víc než dvanáct let,“ pravil. „Ne,“ protestovala jsem. Mému hochu ještě nebylo dvanáct let, ale byl na svůj věk silný a velký. Mohla jsem lhát, ale chtěla jsem ho zachránit před prací, která byla na jeho mládí příliš namáhavá. „Tak dobře,“ pravil. „Doleva!“ Snadno jsem přesvědčila svou matku, že bude lépe, když půjde s dětmi a bude se o ně starat. Toto řešení jsem navrhla důstojníkovi a ten souhlasil. „Sejdete se všichni ve stejném táboře,“ řekl. „A za několik týdnů budete všichni zase spolu,“ dodal jiný se smíchem. Aniž jsem to tušila a zatímco jsem je chtěla zachránit – jsem právě odsoudila svého staršího syna a svou matku k smrti.“

Úryvek popisuje selekci, tzn. rozdělení transportu na lidi práce schopné a práce neschopné (staří lidé, nemocní či oslabení jedinci, děti). Lidé neschopní práce byli posláni na smrt.

- 1) Co bylo v Osvětimi? Čím Osvětim nechvalně proslula?
byl tam vyhlazovací tábor, v němž zahynulo obrovské množství Židů
- 2) Proč se Olga se svou rodinou pravděpodobně ocitla v Osvětimi? Jakého byla původu?
Olga byla maďarskou Židovkou
- 3) Které chyby se Olga dopustila?
uvěřila dozorcům (důstojníkům SS), kteří jí (i všem ostatním) lhali
- 4) Co ji k této osudné chybě vedlo? Proč to udělala?
chtěla své nejbližší (matku a syna) uchránit před těžkou prací
- 5) Co vás v úryvku zaujalo, překvapilo, šokovalo?
prostor pro názory žáků

3. AKTIVITA – PROBLÉMOVÉ SITUACE

Rozhodněte, jak byste reagovali v následujících situacích. Svá rozhodnutí zdůvodněte:

Jsi Žid. Tvá rodina dostala povolávací rozkaz k transportu, ty zatím ne. Co uděláš?

- c) Zůstaneš na svobodě, bude to tak nejlepší pro tebe i pro tvou rodinu.
- d) Dobrovolně nastoupíš do transportu, protože chceš být se svou rodinou.

Jsi starosta obce, v níž žijí i Romové. Jedna rodina je povolána do transportu a ty máš možnost požádat o vyřazení těchto Romů z transportu. Tvá žádost pravděpodobně nebude úspěšná a možná bude záminkou pro nacisty, aby dělali problémy tvé obci. Co uděláš?

- c) Požádáš o vyjmutí těchto Romů z transportu.
- d) Nebudeš do této záležitosti zasahovat.

Jsi bezúhonný občan. Tvůj známý, který je bohužel židovského původu, tě požádá, abys ho u sebe ukryl. Byl totiž povolán do transportu. Co uděláš?

- c) Ukryješ ho, i když tím riskuješ svůj život i život své rodiny (pokud tě odhalí, pravděpodobně skončí celá tvá rodina v koncentračním táboře, nebo tě popraví)
- d) Neukryješ ho a pošleš ho pryč, aby svou přítomností neohrožoval tvou rodinu.

Potkáš svého dobrého židovského přítele. Podle platných nařízení je zakázáno stýkat se s Židy (mluvit s nimi, vyskytovat se v jejich přítomnosti). Co uděláš?

- c) Pozdravíš svého přítele a nenápadně s ním prohodíš několik slov.
- d) Přejdeš na druhou stranu ulice a budeš předstírat, že ho nevidíš.

Jsi vězeň v koncentračním táboře. Dostal jsi svou denní dávku jídla (kus plesnivého či tvrdého chleba). Máš velký hlad, ale víš, že tvoje kamarádka je těžce nemocná a potřebuje vydatnou stravu. Ty ale jídlo také potřebuješ k přežití a zvládnutí těžké práce. Co uděláš?

- c) Dáš jí svůj chléb.
- d) Necháš si ho pro sebe, abys přežil.

Je jednoduché udělat podobná rozhodnutí?

Tato aktivita dává žákům prostor pro vyjádření jejich vlastního postoje, simuluje obtížná životní rozhodnutí. Ani jedno z řešení není jen kladné, vždy se jedná o obětování něčeho na úkor něčeho jiného (např. zachráním židovského či romského přítele, ale ohrozím sám sebe i svou rodinu).

PRACOVNÍ LIST Č. 10 – PROTEKTORÁT ČECHY A MORAVA (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – SLOVNÍ HŘÍČKY

Objevte pojmy ukryté ve slovních hříčkách a vysvětlete jejich význam:

	TRH	= ČERNÝ TRH (neoficiální ekonomika)
POTRAVINOVÉ		= POTRAVINOVÉ LÍSTKY (lístky, na které byly vydávány hlavní potraviny, poukázky na jídlo)
	+ BORANT	= KOLABORANT (člověk vědomě spolupracující s nepřátelským režimem, za účelem získání osobního prospěchu)
TRAN +		= TRANSPORT (přeprava, skupina osob přepravovaná na jedno místo, v protektorátu do koncentračního tábora)
	PRÁVO	= STANNÉ PRÁVO (výjimečný stav, při němž se omezí občanská práva, zůstávají tresty a zkrátí se trestní proces)

2. AKTIVITA – HÁDEJ, KDO JSEM?

Určete, o kterou osobnost se jedná:

Byl jsem zastupujícím říšským protektorem. Proslavil jsem se krutým přístupem k Čechům. Po mém příchodu bylo v protektorátu vyhlášeno stanné právo a první transporty českých Židů a Romů začaly odjíždět do vyhlazovacích táborů. Zemřel jsem na následky atentátu.	Byl jsem slovenského původu a patřil jsem ke skupině odvážlivců, jejímž úkolem bylo provést atentát na říšského protektora. V květnu 1942 se nám i přes selhání zbraně podařilo atentát provést. Nacisté se nám ale dostali na stopu a objevili náš úkryt. Všichni jsme zemřeli.
Byl jsem Reinhard Heydrich .	Byl jsem Jozef Gabčík .

Téma k zamyšlení:

Obě osobnosti se dopustily násilí proti člověku. Jak jejich činy hodnotíte? Posuzujete je stejně? Můžeme v některých případech ospravedlnit násilí/vraždu? Pokud ano, kdy?
prostor pro názory žáků

3. AKTIVITA – BINGO

Zahrajte si hru. Z nabídky si vyberte devět pojmů, které znáte. Tyto pojmy si v libovolném pořadí vepište do připravené tabulky. Pokud učitel vysloví definici pojmu, který máte v tabulce, pojem si škrtněte. Kdo první vyškrtně všechny pojmy v tabulce, vítězí.

CENZURA, EXIL, GESTAPO, GHETTO, HEYDRICHIÁDA, HOLOCAUST, KOLABORACE, LIDICE, OKUPACE, PROTEKTORÁT, SABOTÁŽ, TOTÁLNÍ NASAZENÍ, ÚVOD

Aby byla hra spravedlivá, kartičky s definicemi pojmů rozstříhejte a losujte:

kontrola a omezování sdělovaných informací, dohled zejména nad tiskem	vynucený pobyt v cizině, vyhnanství	nacistická tajná státní policie
uzavřené židovské město nebo městská čtvrť	období nacistické msty za smrt říšského protektora (stanné právo, zatýkání, popravy, teror)	vyvraždění evropských Židů a Romů
nečestná spolupráce s vládnoucím nepřítelem (s nacisty)	vesnice srovnaná se zemí (muži povražděni, ženy odvezeny do koncentračních táborů)	vojenské obsazení, zabránění cizího státního území
původně území ochraňované jiným státem, který přebírá i zahraniční politiku	úmyslné ničení, znemožňování či zpomalování výroby, projev odporu ke státnímu zřízení	odbojová organizace, která spojila všechny dosavadní odbojové organizace
	nucená práce obyvatelstva okupovaných zemí pro německou Třetí říši	

POUŽITÉ ZDROJE:

Pracovní list č. 1 – První světová válka

- 1) www.bosna.xf.cz [online]. 2002 [cit. 2011-03-22]. Dostupné z WWW: <<http://www.bosna.xf.cz/fotografie.html>>
- 2) clipartpal.com [online]. 2000 [cit. 2011-03-22]. Dostupné z WWW: <http://www.clipartpal.com/clipart_pd/weather/lightning_10224.html>
- 3) en.wikipedia.org [online]. 2009 [cit. 2011-03-22]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/File:Cheshire_Regiment_trench_Somme_1916.jpg>
- 4) STEVENSON, John: Dějiny Evropy, Praha 2004, s. 406

Pracovní list č. 2 – První světová válka na bojišti i v zázemí

- 1) firstworldwar.com [online]. 2000 [cit. 2011-03-23]. Dostupné z WWW: <http://www.firstworldwar.com/features/womenww1_intro.htm>
- 2) www.senorady.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.senorady.cz/index.php?action=clanek&blind=1&type=338>>
- 3) simonak.eu [online]. 2005 [cit. 2011-03-23]. Dostupné z WWW: <http://simonak.eu/index.php?stranka=pages/h_k/12_19.htm>
- 4) en.wikipedia.org [online]. 2011 [cit. 2011-03-23]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Gassed_%28painting%29>
- 5) STEVENSON, John: Dějiny Evropy, Praha 2004, s. 398

Pracovní list č. 3 – Vznik Československa

- 1) rozhlas.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-23]. Dostupné z WWW: <http://www.rozhlas.cz/vltava/ostatni/_zprava/jar-hasek-osudy-dobreho-vojaka-vejka-za-svetove-valky--757163>
- 2) palba.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.palba.cz/viewtopic.php?t=4238>>
- 3) cesi.sk [online]. 2004 [cit. 2011-03-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.cesi.sk/bes/06/xii/6xiipr.htm>>
- 4) www.hrad.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/prezidenti-v-minulosti/tomas-garrigue-masaryk.shtml>>
- 5) vlast.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-23]. Dostupné z WWW: <<http://vlast.cz/edvard-benes-2/>>
- 6) sk.wikipedia.org [online]. 2011 [cit. 2011-03-23]. Dostupné z WWW: <http://sk.wikipedia.org/wiki/Port%C3%A1l:C4%BDudia/Obr%C3%A1zok_mesiac/1>
- 7) MANDELOVÁ, H. – KUNSTOVÁ, E. – PAŘÍZKOVÁ, I.: Dějiny 20. století, Liberec 2004, s. 37
- 8) vlastenci.cz [online]. 2008 [cit. 2011-03-23]. Dostupné z WWW: <<http://ceskoslovensko.vlastenci.cz/symboly.htm>>
- 9) vlast.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-23]. Dostupné z WWW: <<http://vlast.cz/symboly-ceske-republiky/>>

Pracovní list č. 4 – Totalitní systémy

- 1) STEVENSON, John: Dějiny Evropy, Praha 2004, s. 417
- 2) picturehistory.com [online]. 2010 [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.picturehistory.com/product/id/4453>>
- 3) apstudent.com [online]. 2006 [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.apstudent.com/ushistory/docs1901/hitlstal.htm>>

Pracovní list č. 5 – Meziválečné Československo

- 1) www.hrad.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-23]. Dostupné z WWW: <<http://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/prezidenti-v-minulosti/tomas-garrigue-masaryk.shtml>>
- 2) MANDELOVÁ, H. – KUNSTOVÁ, E. – PAŘÍZKOVÁ, I.: Dějiny 20. století, Liberec 2004, s. 38
- 3) MANDELOVÁ, H. – KUNSTOVÁ, E. – PAŘÍZKOVÁ, I.: Dějiny 20. století, Liberec 2004, s. 37
- 4) ces.mkcr.cz [online]. 2002 [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW: <<http://ces.mkcr.cz/en/img.php?imgid=3934>>
- 5) MANDELOVÁ, H. – KUNSTOVÁ, E. – PAŘÍZKOVÁ, I.: Dějiny 20. století, Liberec 2004, s. 36
- 6) wordpress.com [online]. 2008 [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW: <<http://02varvara.wordpress.com/2008/09/29/russian-foreign-intelligence-service-declassifies-munich-agreement-papers/>>
- 7) www.ustrcr.cz/en [online]. 2010 [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.ustrcr.cz/en/milestones-in-recent-czech-history-1938-1989>>

Pracovní list č. 6 – Kultura mezi válkami

- 1) web.plzen.eu [online]. 2008 [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW: <http://web.plzen.eu/cz/uzij_si_plzen/plzen_pro_deti/vylety_s_velbloudem_bartolomejem/Plzen_m_esto_kde_se_narodil_Spejbl_a_Hurvinek_20080716_01.html>
- 2) hdmag.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW: <<http://hdmag.cz/clanek/snehurka-a-sedm-modrych-trpasliku>>
- 3) en.wikipedia.org [online]. 2011 [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW: <<http://en.wikipedia.org/wiki/File:Chaplin-charlie.jpg>>
- 4) cs.wikipedia.org [online]. 2010 [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Rozhlas>>
- 5) antiktechnik.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW: <<http://antiktechnik.cz/salescz.php?ID=1>>
- 6) en.wikipedia.org [online]. 2011 [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Empire_State_Building>
- 7) wildprehistory.org [online]. 2011 [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW: <http://www.wildprehistory.org/index.php?option=com_content&task=view&id=27&Itemid=30>
- 8) cmvu.cz [online]. 2007 [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.cmvu.cz/cz21c-/ctyricata-leta/>>
- 9) artrestorer.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW: <<http://www.artrestorer.cz/reference.html>>
- 10) ceskaliteratura.cz [online]. 2006 [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW: <<http://ceskaliteratura.cz/texty.htm>>

Pracovní list č. 7 – Druhá světová válka I

- 1) web.trinity.edu [online]. 2010 [cit. 2011-03-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.trinity.edu/mkearl/death05/skulls/maneater.jpg>>
- 2) libechov.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.libechov.cz/opevneni/index.php?nid=8016&lid=CZ&oid=1452797>>
- 3) panzernet.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.panzernet.net/panzernet/stranky/bitvy/wintersturm.php>>

Pracovní list č. 8 – Druhá světová válka II

- 1) en.wikipedia.org [online]. 2011 [cit. 2011-03-25]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Franklin_D._Roosevelt%27s_paralytic_illness>
- 2) en.wikipedia.org [online]. 2011 [cit. 2011-03-25]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Winston_Churchill>
- 3) en.wikipedia.org [online]. 2011 [cit. 2011-03-25]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Joseph_Stalin>
- 4) en.wikipedia.org [online]. 2011 [cit. 2011-03-25]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Adolf_Hitler>
- 5) ao-institut.cz [online]. 2008 [cit. 2011-03-25]. Dostupné z WWW: <<http://ao-institut.cz/texty/krestanstvi/19-valka-jako-nasledek-smysleni-lidstva.html>>
- 6) en.wikipedia.org [online]. 2011 [cit. 2011-03-25]. Dostupné z WWW: <<http://en.wikipedia.org/wiki/Hirohito>>
- 7) www.celysvet.cz [online]. 2011 [cit. 2011-03-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.celysvet.cz/fotky-osn-foto-obrazky>>
- 8) www.cabral.ro [online]. 2007 [cit. 2011-03-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.cabral.ro/2007/12>>
- 9) en.wikipedia.org [online]. 2011 [cit. 2011-03-25]. Dostupné z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_East_Germany>
- 10) navajo.cz [online]. 2002 [cit. 2011-03-25]. Dostupné z WWW: <<http://druha-svetova-valka-obeti.navajo.cz/>>
- 11) albany.edu [online]. 2011 [cit. 2011-03-25]. Dostupné z WWW: <<http://www.albany.edu/mumford/wtc/lifeopen.htm>>
- 12) ao-institut.cz [online]. 2008 [cit. 2011-03-25]. Dostupné z WWW: <<http://ao-institut.cz/texty/sileni-lide/03-chemtrailsovani-obyvatel.html>>
- 13) MANDELOVÁ, H. – KUNSTOVÁ, E. – PAŘÍZKOVÁ, I.: Dějiny 20. století, Liberec 2004, s. 68

Pracovní list č. 9 – Zločiny proti lidskosti

- 1) RIPPON, Anton: Hitlerova olympiáda. Historie nacistických her roku 1936, Praha 2008
- 2) MANDELOVÁ, H. – KUNSTOVÁ, E. – PAŘÍZKOVÁ, I.: Dějiny 20. století, Liberec 2004, s. 69.

- 3) TRUCKOVÁ, Betty – TRUCK, Robert-Paul: Lékaři hanby. Pravda o lidských morčatech v Osvětimi, Praha 1983, s. 20 – 21
- 4) Inspirace a texty ke třetí aktivitě jsou převzaty ze zdroje: rvp.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-26]. Dostupné z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/s/Z/2839/ROMSKY-HOLOCAUST.html>>

Pracovní list č. 10 – Protektorát Čechy a Morava

- 1) primahobby.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-26]. Dostupné z WWW: <http://www.primahobby.cz/catlist.php?cat_id=293>
- 2) dějepis.com [online]. 2010 [cit. 2011-03-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.dejepis.com/index.php?page=000&kap=003&pod=1>>
- 3) manor-sportscentre.co.uk [online]. 2011 [cit. 2011-03-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.manor-sportscentre.co.uk/activities.php>>
- 4) profistany.eu [online]. 2011 [cit. 2011-03-26]. Dostupné z WWW: <<http://www.profistany.eu/>>

KOMENTÁŘE

PRACOVNÍ LIST Č. 1 – PRVNÍ SVĚTOVÁ VÁLKA

1. Aktivita – Velká válka v obrazech

Motivační aktivita je tvořena třemi obrázky, z nich dva zachycují výjevy související s první světovou válkou, prostřední vyobrazení je symbolické (blesk → blesková válka).

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vysvětlí, jak obrázky souvisí s první světovou válkou; žák rozpozná, která událost je zachycena na obrázku, a posoudí, zda se jedná o historický pramen; žák objasní, jak obrázky souvisí s charakterem války (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, komunikativní kompetence

2. Aktivita – Pravda, nebo lež

Aktivita je vhodná pro opakování/upevnění základních informací o první světové válce, v případě povolení nahlížet do učebnice může sloužit i k seznámení s novým učivem.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák posoudí pravdivost výroků a opraví chybné výroky (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů

3. Aktivita – Důsledky první světové války

Aktivita je tvořena otázkami směřovanými zejména ke změnám na politické mapě Evropy (zánik a pád starých říší, vznik nových států). Aktivita je vhodná k opakování/upevnění učiva a může být úvodem k diskusi o důsledcích první světové války.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vyjmenuje, které staré říše zanikly a ve kterých státech došlo ke svržení monarchie; žák vyjmenuje státy, které vznikly na území bývalého Rakouska-Uherska (znalost); žák uvede další důsledky války a posoudí, zda měla válka také nějaké pozitivní důsledky (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní

PRACOVNÍ LIST Č. 2 – PRVNÍ SVĚTOVÁ VÁLKA NA BOJIŠTI I V ZÁZEMÍ

1. Aktivita – Křížovka

Jde o motivační aktivitu, s jejíž pomocí si žáci upevní své vědomosti o první světové válce.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplňuje do křížovky známé pojmy a vysvětlí, jak pojem v tajence souvisí s první světovou válkou (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

2. Aktivita – Válka na bojišti i v zázemí (Obrázky a myšlenková mapa)

Cvičení je tvořeno dvěma částmi. V první části žáci pomocí obrázků zjišťují/opakují, jak válka ovlivnila životy lidí na bojišti i v zázemí. Ve druhé části si žáci volí jedno z témat a na toto téma vytvoří ve skupinách myšlenkovou mapu, případně výukový plakát.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozpozná, které obrázky zobrazují život v zázemí a které život na bojišti; žák popíše, co je na obrázcích zobrazeno (porozumění); žák vytvoří myšlenkovou mapu (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, sociální a personální

3. Aktivita – Jiná válka (Čtyřsměrka)

Vyškrtnuté pojmy i tajenka čtyřsměrky upozorňují na zneužití vědy a techniky pro válečné účely a na s tím související využití nových zbraní, včetně bojových plynů. Žák by se neměl omezovat jen na tyto poznatky, ale měl by zmínit také rozsah válečného konfliktu, epidemii španělské chřipky, totální charakter války apod. Žáci by o tomto tématu měli diskutovat.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vyškrtná pojmy související s první světovou válkou (znalost); žák vysvětlí, proč měla první světová válka tolik obětí (porozumění); žák porovná první světovou válku s třicetiletou válkou (analýza)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní; v případě diskuse i kompetence sociální a personální

PRACOVNÍ LIST Č. 3 – VZNIK ČESKOSLOVENSKA

1. Aktivita – Češi v první světové válce

Žáci by si měli uvědomit, že Češi byli součástí Habsburské monarchie a jako takoví byli nuceni bojovat na straně Ústředních mocností, na druhé straně ale část Čechů bojovala v československých legiích na straně Dohody.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozpozná, co nebo kdo je na obrázcích, a určí, na které straně bojovali Češi v první světové válce; žák své tvrzení zdůvodní (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní

2. Aktivita – Odboj

Jedná se o krátké přiřazovací cvičení zaměřené na rozlišení domácího a zahraničního odboje. Ve druhé části jsou žákům představeny tři největší osobnosti zahraničního odboje.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák přiřadí osobnosti a pojmy k domácímu nebo zahraničnímu odboji; žák pojmenuje osobnosti na fotografiích a přiřadí k nim správnou charakteristiku (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

3. Aktivita – Slepá mapa a československý státní znak

Aktivita slouží k zopakování rozsahu Československé republiky a k bližšímu seznámení s československým státním znakem.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák pojmenuje jednotlivé části Československa; žák rozliší československý znak od českého; žák popíše, ze kterých částí se skládal československý znak a které části znaku patří k jednotlivým částem Československa (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: klíčová kompetence k učení, kompetence občanská

PRACOVNÍ LIST Č. 4 – TOTALITNÍ SYSTÉMY

1. Aktivita – Karikatury

Aktivita je založena na otázkách ke karikaturám. Kromě explicitně položených otázek je možné s žáky uvažovat a diskutovat o tom, kdo mohl být autorem karikatur, jaký postoj k daným osobnostem zaujal, zda karikatury Hitlera a Stalina zesměšňují apod.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozpozná, které osobnosti jsou na karikaturách vyobrazeny a které totalitní systémy ztělesňují; žák popíše, co je na karikaturách zobrazeno a na kterou skutečnost chtěl karikaturista upozornit (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní

2. Aktivita – Přiřazovací cvičení

Aktivita je zaměřena na základní charakteristiky totalitních systémů (komunismus, fašismus, nacismus). Cílem aktivit je ujasnit si, co mají totalitní systémy společné a v čem se liší. Aktivita je určena k opakování/upevnění učiva, ale může být využita i při výkladu nového učiva (žáci mohou správné odpovědi vyhledávat za pomoci učebnice a dalších informačních zdrojů).

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák k totalitním systémům přiřazuje platná tvrzení (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, občanská kompetence

3. Aktivita – Otázkový kvíz

Aktivita je vhodná k opakování učiva o totalitních systémech. Žáci mohou kvíz vypracovat písemně v rámci samostatné práce, nebo mezi sebou mohou soutěžit skupiny žáků.

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, komunikativní kompetence

PRACOVNÍ LIST Č. 5 – MEZIVÁLEČNÉ ČESKOSLOVENSKO

1. Aktivita – Československo v obrazech

Jedná se o motivační přiřazovací aktivitu, která může být využita k opakování učiva i jako úvod do nového učiva.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák k sobě přiřazuje související pojmy, jména a obrázky; žák na základě obrázkové nápovědy charakterizuje meziválečné Československo, žák vyjmenuje alespoň jednu další firmu či obchodní značku, která existuje dodnes (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní

2. Aktivita – Národnostní složení

Aktivita je zaměřena na problematiku oblast soužití Čechů (Čechoslováků) a národnostních menšin (zejména německé menšiny) v Československu.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vyjmenuje dvě nejvíce zastoupené národnosti v meziválečném Československu (znalost); žák porovná postavení těchto národností v Československu a v dřívější Habsburské monarchii (analýza); žák vyjádří a zdůvodní svůj názor na existenci tzv. československého národa; žák na základě přečtení úryvku určí, která národnost nesouhlasila se vznikem Československa a vysvětlí její požadavky (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní a občanská

3. Aktivita – Skrytá událost

Aktivita je věnována tématu Mnichovské dohody, na rozbor karikatury a důsledků celé události může navázat diskuse, v níž se žáci podle dosavadních informací vyjádří k tomu, jaký postoj k celé události zaujímají.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák určí, se kterou událostí souvisí karikatura i mapa (znalost); žák interpretuje obsah karikatury; žák posoudí, jaký postoj k události zaujímá autor (porozumění); žák vysvětlí, jaké důsledky měla událost pro Československo (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní, kompetence občanská

PRACOVNÍ LIST Č. 6 – KULTURA MEZI VÁLKAMI

1. Aktivita – Obrázková tajenka

Cvičení je motivační a je zaměřeno zejména na možnosti trávení volného času v meziválečném období, demonstruje žákům, že v tomto období např. vznikaly první animované a zvukové filmy, lidé mohli poslouchat rozhlas a přehrát si hudbu doma na gramofonu, mohli také chodit do biografu apod. Jejich možnosti byly mnohem širší než v 19. století.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák pojmenuje, co nebo kdo je na obrázcích; žák vysvětlí význam pojmu biograf; žák diskutuje o možnostech trávení volného času (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní

2. Aktivita – Přiřazovací cvičení

Vzhledem k rozmanitosti meziválečné kultury je do této aktivity zahrnut jen výběr tří děl, které vznikly ve 2. polovině 30. let. Jedná se o díla, která dobře vystihují ponurost a sílící obavy charakteristické pro toto období. Dvě z děl navíc reagovala na Mnichovskou dohodu. Oba jejich autoři, Emil Filla a Josef Čapek, také později skončili v koncentračních táborech. Součástí aktivity by měl být rozhovor zaměřený na to, jak na žáky obrazy působí, jaké pocity v nich vyvolávají, jestli mohou symbolizovat některou událost apod.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák spojí jméno malíře s názvem a vyobrazením díla (znalost); žák posoudí, ve kterém období obrazy vznikly, a svůj názor zdůvodní (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení; kompetence komunikační a občanská

3. Aktivita – Kaligramy

Aktivita je tvůrčí a oddychová, je vhodná k zařazení na konci vyučovací hodiny.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák napíše, do jakého tvaru je kaligram uspořádán; žák podle vzoru vytvoří vlastní kaligram související s meziválečnými dějinami (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

PRACOVNÍ LIST Č. 7 – DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA I

1. Aktivita – Karikatura

Karikatura zobrazuje Hitlera jako lidožrouta, který pojídá podrobené národy. Aktivitu je vhodné prohloubit diskusí o tom, kam až může vést touha jednoho člověka či skupiny lidí po světovládě a zruďná ideologie a zda-li je možné podobným událostem předcházet.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozpozná, která osoba je zachycena na karikatuře; žák popíše, co je na karikatuře zobrazeno; žák navrhuje, kdo by mohl být autorem karikatury a posuzuje, zda to mohl být někdo z německých nacistů (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní, kompetence občanská; v případě diskuse i kompetence sociální a personální

2. Aktivita – Práce s mapou

Cvičení je vhodné k opakování učiva. Je zaměřeno na vojenské bloky, které proti sobě bojovaly ve druhé světové válce.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák na základě práce s mapou vyjmenuje státy patřící do protihitlerovské koalice i státy Osy; žák určí, které ze států nejsou zachyceny na mapě a zdůvodní, proč tam nejsou; žák na mapě vyznačí zisky Německa před začátkem války (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

3. Aktivita – Časová osa

Aktivita je vhodná k opakování/upevnění významných událostí a bitev druhé světové války. Součástí aktivity je práce s chybou – v chronologickém řazení událostí se vyskytuje několik chyb, které by žáci měli odhalit. Pokud se tak nestane, je třeba je na výskyt chyby upozornit.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák na časové ose vyznačí počátek a konec druhé světové války; žák najde a opraví chyby v chronologii událostí (znalost); žák objasní význam a vliv událostí na průběh války; žák se pokusí rekonstruovat průběh války (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní

PRACOVNÍ LIST Č. 8 – DRUHÁ SVĚTOVÁ VÁLKA II

1. Aktivita – Osobnosti druhé světové války

Aktivita je motivační, přiřazovací. Žáci si při ní zopakují složení obou válečných stran.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák přiřadí jména osobností k jejich fotografiím a napíše, v čele jakého státu daná osobnost stála; žák přiřadí osobnosti k jedné z válčících stran (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

2. Aktivita – Důsledky druhé světové války

Aktivita je založena na vytváření myšlenkové mapy. Pro inspiraci a k nápovědě slouží obrázky (obrázek, graf obětí, loga a mapa rozděleného Německa) na druhé straně pracovního listu. Aktivita může sloužit k opakování učiva, nebo k seznámení s novým učivem, v tom případě žáci musí mít k dispozici zdroje, ze kterých mohou čerpat informace pro svou práci. Aktivita je vhodná pro skupinovou práci nebo pro spolupráci v rámci celé třídy. Skupinová práce umožňuje vytvoření několika odlišných zpracování daného tématu a zahrnuje vzájemnou prezentaci výsledných výtvarů jednotlivých skupin.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vytvoří myšlenkovou mapu (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní, kompetence k řešení problémů, kompetence pracovní, v případě spolupráce kompetence sociální a personální

3. Aktivita – Co je na obrázku?

Cílem aktivity je připomenout použití atomové bomby ve druhé světové válce a pomocí úryvku textu vytvořit u žáků představu toho, jaké peklo tato zbraň rozpoutává. Aktivita je zaměřena na postoje žáků k této události a na hledání argumentů pro a proti použití této mocné zbraně.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozpozná, co je zachyceno na obrázku; žák objasní svůj postoj k použití atomové bomby; žák hledá argumenty pro a proti použití této zbraně (evaluace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní, kompetence občanská

PRACOVNÍ LIST Č. 9 – ZLOČINY PROTI LIDSKOSTI

Tento pracovní list je neobvyklý tím, že existuje několik jeho verzí, které se liší ve druhé aktivitě. Důvodem pro toto rozdělení je délka textů, se kterými žáci v hodině pracují. Rozdělení textů umožňuje vytvoření několika pracovních skupin, které spolu diskutují o svých úryvcích a v závěru aktivity prezentují informace, které se dozvěděly, ostatním skupinám.

1. Aktivita – Kvíz

Kvíz je úvodem k celému bloku aktivit zaměřeného na zločiny proti lidskosti za druhé světové války. Cílem aktivity je připomenout si odlišnost nacismu od fašismu, která tkví v jeho antisemitismu a rasismu. V kvízu si žáci zopakují také které skupiny lidí nacistický režim pronásledoval a trýznil a jakými způsoby to činil. Při realizaci kvízu je vhodné žáky upozornit na to, že otázky mohou mít více správných odpovědí.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vybere z možností správné odpovědi, žák vysvětlí souvislost jména skrytého v tajence se zločiny proti lidskosti (znalost); žák vyjmenuje skutečně existující lidské rasy a vyjádří svůj názor na existenci árijské rasy (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, komunikativní a občanská kompetence

2. Aktivita – Skutečné lidské osudy

Tato aktivita je vhodná ke skupinové práci a je založená na četbě úryvku, který žáky seznámí s osudem jednoho či dvou lidí, kteří prožili nějakou formu nacistické perzekuce. Žáci by měli na základě četby úryvku objasnit, čím se daný člověk „provínil“ a jaký osud ho potkal. Otázky u jednotlivých textů se liší.

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní, kompetence sociální a personální, kompetence občanská

3. Aktivita – Problémové situace

Aktivita patří mezi situační metody. Žákům je popsána situace, do které by se v období druhé světové války mohli velmi lehce dostat a oni se musí rozhodnout, které z nabízených řešení by zvolili. Pro efektivitu aktivity je nutné, aby byl po každé naznačené situaci dán prostor k argumentům, proč se pro toto řešení rozhodli. Poté je možné ještě nechat žáky své rozhodnutí změnit. Situace jsou voleny tak, že neexistuje jednoznačně správné řešení. Obvykle člověk při každém z řešení něco zachrání a něco ztratí. Zároveň na těchto příkladech dá ukázat, že lidé, kteří pomáhali jiným, byli opravdu velmi stateční, protože tím ohrožovali sami sebe a často i své nejbližší. Naopak lidi, kteří druhým ze strachu nepomohli, nebyli špatní!

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozhodne, jak by reagoval v jednotlivých situacích a své rozhodnutí zdůvodní (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence komunikativní, kompetence občanská

PRACOVNÍ LIST Č. 10 – PROTEKTORÁT ČECHY A MORAVA

1. Aktivita – Slovní hříčky

Jedná se o motivační cvičení, které je vhodné pro samostatnou činnost. Cvičení může být využito k opakování učiva i jako úvod do nového učiva.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák z kombinací písmen a obrázků vytvoří pojmy související s životem v Protektorátu, žák tyto pojmy vlastními slovy vysvětlí (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, komunikativní kompetence

2. Aktivita – Hádej, kdo jsem

Aktivitu lze zaměnit také za stejnojmennou hru. Lze ji rozvést do úvah a diskusí o tom, zdali lze v některých případech ospravedlnit násilí či vraždu. Zabití Heydricha, který zapříčinil smrt mnoha lidí, je vhodným příkladem k těmto úvahám.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozpozná, o kterou osobnost se jedná (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, v případě hry komunikativní kompetence, kompetence občanská

3. Aktivita – Bingo

Jedná se o hru zaměřenou na opakování základních pojmů. Žáci si vybrané pojmy zapíší do své tabulky a učitel losuje pojmy a říká jejich definice. Žáci si na základě definic škrtnou pojmy ve svých tabulkách. Vítězí ten, kdo má jako první vyškrtané všechny pojmy (lze také bodovat vyškrtání jednotlivých řad). Vyškrtané pojmy je třeba po ohlášení vyškrtané řady či celé tabulky zkontrolovat, žáci by měli pojmy vlastními slovy znovu vysvětlit.

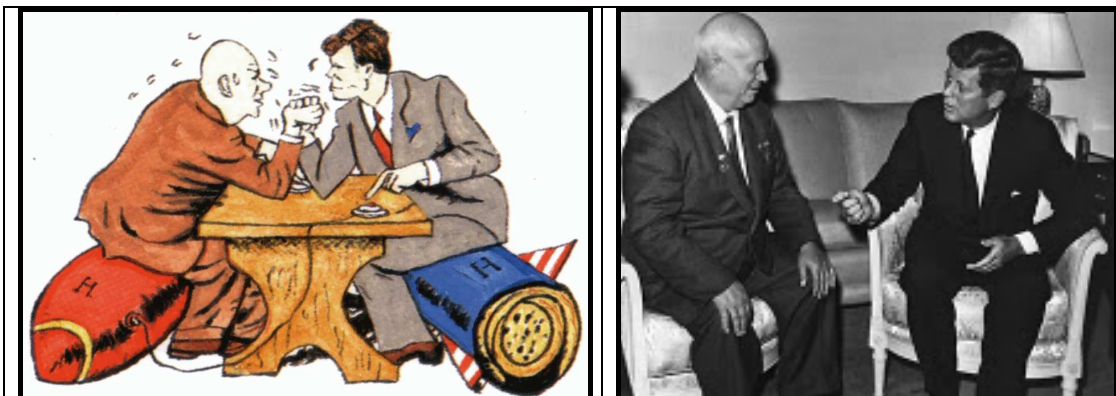
Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, komunikativní kompetence

TEMATICKÝ CELEK
ROZDĚLENÝ A INTEGRUJÍCÍ SE SVĚT

PRACOVNÍ LIST Č. 1 – STUDENÁ VÁLKA (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – KARIKATURA

Pozorně si prohlédni karikaturu týkající se studené války i fotografii a odpověz na otázky:

1. Které osobnosti jsou na karikatuře i na fotografii? Které velmoci tyto osobnosti zastupují?
John Fitzgerald Kennedy (USA) a Nikita Chruščov (Sovětský svaz)
2. Popiš, co je na karikatuře zobrazeno:
jednání mezi Chruščovem a Kennedym, přetahují se o to, kdo zvítězí, sedí na bombách (raketách), oba drží prst nad tlačítkem, které by odpálilo toho druhého (vyjádření napjatosti, nebezpečnosti konfliktu)
3. Zjisti, který konflikt je na karikatuře zachycen: **Karibská krize**
4. Co je studená válka a proč nepřerostla v další světovou válku? (Karikatura napoví.)
studená válka = padesátileté období mezinárodního napětí a období soupeření dvou supervelmoci, USA a SSSR, hrozil další světový konflikt, ale hlavně zbraní zůstaly studené (jen dílčí krize a válečné konflikty), důvodem, který oba státy odrazoval od válečného konfliktu, byla obava z toho, že soupeř má stejně mocné zbraně, díky kterým by tento konflikt mohl zničit celou lidskou populaci

2. AKTIVITA – KVÍZ ✓ ✗

Vyberte správné odpovědi a zdůvodněte je. Z písmen u správných odpovědí složte tajenku:
(tajenku získáte přečtením od konce)

Studená válka byla konfliktem:

- ✓ mocenským (E) ✗ náboženským (M) ✓ ideologickým (I)

Kořeny tohoto konfliktu spadají do:

- ✗ 1. světové války (A) ✗ meziválečného období (R) ✓ 2. světové války (C)

Ve studené válce proti sobě stály tyto velmoci:

- ✓ Spojené státy americké (A) ✓ Sovětský svaz (R) ✗ Velká Británie (S)

V průběhu studené války se vytvořily dva vojenské bloky, modrá barva na mapě označuje:

- ✓ NATO (K) ✗ Varšavskou smlouvu (H)

Mezi státy tvořící Varšavskou smlouvu nepatřily:

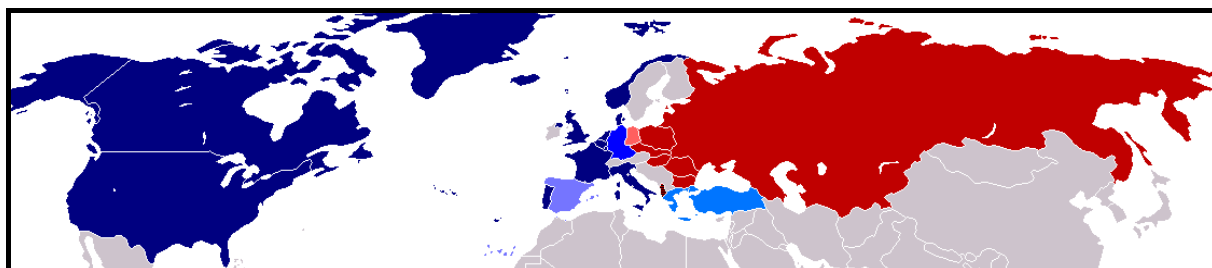
- ✗ Polsko (A) ✓ Velká Británie (O) ✗ Maďarsko (L)
✓ Francie (M) ✗ Československo (L) ✗ východní Německo (Ů)

Mezi konflikty studené války nepatří:

- ✗ Berlínská krize (V) ✗ válka v Koreji (–) ✗ Suezská krize (P)
✓ válka v Perském zálivu (E) ✗ válka ve Vietnamu (L) ✗ Karibská krize (Á)

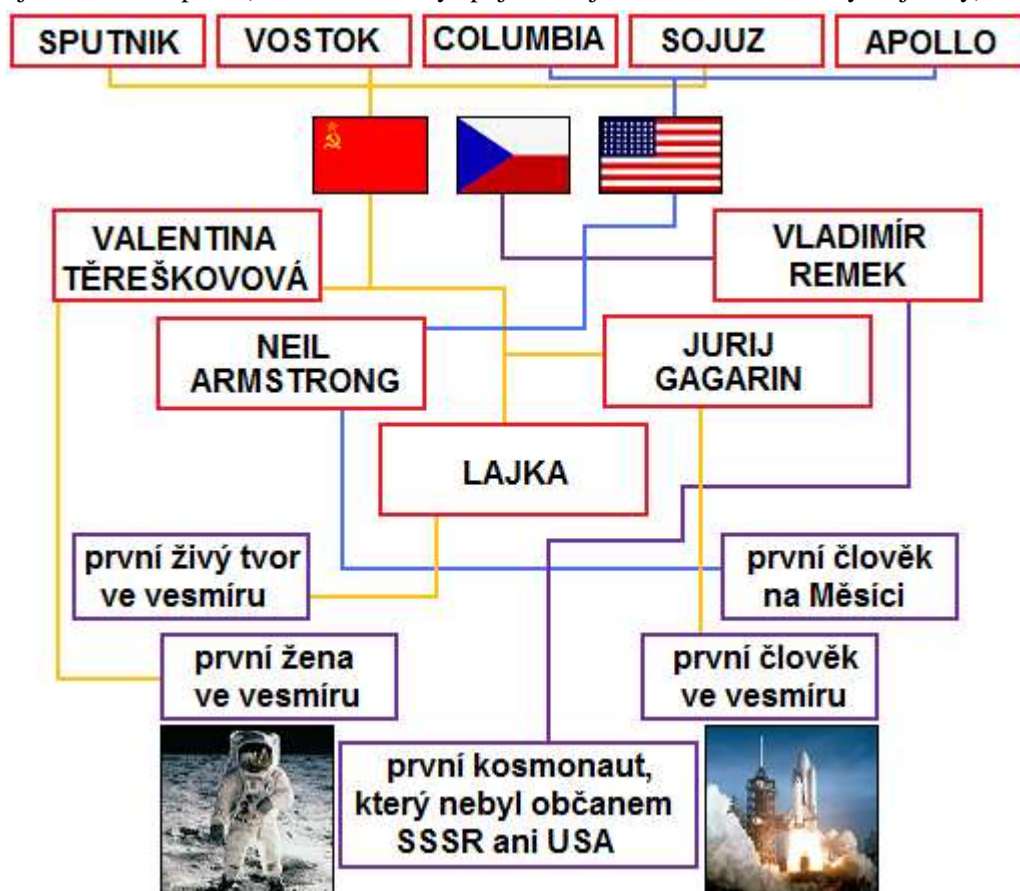
Studená válka skončila:

- ✗ Brest-litevským mírem (N) ✗ vítězstvím USA (!) ✓ zánikem SSSR (D)

3. AKTIVITA – DOBÝVÁNÍ KOSMU

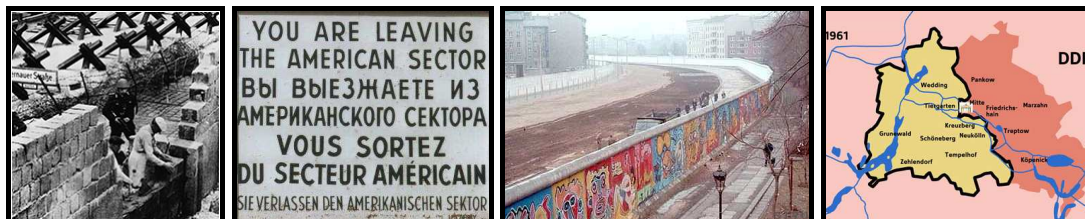
Spojte, co k sobě patří (červené rámečky spojte s vlajkami, fialové rámečky se jmény):

PRACOVNÍ LIST Č. 2 – VÝCHODNÍ BLOK (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – CO JE NA OBRÁZČÍCH?

Se kterým státem souvisí obrázky? Co je na nich zobrazeno? Proč tato stavba vznikla?

Na obrázcích je Berlínská zeď, která v roce 1961 rozdělila Berlín na dvě části, na východní a západní. Na obrázcích je stavba Berlínské zdi, tabulka upozorňující na přechod z americké zóny, obrázek Berlínské zdi z 80. let a mapa znázorňující rozdělení Berlína zdi. Zdi je obehnan západní Berlín. Stavba vznikla proto, že východní Němci přes západní Berlín utíkali do západního Německa.

2. AKTIVITA – DOPLŇOVÁNÍ TEXTU DO TABULKY A MYŠLENKOVÁ MAPA

Zopakujte si, co víte o životě a státním zřízení na Západě a na Východě. Doplněte do tabulky chybějící údaje a porovnejte, v čem se oba politické bloky lišily. Napadají vás další rozdíly?

	ZÁPAD	VÝCHOD
supervelmoc:	USA	SSSR
politický systém:	demokratický systém	totalitní systém
politické strany:	více stran	jedna strana (komunistická)
volby:	svobodné, nezmanipulované	zmanipulované
ekonomika/hospodářství:	tržní systém, konkurence	plánované hospodářství, pětiletky
soukromé vlastnictví:	ano	ne (znárodnování, kolektivizace)
lidská a občanská práva:	respektována (ale rasová diskriminace)	porušována (cenzura, tajná policie, politické procesy, ...)
vojenská spolupráce:	NATO	Varšavská smlouva
hospodářská spolupráce:	Evropské hospodářské společenství	Rada vzájemné hospodářské pomoci
...		
...		

Na volném listu papíru vytvořte myšlenkovou mapu, v níž shrnete, co víte o Východním bloku:

3. AKTIVITA – VYŠKRTÁVAČKA

Vyškrtněte pojem (jméno, název), který nepatří mezi ostatní. Svá tvrzení zdůvodněte:

M. S. Gorbačov, J. B. Tito, N. S. Chruščov, J. V. Stalin L. I. Brežněv

(J. B. Tito – vůdčí představitel Jugoslávie, ostatní jsou čelní představitelé Sovětského svazu)

Československo, Polsko, Maďarsko, Rumunsko, Řecko, východní Německo

(Řecko – nepatřilo do východního bloku)

soukromý majetek, pětiletka, kolektivizace, cenzura, politické procesy

(soukromý majetek – jako jediný není typický pro státy východního bloku)

G. Washington, J. F. Kennedy, W. Churchill, F. D. Roosevelt, R. Reagan

(Churchill – byl britským předsedou vlády, ostatní byli americkými prezidenty)

BONUSOVÁ AKTIVITA – MOHLI SE POTKAT?

J. V. Stalin a L. I. Brežněv – **ANO/NE**

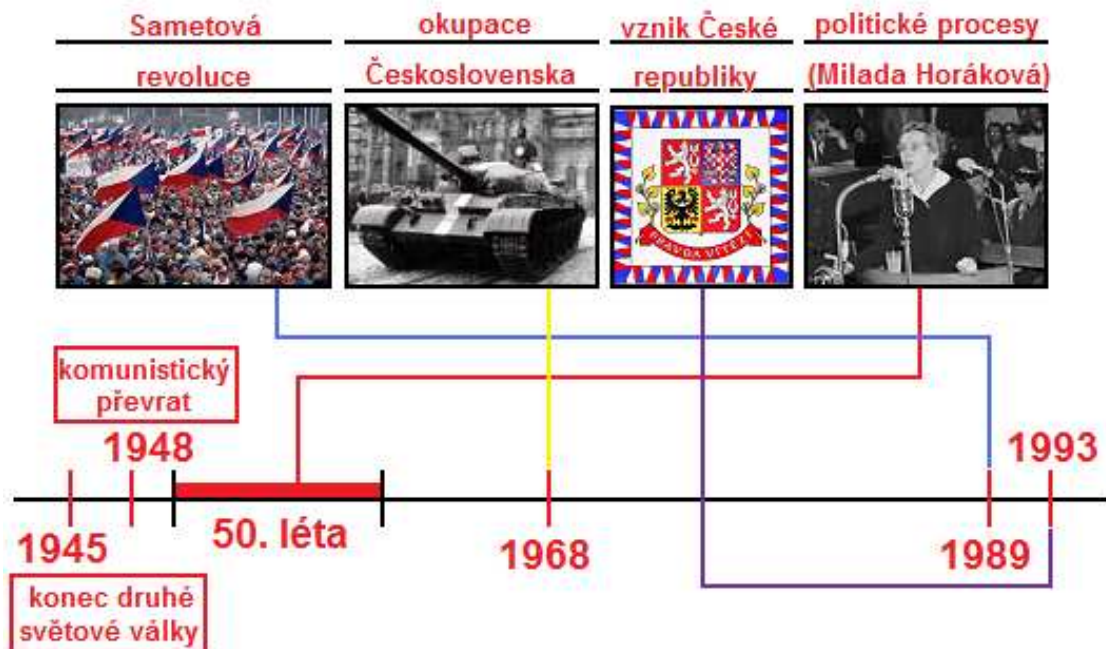
R. Reagan a M. S. Gorbačov – **ANO/NE**

Vymyslete další dvojice osobností, zjistěte, jestli se mohli setkat, a zadejte úkol spolužákům:

PRACOVNÍ LIST Č. 3 – ČESKOSLOVENSKO PO DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLCE (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – VÝZNAMNÉ MEZNÍKY V HISTORII POVÁLEČNÉHO ČESKOSLOVENSKA

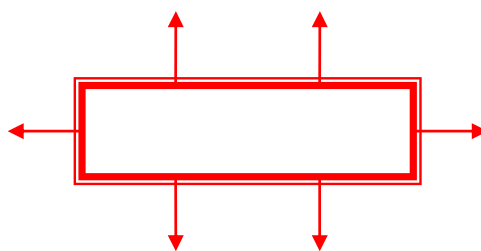
Na černé linky napište, se kterými událostmi souvisí obrázky (co zobrazují). Jednotlivé události zařaďte na časovou osu. Ke dvěma zbylým letopočtům doplňte významné události:

Kterou z událostí poválečných československých dějin považujete za nejvýznamnější? Svůj názor zdůvodněte: **Prostor pro názory žáků.**

2. AKTIVITA – TVORBA MYŠLENKOVÉ MAPY NEBO VÝUKOVÉHO PLAKÁTU

Zamyslete se nad československými dějinami druhé poloviny 20. století. Zvolte si jednu z událostí, najděte k sobě skupinu lidí, kteří chtějí zpracovávat stejné téma a vytvořte myšlenkovou mapu nebo výukový plakát. Objasněte, co znamenají tyto pojmy: *pražské jaro*, *sametová revoluce*, *odsun Němců*, *vpád vojsk Varšavské smlouvy*, *politické procesy*

Odpovězte na otázky: Proč sis zvolil zrovna tuhle událost? Jak na ni pohlížíš? Přinesla Československu pozitivní nebo negativní důsledky? Chtěl bys tuto událost prožít?

Prostor pro názory žáků

3. AKTIVITA – OSOBNOSTI (PŘÍŘAZOVACÍ CVIČENÍ)

Ke jménu osobnosti přiřaďte správnou charakteristiku.

(K jedné charakteristice je možné přiřadit i více jmen.)

Která osobnost nepatří mezi ostatní? Své tvrzení zdůvodněte:

Jára Cimrman – není skutečnou historickou osobností

PRACOVNÍ LIST Č. 4 – ŽIVOT V TOTALITNÍM ČESKOSLOVENSKU (ŘEŠENÍ)

1. AKTIVITA – SKLÁDAČKA

Rozstříhejte puzzle na dílky a z rozstříhaných kousků co nejrychleji složte obrázek.

Určete, co je zde vyobrazeno a se kterou událostí z československých dějin obrázek souvisí:

Jde o poštovní známky z roku 1972 vydané k příležitosti konání Mistrovství světa a Evropy v ledním hokeji v Praze. Aktivitu lze využít k připomenutí čs. sportovních úspěchů (Československý tým toto mistrovství vyhrál a porazil SSSR), ale jejím hlavním cílem je nechat žáky zažít pocit nespravedlnosti (žáci mají obrázek rozdělený na různé počty dílků a nemají rovné podmínky). V závěru aktivity je nutné zeptat se žáků, jak se cítili, když zjistili, že jsou zvýhodněni/znevýhodněni.

2. AKTIVITA – PŘÍPADOVÉ STUDIE

Přečtěte si lidské příběhy z období normalizace. Najděte spolužáky, kteří mají stejné příběhy a utvořte s nimi pracovní skupinu. Ve skupině si rozdělte oba příspěvky!

(žáci by si měli oba příspěvky ve skupině rozdělit tak, aby se každý žák věnoval jednomu z příspěvků)

1) Slova, kterým v textu nerozumíte, označte otazníkem (?).

Před započítím skupinové práce a vlastní diskusí a přípravou prezentace svých příběhů ostatním skupinám je třeba vysvětlit žákům termíny, kterým nerozumí. Vysvětlení musí proběhnout frontálně.

2) Jak byl lidský život ovlivněn totalitním režimem. Co by se v demokracii nestalo?

Žáci by měli posoudit příběh z demokratické perspektivy – co by bylo v lidském příběhu jinak, kdyby se odehrál např. dnes? Žáky je možné o tématu nechat diskutovat, nebo požadovat písemný výstup.

3) Diskutujte o tom, čeho se tito lidé dopustili a jak za to byli postiženi. Mohli se zachovat jinak? Proč se pro komunistický režim stali nepohodlnými?

Cílem aktivity je rozpoznat, čím si tito lidé proti sobě popudili komunistickou stranu a zda-li svou situaci mohli ovlivnit (např. člověk z příběhu Příbuzný byl trestán za čin svého příbuzného).

4) Přiblížte tyto příběhy ostatním skupinám (formou převyprávění, scénkou, ...).

Cílem je, aby se žáci seznámili se všemi příběhy. Tyto vědomosti budou potřebovat při třetí aktivitě.

Novinář

Ve 2. polovině 60. let jsem pracoval jako redaktor novin. Rád vzpomínám na období „Pražského jara“. Věřil jsem, že se věci začínají měnit. Byla uvolněna cenzura, lidé mohli vyjadřovat své názory, zakládat politická sdružení a soukromě podnikat. Demokracie se zdála být na dosah ruky. Všechno zhatily v srpnu ruské tanky, které tentokrát nepřivezly svobodu, ale Brežněvovu „ochranu“. Lidé přestávali věřit v lepší zítřky a šířily se mezi nimi strach a beznaděj. V zimě roku 1969 se pokusil vyburcovat spoluobčany svým upálením student Jan Palach, zanedlouho jej napodobil Jan Zajíc. U nás v Jihlavě se v „živou pochodeň“ proměnil stranický funkcionář Evžen Plocek. V novinách jsem uveřejnil článek, ve kterém jsem jej označil za hrdinu. Po roce jsem z redakce musel odejít. Nemohl jsem sehnat práci. Vystudoval jsem žurnalistiku, ale o práci novináře jsem si mohl nechat jen zdát. Vzpomínám si, jak jsem přišel do továrny, kde mě vítali s otevřenou náručí, protože měli málo zaměstnanců. Když zjistili, kdo jsem, najednou měli plno. Nakonec jsem se stal pomocným dělníkem.

Příbuzný

V 70. letech jsem pracoval jako projektant. Práce byla zajímavá, několikrát jsem pracovníčně vycestoval na Západ. Začala se přede mnou rýsovat slibná kariéra. Vedoucí odcházel do důchodu a na jeho místo jsem byl navržen já. Kolegové mě plácali po ramenou, těšil jsem se na vlastní kancelář, zvýšený plat a další výhody. Týden před mým jmenováním můj bratr emigroval do Západního Německa. To byl konec. Zavolal si mne ředitel podniku a sdělil mi, že místo vedoucího nemůže zastávat člověk, jehož bratr opustil výhody socialistického zřízení. Vedoucím se stal můj mladší kolega. Další cesty do ciziny u mě nepřicházely v úvahu. Práce projektanta mi zůstala, ale má dcera nedostala doporučení na VŠ a já jsem léta musel docházet na policii, kde jsem podával hlášení o svých stycích s bratrem.

Bývalý komunista

V r. 1967 jsem se stal předsedou okresního národního výboru. Byl jsem mladý komunista s horkou hlavou. Nepatřil jsem mezi staré funkcionáře, kteří se trásli při slovu „reforma“. Ani já jsem nechtěl připustit, aby se komunistická strana dělila o moc s jinými stranami, ale bylo mi jasné, že komunisté musí znovu získat důvěru lidu. Podporoval jsem novou linii stranického vedení. Byly mi sympatické pokusy o určitou míru demokratizace společnosti a snahy našeho vedení zavést drobné soukromé podnikání. V roce 1969 jsem byl sesazen a o rok později jsem byl vyloučen z KSČ. Získal jsem nálepkou reakcionář a oportunistu. Moji bývalí kamarádi z úřadu se mnou nechtěli nic mít. Místo jsem sehnal ve sběrných surovinách, kde jsem dlouhá léta lisoval starý papír.

Historik

Ve druhé polovině 60. let jsem přednášel na vysoké škole historii. Tehdy začaly vycházet na světlo zločiny, kterých se dopustili komunisté v předchozím desetiletí. Po roce 1948 bylo mnoho lidí neprávem uvězněno a popraveno. Rozhodl jsem se o těchto zločinech napsat knihu. Stačila vyjít ještě před příchodem ruských vojsk na naše území. Za nějaký čas jsem byl ze školy vyhozen. Moje působení na studenty se prý neslučovalo se socialistickou morálkou. Téměř dva roky jsem nemohl zavádět o práci. Občas mě vyslýchali na SNB a ptali se mě, proč nepracuji. Řekl jsem jim, že nemohu sehnat práci. Oni křičeli, že ji u nás může sehnat každý člověk. Nakonec se za mě přimluvil jeden stranický funkcionář, někdejší známý mé manželky, a já jsem nastoupil jako topič v kotelně. V roce 1977 jsem podepsal Chartu. Represím byla vystavena i moje rodina. Moje manželka – promovaná právnička – se živila jako uklízečka. Moje děti se neměly šanci dostat na školu. Byl jsem sledován STB a několikrát jsem dostal dopis, ve kterém mi bylo vyhrožováno fyzickou likvidací.

Umělec

V šedesátých letech jsme s kamarády založili kapelu. Byli jsme ovlivněni soundem bluesových a undergroundových kapel, jako byli např. Rolling Stones či Doors. Vypadali jsme jako typické „máničky“. Džíny, dlouhé vlasy, anglické texty. Byli jsme trnem v oku kdejakým soudruhům, kterým vadila naše muzika, oblečení, angličtina... Mezi mladými lidmi jsme měli úspěch, na koncertech bylo plno, dokonce jsme natočili jednu desku. Přišla normalizace a s ní i zákaz vystupování. Bylo nám řečeno, že jsme představiteli západní kultury. Dostali jsme na vybranou: buď začít zpívat česky písničky typu „lásky - pásky“ a občas zahrát ruskou písničku, nebo nezpívat vůbec. Nechtělo se mi dělat kompromisy a emigroval jsem do Německa, kde jsem se protloukal jako hudebník. Kamarád si založil novou kapelu a dělali tajné koncerty po stodolách a bytech. V roce 1976 byl obviněn z podvracení republiky a odsouzen na 18 měsíců do vězení. Třetí kolega z kapely si ostříhl vlasy, oblékl se do saka, místo divokých kreací nad kytarou začal stepovat a stal se z něj oblíbený zpěvák vystupující často v televizi.

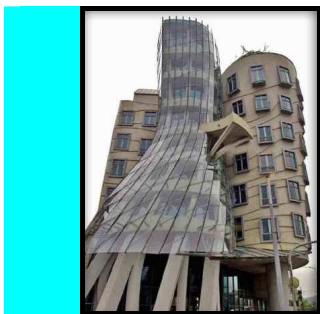
3. AKTIVITA – PERZEKUCE (MYŠLENKOVÁ MAPA)

Na základě přečtených příspěvků společně vytvořte myšlenkovou mapu na téma život v totalitním režimu. Zahrňte do mapy, které skupiny lidí byly nějak postihovány a jakým způsobem byly postihovány.

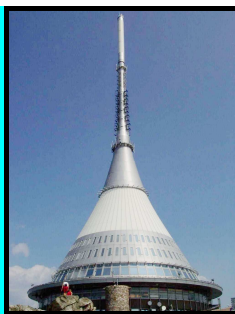
ŽIVOT V TOTALITNÍM REŽIMU

3. AKTIVITA – MODERNÍ ARCHITEKTURA

Barevně označte moderní stavby (stavby vzniklé ve 20., nebo na konci 19. století, které můžeme označit za moderní). Víte, které stavby jsou na obrázcích? Znáte některé z nich?

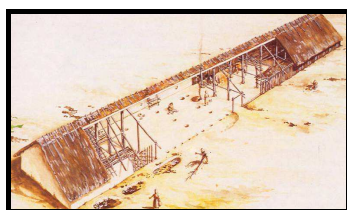
Tančící dům (konec 20. století)

Ještěd (20. století)

**Rotunda na Řípu
(románský sloh)**

**Neolitický dlouhý dům
(pravěk)**

Eiffelova věž (konec 19. století)

**Prašná Brána v Praze
(gotický sloh)**

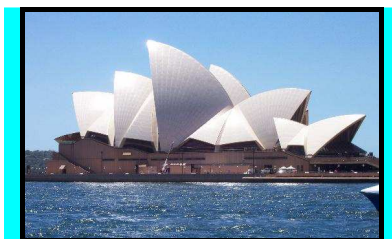
**Národní divadlo (19. století,
novorenesance)**

Koloseum v Římě (starověk)

**mrakodrap Empire State
Building (20. století)**

Opera v Sydney (20. století)

**Národní muzeum (19. století,
novorenesance)**

**Zámek v Litomyšli
(renesance)**

POUŽITÉ ZDROJE:

Pracovní list č. 1 – Studená válka

- 1) arthursclipart.org [online]. 2010 [cit. 2011-03-28]. Dostupné z WWW:
<<http://www.arthursclipart.org/fromthepast/past/cold%20war.gif>>
- 2) simonak.eu [online]. 2011 [cit. 2011-03-28]. Dostupné z WWW:
<http://simonak.eu/index.php?stranka=pages/h_k/11_22.htm>
- 3) blogspot.com [online]. 2010 [cit. 2011-03-28]. Dostupné z WWW:
<<http://charinygraciano.blogspot.com/2010/04/nato-and-warsaw-pact.html>>
- 4) ultimateflags.com [online]. 2010 [cit. 2011-03-28]. Dostupné z WWW:
<<http://www.ultimateflags.com/USSR-Soviet-Flag-old-Hammer-and-Sickle-Flag.html>>
- 5) ultimateflags.com [online]. 2010 [cit. 2011-03-28]. Dostupné z WWW:
<<http://www.ultimateflags.com/Czech-Republic-Flag.html>>
- 6) ultimateflags.com [online]. 2010 [cit. 2011-03-28]. Dostupné z WWW:
<<http://www.ultimateflags.com/USA-48-Star-Flag-United-States-Flag-with-48-Stars.html>>
- 7) scienceblogs.com [online]. 2009 [cit. 2011-03-28]. Dostupné z WWW:
<http://scienceblogs.com/startswithabang/2009/05/remember_them_this_memorial_da.php>
- 8) planety.blog.cz [online]. 2006 [cit. 2011-03-28]. Dostupné z WWW:
<<http://planety.blog.cz/rubrika/raketoplan>>

Pracovní list č. 2 – Východní blok

- 1) blogspot.com [online]. 2007 [cit. 2011-03-28]. Dostupné z WWW:
<http://cptstrazza.blogspot.com/2007_11_01_archive.html>
- 2) flickr.com [online]. 2011 [cit. 2011-03-28]. Dostupné z WWW:
<<http://www.flickr.com/photos/siyublog/1982035178/>>
- 3) www.bayern.de [online]. 2008 [cit. 2011-03-28]. Dostupné z WWW: <http://www.vom-neuen-zum-modernen.bayern.de/ze_aufbau_brd.htm>
- 4) www.planet-wissen.de [online]. 2010 [cit. 2011-03-28]. Dostupné z WWW: <http://www.planet-wissen.de/politik_geschichte/ddr/die_berliner_mauer/index.jsp>

Pracovní list č. 3 – Poválečné Československo

- 1) svornost.com [online]. 2010 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW:
<<http://www.svornost.com/2010/06/kalendarium-31-kvetna-zahajeni-procesu-s-miladou-horakovou/>>
- 2) www.nezapomente.cz [online]. 2009 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW:
<http://www.nezapomente.cz/zobraz/vera_nahlikova_otazky_listopad_1989>
- 3) rozhlas.cz [online]. 2008 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW:
<http://www.rozhlas.cz/1968/aktualne/_zprava/487947>
- 4) vlast.cz [online]. 2010 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW: <<http://vlast.cz/symboly-ceske-republiky/>>
- 5) www.detskepohadky.cz [online]. 2010 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW:
<<http://www.detskepohadky.cz/pohadky/mach-a-sebestova/>>

Pracovní list č. 4 – Život v totalitním Československu

- 1) www.oplateko.cz [online]. 2011 [cit. 2011-04-01]. Dostupné z WWW:
<http://www.oplateko.cz/albumzbozi_cenik/podrop.php?parkategorie=filcsr21972&hledanytext=&objednacislo=20091252&sessionid=2011010705105343405477>
- 2) cedu.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW:
<http://cedu.cz/uploads/498ae980ded7190b2b3a38847fd1c4c142e0dac7_uploaded_cedu-spoluprace-a-nespravedlnost.pdf>
- 3) rvp.cz [online]. 2007 [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW: <http://clanky.rvp.cz/wp-content/upload/prilohy/1650/pracovni_list_lidske_osudy_i.pdf>

Pracovní list č. 5 – Kultura po 2. světové válce

- 1) www.ursispaltenstein.ch [online]. 2005 [cit. 2011-03-29]. Dostupné z WWW:
<<http://www.ursispaltenstein.ch/blog/weblog.php?weblog/2005/10/>>
- 2) imajinasidimas.com [online]. 2010 [cit. 2011-03-29]. Dostupné z WWW:
<<http://imajinasidimas.com/andy-warhol-the-real-pop-art-2/>>
- 3) markrothkopaintings.net [online]. 2010 [cit. 2011-03-29]. Dostupné z WWW:
<<http://markrothkopaintings.net/>>
- 4) www.tour-eiffel.fr [online]. 2010 [cit. 2011-03-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.tour-eiffel.fr/tour-eiffel-galerie>>
- 5) www.101worldtravel.com [online]. 2010 [cit. 2011-03-29]. Dostupné z WWW:
<<http://www.101worldtravel.com/2010/06/23/the-sydney-opera-house/>>

- 6) cs.wikipedia.org [online]. 2006 [cit. 2011-03-29]. Dostupné z WWW:
<http://cs.wikipedia.org/wiki/Soubor:Je%C5%A1t%C4%9Bd,_vys%C3%ADla%C4%8D,_pohled_od_jihu.jpg>
- 7) history-if.blog.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-04]. Dostupné z WWW: <<http://history-if.blog.cz/0909/pravek>>
- 8) historie-svet.hys.cz [online]. 2008 [cit. 2011-03-10]. Dostupné z WWW: <<http://historie-svet.hys.cz/starovek/?id=10>>
- 9) ao-institut.cz [online]. 2009 [cit. 2011-03-13]. Dostupné z WWW: <<http://ao-institut.cz/texty/Ceske-dejiny/12-Spory-o-cesky-trun.html>>
- 10) www.hrady-zamky-cr.cz [online]. 2007 [cit. 2011-03-14]. Dostupné z WWW:
<<http://www.hrady-zamky-cr.cz/pamatky/misto.php?misto=Pra%9An%E1+br%E1na>>
- 11) www.pragap.com [online]. 2007 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW:
<<http://www.pragap.com/cs/divadla/narodni-divadlo/>>
- 12) www.people.cz [online]. 2000 [cit. 2011-03-19]. Dostupné z WWW:
<<http://www.people.cz/mag/cs/articles-detail/aid-11773>>
- 13) en.wikipedia.org [online]. 2011 [cit. 2011-03-24]. Dostupné z WWW:
<http://en.wikipedia.org/wiki/Empire_State_Building>
- 14) ao-institut.cz [online]. 2007 [cit. 2011-03-29]. Dostupné z WWW: <<http://ao-institut.cz/dopisov/32-Umeni-prava-krasa.html>>
- 15) www.gvp.cz [online]. 2010 [cit. 2011-03-29]. Dostupné z WWW:
<<http://www.gvp.cz/studenti/2010/renesance/kapitola.php>>

KOMENTÁŘE

PRACOVNÍ LIST Č. 1 – STUDENÁ VÁLKA

1. Aktivita – Karikatura

Aktivita je zaměřena na opakování/upevnění či jako úvod do učiva o Studené válce.

Na karikatuře je dobře vidět, jaké byly po většinu Studené války vztahy mezi SSSR a USA.

Aktivita je vhodná především pro skupinovou či celotřídní diskusi a rozbor karikatury. Nehodí se pro samostatnou práci.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozpozná, kdo je na karikatuře a fotografii; žák určí, kterou velmoc tyto osobnosti představují; žák popíše, co se na karikatuře děje; žák hledá důvody, proč napětí nepřerostlo v ozbrojený celosvětový konflikt (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní

2. Aktivita – Kvíz

Kvíz je zaměřen na základní učivo o studené válce. Je vhodný zejména k opakování/upevnění učiva a hodí se pro samostatnou činnost žáků.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vybere z možností správné odpovědi, žák vysvětlí pojem v tajence a vysvětlí jeho souvislost se Studenou válkou (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní a občanská

3. Aktivita – Dobývání kosmu

Jedná se o krátké přiřazovací cvičení, díky němuž si žáci připomenou, že studená válka byla v jistém smyslu soupeřením obou velmocí v různých i nepolitických disciplínách a nevyhnula se ani letům do kosmu.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák k sobě přiřadí jméno kosmonauta (či psa) a jeho charakteristiku s vlajkou správného státu (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

PRACOVNÍ LIST Č. 2 – VÝCHODNÍ BLOK

1. Aktivita – Co je na obrázcích?

Všechny obrázky souvisejí s Berlínskou zdí. Aktivita je vhodná pro samostatnou práci i spolupráci ve skupinách. Součástí aktivity by měla být otázka, jaký názor mají žáci na tuto rozporuplnou stavbu, která rozpůlila město a odloučila od sebe řadu rodin. Jak by žáci reagovali, kdyby se jejich blízký ocitl na druhé straně zdi?

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozpozná, se kterým státem souvisí obrázky a určí, která stavba je na obrázku (znalost), žák posoudí dopad stavby Berlínské zdi na život obyvatel Berlína. (porozumění)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní a občanská

2. Aktivita – Doplnění textu do tabulky a myšlenková mapa

Aktivita je zaměřená na zopakování základních odlišností mezi Východem a Západem. Je vhodná zejména pro skupinovou spolupráci žáků.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplní do tabulky chybějící slova, žák porovná život a politický systém v obou politických blocích; žák na základě svých znalostí vytvoří myšlenkovou mapu (aplikace a analýza)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní, sociální a personální, kompetence občanská, kompetence pracovní (myšlenková mapa)

3. Aktivita – Vyškrtnáčka

Aktivita je zaměřená na zopakování významných představitelů Východu i Západu. Hodí se k samostatné práci žáků, ke spolupráci ve dvojicích či skupinách i k hromadné výuce - žáci mohou o důvodech, proč pojem vyškrtnout, diskutovat (aplikace)

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vyškrtně jméno nebo pojem, které nepatří mezi ostatní a své rozhodnutí zdůvodní (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů, kompetence komunikativní

PRACOVNÍ LIST Č. 3 – POVÁLEČNÉ ČESKOSLOVENSKO

1. Aktivita – Významné mezníky v historii poválečného Československa

Jedná se o časovou osu, která ve spojení s obrazovým materiálem umožňuje zopakovat/upevnit významné okamžiky v historii Československých dějin po druhé světové válce. Aktivitu lze využít také k probírání nového učiva v rámci evokace.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák napíše, se kterými událostmi souvisí obrázky, žák tyto události umístí na časovou osu, žák ke zbylým letopočtům zapíše události (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení

2. Aktivita – Tvorba myšlenkové mapy nebo výukového plakátu

Žáci si v rámci této aktivity zvolí jednu z významných událostí poválečných dějin Československa, vyhledají jednoho či více žáků, kteří si zvolili stejnou událost a společně ve skupině vypracují myšlenkovou mapu nebo výukový plakát. Podle znalostí a schopností žáků můžete aktivitu specifikovat, žáci mohou úkol splnit s využitím různých informačních zdrojů, nebo na základě vlastních vědomostí.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák si zvolí jednu z významných událostí souvisejících s poválečným vývojem Československa, žák vytvoří myšlenkovou mapu nebo výukový plakát (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, komunikativní kompetence, kompetence sociální a personální, kompetence pracovní

3. Aktivita – Osobnosti (Přiřazovací cvičení)

Aktivita je zaměřena na významné československé osobnosti a politiky poválečného období. Je vhodná zejména pro samostatnou práci. Cílem aktivity je zopakovat/upevnit učivo.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák přiřadí jméno osobnosti k její charakteristice (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů

PRACOVNÍ LIST Č. 4 – ŽIVOT V TOTALITNÍM ČESKOSLOVENSKU

1. Aktivita – Skládačka

Principem této aktivity je osobní prožitek nespravedlnosti. Žáci dostanou skládačku s obrázkem, nejlépe již rozstříhanou, dostanou však různé počty dílků (existují tři verze). Vítězem je ten, kdo skládačku nejrychleji sestaví (bez ohledu na nerovné podmínky). Aktivita musí být zakončena krátkou diskusí, v níž žáci budou mít možnost popsat své pocity z prožité nespravedlnosti.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák poskládá z dílků celý obrázek a rozpozná, co je na obrázku zobrazeno (znalost)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, komunikativní a občanská kompetence

2. Aktivita – Případové studie

Aktivita je založena na práci s textovými úryvky, na jejichž základě se skupiny žáků seznámí se skupinami perzekuovaných obyvatel a s jednotlivými formami perzekuce. Aktivita je určena pro skupinovou práci – každá skupina má na svém pracovním listu dva textové úryvky, kromě jednoho případu (Příbuzný) se tyto úryvky v různých verzích pracovních listů neopakují. V rámci aktivity by měla proběhnout skupinová diskuse, z níž učitel může požadovat písemný výstup. Cílem aktivity je posoudit vinu či nevinu perzekuovaného člověka a seznámit se s formou jeho perzekuce. Na konci aktivity si skupiny navzájem představí své příběhy.

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence komunikativní, sociální a personální, kompetence občanská

3. Aktivita – Perzekuce

Cílem aktivity je vytvořit myšlenkovou mapu na téma perzekuce v totalitních režimech. Aktivita je vhodná zejména pro skupinovou nebo celotřídní spolupráci.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák vytvoří myšlenkovou mapu na téma perzekuce (porozumění, aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: klíčová kompetence k učení, klíčová kompetence komunikativní, klíčová kompetence sociální a personální, kompetence pracovní

PRACOVNÍ LIST Č. 5 – KULTURA PO 2. SVĚTOVÉ VÁLCE

1. Aktivita – Křížovka

Jedná se o motivační aktivitu, s jejíž pomocí si žáci upevní své dosavadní vědomosti o významných pojmech z dějin druhé poloviny dvacátého století. Tajenkou je pop-art, jeden z uměleckých směrů druhé poloviny 20. století. Aktivita je doplněna o aplikaci poznatků, žáci by měli být schopni po vyluštění pojmu v tajence určit, který z obrázků souvisí s tajenkou a jak s ní souvisí. S pomocí ostatních dvou obrázků si žáci zopakují další dva významné umělecké směry druhé poloviny dvacátého století

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák doplňuje do křížovky známé pojmy, žák vysvětlí pojem v tajence, žák určí, který obrázek souvisí s tajenkou a vysvětlí tuto souvislost (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, komunikativní kompetence

2. Aktivita – Pravda, nebo lež?

Aktivita je zaměřená na zopakování/upevnění poznatků o kultuře ve 2. polovině 20. století. Je vhodná k samostatné práci. Žákům lze zadat úkol, aby sami vytvořili podobná tvrzení a ověřili jejich pravdivost.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák posoudí pravdivost výroků a opraví chybné výroky (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence k řešení problémů

3. Aktivita – Moderní architektura

Cílem aktivity je zopakovat vývoj architektury a zopakovat/upevnit si učivo o architektuře dvacátého století. Aktivita je vhodná také jako úvod do tohoto učiva, žáci mohou zkusit určit, které stavby jsou moderní, jen na základě svého úsudku a své rozhodnutí posléze ověřit pomocí učebnice nebo výkladu učitele. Aktivita je vhodná pro samostatnou práci žáků nebo pro spolupráci ve dvojicích.

Vymezení cílů dle Bloomovy taxonomie: žák rozpozná, které ze staveb jsou moderní, žák rozpozná stavby na obrázcích a případně je zařadí k architektonickým slohům a k obdobím jejich vzniku (aplikace)

Rozvoj klíčových kompetencí: kompetence k učení, kompetence občanská (vztah k umění)

ZÁVĚR

Tématem diplomové práce byla tvorba aktivit k rozvoji klíčových kompetencí ve výuce dějepisu na základní škole. Hlavním cílem a těžištěm práce bylo vytvoření pracovního sešitu pro výuku dějepisu v šesté až deváté třídě základní školy. Tento cíl byl doplněn dvěma požadavky. Prvním z nich bylo praktické ověření pracovního sešitu ve výuce dějepisu. Součástí praktického ověření bylo dotazníkové šetření, jehož hlavním cílem bylo zjistit, zda jsou pracovní listy po formální stránce vhodné k využití ve výuce na základní škole. Druhým požadavkem bylo vytvoření teoretické stati, zahrnující základní znalosti a předpoklady nutné k rozvoji klíčových kompetencí ve výuce a k tvorbě pracovního sešitu.

Teoretická část shrnuje znalosti a předpoklady potřebné k rozvoji klíčových kompetencí ve výuce a k tvorbě pracovního sešitu. Je zaměřena na RVP ZV, klíčové kompetence – jejich definici i praktické možnosti rozvíjení, organizační formy výuky a výukové metody. Samostatná kapitola je věnována tvorbě pracovních listů. Teorie je doplněna praktickými výstupy – u každé kapitoly je uvedeno, čím byla důležitá pro tvorbu pracovních listů.

Pracovní sešit pro šestý až devátý ročník ZŠ je tvořen šedesáti pracovními listy, které jsou řazeny podle tematických celků. Učivu každého z ročníků odpovídá přibližně patnáct listů. Vzhledem k omezenému množství pracovních listů a k obrovské šíři učiva nebylo možné zařadit do pracovních listů všechna dílčí témata a pracovní listy jsou proto vhodné spíše k souhrnnému opakování. Při výběru učiva jsem vycházela z dostupných učebnic dějepisu a z RVP ZV. Všechny pracovní listy jsou v souladu s učivem, cíli i očekávanými výstupy definovanými v RVP ZV. Každý list je tvořen třemi aktivitami, které rozvíjejí široké spektrum klíčových kompetencí. Velkou výhodou pracovního sešitu spatřuji v tom, že je vybaven verzí s řešením a komentáři, v nichž jsou nastíněny případné další možnosti rozvinutí jednotlivých aktivit a v nichž jsou popsány rozvíjené kompetence i cíle podle Bloomovy taxonomie. Díky tomu jsou pracovní listy bez větší přípravy využitelné ve výuce kteréhokoli učitele.

Pracovní sešit byl ověřen ve výuce dějepisu ve čtyřech třídách ZŠ. Hlavním cílem praktického ověření i souvisejícího dotazníkového šetření bylo zjistit, zda je pracovní sešit po formální stránce vhodný k výuce dějepisu na ZŠ. Dále jsem se zaměřila na oblíbenost a obtížnost jednotlivých typů aktivit zastoupených v pracovních listech

a zajímalo mě, zda je obtížnost aktivit přiměřená věku a schopnostem žáků. V jednotlivých třídách jsem nepozorovala problémy s porozuměním zadání ani s čitelností textů. Výsledky šetření prokázaly, že pro většinu žáků jsou zadání cvičení dostatečně srozumitelné. Případné problémy s porozuměním vyřeší doplňující komentář učitele, který by měl být přirozenou součástí každé aktivity. U velikosti textů a obrázků byly výsledky šetření obdobné. Většině žáků připadaly texty i obrázky přiměřeně velké a při samotné výuce se v této oblasti neobjevily žádné problémy. Z výsledků šetření také vyplynulo, že velká část žáků považuje pracovní listy za graficky zdařilé. Většina žáků byla schopna zadaná cvičení zdárně vyřešit, proto se domnívám, že cvičení v pracovním sešitě jsou přiměřená věku a schopnostem žáků. Praktické ověření pracovního sešitu i výsledky dotazníkového šetření potvrdily, že pracovní listy jsou po formální stránce vhodné k využití ve výuce na ZŠ a cíl diplomové práce tak byl splněn.

Pracovní sešit pro šestý až devátý ročník ZŠ může být inspirací pro všechny učitele, kteří chtějí ve výuce rozvíjet klíčové kompetence, pocítují nedostatek cvičení v běžných pracovních sešitech, nebo hledají inspiraci k tvorbě vlastních aktivit. Nabízí řadu cvičení, které se dají bez dalších úprav ihned použít ve výuce, nebo je možné je dále rozvíjet. Další inspiraci učitelům či studentům pedagogických fakult může poskytnout teoretická část, ve které jsou představeny i některé aktivizující či komplexní metody, které v pracovních listech z různých důvodů nejsou zastoupeny, ale vhodně rozvíjí klíčové kompetence žáků.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

- 1) VÁLKOVÁ, Veronika: Dějepis 6 pro základní školy. Pravěk a starověk, Praha: SPN, 2006
- 2) VÁLKOVÁ, Veronika: Dějepis 7 pro základní školy. Středověk a raný novověk, Praha: SPN, 2009
- 3) VÁLKOVÁ, Veronika: Dějepis 8 pro základní školy. Novověk, Praha: SPN, 2008
- 4) VÁLKOVÁ, Veronika: Dějepis 9 pro základní školy. Nejnovější dějiny, Praha: 2009
- 5) Kol. autorů: Dějepis 6. Učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia, Plzeň: Fraus, 2007
- 6) Kol. autorů: Dějepis 7. Učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia, Plzeň: Fraus, 2009
- 7) Kol. autorů: Dějepis 8. Učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia, Plzeň: Fraus, 2010
- 8) Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání Praha: VÚP, 2007
- 9) ČECHOVÁ, Barbara a kol.: Nápadník pro rozvoj klíčových kompetencí ve výuce, Praha: SCIO, 2006
- 10) LABISCHOVÁ, Denisa – GRACOVÁ, Blažena: Příručka ke studiu didaktiky dějepisu, Ostrava: Ostravská univerzita, 2010
- 11) JULÍNEK, Stanislav: Základy oborové didaktiky dějepisu, Brno: Masarykova univerzita, 2004
- 12) SKALKOVÁ, Jarmila: Obecná didaktika, Praha: Grada, 2007
- 13) PECINA, Pavel – ZORMANOVÁ, Lucie: Metody a formy aktivní práce žáků v teorii a praxi, Brno: Masarykova univerzita, 2009
- 14) VÝCHODSKÁ, Helena: Dějepis hrou. Metodické inspirace a didaktické hry, Plzeň: Krajské centrum vzdělávání, 2008
- 15) KOTEN, Tomáš: Škola? V pohodě! Metody, hry a formy práce pro realizaci učiva, pro dosažení očekávaných výstupů a rozvoj klíčových kompetencí, Most: Hněvín, 2006
- 16) MANDELOVÁ, Helena – KUNSTOVÁ, Eliška – PAŘÍZKOVÁ, Ilona: Dějiny středověku a počátků novověku, Liberec: Dialog, 2002
- 17) MANDELOVÁ, Helena – KUNSTOVÁ, Eliška – PAŘÍZKOVÁ, Ilona: Dějiny novověku, Liberec: Dialog, 2003
- 18) MANDELOVÁ, Helena – KUNSTOVÁ, Eliška – PAŘÍZKOVÁ, Ilona: Dějiny 20. století, Liberec: Dialog, 2004
- 19) KVAČEK, Robert – KUKLÍK, Jan – MANDELOVÁ, Helena: Dvacáté století o sobě. Dějiny v dokumentech, Liberec: Dialog, 2005
- 20) MANDELOVÁ, Helena: Opakování dějin středověku, Olomouc 1998
- 21) ČAPKA, František – LUNEROVÁ – Jitka: Dějepis I. Inspirace a projekty, náměty pro tvořivou výuku, Praha: Scientia, 2008

- 22) ČAPKA, František – KRÁLOVÁ, Pavla: Textová příručka k výuce dějepisu II. Novověk a doba moderní, Praha: Scientia, 2006
- 23) RŮŽIČKOVÁ, Jarmila: Didaktické inspirace, Milevsko: Asociace učitelů dějepisu, 1997
- 24) clanky.rvp.cz [online]. 2010 [cit. 2010-12-01]. Dostupné z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/10065/KONZULTACNI-CENTRUM-VUP---ODPOVEDI-K-PROBLEMATICE-RVP-ZV.html>>
- 25) HUDECOVÁ, Dagmar: Pojetí oboru Dějepis v RVP ZV [online]. 2004 [cit. 2010-12-01]. Dostupné z WWW: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/37/POJETI-OBORU-DEJEPIS-V-RVP-ZV.html>>; dále jen D. HUDECOVÁ: *Pojetí oboru Dějepis v RVP ZV*>
- 26) BUREŠOVÁ, Jana – HÝSEK, Ondřej: Dějepis 9. Moderní dějiny, Olomouc: Prodos, 2008
- 27) HROCH, Miroslav: Dějiny novověku, Praha: SPL – Práce, 1994
- 28) KUKLÍK, Jan – KUKLÍK, Jan: Dějiny 20. století, Praha: SPL – Práce, 1995
- 29) STEVENSON, John: Dějiny Evropy, Praha: Ottovo nakladatelství, 2004

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 – Dotazník

PŘÍLOHA Č. 1 – DOTAZNÍK

Dotazník

Prosím vás o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je anonymní, pouze zakroužkujte, jestli jste dívka nebo chlapec a napište svůj věk:

Pohlaví: chlapec

dívka

Věk: _____

Pokud není uvedeno jinak, zaškrtněte pouze jednu odpověď:

1) Připadala vám zadání jednotlivých cvičení srozumitelná?

- ☐ ANO
- ☐ spíše ANO
- ☐ spíše NE
- ☐ NE

2) Připadala vám velikost písma i obrázků přiměřená? Byl pro vás text dobře čitelný?

- ☐ ANO
- ☐ spíše ANO
- ☐ spíše NE
- ☐ NE

3) Grafické ztvárnění pracovních listů vám připadá:

- ☐ zdařilé, hezčí než v běžných pracovních sešitech
- ☐ zdařilé, na stejné úrovni jako cvičení v běžných pracovních sešitech
- ☐ méně zdařilé než cvičení v běžných pracovních sešitech

4) Ve škole preferujete (máte nejraději):

- ☐ celotřídní aktivity (hromadnou výuku v rámci celé třídy)
- ☐ skupinovou práci a spolupráci ve dvojicích
- ☐ samostatnou práci
- ☐ kombinaci všech uvedených možností

5) Který typ cvičení vás nejvíce baví?

- ☐ obrázková cvičení a karikatury (obrázkové doplňovačky, poznávání obrázků, ...)
- ☐ přiřazovací cvičení
- ☐ slovní cvičení (doplňování slov do textu; pravda, nebo lež; vyškrtávací cvičení)
- ☐ zábavní cvičení (křížovky; čtyřsměrky; pexeso; domino; přesmyčky; kvízy; hádej, kdo jsem)
- ☐ práce s časovou osou
- ☐ práce s mapou
- ☐ práce s textovými úryvky
- ☐ diskusní aktivity a tvorba myšlenkových map

6) Který typ cvičení považujete za nejméně zábavný?

- ☐ obrázková cvičení a karikatury (obrázkové doplňovačky, poznávání obrázků, ...)
- ☐ přiřazovací cvičení
- ☐ slovní cvičení (doplňování slov do textu; pravda, nebo lež; vyškrtávací cvičení)
- ☐ zábavní cvičení (křížovky; čtyřsměrky; pexeso; domino; přesmyčky; kvízy; hádej, kdo jsem)
- ☐ práce s časovou osou
- ☐ práce s mapou
- ☐ práce s textovými úryvky
- ☐ diskusní aktivity a tvorba myšlenkových map

7) Který typ cvičení vám připadá nejtěžší?

- ☐ obrázková cvičení a karikatury (obrázkové doplňovačky, poznávání obrázků, ...)
- ☐ přiřazovací cvičení
- ☐ slovní cvičení (doplňování slov do textu; pravda, nebo lež; vyškrtávací cvičení)
- ☐ zábavní cvičení (křížovky; čtyřsměrky; pexeso; domino; přesmyčky; kvízy; hádej, kdo jsem)
- ☐ práce s časovou osou
- ☐ práce s mapou
- ☐ práce s textovými úryvky
- ☐ diskusní aktivity a tvorba myšlenkových map

8) Který typ cvičení vám připadá nejjednodušší?

- ☐ obrázková cvičení a karikatury (obrázkové doplňovačky, poznávání obrázků, ...)
- ☐ přiřazovací cvičení
- ☐ slovní cvičení (doplňování slov do textu; pravda, nebo lež; vyškrtávací cvičení)
- ☐ zábavní cvičení (křížovky; čtyřsměrky; pexeso; domino; přesmyčky; kvízy; hádej, kdo jsem)
- ☐ práce s časovou osou
- ☐ práce s mapou
- ☐ práce s textovými úryvky
- ☐ diskusní aktivity a tvorba myšlenkových map

9) Se kterými typy cvičení se ve výuce dějepisu běžně setkáváte? (Zaškrtněte více odpovědí.)

- ☐ obrázková cvičení a karikatury (obrázkové doplňovačky, poznávání obrázků, ...)
- ☐ přiřazovací cvičení
- ☐ slovní cvičení (doplňování slov do textu; pravda, nebo lež; vyškrtávací cvičení)
- ☐ zábavní cvičení (křížovky; čtyřsměrky; pexeso; domino; přesmyčky; kvízy; hádej, kdo jsem)
- ☐ práce s časovou osou
- ☐ práce s mapou
- ☐ práce s textovými úryvky
- ☐ diskusní aktivity a tvorba myšlenkových map

10) Které z uvedených aktivit byste chtěli dělat častěji? (Zaškrtněte více odpovědí.)

- ☐ obrázková cvičení a karikatury (obrázkové doplňovačky, poznávání obrázků, ...)
- ☐ přiřazovací cvičení
- ☐ slovní cvičení (doplňování slov do textu; pravda, nebo lež; vyškrtávací cvičení)
- ☐ zábavní cvičení (křížovky; čtyřsměrky; pexeso; domino; přesmyčky; kvízy; hádej, kdo jsem)
- ☐ práce s časovou osou
- ☐ práce s mapou
- ☐ práce s textovými úryvky
- ☐ diskusní aktivity a tvorba myšlenkových map
- ☐ další aktivity: _____

Zde je prostor pro vaše připomínky:

Děkuji za váš čas a za vyplnění dotazníku ☺